

К Н И Г А

НЕПЕРІОДИЧНИЙ БІБЛЮГРА-
ФИЧНИЙ ОРГАН ОБЄДНАННЯ
:: УКРАЇНСЬКИХ ВИДАВЦІВ ::

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

ПРОФ. ДМИТРА АНТОНОВИЧА

I.

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ВІДЕНЬ-КИЇВ — ГРУДЕНЬ 1921.

ЗМІСТ:

	Стор.
Від Редакції	1
М. Грушевський: Українські стародруки	2
І. Борщак: Бібліографічні мандрування	4
С. Черкасенко: Де-що про шкільні видання	6
В. Шебедів: Українська справа в італійській пресі	8
Рецензії	10
Видавничі товариства	26
Науково-літературні установи	28
Літературне життя	30
Хроніка	42
І. Калинович: Літопис української публікації за 1918 р.	47
Спис книжок, надісланих до Редакції	69
Каталог книжок Обеднання Українських Видавців	73
Оголошення	75

Адреса Редакції і Контори:

Wien, IX. Porzellang. 19, I. Stiege, Tür 1.

Від Редакції.

Утруднення видавничої продукції на Україні, криза папірова, брак технічного знаряддя і приладу, зростаюча дорожнеча примусили ще в 1918. році де-які більші українські видавництва перенести свою діяльність за кордон, щоб за кордоном свої видання друкувати і на Україну постачати вже видруковані книги. Пізніші події викликали небувалу досі еміграцію українських інтелігентних сил за кордон у нечуваних досі розмірах, і це мало наслідком, що, починаючи з 1919. року, за кордоном зібралася значна частина українських робітників пера і цілих організацій книжкової продукції. Ненормальні умови праці за кордоном і великі труднощі постачання друкованого матеріалу на Україну дужче, ніж це могло-б статися в нормальних обставинах, видвинули перед українськими видавництвами за кордоном потребу координації своїх сил.

Ідучи на зустріч цій потребі, на початку 1921. року українські видавництва у Відні з'єдналися в одно „Об'єднання Українських Видавців“ з метою спільними силами по можливості урегулювати справу української друкарської продукції, досконаліше відповідати загальним потребам у всіх галузях літературної та наукової творчості і енергійніше задовольняти книжковий голод на Україні.

З метою переслідувати і краще осягнути поставлені перед собою завдання „Об'єднання Українських Видавців“ вирішило заложити власний бібліографічний орган „Книга“, перше число якого випускаємо в світ.

„Книга“, як орган „Об'єднання Українських Видавців“, має переслідувати ті самі завдання, для яких заложено „Об'єднання“, з'окрема служити урегулюванню українського видавництва за кордоном, вияснити потреби книжкового ринку на Україні і можливість відповідати цим потребам за кордоном, підіймати по змозі продуктивність праці письменницької і видавничої, служити завязанню тісніших відносин як

між видавництвами і робітниками пера так і між тими та другими з одного боку і ширшим українським громадянством з другого.

Розкидані по різних сторонах Європи видавництва й окремі письменники иноді працюють над тими самими виданнями, иноді не мають певних інформацій, в який бік на часі було-б особливе корисно направити свою увагу. Часто значні й цінні приготовані до друку річі письменники вже мають, а видавництва в інших містах на марне шукають цього матеріалу. Часто письменники беруться до оригінальної праці і особливе до перекладів уже в іншому місці добре зроблених, тільки не виданих, або виданих, але не розповсюджених річей. Тому „Книга“ має на меті як найдокладніше збирати відомости й подавати до відома громадянству, над чим працювали окремі українські письменники протягом останніх трох років, що в них зроблено і над чим працюють тепер; так само повідомляти, над чим працюють видавництва, що вони вже видали, що друкують, що приготувляють до друку.

Стремлячи допомогти справі українського видавництва, „Книга“ має на меті освітлювати постанову видавничої справи за кордоном, організацію книжної продукції, нові винаходи книжної техніки, естетичні і утилітарні досягнення в друкарській справі, зацікавлення українською справою і з'окрема книгою за кордоном, публікувати відомости про українські старі матеріали, що переховуються за кордоном, освіжувати й доповнювати відомости про українську книжкову продукцію в минулому, і взагалі подавати до відома видавництв, робітників пера і широкого громадянства всі відомости, що стосуються до друкарської справи.

Пристаючи до виконання всіх тих нелегких і складних завдань, редакція „Книги“ має надію, що їй допоможуть усі ті, кому дорога справа української літератури, українського культурного розвитку.

Тільки спільною працею біля фахового безпартійного органу, яким являється „Книга“, можна досягнути бажаних наслідків. Тому редакція „Книги“ звертається до всіх діячів пера, до всіх культурних українських робітників з горячим проханням допомогти редакції відомостями, інформаціями і всяким бібліографічним матеріалом.

Зокрема „Книга“, як орган „Обеднання Українських Видавців“, кличе всі українські видавництва, що ще не при-

ступили до „Обеднання“, координувати й напружувати всі свої сили в тяжкий, судний тепер для України час, час, коли особливе такі культурні підприємства, як видавництва, повинні працювати з найбільшою енергією, планомірністю і відповідальністю. Тому редакція кличе всі видавництва приступати до „Обеднання Українських Видавців“ для спільної праці на користь української культури, українського поступу, цих не маловажних підвалин волі і незалежності України.

Українські стародруки.

Між різними утратами, великими і малими, які мені прийшлося понести отсими роками, нераз заколе мене в серце згадка про прегарні примірники українських перводруків — Заблудівського Толкового Євангелія 1569. р. і Львівського Апостола 1574., котрі я віз, вертаючись в свого заслання на Україну, в перших днях революції. Вечером у вагоні я не втерпів, щоб ще раз не поглянути на ці чудові пам'ятки нашої старої графіки, і положив їх собі під подушку, лягаючи спати; але більше не довелося мені їх побачити, бо на світанні вагон сей згорів з усім. Правда, як би не згоріли вони у вагоні, згоріли б у Києві рік пізніше з усею іншою моєю колекцією стародруків. Так їм судилося! А все-ж і досі залоскоче коло серця, коли згадаю ці розкішні фоліанти, величаве письмо, стильні оздобы, прегарну киноварь, увесь сей маєстат нашого старого друкарського куншту.

У нас, на стид наш, мало було цінності і розуміння краси нашого друкарського мистецтва — одної з найшановніших рубрик у нашій культурній традиції. З виїмком старого Максимовича от і не пригадую собі в тій хвилі ніякого визначнішого знавця і цінителя нашої старої графіки. Що було зроблено для неї, зроблено майже виключно Росіянами: Сопіков, Каратаєв, Ровинский — се вони скаталогували наші стародруки, наші гравюри; мало зробили для вяснення розвою історії нашої графіки, — але ми не зробили і стільки в сім напрямі. Тільки в найостаннішій часі, в зв'язку з загальним (де-яким!) заінтересуванням нашим старим мистецтвом, можна було помітити трохи інтересу і для нашого старого друкарства.

Я звернувся до його пам'яток у зв'язку з своїми виданнями по історії української культури, — до них я крок за кроком уводив все більше матеріалу з нашої друкарської графіки. Останнім моїм передвоєнним планом було видання книжки з можливо повним використанням графічного матеріалу Львівського Апостола. Для сього я довго шукав доброго примірника сеї книги, і власне відшукав підчас свого заслання до Москви 1916. р.

Як на заході так і у нас перводруки імітували рукопис у стилі букв, в уживанні декорацій, у графічній системі. Перші видання „Івана Федоровича“ на нашій землі (до неї зачисляю і Заблудів, хоч він лежить у пограничній, перехідовій білорусько-українській полосі) старались наблизитись якомога більше до старого уставного письма, великих, фоліантових рукописів, розкішного письма, з масою киновари, великими маргінезами, великими літерами. Досі, скільки знаю, не було переведено детального порівняння між заблудівськими і львівськими виданнями Федорова з одного боку, і московськими з другого; я не мав нагоди теж зробити сього в деталях — де-які подібності кидаються в око при перших поглядах, але се поверхове вражіння мусить бути перевірене детальними студіями. В кождім разі московські друки мали взірцем таки не що інше, як наше традиційне уставне київське письмо, котре відкривається Остромирівим Євангелієм, найстаршою і одною з найрозкішніших рукописей, виготовлених у Києві (для Новгорода Великого).

Острозька друкарня, котрою потім кермував Федоров, має інший стиль. Немає того розкішного, маєстатичного уставу, друкарня видимо пильнує економії,

можливо компактного видання, вишукує тонкі, дрібні письма, які йдуть за латинською курсивою, як мені здається, і свійською скорописею (пишу з пам'яті, не маючи під рукою ніякого матеріалу, щоб перевірити старі враження). Видання острозькі незвичайно бідні з графічного погляду, майже не мають ніяких окрас, нічого, щоб веселило око. Так і згадуються старі й нові докори старому князеві Константинові за його скупство в меценатстві.

Львівські брацькі і стрятинські балабанівські друки мало що багатші, — теж не мають графічних амбіцій. Вони підіймаються тільки з переходом друкарської роботи до Печерської Лаври. Перший її друк — Анфологійон 1619. р. — зістався взагалі одною з найбільш інтересних пам'яток нашої графіки. Його гравюри зістались властиво унікатом, — з того погляду, що вони йшли не за західними німецькими взірцями, як переважна маса пізніших гравюр, а за свійською графікою, за місцевою іконографією, за київською традицією. Де-які з них я дав у своїх виданнях, особливо в „Культурно-Національній Руху“: вони можуть дати поняття про сей стиль — хоч би напр. сей архангел на ст. 32. Але й весь графічний апарат сеї єдиної в своїм роді книги при всій своїй нескладності незвичайно інтересний: книга незвичайно багата на графічну оздобу — я-б сказав необрахована й марнотратна в своїй друкарській техніці.

З сього погляду вона стоїть одним, але, загалом сказавши, печерська друкарня виявила значну гойність у графічній своїй техніці, і протягом двох століть, XVII—XVIII, поки не заїла її до решти синодальна опіка, вона дала дуже багато інтересного і в гравюрі і в чисто друкарській графіці.

На першій місці стоїть, розуміється, Печерський Патерик, найбагатша гравюрами книга. Вона мала протягом сих двох століть кільканадцять видань, і коли не помиляюсь, для неї чотири рази було вирізано повний сортимент гравюр, дуже багатий, який містить сотні образків і композицій. По німецьким взірцям був зроблений сортимент гравюр на євангельські теми, кілька разів повторений у печер. виданнях XVII в. Славний Требник Могили, теж одно з найбільш монументальних видань, бідніший у гравюрі, дуже розкішний у письмі, в чисто друкарській виправі, становить теж одно з величавих творів нашої графіки. Ще більш грандіозні Мінеї Дмитра Ростовського видані гарно, але

скромніше й холодніше, хоч як раз ся епоха — часи Мазепи — становить добу найбільшого розвою київського мистецтва, в графіці так само, як і в іншому мистецтві. Се початки київської різьби на міді, у великих розмірах: вона дала дуже гарні річи, і виданий в перших роках XVIII. століття Печерський Патерик з новими гравюрами Тарасевича являється одною з найбільш гарних і смаковитих книг, які видала Україна — вона може витримати порівняння з найбільш елегантними творами графіки світової.

Катастрофа 1708. р. підрізала сей розцвіт; указ 1720. р., засудивши на смерть взагалі всяку українську друкарську продукцію, задав йому смертельний удар. Чернігівська друкарня була реквізована за те, що не хотіла піддатись новій цензурі; київська піддалась — але під сим обухом присіла відразу. Тільки в часах Єлисавети, коли дана була „Малій Росії“ загальна пільга, появилася вона кілька величавих видань, які нагадали старі добрі часи. Загалом же, хоч і виходили часом гарні річи — як оздоблені Гр. Левицьким Новий Завіт, Апостол і т. ин., — все-ж наш київський куншт видимо заникав під московською рукою, і в інших кінцях України не появилось нічого, що-б могло його заступити. Нова гражданка, по московським взірцям, була гіркою заміною стильної й розкішної старої графіки.

Тільки з кінцем XIX. в. зачалась загальна реакція проти того пісного зубожіння графіки, до которого вона дійшла паралельно з розвитком друкарської техніки протягом століття. Почався поворот до книги — твору краси, витвору мистецтва, замість тої механічної вязанки нумерованих листів, можливо читких, можливо „убористих“, можливо економних, якою стала книга в результаті сих технічних успіхів. Почалась туга за давньою книгою, котра дійсно була „кунштом“, почавши від паперу, краски, черенка (букв), і кінчаючи берегами (обрізом), витисками оправи, застіжками і опорами, які хоронили витискану шкіру від стирання. Появляються імітації старих оправ — на жаль занадто дорогі, щоб вони могли стати власністю широких кругів. Заразом у графіці починається поворот до старих взірців, бажання надати фізіономію й красу письму (шрифтові), з'являються нові закрої його під старий стиль, імітації старих друкарських оздоб.

Наша українська графіка повинна була теж піти сею дорогою; може-б була й пішла, як би не вовнна руїна і пізніша

революційна буря. Я принаймні, як кажу, мав в плані кілька видань, які мали розбудити інтерес до нашої старої графіки — до її відродження в нашій новій друкарській продукції. Розуміється, тут мова йде не про саме механічне вживання старих взірців, їх копіювання чи імітування (яке до певної міри було почалось після мого „Культурно-Нац. Руху“). Ми не можемо друкувати старими черенками XVII в., ні механічно повторити ці старі оздобы: се має значіння тільки для розбудження інтересу до скарбів нашої старої графіки; але для вжитку нової мусить вона бути відроджена в новій формі, приладженій до сучасної техніки, до сучасних понять краси. Я думаю, що се й зістається завданням будучих українських артистів-графіків: використати нашу стару друкарську скарбницю, притягти сюди й використати — так як використовував її старий друкарський куншт, так

само і графіку рукописну, мініатюру, фреску, орнамент деревляний, металічний, кістяний.*) Дати з того всього нові закрої нашому друкарському письму, друкарським оздобам, заставкам, кінцівкам, орнаментам, викинувши все те тривіальне сміття, яке налізло до нас з усіх боків в пору глибокого занепаду артистичної творчости, який українське життя пережило в XIX в. під натиском офіційної русифікації й полонізації. Україна знову повинна дістати — поруч купонних книжок і трамвайних білетів, таку книгу, яка-б відбивала в собі її артистичне життя, була витвором практичного (прикладного) мистецтва, яким була наша рукопись і книга в старих часах, і виховувала-б естетично людину, котра матиме з нею до діла.

Юдендорф в Штірії, Мартові Іди 1921.

Мих. Грушевський.

Бібліографічні мандрування.

... forsā et haec olim meminisse juvabit.
Verg. Aeneis I, 203.

I.

Доля з її капризними виявами захотіла, щоб майже всі оригінальні документи відносно родини Орлика знайшли собі притулок в Парижу, на Quai d'Orsay, в архіві Міністерства Закордонних Справ, і на Rue St. Dominique в архіві Військового Міністерства.

Мені випала велика честь бути першим українцем, який торкався цих реліквій, і кожен зрозумів, з якою побожністю я займався класифікацією документів...

На першій місці стоїть безперечно Дневник Пилипа Орлика. Це є оригінал, неповна копія якого знаходиться в Кракові, в музеї Чарторийських, і яку частинно було використано польським істориком Гавронським. Що це оригінал, не може бути сумніву, бо в Міністерстві є акт з 1761. року, згідно з яким „усі документи-орігінали Орликів батька й сина переходять у розпорядження Міністерства Закордонних Справ“ Франції.

Гетьман писав свій щоденник на малих сторінках формату 8^о мала, але пізніше, — в початку XIX віку — в архіві ці зшитки так переформували, що нині перед дослідувачем дневник Орлика має вигляд in folio (7 томів).

Кожен том має до 500—600 сторінок; з цього можна собі уявити розмір усього пам'ятника.

Написано дневник по польськи з цілими абзацами по латині; подекуди, хоч дуже рідко, зустрічається й українська мова. Письмо гетьмана розбірчeve й характерне. Папір заховався добре; тільки в другому томі частина паперу попсувалася, так, що тяжко розібрати писання.

Дневник тягнеться з 1719. до 1739. р. цеб-то два десятиліття, і за весь цей час майже під кожним днем записано якусь увагу.

Позаяк дневник став ніби *va-de-mesum* гетьмана в його мандруваннях, то на листах і крисах багато заміток, пізніше вже виписаних з книжок, які цікавили гетьмана.

*) На моє прохання В. Гр. Кричевський, мій співробітник і товариш у наших спільних заходах над визисканням нашої старої графіки, свого часу зробив був сортімент графічних оздоб на мотивах гуцульського орнаменту на кости, з моєї колекції, для моєї книжки: „Наша політика“, виданої в 1911 р. Друга його колекція оздоб — з писаночного орнаменту — згоріла в Києві невикористана. Думаю, що в таких напрямі повинні робитись і дальші графічні роботи.

Цікаві автори, що займали увагу Орлика; це Августин, Боссюе, Тертуліан, Псалтир, Еклезіаст, Шекспир, Вольтер (історія Карла XII.), Овідій (з долею якого він часто порівнював свою) і другі.

Цікавий факт, що в кінці XVIII. віку хтось читав уже в архіві цей щоденник і робив замітки у французькій мові; але читач був українець, або знав українську мову, бо часто на крисах давав французьке слово з перекладом на українську мову (немає — non). Хто він був — досі так і залишилося таємницею.

Скільки ще можна було-б казати про дневник!.. але розмір артикула не дозволяє зупинитися над ним докладніше. А який жаль розстатися...

Другим великим скарбом архіву Міністерства Закордонних Справ у Парижу, — а з політичного боку більш важним скарбом — являється Листування Орлика. Майже 18 великих зшитків заповнено листами до Орлика і копіями листів старого гетьмана (чудовий звичай був у Пилипа Орлика залишати в себе копії своїх листів).

Це листування тягнеться від 1710. до 1742. року; майже всі мови перемішано в цій листуванні: французька, латинська, польська, шведська, німецька, італійська, грецька.

Годі було-б тут переказати хоч коротко зміст листування, цього — я беру на себе сміливість це заявити — найбільш важного джерела для нашої дипломатичної історії. Один список адресатів дасть характерну картину: Папа Климент XI., кардинал Альбані, король Людовік XV., Станіслав Лещинський, султани Ахмет III. і Махмуд, кримські хани, Георг I. король англійський, претендент принц Стюарт, принц Ракоці, король Іспанії, Альбероні, барон Герц, Остерман, Катерина I., митрополити грецькі, послы, консулі, Вольтер, генерали Єзуїтів і т. д. і т. д.

Серед цих документів зустрічаються такі величезної вартости оригінали, як фірмани султана, грамота Людовіка XV., акт смерті гетьмана, відозва гетьмана перед смертю до французької, англійської та голандської нації...

Військове Міністерство в Парижу багате документами з життя сина гетьмана Орлика, який був французьким дипломатом і помер у 1759. році генерал-лейтенантом французької служби. Ці документи, можна сказати, заново відкрили романтичну й цікаву постать молодого Орлика, життя якого може з однаковим

успіхом бути сюжетом історичної монографії... або... романа Дюма чи Сенкевича.

Habent sua fata libelli... Мають свою долю також і архивні документи. Подякуймо-ж цій долі, яка під порохом століть переховала нам обличчя двох великих діячів нашої першої еміграції...

І я гордий тою великою честю, яка випала для мене, сина другої нашої еміграції — торкатися слідів того, який „знехтував усім своїм життям для батьківщини“.

*

Випадково мені попала в Національній Французькій Бібліотеці до рук італійська книжка. Автор її якийсь Arminius — (такого автора немає і це певне псевдонім). Видано цю книжку в 1639. році у Венеції in 12°. Це комедія під назвою „Colmiliana“.

Вона зацікавила мене окладом, але перелистуючи її, я знайшов такий цікавий пасаж: Жінка закидає чоловікові, що він сидить цілими днями в кавярні; чоловік виправдується і між иншим каже: „Так цікаво сидіти в кавярні й читати часописи (Relazioni)... які цікаві речі пізнаєш з них... ось ти нічого не знаєш, а я знаю... про війну в Німеччині, про папу, про облогу Флоренції, про Угорщину, про Польщу, про Україну — країну козаків (paese dei cosacchi)“...

І більш нічою немає в цій книжці про Україну, але варто одмітити, оскільки в ті часи цікавилися Україною, коли анонімний автор побутової комедії вважав необхідним вложити в уста свого героя такі слова. (Номер книжки 8° Ln. 4/67.)

*

Батько французької бібліографії, якого ми всі цими днями втратили, Лякомб в одній своїй праці пише: „Справжній бібліограф мусить мати головним правилом свого наукового поведіння нікому, ніякому авторитетові не вірити, а самому, тільки самому все обдивитися, перелистати книгу від початку до кінця. І тільки тоді він може сподіватися відкрити щось нового. Тому бібліограф мусить не любити каталогів.“...

Скільки разів під час моїх вишукувань мені доводилося переконуватися у великій правдивості слів дорогого учителя....

Сьогодні я хочу це прикласти до „відкриття“ рукописного Вольтера в українській справі.

Чи міг думати я, закордонець, після того, як існують такі класичні видання

Вольтера (Beuchot), такі праці по бібліографії Вольтера (Bengesco) ..., що можуть ще знайтися манускрипти Вольтера, не вміщені ні в одно з видань Вольтера... і як раз з терену Українці... А між тим це сталося...

В манускрипті відділі Національної Бібліотеки збереглися черновик Вольтера з часів, коли він працював над історією Карла XII.; тут є багато власноручних заміток Вольтера відносно України. Їх ніде не надруковано, хоч про них згадували, бо мали в руках Geoffroy в *Revue des deux Mondes* за 1853. рік і Desnottiers в статті, надрукованій в *Atheneum Français* за 1849. рік.

Ці рукописи зберігаються переплетені у великий in folio том, на якому стоїть напис: „La Pologne, La Turquie, La Suede“. Документи цього тому діляться на три частини:

1. Саме важне. Питання, які завдавав собі Вольтер під час праці, і відповіді на них (сторінки поділено на дві частини). Ці питання дуже характерні і ось найтипичіші: „Чи правда, що шведський король з початку відмовився трактувати з козаками, вважаючи їх тільки за народ непокірний до свого володаря.“ — У відповіді знаходимо цікавий аналіз переславського тракту. „Що за край в Україна, чому її зруйновано? Яка людина був Мазепа? Яке відношення українського народу (le peuple d'Ukraine) до москалів (avec les Moscovites) і поляків? Чи був складений договір між Карлом XII. та козаками? Яка причина повстання Мазепа? Зріст, постать, очі Мазепа? Жіноцтво на Україні?“ Відповіді на всі ці питання дуже цікаві, але до них вернемось другим разом.

2. Листи про Україну різних діячів 1700—1715. до Вольтера, які дали йому багато матеріалу, невикористаного в історії Карла XII. Тут листи маршала Шуленбурга, Понятовського, Станіслава Лещинського, маркиза Феріоля, посла в Константинополі графа Дездієрга...

і гетьмана Орлика, але вже після видрукування історії Карла XII.

3. Різні офіційні документи, як прутський трактат, в якому пункт другий про козаків підкреслено (чи не сам Вольтер підкреслив?), ніштаський трактат, уривок з гадяцьких трактатів і, що дуже цікаво — копія султанського фірмана до Орлика 1711. В архіві Міністерства Закордонних Справ є оригінал цього фірмана; я звіряв і переконався, що копію зроблено точно. Зостається тайною, яким чином Вольтер дізнався про фірман — бо до архіву Міністерства він попав нізніще. Може ця копія надіслав Вольтеру хтось з послів. (Про цю гіпотезу в другий раз).

... Коли кінчавш передивлятися ці сторінки, писані здебільшого рукою Вольтера, гарним, блискучим письмом Франції „старого режиму“, розумієш правдивість невиданого листа Вольтера до Шуазеля від 16. грудня 1767. (я знайшов цей лист в бібліотеці Chantilly): „Щоб не казали, а над історією Карла XII. я багато працював... треба мати на увазі, що я був перший (!), хто писав про це. Наприклад про Україну. У нас знали тільки книжку Боплана, але-ж цю книжку написано людиною, прихильною до поляків. За цей час Україна була за гетьмана Хмельницького майже незалежною державою, (presque un etat independant), потім в союзі з москалями... Я в свій час багато зібрав матеріалів про Мазепу...“

Він мав слушність, фернейський філософ. Він добре попрацював над Мазепою (a bien merité — як кажуть французи). І буде день, коли урочиста делегація Вільної України понесе в Парижу до Пантеону вінець на домовину того, хто в час, коли нищилося вільність України, потрапив зрозуміти, що „L'Ukraine a aspiré toujours être libre“....

(Далі буде.)

Париж, Лютий 1921.

Ілько Борщак.

Де-що про шкільні видання.

Єдине поле в сфері українського державного будівництва, — єдине поле, на яким де-що зроблено, де-що посіяно і дало сякий-такий дорід, — це українізація народної освіти. Мову мовиться, звичайно, не про якісь сторонні й побічні впливи

на розвиток національної свідомості в массах до рівня, коли потреба освіти на рідній мові з'являється сама собою, як один з багатьох інших засобів до опору супроти національного поневолення; мовиться про звичайну реальну працю, що близько

доторкається тільки школи в найтіснішім розумінні. За чотирі роки революції й руїни на Вкраїні організаційну роботу на місці розпочиналося тільки з початку цих бурхливих часів; далі, з кінця 1918. р., працювати над організацією освіти на місці годі було й думати: через жорстоку московську окупацію й ті насильницькі методи та фантастичні, безглузді напрями, що накидалося діячам української народної освіти агентами самодержавного комисародержавія, про планомірне переведення в життя добре й розумно складених систем освіти можна було тільки марити: все пішло шкереберть, настав хаос, як і у всьому, і зупинена енергія наших педагогів, — як тих, що залишилися на місцях, так і тих, що примушені були виїхати, — почала виявлятися уже тільки в напрямі — зробити хоч щось, аби не дати загинути, заглушитись тому, що вже зроблено було, та зготувати хоч щось на час, коли повернеться змога працювати вільно, як у культурних людей.

На місцях, під час московської червоної окупації, працювала в Києві в такім напрямі, не вважаючи ані на які потворні „Всеобучі“, Шкільна Рада, Академія Наук, де-котрі з відомих уже видавництв; по селах провадили свою користну, хоч, як на ті умовини, дуже тяжку й навіть небезпечну працю народні вчителі та українська інтелігенція (втікачі з міст і давні сільські інтелігенти). Де-що в цім напрямку робилось, крім Києва, і в інших містах України (Камянецький Університет, Просвіти); тому справа українзації народної освіти потроху, але певно посувалася наперед.

Міністерство Освіти під тиском відомих усім подій мусіло перенести свою працю із столиці до Винниці, Камянця-Под., а потім за кордон. Нема-що й казати, що в таких умовах його праці, в яких йому довелося творити, ні про які більш-менш значні наслідки й досягнення в сфері народної освіти не могло бути й мови. Коли що помітного й було зроблено за часи вигнання, то це — закінчення й видрукування розпочатого ще в Києві „Проекту Єдиної Школи на Вкраїні“, а саме — першої його частини, цеб-то „Основної Школи“. Дуже мало, як бачимо, бо тяжкі й неможливі, повторемо, були умови творчої роботи.

Чи можна було зробити більше?

В переведенні справи українзації освіти на Вкраїні, як і взагалі в справі освіти, існує одно таке питання, розв'яз-

ання якого, на нашу думку, у великій мірі залежало й залежить од енергії Міністерства Освіти, незалежно від обставин. Це справа забезпечення школи підручниками та книжками взагалі.

Під цим розуміємо не самий тільки друк, бо друкування готового можуть виконувати й приватні видавництва на замовлення Міністерства. Головне питання справи поглядав не в цім, а в тім, щоб було що друкувати. Подуvom революції чотирі роки тому знесено було заборону з української школи. Вже на осінь 1917. р. звільнена українська школа потрібувала — і нижча, і середня, і вища — підручників на рідній мові; і коли вища школа ще сяк-так могла без них обійтись де-який час, то середня опинилась у становищі неможливим. Тільки нижча, завдяки енергії приватних педагогів і видавництв та завдяки тому, що для неї де-що було вже надруковано ще до революції, могла хоч у невеликій мірі задовольнити й забезпечити себе на перший час українською книжкою. Раптово виниклий колосальний попит на українську книжку спричинився до утворення по всіх визначних містах України, або правдивіш — по всіх тих, де була хоч поганенька друкарня, видавництв українських книжок найріжноманітнішого змісту (переважно букварів, читанок, задачників, словничків). Не вважаючи на те, що блискавичний переворот і в сфері народної освіти вимагав негайного утворення якогось пляну в справі складання й видання найпотрібніших книжок, цього не робилось відповідними органами, і видавництва видавали без винятку все, що тільки писалось, було вже написане або просто траплялося під руку. Ця видавнича гарячка, звичайно, здебільшого пояснюється зовсім не ідейними цілями, але треба признатись, що тільки завдяки їй читач український, а головне початкова школа, на перший час були книжками забезпечені.

Коли перейдемо до книжок, потрібних середній школі, то тут наразимось на цікаве явище цілком негативного характеру, — явище, до якого у великій мірі спричинилось саме Міністерство (чи в перші часи — Секретаріат) Народної Освіти. Коли потребу початкової школи в книжці задовольнили самотужки колишні народні вчителі (автори букварів, читанок, задачників то-що, здебільшого колишні народні вчителі), то гімназійні вчителі і професори для забезпечення гімназій підручниками не зробили сливе

нічогісінько; навіть переклади де-яких гімназійних підручників з російської мови зроблено було значно пізніш та й то з ініціативи приватних видавців. Гімназія була спочатку й тепер є без підручників.

Чи робить що-небудь у цій справі Міністерство Освіти? Чи доручило воно гімназійним педагогам і професорам складання, чи переклад, чи переробку підручників для середньої школи по різних предметах, яких учиться в гімназіях? Щось ніхто про це не чув, хоч цю справу можна було-б зробити і в гірших умовах; але чути було, що знов же такі приватні видавництва роблять де-які кроки в цьому напрямку з власної ініціативи, звичайно без жадної системи й розуміння, що саме по „Проекту Єдиної Школи“ найпотрібніше в першу чергу. Видається й мається видавати те, що цілком випадково потрапило до теки видавництва. Боюся тільки, щоб коли-небудь не заспівали їм у Міністерстві те, що в початку революції одному з видавництв, коли воно подало на розгляд рукопис „Курсу Природознавства“, а саме: „Все одно не годитиметься, — почекайте проекту «Єдиної Школи», а тоді й складайте підручники, бо все те, що надруковано й написано досі, не підходить“.

Отже, коли-б енергійні педагоги та підприємливі видавці чекали на той „Проект“, то й досі не було-б видруковано і для початкової школи жадного підручника, бо доки сонце зійде, роса очі виїсть. Правда, в кінці 1919. р. ніби звернено було увагу на справу видання підручників і для гімназії, і з цією метою послано за кордон цілу Педагогічну Місію. Все було-б гаразд, тільки дрібничка помішала, а саме: замість готівки, без якої, звичайно, ніяка робота немож-

лива, Місії було видано акредитив до українських фінансових агентів за кордоном. Само собою, сталося те, що й треба було: у п. п. агентів діставали гроші часом людя, за якими тюрма плаче, а Місія й до цього дня ще чекає на одержання засобів, потрібних для своєї діяльності.

І от перед нашими видавництвами на Україні й за кордоном стає у весь свій зріст завдання забезпечити українську гімназію підручниками так, як то було зроблено для початкової школи (коли тепер українська народна школа без підручників, то це не в провину видавництв: за кордоном мається тих підручників десятки вагонів, які при першій змозі буде перевезено на Україну). Коли наші гімназійні педагоги не спромоглися досі скласти їх, то треба подбати про переклади потрібних із них з російської, німецької й інших мов, про переробку й пристосування до нашої гімназії тих, які вживаються по українських гімназіях у Галичині.

Можна було-б додати ще, що все це бажано зробити відповідно програмі, виробленій у „Проекті Єдиної Школи“, коли-б той „Проект“ не був „бібліографічною рідкістю“. Отже не треба чекати на те, поки з'явиться можливість і простим смертним ознайомитися з таємницями „Проекту“ та поки хтось з українських гімназійних педагогів надумався якимсь твором обдарувати рідну гімназію. Треба робити те, що кожне з видавництв у змозі в ці скрутні часи зробити. Міністерство може й гніватиметься трохи, зате рідна школа подякує сердечно й широко. А для української справи книжкова армія сильніша за військо.

С. Черкасенко.

Українська справа в італійській пресі.

До 1918. року Україна абсолютно не відома для італійців. Де-хто з них мав якусь химерну уяву про вигаданий австрійський рух і підозріло згадував про брошури Союзу Визволення України, що своєю появою і своїм германофільським складом могли-б наробити в Італії чимало шкоди, як-би про їх швидко не забули серед подій великої війни. Оскільки невідомою була Україна і все, що з нею по-лучено, можна бачити хоч би з того

факту, що трапився біля 1910. р. Відомий знаток московської мови і популяризатор російської літератури професор Вердінуа, здібавши де-які брошури в українській мові й зацікавившись цією мовою, взявся укладати граматику її, на щирість гадаючи, що він являється першим робітником на цій ниві. І тільки учні де-яких гімназій Італії в підручнику по географії в додатковій нотатці могли прочитати, що малороси — це мешканці Полудневої Росії

і відзначаються тим, що голять голову і лишають тільки посередині пук волосся. Іноді, правда, доходив до італійців відгомін боротьби з поляками в Галичині, через польських агентів, що оповідали про диких рутенів, які намагаються знищити польську культуру. Із праці дуже товстої, а тому відомої для небагатьох, Джорджо Дакандія — читач може довідатися, що Східну Галичину населено переважно рутенами, але що там панування поляків політичне, інтелектуальне і економічне таке, що цю країну треба залучити до Польщі. (Giorgio D'Acandia. La questione polacca. 1916.)

У початку 1918. в зв'язку з боротьбою України проти Росії, а потім через берестейський договір, уперше з'являється життєвий інтерес до України, яка стає одним з факторів європейської політики. Перші телеграми про Україну викликають непорозуміння навіть серед членів італійського парламенту, дві третини якого, як казав мені один з міністрів теперішнього кабінету, не мали ніякого поняття про те, де є Україна і що вона з себе уявляє. В цей час у римській „Tribuna“ в статті, інспірованій росіянами, у флорентійській „Nazione“ — поляками і в „Avanti“ — московськими більшовиками, що вже тоді виявляли певну імперіалістичну істоту — подається відомості, ворожі до України, в яких повторюються шаблонні аргументи про штучність руху, про дикий, реакційність і т. д. Настрій до кожного українця або ворожий, або підозрілий, як до особи, яка є або неперечно, або в потенції австро-германським агентом. У цей мент на сторінках „Fronte interno“, римської інтервентистської газети в ряді статтів виступає проти „общє-россїв“ усіх відтінків і проти поляків пані Бальмен-Липовецька, пояснюючи, що таке є Україна, яка еволюція української національної думки, логичність проголошення незалежності і т. д. Починається перша газетна полеміка за Україну з поляками, в наслідок якої п. Липовецька дістає низку симпатизуючих листів, між ними від відомого полонофіла-орієнталіста професора Паволіки, від депутата Біссолаті та інших. Газета „Russia“ друкує мою статтю про те, що таке Україна і про земельне питання в Центральній Раді. Але швидко зацікавлення Україною падає. Заложений у червні Український Комітет доручає мені стосунки з пресою і удається систематичніше давати відомості в „Agenzia Nazionale della Stampa“ і подекуди в щоденниках, але попадаючи за те під догляд поліції. Все-ж

таки ще в 1918. році удається надрукувати дві журнальних статті: одну д-ра Грінєнка в „Revue des Nations latines“ про історію України, і другу мою в „Vita Italiana“. Тоді-ж вийшла і моя брошура „Що таке Україна“ — куплена міністерством Командіні.

Рік 1919., коли приїздить українська Дипломатична Місія, рішуче зміняє справу. Україна, що може постачати сировий продукт, і як ринок для італійського краму, уявляється як близька реальна можливість; у ній же починають бачити можливість опору проти більшовизму. Починаючи з червня 1919. року виходить тижневик „La voce dell' Ucraina“ — 15 чисел протягом року, що містить низку статтів та інформацій, по можливості з усіх боків освітлюючи українську справу. Разом з тим друкують бюлетені та розсилають до всіх видатніших газет і політичних діячів. В пресі починаються виступи ворожі в „Epoca“, в „Don Chisciotte“, в „Avanti“, але проти їх виходить багато прихильних статтів. Слід особливе зауважити статті Cipollo в „Gazetta del popolo“ (Турин), автора, що сам їздив на Україну, Buonservizi в „Popolo d' Italia“ (Мілан), полковника Capello в „Perseveranza“ (Мілан) і статтю д-ра Грінєнка в „Voce del popolo“, де сама редакція виступає в обороні Східної Галичини, суворо критикуючи імперіалізм поляків. Преса містить низку інтерв'ю в „Giornale di Brescia“, в „Giornale del Popolo“, в „Epoca“, в „Corriere d' Italia“, „La Sera“ то що, з п. Антоновичем, графом Тишкевичем, з п. Севрюком, з п. Мазуренком, зі мною. Протиукраїнські виступи князя Волконського в „Epoca“ і Полторацької в „Perseveranza“ дістають відповідь італійського журналіста Пескарцолі в „Giornale del Popolo“ і другу в тій самій „Perseveranza“ від полковника Capello і від мене. „La Campana“, орган передвижної кафедри агрономії в Ломбардії, друкує поезію Франка в перекладі на італійську мову п. Липовецької, і ці самі вірші друкує на листівках і розповсюджує серед селян північної Італії хліборобський кооперативний союз Ломбардії. Поруч зросту цікавості до України з боку італійської буржуазії „Avanti“ збільшує свої атаки. Але де-які газети в Римі, Неаполі, Генуї, Турині й інших містах систематично містять відомості про Україну. Гр. Тишкевич друкує свої дві брошури: „L' Ucraina davanti il congresso della pace“ та „L' Ucraina et la question religieuse avec Rome“, виходить брошура д-ра Інсабато „Ucraina“.

В початку 1920. виходить сім чисел „La voce del Ucraina“ і бюлетені. Але робота Місії швидко сходить на ніщо, — і центр інтересу переміщується на можливість торгу через українську кооперацію. „L' Alleanza Economica“ містить статтю п. Бальмен-Липовецької про Місію Українських Кооперативів в Італії і про кооперацію як новий шлях комерційної акції, а „Corriere Mercantile“ друкує її-ж статтю „Ripresa Commerciale in oriente“. Виходить брошура „L' Ucraina Economica“, видана п. Перепелицею і цілком передрукована в „Sindacato Nazionale“ — органі Всеіталійського Союзу Синдикалістських Кооперативів. „La Sera“ публікує інтерв'ю з п. Перепелицею..... Ще трохи підтримується інтерес до українства: „Musica“ друкує статтю п. Онацького про хор, „Il Testimonio“ про українську архітектуру,

а „Il Giornale della Donna“ статтю п. Липовецької про Кобринську.

Конференція в Сан Ремо трохи відживляє інтерес до України. Кілька газет містять замітки та інтерв'ю з членами Української Комерційної Місії. Особливої уваги заслуговує стаття в „Corriere d' Italia“ — про економічні проблеми, де рішуче радиться орієнтуватися в економічній політиці на український ринок. Після того відомості і статті про Україну з'являються все рідше, але зменшення інтересу до України не свідчить про втрату його. Україна вже стала реальною величиною, загально знаною для широких верств італійського народу — поверхово але конкретно. І як би інформацію було поставлено хоч як небудь — зробити можна було-б чимало..... Не друкують більше тому, що нічого друкувати.

В. Шебедів.

Рецензії.

- С. Черкасенко** (П. Стах): Твори, кн. I. В-во „Дзвін“. Київ—Відень, 1920, 8°, 204 стор. з портретом автора.
— Твори, кн. II. В-во „Дзвін“. Київ—Відень, 1920, 8°, 198 стор.
— У бурі білій. (Різдвяна мозаїка). Накладом автора. Київ—Відень, 1921, 8°, 32 стор.

Черкасенко захоплює спершу тим, що не почувається в нього квиління хорого смутку, безпомічної самоти та нирваної бездушності. Його лірика з самого початку являється піснею творчої, суворої праці дня. Тому Черкасенко навіть і тоді, коли глядіти на його твір поряд з Самійленком та Олесем, Карманським та Вороним, Філянським та Чупринкою задержує свої литьомі окремішні риси та вражає овидом свого власного світа. У тому світі його поетичної думи є щось із гострої свіжости чорнозему, щось із розпаленої жари фабричного вогню та наче відгук важких молотів, що десь там у надрах великомісття бють без упину об груди твердих металів.

Цих відгуків важкої праці рук дослухується поет залюбки в підземельних шахтах та фабричних просторах („В царстві праці“), слідить повний могутньої віри в ню за її витворами („Дзвін“), та наче вщерть переповнений потугою невсипущого труду співає натхнений пеан життєвого ідеалу („До верховин!“). Новітний герой — той засмалений від вогню й диму фабричний

робітник знаходить у Черкасенка справді співчутливого, іноді чудово вражаючого художника.

В Черкасенка поняття вольної праці — це синтез із людської волі та творчої спромоги, синтез найкращої життєвої сили та життєвої пристрасти, і може тому переходить у нього цей захват працею в захоплення революцією та в жагучий бунт проти старого Бога.

Ніде одначе не виливається ця пристрасть поетового захоплення ідеалом вольної творчости такими гарячими, тут і там пориваючими каскадами, як у драматичній картині „Прометей“, цій справжній вершині дотеперішної творчости Черкасенка.

І коли-б наш шановний автор з самого початку з залізною послідовністю держався ідеалу єдиновизвольної свободної людської праці, то я думаю, що його цикл віршів на тему війни та нашого кривавого бою за свободу („На варті“ — „В огні наш рідний край“ — „Відгуки“ — „На бойовищі“ — „Братам Галичанам“) був би мав иншу ідейну основу, ніж ця, що її тепер добачується. Я не перечу цілком, що дехто з читачів України саме цими віршами д. Черкасенка буде захоплюватися та вважати їх перлинами нашої воєнної лірики. Бо коли вже йде о це, знайти тут те все, що німецькі критики охрестили з'їдливым словом „Hurrapatriotismus“, — то таких домашньо-патріотичних кличів гайдамацько-козацького захвату в Черка-

сенка рішучо більше, як це з огляду на достойність поетової Музи слід би.

Черкасенко в своїх воєнних віршах вдовольняється здебільшого узким поглядом своєрідного стрільця-козака, і співає дешеве-ентузіастичні пеани Гонті та Залізнякові, наче несвідомий їх цілої послідовності для внутрішнього овиду свого твору.

Є, правда, в нашого поета цілий ряд віршів на тему своєрідної судби, свобідних від цього горесного кровораювання, — ряд пісень таких гарних, таких благородних висловом, що можна в них добачити найкращі зразки нашої своєрідної лірики, ось нпр. те чудово гарне „Україні“ (стор. 99.) або „Бранка“ — (стор. 109.), та ціла низка інших таких в дослівнім значінню ліричних красот. Зрештою вірші в стилу прегарного: „Зеленожупанник“ — (стор. 144.), або „При дорозі“, (стор. 173.), або „На зорі“ — (стор. 181.) є мені наглядним доказом на це, що Черкасенко і строго воєнні сюжети вмів розроблювати художницьким, мистецьким ладом, оскільки справді поетична, справді творча дума бере в нього перевагу над неплідним доктринерством дуже двосічної філософії юрби. Я думаю тому, що з цього боку, з боку ідейного овиду своєї творчости, наш талановитий поет дійде певно до більшої гармонійности, а головню до глибшої животворности, і не лишить нас що до цього в такій ідейній непевности, як її бачиться сливе в цілім другім томі його дотеперішної лірики. Хто ось прочитавши первісні пісні про працю в Черкасенка, пічне читати такі сповіди як „Людина“, або „Люди“ — або „Трагедія творчости“, або всі великоміські картини („Усміх міста“, „Діти міста“, „Падучі зорі“), або й весняні та осінні картини, той трохи чудується ради цього, що тут уже дуже мало з того радісного, визвольного світогляду всетвірчої праці, що її так чудово проголошував „Дзвін“. Коли-ж їх брати, як чисто художницькі картини, то тільки в де-яких відчувається силу внутрішнього пережиття та силу з'уподоблення, — ось як у віршах „Мойй коханій Жені“ — та в пишно гарнім „Сад“ або „Еспанка“. — Більшість віршів другого тому виказує деяку балакучість та надто велику легкість низання слів.

З того боку головню: „У бурі білій“ зустрічається таку безжурність, що художницька вартість цієї ніби мозаїки властиводуже мала, хоч спроба сама дуже цікава.

Так в цілості доводиться сказати, що в Черкасенка ще багато жагучої бо-

ротьби за вимріяну творчу красу. Але ця боротьба видала в нього вже досіль художницькі твори вависокої вартости, і я вірю, що вона їх подарує нам і в будучности. Бо в Черкасенка один дуже могутньо плодуючий ідеал:

Ідеал творчої праці.

Др. Остап Грицай.

В. Залозецький: Під осіннім небом.

Збірка новель. Видання Т—ва Вернигора. Київ, 1921, 8°, 160 стор.

Уколисуючий містицизм — основний тон новель. Тон сильний, захоплюючий і цілком непотрібні відриваючі від фабули замітки, які автор називає науковими і якими він хоче оправдати характер своєї творчости. Наукова вартість заміток під великим сумнівом, а з художнього боку вони роблять новелі явно тенденційними („Сон“, „Сила волі“), себ-то підривають їхню літературну вартість. Другим моментом, виступаючим проти автора, є його слабе почуття образу цілої новелі, як такої її окремих моментів внутрішнього і формального характера. В новелі „Під осіннім небом“ автор поклав цілком виключаючі одна другу фарби в центрі взаємовідносин між особами: від Романа Ліда не могла мати дитини, бо вона своє відношення до нього характеризує словом „ніколи!“. В новелі „Дивна пригода“ село К. чомусь стає під кінець оповідання містом. Це, може, недогляд, але він неможливий, коли-б автором відчувався цілий образ усеї новелі.

Невідчування образу особливо виявляється тоді, коли автор одним словом нищить тільки що змальовану ним картину („хвилююче“ ст. 131., „незнайомий“ ст. 50., „підлесливий“ ст. 5.), або тоді, коли два речення, стоячи поруч (перша і друга точки зверху ст. 60.), нищать одно друге. Тут же треба сказати, що не можна уважати життя одночасно і казкою і чимсь підло дрібним, так само, як не можна стреміти до чогось темного, називаючи його долею, бо „темне“ завжди щось негативне, тоді навіть як „злая доля“ Шевченка має позитивний характер. Найбільш значними фактами що до невідчування образу в ціла конструкція оповідання про душу в „Казці про душу“: автор має намір представити людство без душі, а виходить так, що людство володіє такими душами, як душа Мікель Анджело.

Найбільш сильними новелями треба вважати новелі: „Під осіннім небом“ і „Дивна пригода“, а з цих двох останню. В цих новелях відчувається трепет души.

Ви відчуваєте цей трепет і тоді, коли персонаж перед вами на самоті, і тоді коли він в товаристві з другими. А головне те, що людські душі уявляють з себе моменти цілого життя взагалі: оточення і людина суть разом одне. Цього автор досягає не своїми „науковими замітками“, а як раз простим оповіданням, від якого так не хочеться відриватися, коли автор примушує до цього згаданими замітками. Автор знає, що ці замітки мучать читача (ст. 111.), але висновків з цього, на шкоду собі, не робить.

Про мову автора можна сказати, що цілий текст в наче чорний переклад, який потребує багатьох і багатьох коректур. Автор не відрізняє слів „сей, цей і той“, пише то „мрамор“, то „мармор“; латинська конструкція „ut ejus“, і взагалі звязування окремих слів і речень між собою дуже часто примушують дошукуватись змісту цих слів і речень, а часом зміст стає ясним лише тоді, коли ви опустите кілька слів (ст. 75.). Чужі слова, які можна замінити цілком вільно кількома на вибір українськими словами, засмічують текст.

Взявши все в обрахунок, можна сказати, що „Збірка“ робить враження сировинної рукописи, яку треба добре обробити. Це особливо пожадане тому, що автор, може, перший робить новіший крок в українській літературі.

Видана книжка дуже добре, на що собі не позволяють (цілком оправдано під нинішню хвилю) і наші корифеї.

Нарешті хочеться запитати, яке значіння мають білі польські горобчики, що красять темно-червоні заглавні букви у „Збірці“??

О. Баранів.

Юрій Сірий: Новелі, кн. I. Видавниче товариство „Дзвін“. Київ—Відень, 1920, 8°, 164 стор.

Збірка нарисів д. Сірого нагадує подекуди ті химерні малюнки з під стягу Сецесії, що заздалегідь наче клали собі завданням подратувати трохи набожного поклонника класичної Краси. В д. Сірого основна лінія нарисів здебільшого коротка, тут-і-там недотягнена як слід, іноді елегантно недбайлива, а іноді наївно безжурна. Постаї виводжуваних ним людей трохи неясні, трохи театральні, а декуди повні романтичної фантастики або фантастичної романтики. Внутрішній овид оповідання виказує здебільшого поверхню без видатної глибини, а описувана подія не завжди переконує про свою імовірність. Але може саме тому в стилі д. Сірого

помітна дуже видатна легкість, в його дикції — м'якість, а в його малюнку — ніжність. Ця ніжність основного акорду в д. Сірого вилискує тут і там зразками лірики в прозі, і саме вона лишається в душі читача як найзапам'ятованіша при знака його дотеперішного твору.

От і чому хотілося-б мені сказати, що книжка д. Сірого — це властиво не новелі, а збірка прозової лірики. В них не йде про подію як таку, а йде про ціріжноманітні, короткі як блискавки, зумисна недотягнені, елегантно недбайливі або наївно безжурні рефлексії давнішої події в душі художника.

Як сказано: в д. Сірого ще багато сецесійної блаженності, недотягнених і скривлених ліній, фальшивої романтики à la Яцків та безвольного захоплення мрією. І тому ті його нариси — поки-що не новелі, а нариси до майбутніх новел. Але від них тхне теплом справді поетичного почуття, а тут і там красою справді творчого слова, і це лишається в душі та манить раз і другий повернути до книжки шановного автора. Ось чому вона попри свої хиби вартісна.

Др. Остап Грицай.

А. Крушельницький: Артистка. Драма в трох діях. Друге змінене видання. Київ—Відень—Львів, 1920. Наклад Літературного Інституту. 8°, 124 стор.

— Буденний хліб. Оповідання з життя. Idem, 284 стор.

— Як промовить земля... Розділ з повісті наших днів. Idem, 150 стор.

— Як пригорне земля... Друга частина з повісті наших днів. Idem, 300 стор.

— Ірена Оленська. Оповідання. Київ—Відень—Львів, 1921. Наклад літературного інституту „Українська книжка“. 8°, 296 стор.

Із белетристичних творів А. Крушельницького, заголовки яких вище виписано, деякі виходять повторним виданням, деякі уявляють нові свіжо-написані твори. Де-які, як драма „Артистка“, першим виданням вийшли перед двадцятьма роками. А. Крушельницький на полі красного письменства працює з середини дев'ятих років і сливе за тридцять років своєї праці зберіг ту коштовну рису, що всі пізніші його твори удосконаленіші і вищі від попередніх, і давніші твори, як „Артистка“, так бліднуть в порівнанні до сучасних, що хто знає, чи варто було тепер повторювати їх видання. Навіть

у збірнику новел з різних часів, виданих книжкою, що носить назву більшого із зібраних в книжці оповідань „Ірена Оленська“, давніші оповідання видаються і за найвищими і маловартістними в порівнянні до пізніших, з яких найповажніше вражіння справляє останнє „Епізод“ з 1920. року. Слабшим в порівнянні до нього видається навіть оповідання з 1915. року „Між окопами“ (чому автор не вживає старого українського терміну „шанці“?), слабшим не тільки виконанням, але і самою темою, бо має змістом яскравий, вражаючий момент на тлі світової війни на українському терені. Тимчасом яскравих фарб для зображення вражаючих сцен на палітрі А. Крушельницького рішуче немає. Навпаки, сила А. Крушельницького якраз полягає в витриманості сірих, монотонних, однобарвних тонів, якими автор з внутрішньою силою віддає буденність, безпросвітність галицького провінційного життя і нидіння в цьому житті сильних іноді індивідуальностей. Завдяки іменню цій безпросвітній сірій тональності, завдяки скрипучій монотонності оповідання, книжка „Буденний хліб“ справляє глибоке, гнітюче вражіння. Безпросвітність матеріальна, фізична, моральна, в якій гинуть не зовсім рядові люде, як раз найкраще, найсильніше віддається незвичайно простою манірою стилю і сирими тонами фарб А. Крушельницького, і тому в цілому оповідання „Буденний хліб“ і справляє таке тяжке вражіння справжнього кошмару. На жаль оповідання писалося очевидно як ряд самостійних новел і тому тратить на цілості; часами суть непотрібні повторення, часами незрозумілості звязку оповідання і не всі частини мають однакову вартість; а найбільшу главу „Таємниця Іванової душі“ міг написати не художник белетрист, а тільки теоретик-педагог.

Найсильнішим із усіх творів А. Крушельницького досі видається велика повість наших днів „Перемога“, над якою автор тепер працює, і дві перші частини якої вийшли кожна окремим виданням: перша „Як промовить земля...“, друга — „Як пригорне земля...“. Тихо, спокійно плине оповідання, дуже поволі, майже непомітно розвивається дія, з незвичайною простотою, майже фотографічністю віддається реальність буденного життя в стороні від великих світових подій. Як видно, цю річ широко задумано і виконання на початку дуже витримане. Разом з простотою оповідання приходить і простий, більше удосконалений склад мови; нема

більше тих неприємних манірностей в слову, що зустрічалися в попередніх творах А. Крушельницького, як наприклад несподівані переходи до несмашної ритмічної прози („Ірена Оленська“, стор. 56, кінець), манірної перестановки дієслів на кінець речення, прикметників після предметів. Такою-ж галицькою неелеганською манірністю хочеться назвати звичай починати главу реченнями, з яких не видно, хто є дієвою особою. Такими реченнями починається „Як промовить земля...“, друга глава „Як пригорне земля...“ і т. д. А глава з „Ірени Оленської“ на стор. 58. починається так: „Зустрілися в міському городі. Ходили довгими вулицями в тіні кріслатих дерев. Розмова йшла між ними звичайна, буденна“... Хто саме це робив, читач довідується нижче. Це дешевий ефект, що може личити до якоїсь надуманої стилізації, але зовсім не пасує до шляхетної простоти стилю А. Крушельницького. Взагалі із мови видно, що автор є галичанин, і це не зле, це навіть колоритно лучиться зі змістом оповідання, але все-ж де-які речення ріжуть ухові українця, як напр.: „Ніщо мені не є“ („Буденний хліб“, ст. 257.) або „не було в нього ніщо на оправдання“ („Як пригорне земля...“ стор. 270.), „заїдати“ замість „їсти“, „запивати“ замість „випивати“ і т. д. Але все-ж склад мови в останніх творах А. Крушельницького, в гармонії зі змістом, багато здобував на спокійності і простоті.

Д. Антонович.

В. Левинський: Соціалістичний Інтернаціонал і поневолені народи. Київ—Відень, 1920. Наклад „Дніпро-Союза“, 8°, 142 стор.
— Народність і держава. Київ—Відень, 1919. Наклад Тов. „Дзвін“ 8°, 125 стор.

„Соціалістичний Інтернаціонал і поневолені народи“ — це безумовно одна з найцінніших книжок, які появилися в нас на протязі останніх літ. Помимо усеї актуальності теми, особливо для „малих“ народів, се перша не тільки в українській, а взагалі в соціалістичній літературі присвячена їй систематична праця. На її зміст складаються розділи: I. Маркс, Енгельс, Ляссаль про неісторичні народи, II. Прудон про федералізм, народність і поневолені народи, III. Перший Інтернаціонал і поневолені народи, IV. Другий Інтернаціонал і поневолені народи, V. Ціммервальд і поневолені народи. — Книжка писана з використанням багатої літератури і в цілості

справді передумана і пережита. Переведено в ній доказ, що становище пануючої, державної нації родить психологію, якій не може опертись навіть дуже сильна і дуже революційна одиниця, — з'окрема-ж, що ся психологія витиснула своє тавро також на обох соціалістичних інтер-націоналах та їхніх творцях у відношенню до справи поневолених народів.

На тлі сеї психології, диктованих нею симпатій та упереджень представле-на роля філософії Гегеля й помилки в оцінюванні відносин з боку великих про-відників соціалізму, що були її наслідком.

В книжці не зроблено остаточних заключень із зібраного в ній та обробле-ного матеріалу. Сам автор заявляє, що не зробив їх нарошно, вважаючи зайвими. В дійсності вони такі ясні, що їх брак-становити може не більше як тільки есте-тичну недостачу книжки.

„Народність і держава“, популярно на-укова розвідка В. Левинського, становить частину недрукованої більшої праці: „Народність, держава, соціалізм“. Її темою є відношення народності до держави. Основними елементами першої вважає автор мову та культуру, а націю язиково-культур-ною спільнотою. Що до держави, стоїть на становищі відомої марксівської дефініції, яка характеризує державу, як орган кля-сового панування. Розбираючи державу народностей та національну державу — як дві форми розв'язки національного питання, доходить автор до висновку, що перша з них є пережитою, що в дійсності вона веде до поневолення одної нації другою, та що проби пропагувати її (Реннер) є на-задницькі і подиктовані виключно тільки політичним опортунізмом. Тільки націо-нальна держава дає послідовну та успішну розв'язку національного питання і разом з тим тільки вона може стати основою для справжнього збратання народів. Окремі розділи присвячені імперіалістичній дер-жаві та відношенню соціалізму до держави.

Книжка, писана з метою популяри-зації, становить разом самостійну спробу поставити і розв'язати поставлене питання. Із теоретичного боку не може вдоволь-нити означення нації як язиково-культур-ної спільноти. Воно не трапить сути нації — а крім сього, чи можна протистав-ити мову культурі, коли остання обій-має собою і мову? Практична вага книж-ки в тіснім та рішучім ставленню спра-ви, в послідовності розв'язки, в мужесь-кому відкиненню деморалізуючих та без-цільних паліативів.

Др. В. Старосольський.

Іп. Бочковський. Національна справа. (Статті про національне питання в зв'язку з сучасною війною). Накладом видавництва: „Вістник Життя“. Відень, 1920. 8°, 187 стор.

Іп. Бочковський належить у нашій політичній літературі до найбільше се-ріозних публіцистів. Глибоке знання на-ціональних відносин на сході і в центрі Європи дало йому провідну нитку для орієнтування в лабіринті замотаних подій, які переживало європейське і в дальшій консеквенції всесвітнє суспільство підчас великої війни. І вище названа праця та-лановитого публіциста — це тільки про-довження цієї публіцистичної його діяль-ности, яку він виявив, опублікувавши на чеській і українській мові „Фінляндія і фін-ляндське питання“, „Поневолені народи цар-ської імперії“, „Грузія, грузини і грузин-ська справа“ і к.

Початок названої праці аж до 129. ст. віддав автор до друку ще в 1918. р., т. є тоді, коли ще офіційно не закінчилась війна і коли ще антантські держави відігравали роль опікунів і оборонців малих народів, коли ще цілий культурний світ стояв під вражінням 14 пунктів Вільсона. Що правда, автор, привичний діалектично думати, не дався взяти на полову облудних фраз антантських „визвольників“, одначе тоді, перед заключенням миру в Версаї, Сен-Жермені, Нейльї і Тріаноні, автор ще не мав тих документів, які могли б дійсно здемаскувати цілу облуду „визволь-ників“. Тому автор сам побачив, що праця, яка видавалась йому в середині бурхли-вих подій кінця війни остаточно викінче-ною до друку, тепер, після крутого пере-лому, що настав з катастрофічним закін-ченням війни, показалаь йому неза-вершеною. Тому автор доповнив її вели-кою главою (від ст. 130—185): „За-місць кінця“. За це ми можемо бути вдячні авторові і видавництву, бо хоч ця, як її Іп. Бочковський називає „праця без кінця“, з архітектонічного боку показує великі браки, то все-ж таки є майже оди-нокою, яка познайомлює українського чи-тача з дуже трудною національною про-блемою і дає йому змогу зрозуміти комплекс замотаних фактів європейської політики.

Ціла вага економічних проблемів, проблемів матерії, не затемнює авторові другого важливого, може неменше важли-вого як економічний, мотору соціальних рухів людства, мотору національного, який заложений є в душі колективної одиниці, нації. Марксістська наука, яка повстала

на ґрунті і силами пануючих націй, за-недбала цю психичну сторону соціальних рухів і з цілою форсою взялась за дослідження економічних проблемів. І тому ця наука була досі однобока, неповна. Аж коли з розвитком капіталізму пробудилися поневолені народи до нового життя і зазначили своє становище до історичних держав та стали валити старий державний лад, а з ним і старий економічний апарат, на яким цей лад будувався, національна проблема показала не менше важною, не підрядною, але рівнорядною з економічною проблемою. І це зауважили марксісти, особливо австрійської школи, які в австрійській імперії мали класичні приклади боротьби поневолених народів за національне самовизначення. І австрійські теоретики марксизму, особливо Отто Бауер і Карль Реннер (Ширінгер), написали багато капітальних праць, які розглядали національну проблему з марксистського становища. Дякуючи колосальній енергії, яку поневолені народи виказали в прямуванні до повного культурного, політичного і економічного визволення, національна проблема перестала бути для марксизму цією „дитиною від макухи“, цією впертою і докучливою мухою, яка тільки перешкоджає в будові пролетарського понаднаціонального інтернаціоналу.

Шановний автор познайомлює нас в першій (старшій) частині своєї праці „без кінця“ з питаннями, звязаними з відродженням націй, в якім відрізняє ось які фази: 1. Національне пробудження, вихідною точкою якого є поворот до рідної мови та заходи до літературного її оброблення. Ця фаза має культурно-романтичний характер. 2. Господарське самоутвердження новопробудженого народу. Провідним гаслом цієї доби є: „свій до свого“, а як результат цього соціального руху являється народження власного пролетаріату, міщанства і дрібної буржуазії, одно слово, в цій добі людський національно аморфний організм шляхом диференціації перетворюється в самостійну національну суспільність. 3. Політична фаза. Ця доба національного розвитку належить до найтяжчих, „бо нігде національний феодалізм не проявляється гостріше, ніж у боротьбі поміж старими державно-пануючими народами і молодими недержавними та поневоленими саме за державности“ — як влучно зауважує автор. І саме цю боротьбу за державно-

політичне самовизначення поневолених націй автор докладно аналізує в III. і IV. главі своєї цінної праці. В III. главі автор з'ясовує нам, якою твердою працею і боротьбою мусіло національне питання здобувати собі право громадянства в соціалістичнім інтернаціоналі, котрий у самім початку розвитку соціалістичної думки ставився до національної справи не досить уважно, а в IV. главі обговорює відношення поневолених народів до чужої їм державности. І тільки після цього многобокого освітлення національної проблеми, після всестороннього аналізу соціальних рухів, мотором якого являється національна справа, автор старається нам дати синтетичний погляд „на націю взагалі й під державно-політично-правним оглядом зокрема“. Подати докладну наукову дефініцію нації авторові не вдається, як взагалі не вдалось досі дати такої дефініції сучасній соціологічній науці — однак автор зазнайомлює нас досить докладно з усіма можливими теоріями (психологічною Ренана, біологічно-расовою, біопсихичною; націо-генетичною то що).

Як бачимо, автор познайомив нас по змозі повно з національною проблемою, стоячи цілком на науковій ґрунті і постільки, по скільки сучасній науці вдалось з'ясувати національну проблему. Автор однак сам бачить, що наука не сказала ще в цім питанні свого останнього слова. І тому автор переконаний, що вже наспів час до створення осібної спеціальної науки, яку автор називає націологією. Вже в першій частині своєї праці автор натякає на створення такої науки, а дальші студії і ретроспективний погляд на зроблену ним самим і сучасною наукою працю в тій матерії ще більше утверджують його в необхідності такої спеціальної науки. Цей постулат він докладно конкретизує в другій частині своєї праці, а саме в главі: „Замість кінця“. Ця наука має зайнятися а) витворенням правової бази, як певного захисту для народів у формі обов'язуючої декларації прав народів і б) створенням націологічного інституту, який матиме націодидактичне значіння. Цей націологічний інститут повинен мати цілий ряд різних помічних інститутів, а саме:

1. Націостатистичний — для опрацювання точного числового матеріалу про всі народи, а головню про поневолені або напів-визволені,

2. Націокартографічний — для зладження точних національних карт кожного народу,

3. Націовидавничий, який з'являвся-б виданнями в трьох серіях: а) науковій, б) популярній, в) белетристичній, і

4. Націодидактичний, який рівночасно мав би і характер популяризаторський. Завданням його була-б ревізія всіх блудів дотеперішнього войовничого націоналізму. Цей націодидактичний відділ мав би організувати прилюдні виставки з області теоретичної націонології (про життя і побут поодиноких народів) з світляними образами і фільмовими знімками, звернути увагу на школу і театр, які виховують націю, організувати національні виставки, туристичні прогульки і врешті влаштовувати національні конгреси.

При націологічним інституті обов'язково повинні бути дві помічні інституції, а саме: 1. Націологічний архів, в якому зібрався-б увесь цікавий історичний і документальний матеріал про визволювання недержавних народів, зокрема про „визвольну“ акцію „визволенців“, і 2. Націологічний музей на взірць паризького музею Гіме (Guimet), який ілюстрував би приблизно так само розвій нації, як музей Гіме ілюструє розвій релігій. Тут особливу увагу треба-б посвятити занепадаючим народам та виміраючим расам.

На думку автора цей інститут повинні заснувати визволені українці в самостійній Україні в столиці її Києві, і ми є такої самої думки, як автор, що саме заснуванням такої інституції українська нація виставила-б собі „monumentum aere perennius“. Ми переконані, що визволені українці це зроблять, як тільки настане пора.

А. Хомик.

Р. S. Рецензію цю покійного Артіма Хомика передав редакції нашого журналу п. Андрій Жук, зарядчик видавництва „Вістник Життя“, під фірмою якого вийшла зрецензована книжка. Це остатня літературна праця Хомика. Подаємо її вже, на жаль, як посмертний твір передчасно покійного талановитого товариша по перу.

Ред.

О. Бауер: Шлях до соціалізму. Переклав з німецької мови Гр. Паламар. Київ—Відень, 1920, 8°, 50 стор.

Питання практичного здійснення соціалізму стало темою дискусії пізно. Аж до вибуху російської революції не мало воно — за винятком відомих брошур Каутського — майже ніякої літератури. Тільки в останні роки, поставлене життям самим, стало воно питанням дня. Поміж присвяченими йому працями зай-

має отся популярна брошурка Бауера видне місце через особу автора і через те, що є вона висловом погляду „австрійського“ напряму в соціалізмі.

„Політична революція була ділом сили, соціальна революція може бути тільки ділом майбутньої, з'організованої праці. Політична революція була ділом кількох годин, соціальна же революція вислідом сміливої, але не менше обдуманної праці багатьох літ“. Таке її основне становище. Воно є зв'язане з поглядом, що соціалізм мусить бути переведений без зменшення продукції, що він мусить прийти „не як вислід спустошуючих катастроф але як здобуток доцільної праці“.

Начеркнений Бауером плян соціалізації такий: негайна соціалізація великого промислу, починаючи з галузей, які доспіли для неї, як гірництво та залізний промисел. Доцільна організація інших галузей промислу, при чому держава, консументи й робітництво мають мати рішучий голос в управі. Заведення робітничих рад для заступства інтересів працюючих та для справ домашнього порядку в заводах. В земельних справах експропріація великої власності (понад 100 десятин), з тим, що де потрібне ведення великих господарств (ліси), там будуть вони ведені суспільно, де-ж — як напр. у виноградниках — треба вести малі господарства, там належить завести дідову оренду. Для дрібної селянської посілости задержується приватну власність. Скрізь експропріація відбувається за відплатою, якої кошти несуть посідаючі кляси. Далі негайна соціалізація громадами будівельної землі і частинна соціалізація хатнього господарства. Врешті поступенна соціалізація банків. Усе при рівночасній послідовній демократизації всего життя.

Брошура писана очевидно з практичною метою та з углядженням австро-німецьких відносин (сплата воєнних довгів шляхом прогресивного оподаткування посідаючих) — але не дивлячися на се, а по части власне через свою практичну мету і реалізм думання, брошура цікава і цінна для українського читача.

Др. В. Старосольський.

René Pinon: La reconstruction de l'Europe Politique, Perrin, Paris, 1920, 8°, 344 стор.

Перед нами новий том професора дипломатичної історії на Ecole des Sciences Politiques, одного з редакторів „Revue de deux Mondes“ і бувшого радника французької місії у Відні. Пінон трактує

тут самі ускладнені і делікатні питання, які викликано війною і вирішення яких може мати величезне значіння для майбутнього життя Європи. Один перелік артикулів показує цікавість книги: Ліга Народів, Вільний Рейн, Дунайська федерація, Східня Європа, ліквідація оттоманської імперії, офензива большевиків в Азії. Звичайно, ці артикули заслуговують більш пильного реферування, але ми тут зупинимось тільки на тому, що має безпосереднє відношення до України.

З першого погляду український читач виносить вражіння об'єктивного і безстороннього викладання Піноном історії українського національного руху. Для нього це не є „проста австро-німецька штучна вигадка, а є великий національний рух, який спирається на спомини про стародавню Україну, колись незалежну при своїх гетьманах, яка, піддавшись під протекцію Москви, щоб уникнути польської і турецької небезпеки, ніколи не зрікалась своєї вільності на користь царів“.

Кажучи про заборону Валуєвим української мови, Пінон підкреслює, що „український діалект, будучи заборонений, зробився більш дорогим для тих, які на ньому балакали і які з цього часу вживали всіх заходів, щоб перетворити цей діалект в літературну мову“.

Він блямує в сильних тонах повождення російської бюрократії в Галичині підчас війни, в чому він бачить одну з великих причин розмаху українського руху після революції 1917. р. „Рух професорів зробився рухом селян і з національного перетворився також у соціальний“. При цьому Пінон аналізує аграрні відношення на Україні, підкреслюючи їх відмінність від московських.

В своїй історії українського руху Пінон доходить до утворення Директорії. (Між иншим він вважає Винниченка і Петлюру галичанами.) Майбутність України, на його думку, має величезне значіння для всієї Європи. Не розбираючи спеціально, в якій формі виявиться майбутнє життя України, Пінон взагалі тримається того погляду, що майбутня Росія буде тільки московською Росією, а не мозаїкою народів-гетерогенів. Всі ті нації, які належали до Росії і утворили тепер незалежні держави, пізніше самі, не будучи ніким примушені, зроблять союзний або федеративний договір з Росією, яка не буде вже загрозою для їх безпечности і, навпаки, зможе допомогти в їх економічній життю.

Такий погляд виникає з загального світогляду Пінона; для нього вся майбутня Європа буде звязана сіттю аліансів і федеративних договорів.

Незалежна Польща є по думці Пінона основною умовою нової Європи, але тільки етнографічна Польща. На великий жаль, автор не є консеквентний в цій тезі, що виявляється в питанні Галичини. Так він уважав, що Східня Галичина заселена в значній більшості українцями; що взагалі при судженні про етнографічний склад території треба рахуватись з селянським складом, а не мійським, і мимо того все-ж уважав, що Галичина, хоч з автономним урядом, але мусить підлягати Польщі.

Це є одно темне місце книги, взагалі такої гарної і продуманої, яка нагадує нам чудові праці Пінона з перод військових часів, як наприклад *l'Europe et l'empire Ottoman*, *La Chine qui s'ouvre*, *La Russie et le Japon*.

Ілько Борщак.

М. Грушевський: Ілюстрована історія України. Видання Дніпровського Союзу споживчих Союзів України „Дніпро-союз“, Київ-Відень, 1921. Ціна 50 гривень, 8°, 576 стор.

— Історія України. Підручник для середніх і вищих початкових шкіл. Видання перше. *Idem*. Київ-Відень, 1920. Ціна 10 гривень 25 шагів. 8°, 216 стор.

— Про старі часи на Україні. Коротка історія України (для першого початку). Видання шосте. *Idem*. Київ-Відень, 1919. Ціна 7 гривень 50 шагів. 8°, 120 стор.

Три популярних книжки проф. М. Грушевського по історії України. Перша і третя ілюстровані курси, дуже відомі й популярні на Україні. Розуміється, немає грамотного українця, щоб не знав цих книжок. Третя вийшла вже шостим виданням, першої число видання не зазначено, але принаймні це вже четверте, як не далі, видання. Перша вже випробована, як незамінимий гімназійний підручник, третя служить для початкових шкіл. Тепер першим виданням вийшла друга книжка для середніх початкових шкіл або молодших клас гімназії. Вона вдвоє коротша від першої і вдвоє більша від третьої, отже стоїть по середині між цими двома популяризаціями проф. Грушевського, наближаючися до першої. Вона власне є скороченням першої книги, при чому де-які глави з першої вставлено сюди без зміни. Видано її без ілюстрацій,

і в умовах видавництва у Відні це є цілком оправданим, бо виконання ілюстрацій на чужині зустрічає непоборимі труднощі і, як показує приклад двох інших книжок, в значній частині не увінчує справи успіхом. Уже видання ілюстрованої історії України 1918. року з технічних причин далеко не дорівнювало прекрасному першому виданню з 1911. року, а нинішнє видання виглядає ще нужденніше, а репродукції де-яких ілюстрацій виглядають зовсім сумно. Розуміється, це вина не видавців, а обставин, в яких кліші доводиться перездіймати з уже не зовсім щасливих ілюстрацій книжки попереднього видання. Але добре чи зле, а в повному виданню повторено всі ілюстрації видання 1918. року за винятком останньої, додано на самім кінці п'ять нових ілюстрацій і тільки в двох замінено рисунки: на стор. 543. подано інший графічний рисунок будинку Центральної Ради в Києві і на стор. 533. портрет Лесі Українки замінено фотографією її-ж з молодшого віку. Варто було взяти для клішів і інших українських діячів з 19. віку свіжіші фотографії, що у віденських обставинах було можливим. Решта всі 416 ілюстрацій повторено з видання 1918. року.

Проф. М. Грушевському належить першому ініціатива додавати до української історії „автентичні“ ілюстрації, а не „скомпоновані сучасними малярами“. І в цьому велика заслуга автора не тільки перед справою популяризації української історії, але також і історії українського мистецтва. Позволю собі на одну тільки увагу. Я вповні згоден з проф. Грушевським, що варто подати портрети історичних осіб іноді завідомо апокрифічні, бо коли легенда приписує ці портрети певним особам, то такий апокрифічний портрет показує, як нащадки уявляли собі згадану особу. Такими апокрифами являються всі портрети Мазепи, розповсюджений портрет Полуботка (стор. 398.), портрет Василя-Константина Острозького (стор. 192.) то що. Але подаючи їх, варто зазначити їх апокрифічність, як це зроблено під портретом Полуботка, бо книжку уложено не для спеціалістів, а для ділетантів, що мають нахил приймати подане на віру, а особливо, коли надруковане скріплено авторитетним іменем проф. Грушевського. Крім того я-б не згодився з доцільністю закріплювати легенду, яка твориться в наші часи. Так автором легенди, яка портрет козацького старшини, знищений у Печерській Лаврі, приписує Мазепі (рис. 292. на стор.

368.), був покійний редактор „Київської Старини“ Лебединцев і пустив її в хід в 1882. році. Не старіша легенда й та, що рисунок чоловічої голови (рис. 352. на стор. 453.), називає портретом Залізняка. Перший портрет, як старий і цікавий, варто подати з підписом, що це невідомий козацький старшина, другий же портрет, як новий і маловартісний, може і зовсім не варто було подавати. Але ці уваги зовсім дрібязкові в порівнянні до великої заслуги популяризувати більше як чотири сотні рисунків старого українського мистецтва, яку виконав проф. М. Грушевський у серії видань своєї ілюстрованої історії України.

Д. Антонович.

Іван Крип'якевич. Коротка історія України для початкових шкіл та I-ої класи гімназій. Київ—Львів—Відень, 1918 р., 8°, ст. 85, з малюнками та двома мапами.

Зміст книжки, досить гарно виданої, охоплює події від славянських часів до настання останнього гетьмана. Мова її проста й легка, але для початкових шкіл і I-ої класи гімназії на Великій Україні не завжди буде зрозумілою — автор, очевидно, числив на вік і розвиток учня першої гімназійної в Зах. Європі, тоді як на Україні се діти 8—10 років. Давши гарний загальний нарис, автор переходить до звичайної „офіційної“ варяжської теорії і далі дає ряд легенд: за Кия, Олега, і т. д. Коли не обмежуватися для елем. курсів виключно твердо встановленим фактичним матеріалом, то дуже жаль, що не захоплена передісторична доба України, така багата і легка до гіпотетичного нав'язання нитки з послідовними часами, що-б давало дітям досить вичерпуючу відповідь на запитання: „А що-ж було раніш?“

Книжку написано з великим патріотизмом, який часто переходить до певної міри в шовінізм. Дуже багато уваги уделено описам воєн, військових знарядів, нападів то що, не завжди пропорціонально до загального розділу матеріалу. — Це має різні оцінки, однак під оглядом педагогічним ліпше було-б уникати гострих моментів, спиняючись частіше на більш гуманних сторонах життя. Наприклад, ст. 78: „Першим знаком ліпшої будучини було те, що впала Польща“ — мова йде про поділ. Не треба забувати, що такі фрази — зброя, гостра на оба кінці. Своєрідна оцінка унії, ст. 35., також не надається для Великої України, де шкільним предметом є також історія церкви.

Хотілось би, щоб у посліуючих виданнях останньому розділові „Самостійна Україна“ було уділено більше місця, зазначено при згадці за зденаціоналізування українців роль селянства, значіння і розвиток підпольної праці. Не звернуто також уваги на позитивну національну роботу за часів війни, на роль українців у російській революції, мало зрозуміле і значіння Центральної Ради.

В своїй праці автор дає ряд надзвичайно мальовничих і живих картин, як напр.: міщане, ремесла, Січ, Чигирин і др., які надають книзі дуже приємний характер.

Др. Н. Суровцова.

М. Грушевський: Всесвітня історія.

Приладжена до програми вищих початкових шкіл і нищих клас шкіл середніх. (Частина перша). Видання Дніпровського Союзу Споживчих Союзів України („Дніпросоюз“). Київ, 1920. 8°, 202 стор. Ціна 20 гривень.
- Ідем. Частина друга. 8°, 270 стор.

Популярний курс всесвітньої історії проф. М. Грушевського для нищих клас гімназій в двох томах уявляє собою скорочення такого-ж курсу, що в 1917—1918. роках виходив у Києві і там розрісся до семи томів, особливо завдяки докладнішому викладові історії найновіших часів. Теперішнє видання в двох частинах виявляється більше планомірним. Цікавою і оригінальною у викладі проф. Грушевського являється схема, по якій виклад всесвітньої історії поділено не традиційно на три частини, а на дві: перша від початків історії людства до половини XIII. в. нашої ери, і друга від половини XIII. в. до кінця світової війни XX. в. Такий поділ має ту зручність, що він яскравіше відтінює протилежність нового укладу життя до античного і середньовічного і дуже влучно представляє готичкий період XIII—XV. в. в. як початок ренесансу. Таким чином перша частина ділиться на три відділи: 1. Найстарші культури світу, 2. Античний світ і 3. Середні віки; друга частина історії також ділиться на три відділи: 1. Початки нових часів, 2. Нові часи, і 3. Новіші часи (від французької революції). Періоди далеко не однакові що до обсягу часу, але урівноважені що до свого значіння в загально-історичному процесі. Другою позитивною стороною курсу проф. М. Грушевського являється те, що відповідно до значіння в загально-історичному процесі представлено історичний огляд не тільки європейських, але всіх народів світу. Уділено відповідно місця

і далекому сходові і центральній Азії і південній Америці. Введено також і Україну і показано її місце в історичному процесі. Цю систему прекрасно доповнюють досить докладні і дуже корисні синхроністично-хронологічні таблиці, додані в кінці кожної книги.

В обох частинах курсу всесвітньої історії уміщено ілюстрації головніших пам'яток мистецтва описуваної доби. Вибрати із всього всесвітнього мистецтва 67 предметів для репродукції, щоби дати уяву про розвій всесвітнього мистецтва — це акт геройський, із якого проф. М. Грушевський вийшов, як звичайно, сильним переможцем; змагатися, чому додано той, а не инший предмет, було-б зайвою дрібязковістю. Варто-б тільки в підписах до ілюстрацій дещо зазначити докладніше. Так у першій частині знимку з Аполлона Бельведерського (рис. 15. на стор. 66.) ледве чи можна представляти, як афинську скульптуру епохи розцвіту з IV. віку перед Р. Х. Це вже зманірована скульптура певне не давніше другого віку перед Р. Х. і ледве чи афинського походження. Для характеристики скульптури IV. в. краще було-б подати Гермеса Праксітеля. В першій же частині не досягає мети — іменно дати поняття про дерев'яний будинок готичкої доби — рис. 36. (на стор. 183.), бо віддає не цілий будинок, а тільки верхній ярус і тому пропадає типова риса нависання кожного верхнього яруса над нижчим. Можливо, що і самий будинок, який не старше XVI. в., правильніше було-б зачислити до німецького ренесансу, а не до готики. В другій частині під рис. 43. (стор. 49.) не точно названо автором дзвіниці біля флорентійського собору Джотто, особливо коли на рисунку видно тільки верхні три яруси її. Ці яруси виводив правдоподібно деї Таленті, і ні в яким разі не Джотто, який не міг довести будівлі далі другого яруса знизу. Так само на рис. 54. (стор. 135.) ледве чи слушно автором бані на церкві св. Петра в Римі називати Мікельанджело. Цей останній справді вернув будівництво церкви до первісного плану, згідно до якого баня мусіла панувати над усею будівлею, але все-ж саму баню вже після смерті Мікельанджело вивів Джакомо делла Порта. Коли італійському малярству XVII. віку уділено дві ілюстрації, то не варто в обох ілюстраціях давати репродукції з творів академістів, а краще було-б замість образу Сассоферато подати один з образів реалістичної течії, напр. Караваджо. Знимки з Мазаччо (рис. 45. на стор. 65.) і з Рембранта (рис. 61. на стор. 171.) кра-

ще було-б подати повні, а не фрагментарно; особливе розмір кліше другого давав повну можливість віддати цілу групу композицій Рембранта. Чи може під взглядом педагогічним проф. Грушевський вважав незручним подати радісний автопортрет Рембранта з молодого дружиною на колінах і з чаркою вина в руці? Подаючи репродукцію з Ліонардо да Вінчі, краще триматися луврської Джоконди, або міланської тайної вечері, або нарешті флорентійських царів з дарами, бо композиція луврської Анни з родиною, фрагмент з якої подано (рис. 50. стор. 105.), може оказатися працею одного із міланських наслідувачів Ліонардо, виконаною по лондонському картонові.

Але всякі дрібні поправки легко зробити при слідуєчому виданні, швидкого вихода якого дуже бажаємо, також між іншим і з огляду на рясність друкарських помилок у теперішньому виданні. Список „важливіших помилок“ займає в кінці другої частини п'ять сторінок, і на них також зустрічаються друкарські помилки.

Д. Антонович.

Др. І. Раковський. Людина. Опис будови людського тіла для шкіл та самоосвіти. Т-во Вернигора. Шкільна секція ч. 20. Київ—Львів—Відень, 1919. 8°, 40 стор. + 1. кольорова таблиця. — Зоологія для вищих початкових шкіл та гімназій. Видання Т-ва Вернигора. Шкільна секція ч. 19. Київ—Львів—Відень, 1919. 8°, 144 стор. + 3 барвні таблиці.

Книжка д-ра Раковського „Людина“ написана т. зв. галицькою мовою, з масою полонізмів, з масою слів, яких не знає Придніпрянина. Одно це робить книжку тяжко зрозумілою переважаючій більшості українських учнів і читачів, окремі-ж термини й назви, вжиті автором, являються незрозумілими не тільки для учня, але й для вчителя. Що правда, — наша природознавча, зокрема медична термінологія взагалі ще дуже нерозроблена і тому не можна вимагати від авторів, аби вони трималися тільки усталених, раз прийнятих термінів, а не „кували“ своїх. Але-ж при цьому „куванню“ найкраще виходити із прийнятих наукою на цілому світі латинських термінів і, беручи замість них українське готове чи ad hoc створене слово, подавати і латинський термін. Інакше матимемо те, що в книжці д-ра Раковського: позаяк нема поданих поруч з українськими латинських назв або бодай коротенького термінологічного

словника в кінці книжки, в багатьох випадках довго приходиться ламати голову, щоб догадатись, що має значити той чи інший вираз, — та й то непевен, чи добре догадуєшся. Приводити приклади — це значило-б списати майже половину книжки.

Ще важливішими, ніж ці дефекти форми, являються помилки що до самого змісту, які дають учневі чи читачеві цілком невірні поняття про різні речі з анатомії і фізіології людського організму. Так зовсім невірно представлена фізіологія травлення, зокрема функція шлунку: приписується шлункові розкладання жирів, чого шлунок не робить, а поминається ця функція жовчи і соку підшлункової залози (або „черевної слинянки“, як дуже невлучно називає останню автор). Представлено, ніби шлунок цілих 3—4 години після прийняття їжі зістається зовсім замкнутим, під той час, як в дійсности оброблені шлунковим соком порції їжі по частинам, періодично, кожних 10—15 хвилин, переходять в кишки. Процес окислення крові в легенях представлено дуже невиразно: автор просто зазначає, що „кров стрічається із свіжим повітрям“, але як само це робиться в організмі — нічого не подає. Селезінку автор определяє, як „велику залозу невідомого значіння“, не згадуючи бодай про кроветворчу функцію селезінки. І таких прикладів можна було-б навести чимало.

В кінці книжки подаються де-які дані з антропології, де риси „ширих“ українців, як висловлюється автор, грубо прикрашені в порівнянні до інших народів і українці виводяться навіть як окрема „українська“ раса.

Видана книжка непогано, але де-які малюнки вийшли так невиразно, що читач не може в них з'орієнтуватися.

Взагалі випущену т-вом „Вернигора“ книжку д-ра Раковського, яка мала-б задовольнити одну із пекучих потреб нашої шкільної і популярної літератури, на жаль, не можна причислити до вдалий і не можна їй побажати широкого розповсюдження.

Книжка „Людина“ являється властиво початковою частиною (відбитком перших 38 стор.) другої книжки того-ж автора: „Зоологія для вищих початкових шкіл та гімназій“. Саме уміщення спеціального відділу про людину в загальній зоології треба признати недовладним; наукою прийнято відокремлювати це. Що-ж до самої „Зоології“, то перше всього треба зазначити, що весь матеріал в ній розподілено в оборотному до за-

гально-прийнятого порядку: починається від людини, кінчається найпростішими. При таких розподіленні зовсім не дається до розуміння учневі теорії еволюції, не показується процесу поступеного ускладнення живих організмів одноклітинних до „вінця творіння“ — людини. Що до самого викладу матеріалу, то в „Зоології“ не помічається таких грубих помилок, як у першій частині („Людина“). Сказане-ж про мову і термінологію першої книжки стосується в повній мірі і до цілої „Зоології“, і це робить її майже непридатною для шкіл Наддніпрянської України.

Б. М а т ю ш е н к о.

Поль Бер. Наука природи. Вступні відомости на 1. класу гімназіяльну та для народніх шкіл з 183 малюнками. Переклад з французької мови під редакцією Т. Губенка. Коштує 7 гривень. Київ—Відень, 1920. В четвертому році відбудування Української Держави. Т-во „Вернигора“. Шкільна секція, ч. 24, 8^о, 122 стор.

Книжка П. Бера належить до тої популярної літератури, яка може служити для початкового знаомства з природничими науками. На 122 сторінках, де вміщено до того ще 183 малюнки, автор дає читачеві елементарні поняття про природу як органічну, так і неорганічну. Ця книжка, по думці видавців, має служити шкільним підручником, отже тим самим означається і круг її споживачів—читачів. Цими читачами мають бути діти шкільного віку. І треба визнати, що автору вдається в дуже приступний і легкий спосіб дати дитині різнородні знання, починаючи від анатомії людини включно до де-яких відомостей із області метеорології. В першій частині автор знаомить учня з анатомією чоловіка, принагідно даючи йому загальні відомости про функції окремих органів. Додатком до цієї частини служить де-що з області гігієни, а також з області антропології. В другій частині учень знаомиться з елементами зоології і систематики тварин; третя частина присвячена знаомству з рослиною (органографія, анатомія, почасти й фізіологія); в четвертій частині автор переходить до ознакомлення з неорганічною природою (мінерали) і, нарешті, в частині п'ятій подаються короткі відомости про фізичні явища.

До кожної частини доданий відділ „корисні знаття“, звідки учень довідується почасти про невідомі йому річі, а почасти

пізнає причини і пояснення тих річей, які йому звісні вже з власного досвіду. Цьому допомагає також у значній мірі порівнюючи велика кількість малюнків.

На жаль, завдяки недоброму паперу репродукція останніх здебільшого не стоїть на належній висоті, а такий, напр., малюнок, як „Вибух у копальнях“, не дає учню уяви про це явище. Малюнок же „Гураган“ є впрост якоюсь складною комбинацією темніших і ясніших плям.

В книжці нема передмови редактора або видавництва, з якої можна було-б довідатися, оскільки і як поданий автором в оригіналі матеріал змінено в українському перекладі. Не маючи в своєму розпорядженні французького примірника, також не можемо перевірити й констатувати це. Однак заходять поважні сумніви, чи всі згадки в книжці про Україну належать в дійсности перу автора, чи може це є додатки перекладчика або редактора.

На кінці книжки додане „пояснення де-яких слів“, при чому серед слів, які, на думку редактора, потрібують пояснення, маються такі слова: дичина, корабель, отрута, свійська тварина, труїти. Ми думаємо, що ці слова знає кожна дитина і пояснювати їх не треба.

Невиробленість української термінології дає себе знати. Так французьке слово „sens“ перекладається „змісл“, а в дужках додається „почуття“. В тексті написано: ось квітка груші (мал. 118), а під тим малюнком підписано: цвіт груші. Поняття, яке у Шіндлера („Вернигора“ шк. секц. ч. 15.) означено „податність“, тут виражено словом „кувальність“. Глина не є камінь, як це написано на стор. 101. Тверда частина плоду вишні називається в одному місці „камінчиком“, а в другому „кісточкою“. Треба-б пояснити, що іменно „Чорне море“ зветься „Українським морем“.

Мова перекладу не зла, хоч і трапляються такі вирази, як „волосся йому чорне“. Взагалі-ж книжку П. Бера учень прочитає з інтересом.

М. Г а л а г а н.

Олександр Коваленко: Практична геометрія. Підручник для вищих початкових шкіл та для молодших клас шкіл середніх. — Книжка І. Т-во Дзвін, Видавн. „Укр. Школа“, Київ—Відень—Харьків, 1919, 8^о, стор. 118.

— Практична геометрія. Частина II. Тов. „Дзвін“, Видав. „Укр. Школа“, Відень, 1919, 8^о, стор. 94.

Підручник Коваленка це крок вперед на полі нашої дидактичної літератури,

Хоч автор не педагог по фаху, що дається по де-якій нерішучості в укладі і викладі предмету бачити, але любов і до учня і до предмету і щаслива інтуїція та досвід дозволяють йому зробити прегарну й успішну пробу, котра навчання геометрії вводить на дорогу живих метод, яким належить майбутність.

Можна учити дитину геометрії вже від її десятого року життя, використовуючи її цікавість, інтуїцію і спосібність спостерігати та винаходити. ¹ Сей самим автором у передмовях висказаний погляд став основою системи його викладу.

Всюди проведена тенденція, щоб діти самі доходили до геометр. істин та тверджень, впливає позитивно на весь уклад, на виклад та стиль книжок. Прегарно звучить напр. „будемо знов обертати нашу січну“ — то що; дуже часто уживане *futurum* — підчеркує активність, яка помітна в цілому підручнику. У виконанню пляну являються в деталях і похибки і знов таки просто прегарні моменти. Чи потрібне, наприклад, дефініювання „річи“ у вступі першої частини? Або чи не треба було використати складання трикутника з 3 боків до зазначення, що дається лиш один трикутник зложити? Але за те як гарно переводить автор диссоціацію „матерії“ від „форми“ — на нагляднім прикладі! — Чи не додати тут ще прикладу одної кількості тої-ж матерії в різних формах? Коли в I. частині автор консеквентно йде від конкретного до абстрактного, то в II. тенденція зачинати від точок, щоб іти до ліній, площ і т. д., ще не досить оправдана.

Перехід від „перемежка простої лінії“ до „точок на колі“ дуже гарно подуманий, це наче приготування до синтетичного розуміння геом. ліній. Рівно-ж дуже дотепна дефініція простого і повного кутів. Натомість помилкою є вислів „в напрямку поступу стрілок годинника“, — бо не в напрямку, а в круговоротом означеній зміні напрямку — в сенсі *(Sinn)* — тут діло.

Уступ 6. частини II. ані дедуктивно ані індуктивно не побудований. — Зв'язь між полем многокутника і полями трикутників, на які косини його розкладають, сама по собі і як приготування до формули обчислення поверхні трикутника з боків, майстерно означена.

Рівно гарно використані спряжені кола для при звичаєння уяви до геом. форм аналітичних ліній, частих у природі.

Натомість такі речі, як виклад симетрії або поверхні кулі, безумовно за мало приготувані. Багато дефініцій явля-

ється тяжкими; бо автор поспішає надто живо з викладом. Подекуди невикористаний зв'язок з фізичними явищами — як напр. обем кулі та вага. Останні уступи про оборотові тіла мають більш декоративне значіння. Задачі де-які прегарно підходять до уровня і нахилів учня, а інші за тяжкі. Розв'язки поміщено незручно, іменно зараз при задачах, а пояснення надто пильні й оправдані хіба тим, що задачі за тяжкі. А власне в задачах і головна сила цього методу, який приймає автор.

Рисунки гарні, але треба пильно оминати таких нагод до ілюзій, які дає учням рисунок на стор. 41., де *AO* і *OD* наче з потреби творять просту.

У вислові подекуди неточність, а в мові навіть неконсеквенція („довжина“ в I. кн., „довшина“ в II.*).

За дивергенції між термінологією автора і галицькою сперечатися годі, це справа будучого.

За „Геометрію“ належить авторіві признання, а як що він сам працює над перерібною і поширенням сего підручника, треба сподіватися по нім багато доброго для української школи й науки.

Видання книжок дуже дбале. Друк і ілюстрації чисті й читкі.

О. Кушак.

Ів. Андрущенко: Математика. Видання Ів. Андрущенко. Київ—Відень, 1919. 8°, 86 стор.

Збірка формул з арифметики, в тому і купецької, та геометрії по щоденним потребам — з прикладами і важнішими мірними нормами. Повний брак викладу робить книжку родом репетиторії, напевно пожиточної для тих, що вже школу яку-небудь відбули. Видання власне, дбале.

О. Кушак.

Микола Чайковський і Володимир Кучер: Чотирицифрові таблиці логаритмів і гоніометричних функцій. Накладом Дніпро-союзу. Київ—Відень, 1920, 16°, 60 стор. Книжочка стоїть на європейській висоті своїм загальним пляном та укладом. Попри 4-цифрові логаритми чисел від 1 до 1409 і функцій гоніометричних обіймає збірку формул та обчислень, потрібних у банківій, асекураційній та технічній математичній праці, врешті де-які дати з фізики, хімії та математичної географії і астрономії. Українською є частина про географічне положення місцевостей на Україні.

*) „Дотична“ а не „стична“ — як буде далі *cotangens*?

У викладі, як користуватися таблицями логаритмів, дбають автори о стислий, ляпідарний і точний стиль. На жаль, де-які дефініції, подані у викладі, і пояснення часом неясні, напр., § 7., § 13. або пояснення до „partes proportionales“ — по части через друкарські похибки. Недопустимі в вислові такі, як „число, зложене з трьох перших цифр даного числа“ — би цифри пишуть, а не складають число. Як треба: „на перетині“ — „чи на пересічі“? Та на загал мова гарна й вірна. Видання дбале — але папір повинен бути кращий в підручнику, в якому приходить ся щораз листувати. Цілість творить цінний вклад в нашу научну літературу.

О. Ку щ а к.

Антін Крушельницький: Українська

Читанка для першої класи середніх шкіл. З малюнками Олени Кульчицької. Видання 3. Т-во Вернигора, Київ—Львів—Відень, 1918, 8°, 237 стор.

— Українська Читанка для другої класи середніх шкіл. Видання 3. Т-во Вернигора, Київ—Львів—Відень, 1920, 8°, 276 стор.

Спиридон Черкасенко: Рідна Школа.

Читанка перша. Видання 2. Т-во Дзвін, Київ—Відень, 1918, 8°, 94 стор.

— Рідна Школа. Читанка третя. Видання Т-ва Дзвін, Київ—Львів—Відень, 1919, 8°, 285 стор.

Про першу читанку Крушельницького в першому її виданні (львівському) мав я вже нагоду висловитись на сторінках львівської „Нашої Школи“. Друге видання (теж львівське) було вже значно кращим, а останнє, знов змінене, можна вже вважати трохи не вповні вдалим. Замітити однак годиться, що поетична частина в читанці на степені науки, де треба школярів учити оповідати, трохи за багата. За багато в читанці сухої історичної прози, тимпаче, що на тому самому степені подається початкові відомости з нашої історії, отже приходить зайве повторювання предмету. Краще було-б звернути більш уваги на легкі оповідання про світ взагалі, про життя других народів, про побут і буденне життя села й міста, дати цікаві описи подорожів і др. З практики знаю, що таке оповідання, як Ю. Сірого „Світова подорож краплини води“ незвичайно цікавить учнів і надається до оповідання, при чому збогачує відомости учня. Ось таких зразків годилося дати в читанці більше! — Годилося викинути з читанки А. Могильницького „Старинний

Галич“ (стор. 123—124.), бо цей фрагмент своєю мовою для учнів прямо шкідний. Не бажано в читанках, що мають давати зразки клясичної мови, вживати таких провінціональних форм, як „найславніше“ зам. найславнійше (стор. 18.), „наймудріші“ зам. наймудріші (стор. 29.), „зайць“ зам. заяць (стор. 2.) і др. Тимпаче, що читанка призначена і для Галичини. Слід було звернути також більше уваги на коректуру (сплескаа на стор. 165., землі запорожців на стор. 201., запорожці на стор. 202. в заголовках уступів, що тим більш впадає в очі).

Поза сим читанка А. Крушельницького (абстрагуючи від технічного її виконання) не лишає багато до бажання.

На зміст другої читанки Крушельницького складаються: казки, міти, легенди, балади, істор. оповідання, думи, істор. поеми, сміховинки, нариси й оповідання, лірична поезія, дидактична поезія, притчі, життєписи, спомини, історія, описи, розвідки. Книжка багата змістом; та треба зазначити, що історичні уступи, головню такі, що говорять про нашу давню культуру, надто сумаричні та сухі. Так само в поетичній частині малий вибір творів, що надаються до виголошування з памяти. Зате в цій читанці стрічаємо дуже цікаві спомини й подорожні записки. Зайве в читанці довге, а тим самим невідповідне для шкільної лектури оповідання Р. Кіплінга „Ріккі-Тіккі-Таві“ і мало вже на сьогоднішні часи інтересний спомин А. Чайковського „Христос воскрес“. Неясно, для чого впорядчик зачислив такі глибокі своїм ліризмом твори Шевченка, як: „Чума“, „Сон“, „Три шляхи“, до відділу „оповідання віршом“. Слід було оминати, або принайменше пояснити такі галицькі варваризми, як: „цуб“, „ведета“, і пояснити слово „баштан“, котрого значіння в Галичині не розуміють навіть де-які вчителі.

Видання чепурнійше, ніж видання читанки для I. кл., і може служити як мала хрестоматія для приватного вжитку. В цій читанці вже краще видержана одноцільність мови. Треба сподіватись, що в новому виданні читанки впорядчик зверне більш уваги на літературу з останніх подій на Україні.

Перша читанка Черкасенка обіймає 94 сторінки друку і є багато ілюстрована. Зміст читанки зв'язаний з порами року, важнішими святами, сільськими роботами, діточими іграми і заняттями, а попри це в книжці чимало моральних і навчальних цікавими прикладами опо-

видань і віршів. Сонішні жанрові, наскрізь українські картини, гумористичні оповідання й вірші, рифмовані коротенькі поетичні уступи, прегарна мова — отсе цінні прикмети читанки. Оптимізм, любов праці і обов'язку, віра і самовпевнення, любов до людей, до рідного села і краю — отсе етичний бік книжки. А з дидактичного боку автор поклав собі метою виробити в учнів змісл помічування і самостійність, до чого служать під уступами примітки і чисельні малюнки, в яких мають учні зорієнтуватися сами. Можна тільки замітити, що до малярських здібностей учнів у цьому віці впорядчик ставить надмірні вимоги.

Годилося-б усунути де-які неправильності відносно мови, як напр. „кути“ (2. відм. одн.) замість „куті“, вживання форми дріжджі, а зараз в другому рядку дрожжами, стріпинеш зам. стрепенеш, патьоками, а низче потік, келех і др.

Те саме треба сказати і про коректуру: мої (стор. 10.), нїж (стор. 13. і 36.), Бажая (стор. 14.), їздів (стор. 16.), їх (там же), стаяла (стор. 17.), шо (стор. 21.), їжаків (стор. 45.), мківкаа (маківка) стор. 64., клоискова (колискова) стор. 77. і др.

Малюнки в книжці гарні, та зате оригінальні рисунки Бурячка надто недбалі у виконанню. Годилося також видавцям подбати трохи краще про папір для книжки, а то місцями учням прийде-ть добре намучитись при читанню.

Книжку друковано в 150.000 примірників.

Третя читанка Черкасенка має 285 стор. тексту з багатьма прегарними малюнками і ілюстраціями до тексту з обсягу фізики, зоології, ботаніки, мінералогії, соматології і др. Книжка видана старанно, та годі не замітити, що своїм змістом вона трохи за важка; мало белетристичного матеріалу (прозаїчного) і читанка являється радше малою енциклопедією знання, ніж підручником для вчення рідної мови. Белетристична частина заступлена щасливо відривками з діточого роману Е. де Амічіса „Серце“, натомість нашу історичну белетристику вповні знехтовано. Так само за виймком декількох дрібниць Франка немає нічого з галицького письменства.

Отсе дрібні недостачі, котрі годилося-б в майбутньому поправити, щоби з читанки зробити зразковий шкільний підручник.

П. Карманський.

**Zdeněk Nejedlý. Ukrainská republi-
kanská kapela.** Видавництво „Час“,
Київ—Прага, 1920, 8°, 69 стор.

Накладом Т-ва „Час“ вийшла в Празі минушого року дуже цікава розвідка в чеській мові, написана п. Зденек Неєдлі (Zdeněk Nejedlý) — про Українську Республіканську Капелю. Цікава вона вже хоча-б тому, що се дотепер мабуть одинока більша розвідка про Українську Республіканську Капелю.

В цій розвідці автор уділяє чимало місця нашій пісні, яку автор розвідки, видко, любить і знає. Властиво ціла розвідка нею повна. П. Неєдлі дуже вірно схарактеризував і з'аналізував головню з психологічного боку нашу пісню, доказуючи навіть на підставі історичних подій, які від найдавніших до найновіших часів мали місце на заселеній укр. народом території, як витворені тими подіями життєві обставини відбилися на зверхній і на внутрішній конструкції нашої пісні. Ідучи даліше послідовно тою самою дорогою, порушує п. Неєдлі всі прояви людського життя, які мали й мають такий або инший вплив на мистецтво даного народу (в тім випадку нашого, з узглядненням наших обставин), як се висказав наш нарід у своїх піснях, як наші композитори з'уміли використати і підчеркнути ці характеристичні ціхи нашої пісні в своїх чи то обрїбках чи композиціях, як завдяки тому поняття народности в музиці з'ідентифікувалось у де-яких наших композиторів з т. зв. композиторською технікою, як усе те відчула й ще більше яскраво вивела на світ божий капеля під управою геніального дірігента п. Кошиця.

Отже перейшовши цілий ланцюг послідовно пов'язаних фактів, П. Неєдлі доказує, що на такій природній основі побудована пісня, композиція і виконання мусили мати успіх. Та п. Неєдлі не станув на сконстатування природности. Він розглянув пісню, яка вона з себе, і дійшов до дуже нам схлібляючого висновку: взявши її яко дійсне зеркало душі народу, він, по обговоренню всіх високо шляхетних і багатих ріжноманітністю цих нашої пісні, прийшов до висновку, що нарід, який видав пісню так всесторонню багату, шляхотну, безмежно гарну з естетичного боку, мусить мати таку душу, — сам таким бути. Тому належитьсь йому краща доля, як дотепер, а з'окрема вважає п. Неєдлі ідею представлювання внутрішних вартостей укр. народу в незнаючій нас чужині при помочі нашої пісні дуже доцільною.

Я згідний з думкою п. Неєдлі, висказаною в передмові, що його „книжку і кожний українець з користю прочитає“. З великою! Може в не одного з нас знайдеться тоді охота трохи більше поінтересуватись річима, які ми повинні добре знати, а не ждати — аж чужинець розкаже нам про нас самих таки... Ще одно. Як радо повітали-б ми переклад на нашу мову сеї книжочки! Може-б котре з наших видавництв занялось сим? Велика заслуга була-б!

Нестор Ніжанківський.

Пісні України. 18 пісень з нотами на 4 голоси і з текстами українським, німецьким та чеським. В аранжировці п. Кошиця, дірігента Української Національної Капелі. Вид. Т—во „Вернигора“ 1920. (Місце друку не зазначено). 18 сторінок.

Вид. Тов. Вернигора видало в 1920. р. збірку пісень на муж. хор під заголовком: **Пісні України, 18 пісень з нотами на 4 голоси.** В дійсності пісень тільки шіснадцять.

Се пісні, які майже всі (з винятком де-яких історично-козацьких) знані нашої публіці. Є між ними і дійсно чисто-народні, є й такі, які стали народними, наприклад, хоч би перша: „Ще не вмерла України“, дальше „Заповіт“, „Ой у лузі червона калина“ (пісня Укр. Січ. Стрільців) і інші. Для чого однак не на всіх зі щойно згаданої категорії зазначено, ким вони написані, хоча про се легко довідатись кожному, а певного рода є се обов'язком того, хто їх „в своїй одежі“ пускає в світ, — не знаю!

Та я зверну увагу на самі пісні. Форма їх добра. П. Кошиць старався задержати їх первісну форму, лишень тут і там, так сказати для заокруглення, додав 2—3 такти, вміло і доцільно, так, що вони не псують, а підносять вартість пісні. Головно звертає на себе увагу уміння поділити пісні на поодинокі такти — річ, головню при козацьких піснях, доволі трудна і вимагаюча великого знання як музики взагалі так і нашої пісні з'окрема. Тільки при тій умові можна, кладучи таку пісню на ноти, полишити її як найбільше українською, а рівночасно представити її так графічно і музикально чітко, щоби навіть чужинець уже на підставі одних нот міг з них вичути характеристику української пісні. Приємно вражає доволі чисто задержана, так сказати, українська гармонізація пісень. Вона ви-

пливає із спеціального нашого ведення поодиноких голосів, що дає в результаті промахи проти західно-європейського способу гармонізування — однак якраз ті, в понятті західно-європейському, неpravильности, уміло примінені, дають спеціальне п'ятно нашим пісням, перестаяють бути в них промахами, а підкреслюють їх характеристичність. Та орудування такими комбінаціями звуковими — се обосічний меч! Се й потвердив п. Кошиць, тому що в гармонізованих ним піснях є місця, які зовсім непотрібно грішать проти всяких правил гармонії, (як паралельні квінти, подвоєння вхідного тону без слідууючого потім розв'язання, скоки у такий вхідний тон і із нього і т. д.); — і ці промахи рівночасно зовсім неоправдані контрапунктикою голосів, ні жадними іншими уваги гідними причинами. Як що однак п. Кошиць свідомо хотів мати такі місця, то треба було се зазначити увагами, так як се звичайно робиться, коли хтось, без якихсь особливих причин по зв'язує собі на таку свободу (як се зробив між іншими Й. Петірек у своїх: 20 *Ukrainische Volksweisen in Bearbeitung für Klavier, Universal Edition 1920*), щоби публіка (головно чужа!) не думала, що причина тих „вольностей“ лежить в чім іншому...

Ходи поодиноких голосів напричуд гарні! По них можна пізнати, що п. Кошиць у першій мірі дірігент і великий знавець хору й інструменту в усіх деталях. Я вже згадував, що п. Кошиць посвячує часом в ім'я звучности і співучости поодиноких голосових партій де-які закони гармонічних правил. — Але се часом дає незвичайні ефекти! Дає чоловічому хорові більшу природність, свободу рухів, вносить в його вузький район голосовий багатожиття, красок і сили (про Чепігу та Головатого!). Одначе приходить ся сказати знову то саме, що сказано вже про гармоніку пісень, що і тут є де-які промахи. Головно (як у „Заповіті“) при впровадженню горішнього голосу понад тон, який співає мелодію даної пісні, ухо слухача, знаючого сю пісню, ще може дошукається дійсної мелодії, і то тільки при відповіднім виконанню даної пісні, — та коли так написану пісню побачить чужинець лишень на папері, в нотах, де нема зазначених поодиноких нот мелодії, яка зі вступом нових голосів ховається між свіжо вступаючі голоси, тоді він матиме повне право подумати, що голос, який почав співати, не веде дальше мелодії, але передав мелодію свіжо вступившому — і в його (чужинця) понятті пісня

виглядатиме куда инакше, як вона в дійсності в. Те саме або подібне можна сказати про так часто уживані тут перехресування поодиноких голосів. Та все те не було-б ніяким грішком, як би не те, що пісні писані на од н о р о д н і, чоловічі голоси.

Та всі ті уваги нічим не зменшують вартости труда п. Кошиця. Ми повинні тішитись, що і він доложив до нашої так убогої музичної літератури одну цеглину більше. Може це не послідня? Дай Бог! Одно ще в мене лежить на серці: це окладинка! Головно дві річі на ній: 1. тризуб з хрестом вгорі — 2. внизу світлина п. Кошиця. Що до першого — то я не знаю, чи годиться знак подібний до емблеми нашої державности давати

на окладинці хоч-б і дуже - українських пісень.... А що до другого, то позволю собі замітити, що рідко стрічається на окладинах нот світлини авторів взагалі, але як стрічається, то або дуже славних і знахних, по більшій частині вже неживучих композиторів оригінальних композицій, або — дрібних композиторів, дрібних, брукових пісеньок, опереткових дів, то що.... Та як уже хто дає свою світлину, то, по мійому, на ній повинно бути дещо більше, як лишень гарний одяг і „прилична“ фризюра: хоч частина душі, яка створила пісню, що на дальших сторінках. Чи таку світлину п. Кошиця так тяжко було роздобути?

Н. Ніжанківський.

Видавничі товариства.

Видавниче Т—во Дзвін засноває в 1911. р. Отже товариство розвиває свою діяльність уже десять літ. За сей час видало Т-во поверх 100 назв. Де-які видання повторювались по 3 і 4 рази. До революції Т-во працювало в Києві. В 1918. р. сполучилось воно з видавництвом „Українська Школа“ і перенесло свою діяльність за кордон, головним чином до Відня, де воно видрукувало до 20 вагонів книжок. Воно одно з усіх українських видавництв вислало на Україну 7 вагонів книжок, з яких 6 попало до рук читачів, а один пропав.

Товариство існує на підставі статуту „товариств на вірі“.

З нагоди десятиліття своєї діяльності приготує Т-во спеціальну книгу, де буде поданий докладний звіт з діяльності для широкого загалу.

Товариство в даний час друкує і незабаром випускає в світ такі книги:

- В. Винниченко. Твори, том XII, куди входять його оповідання останнього часу.
- О. Коваленко. Практична геометрія, ч. III.
- Юр. Сірий. Світова мандрівка краплини води, 3-є вид., багато ілюстроване.
- Про горобця славного молодця. 3-є вид., багато ілюстроване.
- До гір! до моря! Оповідання з дитячої подорожі (Ілюстров.).
- С. Черкасенко. Рідна школа, част. IV. Читанка для старших клас народніх шкіл і перших вищих початкових.
- Федь-Гайдамака, дитячі пригоди, у віршах, багато ілюстр.

Крім того виготовило Т—во „Дзвін“ до друку такі видання:

- В. Винниченко. Твори, том XIII. Драми і комедії.
- Твори, том XIV. Драми і комедії.
- Твори, том XV. Драми і комедії.
- Закон. Песа на 4-ді, написана в останніх часах.
- С. Черкасенко (Стах). Твори (поезії), том III.
- А. Хомик. Всесильний доляр (збірка оповідань).

Г. Гауптман. Сеоднійський невіра. Оповідання. Переклад М. Троцького.

С. Томсон і Льюїс. Оповідання з життя тварин (ілюстр.). Переклад Ю. Будяка і Ю. Сірого.

Українські казки, вип. I. { багато ілюстр.
вип. II. {

К. Флямарион. Небо. Популярна астрономія. В перекладі З. і І. Мірних.

Я. Чепіга. Задачник, част. IV., для старших клас народніх шкіл.

А. Богданов. Політична Економія. В перекл. В. Дорошенка.

З життя Всеукраїнського Кооперативного Видавничого Союзу „Книгоспілка“ в Києві.

В цій замітці я хочу познайомити шановних читачів про останній період життя „Книгоспілки“, починаючи з липня 1920. року й кінчаючи квітнем 1921. року.*)

По поверненню до Києва, після польсько-української влади, комуністична влада негайно приступила до націоналізації приватних видавництв. Кооперативні видавництва тим часом підготовлялись до злиття в одну організацію „Всеукраїнська Кооперативна Спілка“, або скорочено „Вукопспілка“. Через днів десять після приходу влади до Києва, склади „Книгоспілки“ опечатано і в такому стані вони пробули півтора місяці. В вересні місяці Книгоспілка вже була „Видатсекцією“ (видавничою секцією) „Вукопспілки“, і в цьому стані пробула аж до 15. квітня 1921. року. За весь цей час робота в Книгоспілці не припинялась і між иншим випущено за цей період такі книжки:

1. Проф. П. Тутковський. Нариси з природи України.
2. Пастернак С. Історія освітнього руху на Україні в роках 1917—1919.
3. Кисілів Геометрія.
4. „Алгебра“.
5. Шарлемань. Звірі України.

* Про попереднє життя й діяльність „Книгоспілки“ цікавий читач найде досить докладний матеріал в часописі „Воля“ в ч. ч. 7-8. тома III-го за 1920. рік.

6. Бернашевський. Живий рахунок ч. I.
7. " " " " " II.
8. Грінченко Б. На розпутті.
9. Соняшний промінь.
10. Бельше. Походження людини.
11. Дарвін. Походження родів.

15. квітня 1921. року, згідно новому декретові Совнаркома, „Книгоспілка“ передано від „Вукопспілки“ до державного видавництва „Всевида“ з усім майном, книжками, рукописами і коштами. В числі преданого, між иншим, було 130 цілком виготовлених до друку рукописів, переписаних на машині і скоректованих, різних книжок. Таким чином цю дату можна рахувати датою ліквідації останнього самостійного видавництва на Україні. З цього часу вся видавнича справа монополізована в руках держави.

Що до співробітників „Книгоспілки“, то частина з них перейшла до „Всевида“, частина в інші установи, а частина лишилася для ліквідації справ „Книгоспілки“.

Тим часом не буду спинятися і робити підсумків роботи цієї, в останні часи найбільшої, найміцнішої й найбільш продуктивної української культурної установи. Гадаю це зробити иншим разом, коли буду мати під руками більше потрібних матеріалів. Зараз же можу висловити лише великий жаль і сум, бо ні „Всевида“, ні яка-б то не була державна організація ніколи не зможе зробити для української культури того, що робила й могла робити „Книгоспілка“, котра являлася не тільки видавництвом, а й культурним центром для всіх літературних і наукових сил, в котрій всі співробітники, починаючи від професора-академіка й кінчаючи опаковщиком книжок на складі являлися одною дружною, кооперативною сімєю і відносилися до праці з любов'ю і з повною свідомістю великих завдань „Книгоспілки“.

Книгарь - Кооператор.

Видавниче Товариство „Українська Книжка“ основано у Львові 1917 р. Метою Товариства було в першій мірі дешеве видавництво для дітей і молоді, а крім цього й інші видання для ширшого громадянства. В 1917/18 рр. Товариство проявило велику діяльність і видало цілий ряд книжок. Видавництво розпочало серією „На шім найменшм“, у якій видано під редакцією А. Крушельницького 33 чисел народніх казок і байок, легенд і переказів з ілюстраціями Олени Кульчицької. Як прихильно прийняло ці книжки наше громадянство свідчать те, що увесь наклад в дуже скорому часі розійшовся і тільки де-які числа в обмеженій кількості ще на складі. На жаль годі було дотепер приготувати друге видання вичерпаних чисел. Крім цієї серії видано оці книжки:

Володимир Гнатюк: Баронський син в Америці, вибір з народніх казок, 40 ілюстрацій Юліана Панькевича.

Петро Карманський: *Al fresco*, віршова проза (сатири на теми воєнної доби).

Гр. Квітка: Перекотиполе, з образками Микити Вихора.

Іван Крип'якевич: Шляхами слави українських князів, з образками Олега Лошнева.

— Оповідання з історії України I частина, (княжа доба).

Антін Крушельницький: Школа під російською окупацією, причинки до історії українського шкільництва в Галичині в 1914. до 1917. рр.

— Рубають ліс, повість.

Романова Одарка: Пан та чабан, казка, 17 образків Олени Кульчицької.

Михайло Соневицький: Пригоди Одисея, оповідання для молоді.

Андрій Чайковський: По братим, історична повість з часів Сагайдачного.

Др. Василь Щурат: Слово про похід Ігоря Святославича на Половців.

Крім вичислених книжок товариство приготувало до друку й віддало до друкарні багато інших книжок, приготувало великий ілюстраційний матеріал і закупило папір, та на жаль із виїздом українських властей за кордон мусіло припинити свою діяльність у Львові. Це було получено із немалими втратами, між инчим і закуплений товариством папір обернуто без його відома на інші цілі.

Товариство працює тепер у Відні і приготує цілий ряд видань, головню для дітей і молоді і переклади європейської літератури.

У всіх справах Видавництва треба звертатися на оцю адресу: Вид. Тов. „Українська Книжка“, Відень, XIX. Biedergasse 7/16.

Видавництво „Серп і Молот“, товариство на паях, з обмеженою порукою, засноване в кінці 1917. року в Києві. Статут зареєстрований нотаріально в місяці травні 1918. року. Видавництво мало в Києві свою власну книгарню. Протягом 1918. року видавництво видало коло 40 книжок. Закупило між иншим повні збірники творів П. Карманського і М. Яцкова. З творів М. Яцкова два томи видавництву вдалося видати в Києві. З творів П. Карманського один том віршів появиться незабаром друком у Відні. В червні 1918. року управа товариства рішила перенести друк своїх книжок до Відня, а в Києві друкувати лише маленькі брошури політично-соціального змісту. Під час панування большевиків у Києві книгарня видавництва була „соціалізована“ одною з груп українських соціалістично-революціонерів, а досить великі запаси паперу, які удалося видавництву закупити за часів Гетьманщини, були „соціалізовані“ лівими українськими с-р-боротбистами. За часів Денікіна значна частина невипроданого ще книжкового запасу була знищена з наказу денікінських властей. Один з членів видавництва в 1919. році одержав від Уряду Директорії У. Н. Р. 4.000.000 гривень позички. Однак як ужиті були ці гроші, уповноваженим членом видавництва за кордоном нічого невідомо. В кінці 1918. року видавництво надрукувало у Відні три книжки М. Залізняка: „Оповідання з історії Української Землі“, частини I—III (тридцять тисяч примірників), „Король та народ“, 15.000 примірників, і „Велика селянська війна 1525 року“.

Видавництво „Серп і Молот“ має приготовлені до друку такі книжки під загальною редакцією М. Залізняка:

1. Н. Андреев — Чоловік і нечиста сила.

2. О. Бауер — Замітки до національного питання.

3. П. Берлін — Нарис розвитку економічних наук в 19. столітті.

4. Е. Бернштайн — Суть господарства і його витворення.

5. А. Богданов — Вступ до політичної економії. (В питаннях і відповідях).

6. Богемікус — Відродження чеського народу. (Праця написана спеціально для видавництва.)

7. М. Борисов — Соціалізм і національне питання.

8. Е. Вандервельд — Ідеалізм у марксизмі.

9. Проф. Р. Віппер — Старинна історія. Підручник для шкіл і самоосвіти.
10. Л. Гартман — Занепад античного світа.
11. Л. Гартман — Сто літ італійської історії 1815—1915. (Основи сучасної Італії).
12. Проф. Ю. Гачек — Загальне державне право. Кн. 1—3.
13. М. Драгоманів — Історична Польща і великоруська демократія.
14. К. Кавтський — Парляментаризм і демократія.
15. К. Кавтський — Клясові противенства в добі великої французької революції.
16. К. Кавтський — Ерфуртська програма.
17. К. Кавтський — Імперіалізм.
18. К. Кавтський — Патріотизм і соц-демократія.
19. А. Кауфман — Форми господарства в їх історичному розвитку.
20. Н. Кареев — Міжнародні відносини і політика в кінці 19 і на початку 20 ст.
21. Н. Кареев — Умовий рух в Європі на початку 20 ст.
22. Н. Кареев — Загальний хід всесвітньої історії.

23. М. Ковалевський — Загальний розвиток політичної думки в другій половині 19 ст.
24. С. Корф — Федералізм.
25. Левус — Військо у великій французькій революції 1789 р.
26. Е. Лявіс — Загальний огляд політичної історії Європи.
27. К. Маркс — Горожанська війна у Франції.
28. К. Маркс — Революція і протиреволюція в Німеччині.
29. Ф. Модрачек — Національна справа в австрійській соц-демократії.
30. Л. Ранке — Доби нової історії.
31. Н. Рубакін — Як, коли і чому появилися люди на землі.
32. А. Савін — Національне питання і партія соціалістів-революціонерів.
33. Ш. Сеньобос — Історія цивілізації. Кн. 1. Доісторичні часі; Схід; Греція.
34. Д. Сметанка — Значіння матеріалістичного розуміння суспільних явищ в науці і політиці.
35. М. Церетелі — Грузія, її минувшина й її надії. (Спеціально написано для видавництва).

Науково-літературні установи.

Український Соціологічний Інститут. Інституція ся ще в стадії організації, але як би їй удалось дійти тих розмірів, які їй були поставлені первісним пляном, се був би оден з небагатьох позитивних здобутків нашої сумної еміграційної доби. Плян сеї інституції був винесений проф. М. Грушевським безпосередньо після люцернської конференції, літом 1919. р. Півроку потім, у відозві, опублікованій в українських часописах (напр. у віденському „На переломі“ N. 3. березень 1920.) ініціатором були подані до загальної відомості вісті про завдання запроєктованої інституції, засоби для неї здобуті та плян ближшої її діяльності. Завдання Інституту ставились такі: Слідити за світовим соціальним рухом і за соціологічними дослідженнями та популяризувати їх результати для українського громадянства; зав'язувати зв'язки з інтернаціональними та національними організаціями, котрі виражають сучасний соціальний рух, та представляти в них українську національність; інформувати їх про український соціальний рух та українську літературу. Способами для того: організація бібліотеки, видавництва, безпосередніх зв'язків, підготовка робітників по соціології й соціальним наукам. Головним осідком намічено Женеву, з відділами в головніших світових центрах.

На перешкоді одначе став брак матеріальних засобів. З публичних фондів проф. Грушевський одержав на свою роботу по організації Інституту тільки 400 тис. ав. корон, крім того підмогу від Комітету Незал. України (3000 фр. фр.) і значнішу жертву від звісного соціалістичного нашого письменника Ю. Бачинського (500 дол.). Крім того пізніше, в вересні минулого року, Ком. Незал. Укр. при своїй ліквідації передав Інституту свободні фонди, які в нього зіставались, коло 15 тис. фр. фр., з обов'язком докінчити видавничий плян, прийнятий Комітетом. З такими фондами, при поспішнім здоров'яшню швейцарської валюти, осідку У. С. І.

в Женеві, не вважаючи на всі його добрі прикмети, не вдалось задержати, тому перенесено його до Праги, а з дальшими валютними змінами, через здешевлення австрійської валюти, прийшлося перенести друк видань до Відня.

З помічених завдань досі вдалось зробити от що. Організовано цінну бібліотеку по таким спеціальностям: соціологія, етнологія, історія культури, історія державне право, соціалізм, українознавство. Зроблені були проби, щоб ску бібліотеку зробити публічною, приступною для вжитку всіх, хто займається тими питаннями. Але для сього ніяк не вдавалось знайти відповідного помешкання, і коштів се теж вимагало занадто великих. Тому частину бібліотеки вміщено на перехоках в істор. семінарі пражського університету, — де вона буде приступна для зайнять, частина перевозується у Відні, український відділ комплектується одним з кореспондентів У. С. І. у Львові.

З видавництва, в серії інтернаціональній, на франц. мові видруковано дві книги: етнологію україн. літератури до 1860-х рр., з передмовою славного французького лінгвіста А. Меуе, й історію України; виготовлено переклад економічної географії України Фещенка-Чопівського; пригтовляється історія укр. літератури й антологія новішого україн. письменства. В серії українській: книжки по соціології, державному праву й аграрному питанню в різних степенях підготовки. Розпочато видання розвідок і матеріалів по історії українського соціалістичного руху й української революції. Випущено три томи історії української революції П. Христюка, друкується четвертий (1919. р.) і історія революції в Галичині М. Лозинського. Приладжена збірка матеріалів про женецький соціалістичний гурток Драгоманова. Ладиться показчик соціологічної й соціалістичної укр. літератури за останнє п'ятдесятіліття.

В марті й березні сього року в помешканню віденського робітничого клубу „Єдність“ Укр.

Соціол. Інститутом були організовані лекції для своїх співробітників, приступні і для сторонніх; прочитані були серії лекцій на такі теми:

М. Грушевський: Початки громадянського життя і розроблення цього питання в літературі.

М. Шраг: Держава і державне право в минулому і нарис державного права в соціалістичній будучині.

В. Старосольський: Теорія нації.

Д. Антонович: Соціальні підстави розвитку мистецтва.

М. Чечель: Криза капіталізму.

В. Мазуренко: Будова соціалістичного господарства.

І. Штефан: Кооперація і соціалізм.

П. Христук: Історія української революції.

В падолисті минулого року з ініціативи Укр. Соц. Інст. уряджено прилюдне засідання в пам'ять Драгоманова в Празі, і в подібний же засідання у Відні проф. М. Грушевський брав участь з своїм рефератом як представник Укр. Соц. Інст. Так само в публичних курсах, уряджених у Відні, виступав він з викладами від імені Укр. Соц. Інст.

Дальший розвій діяльності Укр. Соц. Інст. в зазначених напрямках і перехід з нинішньої організаційної стадії в стан дефінітивний залежить від загальних умов українського життя і від матеріального забезпечення самої інституції. Поки що вона зістається незабезпеченою; будемо надіятися в будучині на краще. (Представництва і склади видань Укр. Соц. Інст. в Празі VII. ул. Добровського 28, в помешк. Ол. Жуковського, у Відні, VIII., Hamerlingplatz 4/7, в пом. В. Залізняка. Видання продаються у Відні в книгарні Гольдшміда, в Празі в Робітничій книг. [Pravo Lidu], в Берліні в книг. Freiheit і ин.)

Український Вільний Університет у Відні засновано з ініціативи Союзу Українських Журналістів і письменників з початком 1921. року. Із союзу вийшла ініціатива, щоб заснувати для українських емігрантів факультет українознавства, на якому-б вичерпно викладалися предмети, що стосуються України, чого не можуть українці у Відні мати на німецькому університеті. Натомість, при переведенню цієї думки в життя, рада професорів Вільного Університету відкинула систему в викладах, а ухвалила безсистемно викладати все, для чого можуть знайтися у Відні лектори, а в організації справи наслідувати казенні університети, і виклади розположити по виділах, як то робиться в державних університетах. Ця проба сурогату державного українського ун-ту з випадковими предметами на чужині успіху великого не мала і слухачів на Вільному У-ті було дуже мало. Все-ж треба побажати, щоб симпатична ідея Вільного У-ту не завмерла, а модифікувалася в спосіб більш відповідний до життя. У весняному семестрі 1921. року на Вільному Ун-ті викладалося на виділі філософичному: Д. Антонович: 1. Історія українського мистецтва і 2. Мистецтво італійського барокко; Др. А. Артимович: Історія римської поезії; проф. І. Ганицький: Розвиток промисловости на Україні; проф. Д. Дорошенко: Українська історіографія; Др. В. Залозецький: Історія середньовічного мистецтва; проф. Др. О. Колесса: 1. Українська палеографія, 2. Історія української мови, і 3. Історія української літератури; В. Липинський: Історія гетьманування Б. Хмельницького; Др. М. Лозинський: Історія української політичної думки; проф. Др. С. Рудницький: Географія України; Др. М. Сабат: 1. Грецький театр і 2. Грецька фігуральна

різьба; Др. О. Турянський: Порівнює індоєвропейське мовознавство. На виділі права і суспільних наук викладалося: Проф. І. Ганицький: Український кооперативний рух; проф. Др. С. Дністрянський: 1. Теорія права, 2. Конституційне право і 3. Міжнародне право; проф. Др. Д. Коропатницький: Теорія кримінального права; Др. П. Лисяк: Критика економічних теорій; Др. М. Лозинський: 1. Монархія і республіка, 2. Зложені держави і 3. Парламентарна і радянська форма влади; К. Лоський: Історія римського права; проф. Др. Старосольський: 1. Генеза права і 2. Державне право; Сенатор С. Шелухин: Право, етика, релігія і справедливість; Др. Л. Ёх: Адміністративне право. Семестр літній скінчився в маю. У Відні семестр здійснився головним чином завдяки енергії голови Вільного Ун-ту проф. О. Колесси, якого на час відїзду до Риму заступав проф. С. Дністрянський. Крім названих професорів раду Вільного Ун-ту складають ще професори І. Ганицький і В. Старосольський. З половини жовтня Вільний Університет починає семестр у Празі.

Союз Українських Журналістів і Письменників. Гадка створення професійної організації здавна існувала серед кол українських робітників пера. Але сприятливий ґрунт для переведення такої організації створила тільки українська еміграція, як раз дякуючи тим обставинам, серед яких опинилися українські робітники пера - емігранти по більшій частині на безробітті. Як виходить із оголошеного в місяці травні 1920. р. звіту діяльності Союзу, вся діяльність Союзу оберталася навкруги нарад і планів праці над виробленням пресового законопроекту і проєктів усякого рода професійних організацій. Позитивним наслідком того періоду діяльності Союзу треба вважати заходи Управи Союзу над добуттям таким-таким фондів для товариства і відносно солідна матеріальна поміч, яку Союз ніс своїм незасібним членам і взагалі незасібним українським письменникам. Успішною являється також репрезентаційна діяльність Союзу в Інтернаціональній Конгресі Преси, який відбувся в червні м. р. в Празі. З осені м. р. потворено ряд секцій, з яких першою виявила свою діяльність Секція Літературних Сходів, улаштовуючи щотижневі літературні вечірки, яких відбулось біля 40. По тому зразкові розпочала з початком б. р., зрештою доволі непланомірно, свою діяльність секція науково-політичних викладів, яка улаштовує рівно-ж щотижневі сходи. З певним признанням треба далі піднести переведену в життя ініціативу Союзу дотично створення Українського Вільного Університету. Організовані з кінцем м. р. секцією академічних викладів Союзу наукові виклади переїмалися з початком с. р. на справжній Вільний Університет, якого перший тріємстр протягнувся до половини травня. На дальшому плані діяльності Союзу стоїть відкриття курсів чужих мов; дискутується і підготовлюється справа створення Українського Народнього Політехнікума для підготовки технічних робітників для відбудови України; окрема комісія при Союзі працює над підготовленням плану двохтомової енциклопедії в українській мові і т. д. Взагалі, є враження, що Союз Українських Журналістів і Письменників немов призабув своє завдання як професійної організації і перебрав на себе завдання загальної національної громадської культурної установи. Істнує, хоч не проявляє діяльності Господарська Комісія, яка поклала собі за завдання створення коопера-

тиву українських культурних робітників; крім того переводяться успішні переговори з відецькими спеціалістами в справі відкриття курсів пресознавства, однак брак засобів не дозволяє реалізувати ні сього ні ряду інших плянів діяльності Товариства. Треба побажати і надіятися, що ці перешкоди уступлять і уможливають Союзові поширення своєї корисної діяльності. Годиться вказати, що Союз має свого постійного лікаря, який піклується безплатно недужими членами. На весні Союз оголосив „Відозву та лист до преси всього культурного світу“ в справі становища України під російською і польською окупацією. Весною цього року Союз поніс невіджаловану втрату — вмер один з видатних його членів: діяльний член виділу Союзу Артим Хомик. Союз нараховує тепер 65 членів. Згідно зі статутном головною метою Союзу є:

- а) охорона престижу української преси;
- б) ознайомлювання культурного світа з українським питанням;
- в) піклування пресовим законодавством і авторським правом;
- г) піднесення техніки української журналістики та пропаганди;
- д) захист професійних інтересів журналістів і письменників;
- е) матеріальне підтримування членів Союзу і їх родин в потребі.

Весною цього року в Берліні засновано експозитуру Союзу Українських Журналістів та Письменників у Німеччині. На чолі філії стоїть др. В. Левицький. Одночасно такі самі експозитури засновано в Празі і Женеві.

Літературне життя.

Під рубрикою „Літературне життя“ редакція має намір подати відомості про українських літераторів: про місце їх перебування, про характер праці, якою вони займаються останні три роки, що мають в своєму портфелі вже викінченого і готового до друку, що шукає видавця, щоб піти в друк, і що літератори до друку підготовлюють, або нарешті мають намір приготувати. В нинішні часи, коли вихор подій розкидав культурні українські сили в різні сторони, і відомості діставати так важко, першим кроком до координації культурної письменницької праці мусить бути взаємне освідомлення робітників пера, хто над чим працює, хто що зробив.

Редакція має в своєму портфелі список коло тисячі імен, що протягом трох останніх років виступали з друкованим в українській мові словом; тим часом відомості подати в цьому числі редакція ледве спромоглася про півтораєста чоловік, да і то відомості часто більше ніж обмежені; часто нам бракує відомостей навіть про майталановитіших письменників, що становлять гордість нашої літератури.

Тому редакція звертається до всіх, хто працює пером, з проханням подавати відомості про свою працю і про себе; також редакція просить усіх, кому не байдуже українське друковане слово, подавати до редакції „Книги“ відомості про стан і працю всіх українських літераторів, хто що про кого знає. За кожен інформацію редакція буде дуже вдячна. Ред.

Абрамович Леонід (Л. Бурчак). В 1918. і 1919. роках співробітничав в „Робітничій Газеті“; умер весною 1920. року від тифу в Боярці. Працював у кооперативних виданнях у Києві. Був одним з редакторів укр. марксистського видавництва „Культура“. Приступив до організації двох дитячих тижневиків, одного для молодшого віку під своєю редакцією і другого для старшого віку під редакцією О. Саліковського. В початку 1920. року почав приймати ближчу участь в „Літературно-Науковому Віснику“, взявши на себе огляд подій на Україні і літературно-бібліографічний огляд. Взявся скласти для видання „Нова українська література в біографіях і автобіографіях“ низку життєписів, але за смертю не встиг виконати. Приготував і склав в черно-

вим вигляді працю про Винниченка (біля 8 друкованих аркушів). В останній час перед смертю був секретарем і разом з В. Садовським фактично редагував „Кооперативний Вістник“.

Авдієнко Михайло. В 1918. році співробітничав в „Робітничій Газеті“ в Києві та в соціалдемократичних виданнях у Катеринославі. В початку 1919. року заснував з покійним М. Ткаченком у Києві газету „Червоний Прапор“, в якій продовжував брати діяльну участь і після смерті Ткаченка. Живе весь час на Україні Наддніпрянській. Останніми часами через цензурні умовини майже позбавлений можливості літературної праці.

Алчевська Христя, відома українська поетеса. Жила під час революції в Харкові, брала участь своїми поезіями в більшості українських літературних видань. Чутка, що рознеслася за кордоном, про її смерть, на щастя, здається, оказалась неправдивою.

Арабаджин Кость (К. Не-я), колишній співробітник української соціалдемократичної преси. Нині української преси одсахнувся, живе в Ризі, співробітничав в газеті „Сегодня“ і інших російських виданнях; викладає московську мову в російській школі.

Арнаут Микола живе на Поділлі, у травні і червні 1920. року співробітничав у часописі „Голос“, у Могилеві на Поділлі. Зараз позбавлений можливості літературної праці.

Атаманюк Василь писав поезії та оповідання у „Віснику Союзу Визволення України“, львівському щоденнику „Українське Слово“ і в журналі „Шляхи“. По галицькій катастрофі (в маю 1919. р.) перейшов з галицькими частинами УСС. на Наддніпрянську Україну, де зараз живе, приготувавши до друку збірку воєнних поезій п. з. „Сни кохання“.

Бабюк Андрій (псевдоніми К. Вороненко і Андрій Пядицький) містив поезії та оповідання у всіх львівських часописах і виступив з збіркою новель п. з. „Сміх Нірвани“. Де зараз живе, не відомо. Звісно тільки, що був у рядах Укр. Січ. Стрільців, з якими перейшов на Україну і лагодив для видання дві збірки оповідань: „Смерть краси“ і „Як сонце конало...“

Багалій Дмитро, член Української Академії Наук, професор Харківського Університету і Українського Університету в Полтаві. Редагував у Харкові українську серію „Культурно-Історичної Бібліотеки“, видання кооперативного „Союзу“. В тій-же серії видрукував в 1918. році книгу „Історія Слободської України“ з ілюстраціями, яка має становити третій том „Української Історії“. Перший том по історії Наддніпрянської України і другий по історії Запорозької України готує до друку. Для академічного видання працює над українською історіографією. Співробітничав в журналі „Наше Минуле“. Готує до друку розвідку „Український філософ Григорій Савич Сковорода“.

Баєр Микола, автор розвідок на аграрні теми, редагував в маю і червні 1920. р. в Могильові-Подільським часопис „Голос“, орган „Українського Народної Партії“. У Відні вийшла в 1920. р. його брошура п. з. „Причини аграрної революції на Україні і шляхи до розв'язання земельної справи“. Був лектором Кам'янецького Українського Університету і тепер живе в Камянці.

Баранів Олекса виїхав з України в початку 1919. року і перебуває весь час у Відні. Співробітничав в 1919. і 1920. роках у „Волі“. На замовлення кооперативів робив переклади з німецької, італійської і французької мов політично-економічних творів. Має кілька скінчених драматичних етюдів і пєс. Скінчив драматично-символічну картину „Чарівний замок“.

Барановський Христофор з половини 1920. року живе по різних містах за кордоном. В 1919. році Всеукраїнський Кооперативний Видавничий Союз у Києві випустив окремою брошурою біографічний нарис Х. Барановського з приводу 25-літнього ювілею його громадсько-кооперативної діяльності. В 1920. році Х. Барановський співробітничав у віденській „Волі“. Працює в кооперативних виданнях.

Бельмен-Липовецька Таїс перебуває в 1914. року в Італії, де в 1918. році першою почала працю в італійській пресі на користь України. Зараз живе в Генуї. В 1919. і 1920. роках була співробітницею газети „La Voce dell' Ucraina“ і Укр. Пресового Бюро в Римі. Зараз співробітничав в „Secolo XIX“ під псевдонімом Noggi, в „Corriere Mercantile“. в журналі „Secolo XX“ і в жіночих виданнях. Друкує брошуру на італ. мові „большевизм і селянство“, приготувала до друку на італійській мові том „Вибрані твори Шевченка з історичними примітками і передмовою“ і готує на італійській мові працю про Український Театр.

Бем О. Л. український бібліограф, співробітник київського бібліографічного журналу „Книгарь“, — складає велику бібліографію листів П. Куліша. Рівночасно пише Бем бібліографічні нариси п. з. „З теоретичних питань бібліографії“ і „Про завдання української бібліографії“.

Бензя Петро в 1918. році був постійним співробітником Робітничої Газети у Києві. Пізніше співробітничав в інших українській соціал-демократичній пресі. Нині знаходиться арештований у Харкові, як один з обвинувачуваних у великому українському процесі.

Біленький Михайло, колишній редактор і видавець української газети „Сніп“ у Харкові, виїхав з України у 1918. році. Скінчив життя самогубством у Відні весною 1920. року.

Бирчак Володимир, Др., професор дорожньої гімназії, виїхав у маю 1919. до Кам'янця-Подільського, а звідсіль за кордон. Під теперішню хвилю є шкільним референтом на Прикарпатській Україні, де співробітничав в місцевих часописах і пише „Записки про заняття Дорогобича українською владою“. Крім цього закінчив великий історичний роман з XI. століття „Боротьба внуків Даджбога з унуками Дива“. Видає товариство „Вернигора“ ладить друком цей роман під назвою „Василь Тербовельський“.

Боберський Іван (звичайно підписує Б-б) написав кільканадцять нарисів зі стрілецького життя, а також приготував для видання „Спомини з галицько-української вільної боротьби в 1919 р.“ Виїхав до Америки, де читає лекції про події в Галичині й Наддніпрянській Україні.

Бобинський Василь, молодий галицький поет, писав поезії на воєнні і любовні теми. Після галицької катастрофи попав у польський полон. В 1919. році видав першу збірку своїх поезій п. з. „В притворі храму“, Стрий, 1919, 8°, 32 стор.

Борщак Ілько, (Фільма, Ілько, Син, Борець, Bohoune, Helie D' Arneval) виїхав з України в 1919. році, в початку 1920. прийшов до Парижу. Співробітничав в 1919. році у віденській „Волі“, в 1920. році у віденському „На переломі“, львівській „Громадській думці“. Був постійним співробітником в Парижу газети „France et Ukraine“. Друкує у французькій мові книги „L' Hetman Mazepa et la France“ і „Un ukrainien Lieutenant-général du roi Louis XV. (Comte Gregoire Orlicki)“. Має готові до друку розправи: „Війна і міжнародне право“, „Україна за кордоном“ випуск I: Париж (опис друкованих та рукописних джерел у французькій мові відносно України), і психологічно-правничу розвідку „Вільсонизм“. Редагує видання дневника Орлика по оригіналу в архіві французького Міністерства Закордонних Справ. Працює в паризьких архівах і готує до друку ряд праць: „Франція та Україна“, „Пилип Орлик і його друзя“, „Європа й українська державність“ і правничу студію „Україна в міжнароднім праві“.

Бриндван Валеріян, Др. Залишив Україну в 1918. році, перебував з того часу у Відні, де заснував в кінці 1918. року Українське Пресове Бюро. Містив свої статті у віденській німецькій пресі (Neue Freie Presse і т. д.).

Винниченко Володимир виїхав за кордон в половині квітня 1919. р. — до Відня. Тут написав тритомову історію української революції п. з. „Відродження нації“, яку довів по кінець 1919. р., і заснував часопис „Нова Доба“, орган закордонної групи Української Комуністичної Партії, що виходив у Відні. Крім того написав кілька політично-агітаційних публікацій, які вийшли в серії „Бібліотеки Нової Доби“, і викінчує де-які давніше початі оповідання. В 1920. р. в Карльсбаді написав отвертий лист до комуністів і революціонерів-соціалістів Європи та Америки, п. з.: „Революція в небезпеці“, який рівночасно видано на німецькій і французькій мові.

З початком 1921. р. перенісся Винниченко до Німеччини, де виставлять його драматичні твори в німецьких театрах Берліну, Ляйпцігу, Мюнхену і Нюрнбергу, а саме: „Брехню“, яку

переклав Г. Шпехт (є ще другий переклад „Брехні“, який зладила Е. Гузарева в Чернівцях, але він недрукований) і „Чорну пантеру та білого медведя“, переклад Г. Шпехта. Рівночасно німецька кінофільмова компанія „Декля“ приготувала фільм з вистави „Брехні“. Скінчив і читав у гуртку приятелів нову песу „Закон“.

Вишиваний Василь (Вільгельм Габсбург) виїхав з України в кінці 1919. року, живе в Рабенштайну і у Відні. Співробітничав у віденській „Волі“, де містить свої поезії і статті, а також зрідка містить інформаційні і полемічні статті в „Neues Wiener Journal“. Видав окремим виданням книжечку своїх поезій.

Вілінський Олександр залишив Україну в кінці 1918. року, з середини 1920. року переїхав до Відня, де і живе тепер. З 1919. року співробітничав в „Волі“. Приготував до друку переклад з Жюль Верна „Малий“ (Petit Bonhomme) і працює над другим перекладом того-ж автора „Полонання за метеорами“.

Вітик Семен редагував в 1918. році у Відні газету „Праця“. З початку 1920. року перебував у Відні і редагував газету „Боротьба“. Приготував до друку: „Парляментарні промови за 1907—1918. роки в австрійським парламентах“. Готує такі праці: 1. „Історія руху селянства і робітництва в Галичині від 1890. до світової війни, на підставі особистої співучасті“, і 2. „Боротьба за незалежність в Галичині і на Україні в революційній добі“.

Галаган Микола виїхав з України в початку 1919. року до Будапешту, а з вересня 1920. року живе у Відні. В Києві в 1918. році співробітничав у „Робітничій Газеті“, в 1919. р. в Будапешті в газеті „Ukraine“, видання українського пресбюро і в Будапешті-ж видав у мадярському перекладі зі своєю передмовою брошуру О. Шульгина „Ukrán problémák“. Зробив переклади з німецької мови брошур Каутського „Соціалізація і робітничі ради“, і Панекука „Марксизм і Дарвінізм“ — виїшли у Відні 1921. року як видання закордонної групи У. С-Д. Р. П.; має готовими до друку Каутського-ж „Диктатура пролетаріату“ і „Демократія чи диктатура“.

Гасенко Георгій виїхав з України в кінці 1918. року, з половини 1919. року живе у Відні. В 1918. році видавав у Києві свої романи, до яких komponував слова й музику. В 1920. році містив свої новели у віденському „На переломі“, багато працював над заснуванням української часописи, присвяченої авіонавтиці, але не міг здійснити того заміру. В 1921. році видав том своїх оповідань з ілюстраціями.

Голубець Микола працює у Львові як історик українського мистецтва, а також містить в періодичній пресі оригінальні і перекладені поезії. В 1918. році редагував журнал „Світ“. В 1919. році упорядкував у Львові виставу сучасного малярства Галицької України і видав каталог тої вистави з передмовою. В 1920. році був членом редакційної колегії місяшника „Життя і мистецтво“, брав участь в ювілейній книзі Львівської Ставропігії і співробітничав у „Громадській думці“. Випустив книгу „Українське малярство XVI—XVII ст. під покровом Ставропігії“, яка становить перший випуск „Причників до історії галицько-українського мистецтва“. Крім того переклав з Уайльда „Герцогиня Падуанська“, і для видавництва „Серп і Молот“ пере-

кладає всі пєси Ібсена. Друкує „Історію українського мистецтва“.

Гольдельман Соломон в 1918. і 1919. роках співробітничав у жидівському с.-д. щоденнику „Нове Життя“ в Одесі, „Робітничій Газеті“ і „Україні“. В тих же роках викладав у Києві на Жидівському Народньому Університеті економічну політику. В червні 1920. року виїхав з України і перебуває у Відні, де в 1920. році співробітничав у „Волі“ і співробітничав у львівському „Впереді“. Готує до друку книгу „Новіше соціальне законодавство на заході“ (арк. на 20) і працює над проектом програми для жидівської соціал.-демокр. на Україні.

Григор'єв-Наш, Никифор колишній співробітник київської „Ради“, „Світла“, „Народньої Волі“, „Трудової Громади“ та інших київських часописей, виїхав за кордон після кам'янецького провалу (при кінці 1919. р.), де виготовив до друку „Історичні пісні з поясненнями“, які має видати Видавництво „Криниця“, і склав шкільний підручник Історії України для початкових шкіл і перших клас українських гімназій.

Грудницький Олександр остався в Києві і на протязі останніх двох літ написав велику повість з життя української інтелігенції, та виготовив на спілку з З. Евтушенком літературний альманах п. з.: „Дніпровський повстанець“.

Грушевська Марія виїхала з України в 1919. році. Живе в околиці Відня. Працює над перекладами із Додє.

Грушевський Михайло, український історик, професор львівського і київського українського університетів, голова Товариства ім. Шевченка у Львові і Українського Наукового Товариства в Києві. Виїхав з України в 1919. р. За кордоном заснував „Соціологічний Інститут“. В 1920. році обраний членом Чеської Академії Наук у Празі. Має готовий до друку збірник статей „З історії українознавства і національного усвідомлення“ і друкує велику розвідку про початки громадського і державного життя. Співробітничав у Відні в журналі „Борітеся — поборете“.

Грушевський Олександр живе в Києві і працює над заснуванням центрального українського архіву і національної бібліотеки. Викладає на українському університеті українську історію. В 1919. році в Києві випустив книги: „З сучасної української літератури“, „Начерки і характеристики, ч. I: українські повістярі другої половини XIX віку“. Готує до друку слідуєчі частини.

Герунович Володимир, військовий старшина, був на австрійсько-італійському фронті в часі світової війни, звідкіль писав до львівського „Діла“ і „Українського Слова“ воєнні нариси і описи кривавих боїв п. з.: „Сучасні легенди“, які тепер приговляє до видання окремою збіркою.

Данилевич Василь, професор української історії, в 1918. році в Києві підійняв ініціативу заснування Археологічного Інституту імені В. Антоновича, на якому викладав в 1919. році нумізматіку. Співробітничав у бібліографічному журналі „Книгарь“. Працює в Українському Науковому Товаристві у Києві.

Дзиковський Василь був воєнним кореспондентом Центральної Управи У. С. С. і дописував сливе до всіх галицько-українських часо-

писів з поля боротьби: коло Потутор, з над Стрипи, з під Синовідська і Бережан, і т. и. Частину цих воєнних описів видав збіркою п. з.: „Коло Потутор“, а тепер ладить до друку більший том цих нарисів і шукає накладчика.

Діхтярь Олекса — звісний педагогічний письменник, виготовив для друку свої лекції п. з.: 1. „Про Івана Котляревського та його літературну творчість“; 2. „Тарас Шевченко, біографічні згадки та його літературна творчість“; 3. „Історія України в піснях та думах“. Проживає в Полтаві.

Дністрянська Софія живе постійно у Відні і працює на полі музичної діяльності як практично, так і теоретично. В літературі працює в сфері музикальної критики і історії. Опрацювала статут союзу українських діячів мистецтва, кінчає працю про український елемент в творчості П. Чайковського.

Дністрянський Станислав, Др., професор права на львівському університеті. Живе у Відні. Уповні викінчив законопроект конституції Зах. У. Н. Р. і працює над мотивами до законопроекту конституції Зах. У. Н. Р. Крім того має в праці „Підручник до загальної науки права“ і „Огляд новітнього державного права“. На Вільному Університеті у Відні викладав „Теорію права“, „Конституційне право“ і „Міжнародне право“, а з перенесенням університету до Праги викладає там названі дисципліни. Співробітничав в „Українському Прапорі“, „Волі“ і різних виданнях у Галичині. Є головою Товариства Прихильників Освіти у Відні.

Доленко Яків помер дня 23. березня 1919. в м. Миргороді на Полтавщині. Небідчик починаючи з 1906. р. друкував свої вірші в „Рідному Краю“, в „Новій Раді“ та в інших київських часописах і календарях. Доленко написав багато поезій, але більша їх частина розійшлася в рукописах по людях. Тільки вісім його віршів передано до друку видавництву „Грунт“ у Києві для видання збіркою п. з., „Заборсані струни“. Некролог Я. Доленка, що належить перу М. Обідного, надрукував кам'янецький „Наш Шлях“ в числі з 21. березня 1920. р. № 57. (фейлетон).

Донцов Дмитро, Др., бувший директор Українського Пресового Бюро в Швейцарії, за весь час побуту за кордоном пише по різних німецьких і французьких часописах Швейцарії, Німеччини і Франції про Україну і українську справу. Випустив у Відні велику політичну розправу „Підстави нашої політики“. Живе у Відні.

Дорошенко Дмитро в кінці 1918. року був вибраний Радою професорів Кам'янецького Державного Укр. Університета приват-доцентом по кафедрі української історії. Читав на університеті спеціальний курс української історіографії XVIII. — XIX. вв. і загальний курс української історії. Перед літом 1919. р. виїхав за кордон.

В Києві передано було т-ву „Друкарь“ для видання в кінці 1918. року монографію про життя і діяльність М. Костомарова, але яка доля рукопису — авторів невідомо. Тепер у Відні друкується накладом т-ва „Вернигора“ Курс української історії для старших класів середніх шкіл; до друку виготовлено велику працю (понад 25 аркушів друку) „Славянський світ“ — популярна енциклопедія славянознавства. В 1918. році співробітничав у „Літературно-Науковому Вістнику“, „Вісниках України. Наукового Т-ва“ в Києві і в „Нашому

минулому“. Тепер співробітничав в збірниках „Хліборобська Україна“ (у Відні) та в часописі „Українське Слово“ (в Берліні). Виїхав до Берліна, де редагуватиме „Українське Слово“.

Драгоманов Світозар в 1918. і 1919. роках співробітничав у київській „Робітничій Газеті“, в кооперативних виданнях і в органі київського мійського самоуправдовання. З 1919. року працює в кооперативах; живе весь час у Києві. Редагував часопис „Київський Комуніст“, тепер є членом редакції часопису „Комуністическая мысль“.

Драгоманова-Храпко Оксана залишила Україну в січні 1919. року; з липня того-ж року перебуває у Відні, де в 1920. році співробітничала в „Волі“. Випустила в 1920. році переклад виборних оповідань Мопасана. Є представницею і розпорядницею видавництва „За Світом“ у Відні. Опрацьовує драми для фільмів.

Дубровський В., впорядчик Українсько-Московського Словника, який діждався на протязі двох літ шости видань, переводить редакцію над VII. виданням, яке матиме більш 50.000 українських слів. Крім того Дубровський переклав з французької мови фантастичну повість Каміля Флямариона „Уранія“, яку мало видати Видавництвом „Дністер“ в Кам'янці на Под.

Дятлів Петро, видавець „Комуністичної Бібліотеки“ у Відні — працює передовсім над перекладами з комуністичної літератури, які друкує у вище згаданому видавництві. Саме закінчує переклад Н. Леніна „Диктатура пролетаріату і ренегат Кауцький“. Видрукував Ліпперта Ю.: „Історія культури“. Друкує Баллода (Atlantius): „Держава будучини“; — Штавдингера Фр.: „Споживча кооперація“, і чимало інших кооперативних публікацій.

Крім цього переклав на українську мову політичні сатири Дем'яна Бедного, п. з.: „Піп Панкрат, тітка Домна та явлена ікона в селі Коломна“, „Земля Обітована“ і Карла Шенгера „Віра й батьківщина, трагедія народу“, яку видає „Всесвітня Бібліотека“.

Бремів Михайло виїхав з України в початку 1919. року. В 1918. році працював у Києві в „Робітничій Газеті“, в 1919. році у Римі брав участь в газеті „La Voce dell' Ucraina“, співробітничав у віденській „Волі“. Перебував у Відні. Приготовив до друку популярну фізику, хімію і механіку для сільських дітей під назвою „Чарівний ціпок“ і серію дитячих книжок — віршованих перекладів з Буша: „Макс і Моріц“, „Веселі пригоди“ і „Пригоди малпи“.

Вфремов Сергій — професор українського університету в Києві, зібрав для окремого видання свої спогади й характеристики визначніших українських письменників та діячів, як біографію Михайла Драгоманова та Івана Карпенка-Карого, які мало видати т-во „Просвіта“ в Києві. Підготував для друку коротко і популярно написаний „Курс українського письменства“, що має служити підручником в середніх школах на Україні, а крім цього наново переробив „Історію українського письменства“, яку поділив на два томи. Зладив також „Показник книжок по всіх питаннях українського письменства“, який первісно друкувався виїмками в „Українській Жизні“. З припорушення

Української Академії Наук в Києві ладить Бібліографію всіх своїх друкованих писань, статтів, заміток, окремо виданих публікацій і т. п., що складе книгу завбільшки 10—15 аркушів друку. Тепер Ффремов закінчує велику працю про Галичину, в якій критично розглядає історичні, політичні і економічні відносини цієї країни. Разом з Ніковським працював в Академії Наук над українським словарем (з Стебницьким над укр. біогр. афичним словником).

З квітня місяця перебуває в Києві й бере близьку участь в редагуванні академічного українського Енциклопедичного Словника (приготовлено для друку майже 25 томів), а також працює в академічних комісіях для видання пам'яток новітнього українського письменства і для досліджування громадських течій на Україні. Впродовж 10 попередніх місяців, за час своєї примусової відсутності з Києва, С. Б. написав два томи своїх мемуарів (на 50 друкованих аркушів), довівши їх до 1906. року, зредував твори Павла Грабовського та частину творів Бориса Грінченка, приготував до друку твори Євгена Гребінки, Оспана Юркевича та Володимира Короленка. Частину творів цього останнього, напр. „Без язика“ і ин. переклав сам, а решту з давніших перекладів виправив.

Жук Андрій (А. Вовчанський, А. Ільченко, А. Андрієнко) провадить у Відні два видавництва — „Вістник Життя“, яке в продовженням видавництва бувшого Союзу Визволення України, та „Свобода і Право“, яке в видавництвом Української Народної Партії. Працює над збиранням матеріалів до історії українського політичного життя останніх двадцяти літ, спеціально до історії Української Соціал-демократичної Робітничої Партії (давніше Рев. лівійної Української Партії) та до історії боротьби за нашу державність в рр. 1914—1921., і в в посіданню незвичайно цінного політичного архіву. Незабаром вийде з друку зладжений ним випуск документів до історії боротьби за українську державність, який обіймає час від вибуху революції 1917. року до большевицького повстання. Інші випуски пригтовляються до друку. Приготував до друку збірку статей і матеріалів про українську соціал-демократію за період від 1900. до 1914. року.

Жук Михайло, професор української Академії Мистецтва, приготував до друку три томи своїх творів, з яких перший міститиме поезії, а два інші оповідання. Рівночасно закінчує драматичний етюд на чотири картини п. з.: „Легенди“ та де-які раніше написані оповідання.

Загуд Дмитро, поет, родом з Буковини — належить до групи поетів „Музагет“. Загуд переклав Гете „Фауста“, крім цього переклав багачко ліричних поезій Г. Гайне, виголював до друку цілий том перекладів з поезій відомого російського лірика Бальмонта і з других поетів. Крім того приготував до друку дві книжки оригінальних поезій, які випустити мало Видавниче Т-во „Час“ у Києві.

Разом з тим працює як громадянин на Україні, в м. Маркові, керуючи навчанням у місцевій школі і спільно з поетами групи „Музагет“ О. Слісаренком і В. Ярошенком зорганізував хліборобсько-літературну комуна на кооперативних основах.

Залівняк Микола — написав велику історію культури п. з.: „Як люде до кращого життя доходили“, популярно вилужено, на 20 аркушів

друку. Крім того переклав шкільний підручник для гімназій Віппера „Старинна Історія“, Ернеста Лявіса „Огляд політичної історії Європи“; — Сеньбоса „Історія цивілізації“ (том I: Схід, Греція і Рим) і Кареева: „Умовий рух в Європі на початку XX століття“; — його-ж „Вступ до всесвітньої історії“; його-ж: „Міжнародна політика в кінці XIX і на початку XX століття“. Крім того підготував: Віппера: „Історія середніх віків“; — його-ж „Нова історія“; — Сеньбоса: „Історія цивілізації (в середніх віках)“; — Бернгайма: „Основи науки історії.“ — Побіч цих праць ладить до друку: „Матеріали до історії української революції.“

Заловецький Володимир, Др., живе у Відні, працює над історією українського і західно-європейського мистецтва. Почав велику працю над загальним курсом історії всесвітнього мистецтва, досі скінчив першу частину — про старинне мистецтво Єгипту та передньої Азії. Обробив в німецькій мові свою дисертацію про ренесанс у Кракові і про перехід до мистецтва Барокко. Приготував до друку статтю про Кавалліні і італійське фрескове малярство до XIII віку і статтю про мистецьке значіння Зальцбурга. Друкує по німецьки архивальну працю про новоодрітні плани в архіві австрійського Міністерства Внутрішніх Справ і кінчає статтю про духовотворчі сили в розвою та історії народів. З історії українського мистецтва передав до Стокгольму статтю про модерне українське мистецтво і передав до друку статтю про великокняжі інсигнії, яка становить першу частину розправи. В другу мають прийти інсигнії галицькі, а в третю — гетьманські.

Іваницький Григорій, один з основателів „Робітничої Газети“ у Києві, пр. тягом 15 років співробітничав у нелегальній соціал-демократичній українській пресі. Згинув на самому початку 1918. року на пароході біля Одеси під час державного перевороту.

Івченко Микола остався на Україні і співробітничав у київських та харківських літературних журналах, як: „Мистецтво“, „Музагет“, „Промінь“, „Літер. Наук. Вістник“ та інші. Зараз закінчує велику повість з сучасного селянського життя.

Калинович Іван редагував в часі галицького перевороту „Дрогобицький Листок“. Перед наступом Поляків на Східну Галичину виїхав на Україну, а звідсіль закордон, до Відня — де й живе. Тут співробітничав в „Новій Добі“, а тепер працює в нашому бібліографічному журналі „Книга“. Працює над показником „Бібліографії української соціалістичної літератури за 50 років“ (за 1871—19.0 рр.), яка має вийти накладом „Українського Соціологічного Інституту“. Крім того приготував до друку „Бібліографію творів М. Драгоманова“; — „Показчик Літер. Наук. Вістника“ за 1898—1918 рр.; — „Словник псевдонімів і криптонімів українських письменників і діячів“; — „Бібліографію української політичної літератури: I. Національно-демократичних партій: — і II. Радикально-соціалістичних напрямків“. Продовжає працю над „Всеукраїнською бібліографією за 1900—1920 рр.“, зладивши до друку бібліографію за 1914 рік, і призоирує разом з редактором „Книги“ матеріали для „Словаря українських письменників і журналістів“.

Канівець Петро (П. Бувший, Петрик) співробітничав у 1918. році у Києві в „Робітничій Газеті“ і зробив переклад з німецької на українську мову „Комуністичного Маніфесту“, який вийшов у Києві в 1918. році у видавництві „Знаття — то сила“. Несподівано помер у Києві в грудні 1918. року від еспанки, залишивши для У. С.-Д. Р. П. свою багату політичну бібліотеку.

Карманський Петро — редагував в часі української влади в Галичині „Голос Поділля“, орган Повітової Укр. Нац. Ради в Тернополі, що перемінявся описі в щоденник „Український Голос“. Потім у Римі співробітничав у деяких італійських часописах. В половині 1920. р. переїхав до Відня, де друкує новий збірник поезій на воєнні і громадські теми п. з.: „За честь і волю“. Крім того зладив до друку збірник ліричних поезій і другу частину політичних віршованих сатир п. з.: „Al fresco“. (Перша частина появилася в 1918. р.) Врешті виготовив до друку переклад вибраних новел сучасного італійського новеліста І. Папіні „Оповідання“ і видав роман Уго Фоскольо „Останні листи Якова Ортіса“, в серії видань „Всесвітньої Бібліотеки“. Карманський працює над споминами з часів укр. революції п. з.: „Шляхом визвольної боротьби“, які друкує тижневик „Канадійський Українець“.

Карпенко Єлисей, один з молодих українських драматичних письменників, вийшовши за кордон до Відня, написав тут біля десятка драматичних пєс, з яких сім видав власним накладом. Крім цього має готові до друку такі драматичні твори: „З глибини життя“, драма на 5 дій; — „Ідіот“ — драма на 4 дій, „Гонці“, драма на 3 дій, „Бунт“, комедія на 3 дій, і чимало других. Співробітничав у „На переломі“.

Кибальчич Н. М. (псевдонім Наталка-Полтавка) — мати більше відомої української поетеси Надії Кибальчич-Козловської — вмерла перед різдвяними святами в 1919. р. в Лубнях на Полтавщині. В рукописах покійниці лишилося чимало недрукованих оповідань і велике листування. Свої оповідання і нариси друкувала Кибальчич в галицькій „Зорі“ в 90 роках, („Баба Яга“, „Самовродок“) і в „Літературно-Науковій Вістнику“ за перші роки його існування („Зустріч“, „Його право“, „Кому яке діло“ і т. и.).

Кістяковський Богдан (1867-1920), професор Київського Українського Університету, член Української Академії Наук, член Українського Тонариства в Києві, працював над укладанням закону про виборче право; викладав на Українському Університеті філософію права. Помер на Полтавщині в осені 1920. року.

Клименко Григорій, професор українського університету у Кам'янці. Має готові до друку історично популярні брошури з політичного життя західної Європи і України.

Кміт Юрій — галицький священник-письменник, живе в сичевідських горах, де пише новел та збірні оповідання з бойківського життя, бойківським діалектом, які саме приготував до друку п. з.: „Гойки душі“ (Звуки душі), що їх має видати друком „Всесвітня Бібліотека“. Крім того о. Кміт викінчує повість з життя галицького духовенства п. з.: „Мандрівка“, якої перша частина п. з.: „Сотрудник“ була надрукована в „Літер.-Науковій Вістнику“ в 1911 р. Врешті цей письменник зладив „Слівник бой-

ківського говору“, який прийало до друку Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові.

Кобилянська Ольга, відома українська письменниця; живе у Чернівцях. У 1919. році у Києві почали друкувати повний збірник її творів, але досі вийшов тільки перший том. Написала нову новелю і працює над другою частиною повісти „Земля“.

Кобилянський Володимир — родом з Буковини, молодий поет групи „Музагет“, помер 10. вересня 1919. в київській Олександрівській лікарні в 24. році життя. З перших днів української державности служив в канцелярії Міністерства Освіти. Писав поезії, що їх друкував „Літературно-Науковій Вістник“ (Київ, 1919, кн. I—VI) і пєси п. з.: „Заклик“, „Божевілля“ та інші, з яких частина була уміщена в „Музагеті“ та в одеському альманасу „Червоний вінок“. Оставив в манускриптах переклади з поезій Гайне.

Кобилянський Люціан працює як музикальний теоретик і критик. В 1919. році вїхав з України, живе у Будапешті, співробітничав у „Волі“.

Кобринська Наталія (1855—1920), відома українська письменниця-новелістка, одна з перших діячок жіночого емансипаційного руху в Галичині. В останні роки життя нових її теорій у літературі не зустрічалось. Померла в Болехові 21. I. 1920.

Ковалевський Микола в 1918. і 1919. році співробітничав у „Народній Волі“, „Літературно-Науковому Вістнику“, „Трудовій Республіці“, „Трудовій Громаді“, „Трибуні“, „Новій Раді“ і „Боротьбі“. Робив виклади в 1919. році у Кам'янці по аграрному питанню. Залишив Україну в кінці 1919. року і живе у Бадені під Віднем. Видав книгу (праця вже друкується) з історії українського народництва „Од романтики до реалізму“. Зібрав матеріали для статистичної праці по селянському бюджету.

Ковалевський Олександр вїхав з України в 1919. році. Завідував у Варшаві пресовим бюро. Тепер живе у Тарнові, співробітничав у віденській „Волі“ і варшавській „Трибуні“.

Колесса Олександр, Др., професор української мови на львівському університеті — по галицькій катастрофі вїхав до Відня. Тут викінчує „Історію української фольклористики“, яка трактує про головні проблеми українського мовознавства. Крім того готує для видання „Історичну граматику української мови“ і підготовляє матеріали для „Української палеографії“. З обсягу історії української літератури працює проф. Колесса над „Історією української літератури XIX віку“, з окрема над „Історією української старої драми“, і ладе працю про „Історію української апокрифичної літератури і її відносин до народної творчости“. Головою Українського Вільного Університету. Готує до друку збірник поезій п. з. „Пісня дзвонить“, до якого увійдуть поезії раніше друковані, як також поезії з найновішого часу, між іншими цикль поезій п. з. „Кривавими слідами“. На Вільному Університеті викладає українську палеографію, історію української мови і історію української літератури.

Корвін-Павловська Станислава (Зірка), авторка „Казок баби Оксани“ з власними ілюстраціями і інших ілюстрацій для дітей. На прим-

кінці життя була в Києві секретаркою видавничої спілки „Книгозбірня“. Розстріляна чревичайкою в 1920. році.

Королів Василь — (В. Старий), редактор першого українського бібліографічного журналу „Книгарь“, який виходив в 1917—1919 рр. — виїхав за кордон для продовження видавничої діяльності Т-ва „Час“ і поселився у Празі, де багато працює над новими книжками, головним чином для дітей і юнаків. Співробітничає в „Українській Трибуні“. За останні два роки виготовив більше 100 аркушів оригінальної і перекладної літератури. Між иншим приготував для друку книжку про „Цейлон та Індію“ (біля 300 сторінок друку), написав роман з життя селян у Чехії — за період національного визволення (на 400 сторін), — переклав Ірвінга „Казки Гренади“ (легенди та оповідання про еспанських Маврів), зладив „Збірник чеських казок“ про дівчаток і для дівчаток, „Збірник ходських казок“ і „Книгу чеських казок“ і т. п. Крім того пише повість з життя старого Єгипту і закінчує „Повний курс скотарства“, — що матиме без ілюстрацій не менше 20 аркушів друку.

Кочубей Микола живе в Reichenau — недалеко Відня і співробітничає в „Хліборобській Україні“.

Кривецький Борис виїхав з України в середині 1919. року; в 1918. році був директором Українського Державного Драматичного Театру. В літературі працює як фахівець в театральній справі. В 1919. році співробітничає у Києві в журналі „Шлях“ і в 1920. році у Відні в журналі „На переломі“. Має готові до друку переклади пес Гайєрмаша „Благодійна надія“, Шніцлера „Зелена папуга“ і „Парацельс“, Чехова „Три сестри“ і Сургучова „Осінні скрипки“. Останню в своєму перекладі виставляв у Відні з драматичним гуртком товариства „Січ“. Готує до друку великий підручник для народних театрів. Живе у Празі, де працює на чеській сцені над постановками українських пес.

Кругій Осип виїхав з України в середині 1919. до Німеччини, нині живе у Відні. Видавав в 1918. році в Перемишлі „Українську Робітничу Газету“, в 1919. році співробітничає у Станіславові в газеті „Воля“, з 1920. року працює як постійний співробітник львівського „Впереді“.

Крушельницький Антін в осені 1919. р. переїхав до Відня і живе під Віднем в Родауні. Друкує буквар і першу читанку, читанки другу, третю, п'яту, шосту, сьому, восьму і дванадцятку для відповідних класів єдиної школи. Має готовою до друку четверту читанку і працює над одинадцяткою. Приготував для друку третю повість з циклу „Перемога“ під назвою „Змагання“ і друге видання книжки „Іван Франко“ (огляд життя і поетичної творчості). Приготовлює антологію європейського письменства в перекладах для потреб української школи. Викінчує четверту повість з циклу „Перемога“ під назвою „Як розмахнуться крила“. Працює над п'ятою повістю з циклу „Перемога“ — „Останні зусилля“ і над комедією на тлі політично-державних подій останнього року.

Кушнір Володимир, Др., залишив Україну в січні 1919 року; з липня того-ж року живе у Відні. Співробітничає в 1919. році у „Волі“ у Відні, а в 1920. році в журналі „На переломі“ у Відні і в „Die Ukraine“ в Берліні. Приготував до друку на англійській мові „Східно-Евро-

пейська проблема в зв'язку з українським питанням“, твір на 10 друк. арк., і на українській мові „Замітки до української політики“, твір на 8 друк. арк. Є головою Союзу журналістів і письменників у Відні.

Кушнір-Якименко Макар протягом 1918. року жив у Києві, де завідував закордонним відділом „Нової Ради“, був редактором політичного в дд'лу „Трибуни“, редактором місячника „Закон і Право“ і редагував календарь „Благодійного Товариства“ на 1919. рік. В січні 1919. року виїхав до Парижу і співробітничає у „Temps“, „Petite Republique“, „Revue Parlementaire“, „France et l'Europe Orientale“, „France et l'Ukraine“, „Revue de l'Europe Orientale“, „l'Ukraine“, в українських канадських і американських газетах.

З 1919. року є постійним співробітником „Волі“ у Відні. Приготував для друку книжку: „Проблема сталого миру на Сході Європи“ (розпад російської імперії і новоутворені держави).

В середині 1920. року переїхав до Відня. Підготовляє матеріали для книги „Умови внутрішні і міжнародні для існування Суверенної України“.

Кушак Олекса. З листопаду 1918. року був секретарем української пресової служби у Відні і Станіславові, далі з червня 1919. року був управителем укр. пресового бюро у Празі і з червня 1920. року був начальним редактором укр. пресової служби у Відні. Приготував такі праці: „Ідеї“ — синтетичні нариси з доби визвольної боротьби і „Винищення“ — літературно-націоналогічна студія, математичні студії з теорії чисел: „До проблеми Фермата $x^n + y^n = z^n$ “.

Лазаревський Борис, український і московський письменник-белетрист. В 1918. році зладив до видання два томи оповідань „Старі нові“ і „Три тополи“ для видавництва „Січ“ у Черкасах. В 1919. році виїхав на Кавказ, тепер живе в Парижі і працює як московський письменник; співробітничає в газеті Бурцева „Общее дело“.

Левинський Володимир виїхав з України весною 1919. року, живе у Відні. Співробітничає у Києві в „Робітничій Газеті“ і у Відні в „Новій Добі“. Готує до друку історію українського соціалістичного руху і працює над великою розprawою з поля етики і філософії соціалізму.

Левицька З. К. — дружина відомого українського письменника Модеста Левицького, померла літом 1919. р. в Афинах. Вона була авторкою історичної повісті „При битій дорозі“ і разом з чоловіком переклала роман Еркмана Шатріана „Історія одного селянина“ і повість польської письменниці Елізи Ожешко п. з. „Хам“.

Левицький Модест (Виборний Макогоненко) у початку 1919. року виїхав з України до Греції, де прийняв участь у виданні часопису „ΕΛΛΕΝΟ-ΥΚΡΑΙΝΙΚΕ ΕΠΙΘΕΟΡΕΣΙΣ“ на грецькій мові і пресовому бюро в Афинах. В серпні 1920. приїхав до Відня, де почав співробітничати у „Волі“. Приготував до друку: II. том „Оповідань“, підручник „Гігієни“ для середніх шкіл і переклади: з російської — велика історична повість Куліша „Михайло Чернишенко, з італійської — історична повість Джованьолі „Спартак“ і з французької — Жюль Леметр „Царі“. Від листопаду 1920.

року перебуває у Тарнові. Почав працю над „Гітеною для університетського курсу“. Співробітничав в „Українській Трибуні“.

Липинський Вячеслав літом 1918. р. виїхав до Відня, а в осені 1919. року оселився в селі Reichenau в Нижній Австрії. Тут працює над новим виданням своїх монографій по історії і випустив з друку першу книгу: „Україна на переломі (1657—1659), замітки до історії українського державного будівництва в XVII. столітті“, частина I-ша. Книга в дана у Відні накладом „Дніпросоюза“. Бере найблизчу участь в збірниках „Хліборобська Україна“, де в I-й та II-й книгах уміщено його „Листи до братів-хліборобів“ (у Берліні має вийти їх німецький переклад). Тепер працює над дальшими виданнями своїх історичних творів, пригтовляючи їх до друку.

Ловинський Михайло, До., виїхав в жовтні 1919. року за кордон. Тут написав політично-наукову працю п. з. „Галичина в роках 1918—1920“, (около 10 арк. друку), яку видав „Український Соціологічний Інститут“ у Відні. Крім цього скінчив публікацію „Українська Галичина в польській неволі“ і задумує писати епізоди своєї політичної діяльності, в яких важке місце займати будуть внутрішні відносини української делегації в Парижі.

Лотоцький Олександр (Білоусенко) виїхав в Україну на початку 1919 року, з половини 1920. року живе у Відні, працює над укладанням підручників для шкільної і позашкільної просвіти. Друкує „Закон Божий“, підручник для перших п'яти класів єдиної школи. Готує до друку для шостої класи „Історію Церкви“ (загальної української). Має готові до друку букварь і перші чотири читанки для перших чотирьох класів єдиної школи. Приготував чотири томи історичної читанки (статі ділові і красное письменства) під назвою „Було колись“. Перший том із них видали у Києві в 1919. р. видавництво „Криниця“, три останні осталися у портфелі того-ж видавництва. (Працю доведено до кінця XVIII віку). Викінчив два томи хрестоматії по історії українського відродження під назвою „Світає“. Перший том зостався у видавництва „Криниця“, другий у азтора. Виготовлено до друку перероблені видання читанки для дітей „Весна“ і для найменших дітей збірники „Баю-баю“ і „Наші сусіди“. Має багато переробок із українського фольклору — казки, народні мотиви з життя звірів, то що, оброблені як оповідання. Працює над брошурою про унію і переробляє по українськи свою брошуру, що вийшла у 1919 році у Царьгороді про автокефалію української церкви. Опрацьовує підручники для дорослих неграмотних, переробляє для друку по українськи книжку „Український вопрось“. Співробітничав у 1918. році в „Новій Раді“ і „Книгарі“, тепер співробітничав у „Волі“.

Мавепа Ісаак виїхав на Галицьку Україну в кінці 1920. року. Живе у Львові. У 1918. році редагував у Катеринославі часопис „Наша Справа“. В 1919. році редагував „Робітничу Газету“. Нині у Львові заснував соціал-демократичний журнал „Вільна Україна“ і двотижневик „Соціалістична Думка“.

Майстренко Х. — остається у Києві. де написав книжку для дітей „Дітям — Квітам“ і підготував до видання збірник своїх творів п. з. „Зігзаги“. В цей збірник увійшло більш

двох десятків його новель, нарисів та оповідань. Крім цього азтор збирге давніше друковані поезії і нозонафисані для видання окремим збірником.

Малиновський Іоанікій (1865—1920), бувший професор томського університету по історії руського права. Був обраний членом Української Академії Наук, але до Києва не міг доїхати. Затримався у Ростові над Доном, де його з наказу чезничайки було розстріляно у липні 1920. року.

Матушевський Федір до свого від'їзду за кордон редагував у Києві „Комашню“ і давав статті для календаря Комашні. В початку 1919. року виїхав до Греції, де написав на французькій мові меморандум про Україну до грецького уряду. Цього меморандума було також надруковано окремо книжкою. Не закінчив перед смертю статті „Україна, Франція і Росія“. Вмер в Афінах 21. жовтня 1919. року.

Матюшенко Борис виїхав з України на початку 1919. року до Швейцарії, потім до Франції, пізніше жив у Берліні, нині переїхав до Відня. Співробітничав у львівському „Впереді“, у Парижі в „L'Humanité“. Тепер співробітничав у „Вільній Україні“ і „Соціалістичній Думці“.

Матюшенко Марія виїхала за кордон на початку 1919. року. Нині живе у Відні. Співробітничала у Лозанні в „L'Ukraine“ і у львівському „Впереді“. Переклала з української на французьку мову дві книжки В. Левинського: перша „La nationalité et l'état“ вийшла у Лозанні в 1919. році, друга „L'internationale socialiste et les peuples opprimés“ у Відні в 1920. році.

Могилянський Микола, колишній український белетрист і співробітник „Літературно-Наукового Вістника“, виїхав з України в 1918. році, живе у Парижі і співробітничав в московських, вороже успособлених до України виданнях.

Модзалевський Вадим, відомий український архівіст, історик і генеолог, помер у Києві в осені 1920. року. Останні три роки свого життя рятував від загибелі київські архиви, співробітничав у „Книгарі“ і „Нашому Минувлому“, був головою архивно-бібліотечного відділу, Головного Управління в справах мистецтва і національної культури. Працював також в Академії Наук, Науковому Товаристві і Національній Бібліотеці.

Мурський Володимир — бувший співробітник віденської „Волі“ і „На переломі“ — тепер живе у Варшаві — де викінчує переклади з драматичних творів, а саме Бітнера „Мимоходом“ („Unterwegs“), Артура Шніцлера „Клич життя“ („Der Ruf des Lebens“) і драму Ганса Міллера „Зірки“ („Die Sterne“), та збирає матеріали про „Берестейський мир“. Співробітничав у варшавській „Українській Трибуні“.

Назарук Осип, Др. — редактор „Стрільця“ в Кам'янці, — виїхав з України по кам'янецькій катастрофі у 1919. р. до Відня. Скінчив історичну повість з XII. століття п. з. „Проти орд Джінгісхана“, що її друкує двоухбарвним друком видавництво т-ва „Вернигера“ з ілюстраціями худ. Магальського. Приготував до друку листи з подорожі по Скандинавії, Німеччині та Україні і пост йно співробітничав у віденській „Волі“ та „Українському Пропорі“.

Науменко Володимир (1852—1910) умер арештований членим 8. липня 1919. року; колишній редактор „Київської Старини“ і „України“ і тимчасовий голова Українського Наукового Товариства в Києві. Серед революційних подій розійшовся з українським громадянством, але не покинув літературно-наукової праці. В 1918. році видав в Києві „Руководство для изучения украинского языка въ русских школах“ і в 1919. році перший випуск праці „Нові матеріали для історії української літератури XIX віку“.

Нарбут Георгій, знаменитий український графік, професор і ректор Української Академії Мистецтва, автор рисунку перших українських грошей, що вийшли в 1917. році, і купюр в 10 і 100 гривень, що вийшли в 1918. році. Мистив разом з покійним В. Модзалевським статті по геральдиці в журналі „Наше минуле“. Несподівано помер у травні 1920. року; лишив готову до друку азбуку для дітей.

Ніковський Андрій виїхав з України весною 1920. року. Живе у Тарнові. В 1918. році був фейдтоністом газети „Нова Рада“. В 1919. році співробітничав в кооперативних виданнях і установах. Співробітничав в „Українській Трибуні“.

Овсянник-Куликовський Дмитро (1853—1920), бувший професор харківського університету і член петербурської Академії Наук, ученик Драгоманова. В Петербурзі разом з Максимом Славинським був співредактором „Вістника Европы“, але не лишив студій над українською літературою, зокрема над процесом творчості Шевченка. З 1918. року переїхав до Одеси, але там брав участь тільки в московській пресі, редагував газети „Южное Слово“ та „Современное Слово“, неприхильні до української визвольної боротьби. Помер в листопаді 1920. року.

Одрин Дмитро, Др., (1893—1919), помер між повстаннями від тифозної пошести. Був співробітником „Народної Волі“, „Трудової Громади“ і інших видань соціалістів-революціонерів. В манускрипті залишив недруковану ще велику розправу п. з.: „Політика російських комуністів на Україні“.

О'Коннор-Вілінська Валерія залишила Україну в кінці 1918. року, живе у Відні. З 1920. р. співробітничав в „Волі“, де містять свої поезії і оповідання. Приготувала до друку п'єсу на 4 дії „У п'ятах“, водевілі „З розгону“ і „Хвилинка втіхи“, р'ман „По над Сулою“, оповідання для дітей „З дитячого життя“ і науково-популярну брошуру „Первісне життя людини“. Працює над перекладом Віктора Гюґо „Лукреція Борджа“ і Антологією французьких класиків. Скінчила двоактовий фарс.

Олесь О. залишив Україну в початку 1919. року, перебуває в Відні. Написав і видав в 1919. році нову книгу „Чужиною“; виготовив до друку поезії з української історії під назвою „Княжі часи“, а також 8-й том своїх творів, що являється продовженням книги „Чужиною“. Готує до друку кн. IX „Поезій“. Написав і видав книжку сатиричних поезій і закінчив декілька пес, переважно сатиричного змісту. Крім того видав у Відні свої твори повторним виданням; редагував журнал „На Переломі“ і „Сміх“.

Онацький Євген лишив Україну в січні 1919 року, живе тепер в Римі. Співробітничав на Україні в тижневику „Народня Справа“, місячнику „Наше Минуле“, трьохмісячнику „Україна“

і „Вістях Центральної Ради“. Закордоном був діяльним співробітником газети „La Voce dell' Ucraina“ у Римі і приймав участь в праці пресового бюро там же. Співробітничав в італійських журналах: „Musica“, „Il Testimonio“, „Italiae Vires“. Зробив переклад з французького Жюльєр Верна „Le Village aérien“.

Остапченко С., професор політичної економії, скінчив писати нову книгу п. з. „Популярна політична економія“, яка має бути не тільки предметом читання для інтелігенції, але і грамотного селянства. Вдносно видання книжки ведуться переговори з кооперативним видавництвом.

Павлуцький Григорій, професор київського українського університету по кафедрі історії мистецтва, член Українського Наукового Товариства у Києві і голова секції історії мистецтва. В 1918. році був головою з'їзду діячів українського мистецтва, на якому робив виклад про український орнамент. Член гали Академії Мистецтва у Києві, працює у Києві над зберіганням пам'яток мистецтва. Має підготовлені праці по українському мистецтву часів класичності.

Панькевич Іван, Др., — працює в області української фільології і палеографії і виготовив до друку наукову розвідку „Про говір села Верхобужа, Золочівського повіту, в Галичині“. Тепер продовжує працю над „Мадярською лексикою в карпатських говорах“. Він же передав проф. Ягічові для друку працю на німецькій мові п. з. „Bericht über phonographische Aufnahme ukrainischer Dialekte in dem Kriegsgefangenen-Lager zu Freistadt“, яка має появистися в „Berichte der phonographischen Archiv-Kommission“ у Відні.

Пачовський Василь — галицький поет колишньої групи „Молодої Музи“. Останніми роками пише драматичні твори на історично-політичні теми, як напр. драми про „Малого Святослава“ і „Романа Великого“, що їх видали таборів організації полонених. Минулого року скінчив три нові драми, а саме: „Фесько Ганджа-Гандербер“, драма на 3 дії; — „Гетьман Юрби“, історична драма на 5 дії (про гетьмана Брюховецького) і закінчує „Світ сонця“, фантастичну драму з української митології.

Пашенко Сергій виїхав в початку 1919 року до Італії. В Римі брав участь в газеті „Voce dell' Ucraina“. В половині 1920 року переїхав до Відня. На замовлення видавництва „Українська книжка“ зробив переклад з Рємен-Ролляна „Театр революції“ всіх трьох пес: 1. „14 липня“, 2. „Дантон“, 3. „Вовки“. Переклад драму Альфреда де Мюссе „Андреа дель Карто“, і оповідання „Син Тиціана“. Видавництво „Українська книжка“ друкує його переклади із Стендала — „Ченці“ і „Абатесса ді Кастро“. Перекладає „Золя“, „Рімм“. Працює як секретар редакції в журналі „Книга“.

Перепелиця Степан виїхав з України в кінці 1918. року; від середини 1920. року живе у Парижі. Видав у початку 1920. року у Римі брошуру „L' Ucraina economica“, тепер працює над книгою „Емісійні банки“, співробітничав в кооперативних виданнях.

Петлюра Симон випустив в 1918. році (Видав. Час) під назвою „Незабутні“ збірник своїх статтів про видатних українських письменників і діячів. В часі, коли сидів у тюрмі, в 1918.

році, зробив для того-ж видавництва де-кілька перекладів. Виїхав з України в кінці 1920. року, — живе у Тарнові.

Піддубний Григорій, колишній співробітник київських органів українських есерів, виїхав з кінцем 1918. року закордон, де дописує до рижних англійських соціалістичних часописів і працює над перекладами з англійської й французької мови. На протязі останніх двох літ виготовив до друку збірку Д. Вельса п. з.: Війна світів (The War of the Worlds), і другий твір того-ж автора: Невмирущий огонь (The Undying Fire) в об'ємі 15. аркушів друку. Крім того переклав з французької мови роман Рані-Старшого п. з.: „І кохання потім“, величини 20 арк. друку і Германа Гортнера політичну публікацію про „Світову революцію“. З оригінальних публіцистичних праць виготовив до друку: „Капталізм і робітництво в Індії“ (економічно-політична розвідка), і агітаційну популярну брошуру „Націоналізм і комунізм“.

Піснячевський Віктор в 1918. році співробітничав в російській пресі в Одесі і в українському тижневику „Наше Село“. В початку 1919. року приїхав до Відня, де заснував тижневик „Воля“, який і редагує до цього часу.

Поліщук Клим — поет з групи „Музагет“, оставшись у Києві, невтомно працює у всіх українських літературних журналах, як „Мистецтво“, Літературно-Науковий Вістник, „Музагет“, і в альманахах та календарях; де поміщує оригінальні поезії, також оповідання, новели або переклади. Тепер працює над великою історичною трілогією з часів Гайдамаччини. Перша частина п. з.: „Кривавий шум“ вже закінчена для друку, друга на докінченні. Співробітничав в „Українській Трибуні“. Крім того готує збірник поезій, які попередньо додрукувались по київських журналах, на протязі 1918—1919 рр.

Поліщук Валеріян — виготовував книжку своїх поезій під назвою „Артерія життя“ і книжку лірики „Махаон“. Він-же переробив лібрето опери: „Князь Ігор“, муз. Бородини на замовлення Укр. Держ. Опері, а також переклав лібрето опери „Алеко“ муз. Рахманінова на слова Пущікина.

Полтавець-Остриця Іван живе у Берліні, співробітничав в газеті „Українське слово“.

Рудницький Степан, Др., професор по кафедрі географії. Живе у Відні. Має готові до друку, але ще не видані праці: 1. Історичний атлас України (12 карт), уложений разом з др. Іваном Крипакеничем, 2. Статистичний атлас України, 3. Стінна фізична карта України, 4. Стінна політична карта України, 5—7. Українська проблема і великі світові держави, — велика праця по англійськи, французьки і німецьки, 8. Огляд національної території України, 9. Українська справа зі становища політичної географії, 10. Україна — наш рідний край (друге виправлене видання), 11. Україна в числах, 12. Початкова географія і 13. Географія позаєвропейських країн (два шкільних підручники), 14. До основ українського націоналізму. Крім того готує до друку підручники і книги для самонавчання: 15. Географія Європи, 16. Коротка географія України (друге перероблене і справлене видання), 17. КОСМОС і 18. ГАІА. На Вільному Українському Університеті проф. Рудницький викладає загальний курс географії України. Працює для енциклопедичного словника.

Савченко Федір живе у Парижі і співробітничав в „L'Europe Nouvelle“, „Mercure de France“, „L'Action Nationale“, „Воля“, „Український Вістник“ і в американських „Свобода“ та „Канадійський Українець“. Був членом редакції „L'Europe Orientale“, і редагував тижневик „La France et l'Ukraine“. Тепер перекладає на українську мову твори Шатобріана, збирає матеріали для праці про Україну, історичну Польщу і московську демократію. Працює над питаннями міжнародного права. Видав українські бюлетені.

Садовський Валентин виїхав з України літом 1920. року; живе в Тарнові. В 1918. році співробітничав у „Робітничій Газеті“, в 1919. в „Трибуні“ і в 1920. був фактичним редактором „Кооперативного Вістника“. Тепер в Тарнові теоретично розробляє норми робітничого законодавства і функції міністерства праці. Співробітничав в „Українській Трибуні“.

Садовський Микола (Тобілевич), директор українського театру, автор багатьох перероблених пєс, перекладів і військової поеми. В 1918. році виставляв свою комедію, перероблену із повісті Гоголя, про-те „Як посварилися Іван Іванович з Іваном Никифоровичом“. Має викінчений переклад лібрето опери „Русалка“. Кінчив свої театральні спогади. Працює над українським театром на Угорській Україні. Живе в Ужгороді. В листопаді цього року сповнився 40-літній ювілей його праці в українському театрі. Ювілей відсвятковано в Відні урочистою виставою в його честь.

Саксаганський Опанас (Тобілевич) в 1918. році був директором українського державного народного театру і досі працює в тому-ж театрі. В 1918. році виставляв свою пєсу „Приятелі“, перероблену із пєси Ермана-Шатріана „Наш друг Фріц“. Живе в Києві.

Саліковський Олександр перебував у Києві до весни 1920. року. В 1918. і 1919. роках співробітничав у „Новій Раді“. Зорганізував і редагував в кінці 1918. і в початку 1919. року велику щоденну газету „Трибуна“. В 1919. році був співробітником журналу „Кооперативна Зоря“. В кінці 1919. року редагував тижневик „Промінь“. Колегію Літературно-Наукового Вістника його було обрано на редактора Вістника замість Олеся, що виїхав закордон. На замовлення українського видавництва „Культура“ в Києві склав для календаря „Культури“ на 1921. рік короткий огляд українського революційного руху за останні три роки. Зпропозиції видавництва „Дзвін“ виготовував друге поновлене видання своєї книги „Нова Україна“, а також приступив до складання і редагування, вкупі з п. п. Чепігію, Шереметинським, Василеюком, Дорошкевичем і Єфремовим „Діячої Енциклопедії“ і „Нової Української Літератури в біографіях і автобіографіях“. Тепер живе у Варшаві, де редагує щоденну газету „Українська Трибуна“.

Сербинюк Юрко редагував в 1918. році газету „Буковина“ в Чернівцях. В 1919. році співробітничав в „Покутському Вістнику“ в Коломиї. Залишив Україну в 1919. році і перебував у Відні. В 1920. і 1921. роках був кореспондентом віденського бюро при петлюрівській ставці і міністерствах, тепер живе на Україні.

Сирій Юрій (Тищенко) виїхав закордон в половині 1918. року для продовження видавничої діяльності т-ва „Давні“ і „Української Школи“, які видали за останні два роки понад

пів сотні різнородних українських публікацій під його проводом. Тепер співробітничав в нашому бібліографічному журналі „Книга“. Приготував до друку нове видання Томсон-Льонга „Оповідання з життя звірів“ для дітей і перекладає велику наукову працю А. Богданова п.з. „Філософія живого досвіду“. Під цю пору готує до друку другий том своїх „Новель“, і оповідання для дітей „До гір! До моря!“ накладом видавництва „Дзвін“.

Скоропис-Йолтуховський Олександр був в кінці 1918. р. в Бересті арештований польськими військовими властями і кілька місяців пробув під арештом у таборі для інтернованих. З літа 1920. року жив недалеко від Відня, а в осені цього року переїхав до Берліну. Допомігав літературними матеріалами для видання „Українці в Німеччині“ (Берлін, 1919.), а в другому випуску „Хліборобської України“ почав друкувати свої спомини і матеріали по історії Союзу Визволення України. Заповів більшу працю по історії мистецтва старинного Єгипту та передньої Азії.

Слюсаренко Федір в 1918. році співробітничав у „Новій Раді“ в Києві, брав участь у видавництві „Друкар“, містив статті в календарі „Благодійного Товариства“ за 1918. і 1919. роки. В 1918. році викладав на учительських курсах для нижчих і середніх шкіл історію України в Києві, Смілі і Золотоніші. В початку 1919. року виїхав з України за кордон і перебував весь час у Відні, де посідав членом редакції „Воля“ і містив у ній статті. У Відні в 1919. році викладав історію України на курсах при робітничому товаристві „Єдність“. Готує до друку елементарний курс історії України.

Старицька-Черняхівська Людмила живе в Києві. В 1918. році зробила сценарій для кінематографа „Вітер з півночі“ (Руйнування Січі), за який на конкурсі отримала першу премію. Інсценувала для театру Садовського трагедію „Милість Божія“. Переклала лібрето опери Чайківського „Черевички“ — цей переклад виставляли в 1918. і 1919. роках у київському оперному театрі. Працювала у 1919. році над символічною песню „Правонажиття“, яку скінчила в 1920. році, але на сцені виставити не могла.

Старосольський Володимир в кінці 1918. року попав у Львові до польського полону і був інтернований на Домбю до осені 1919. року. Визволившись, вернувся на Україну до Кам'янця. В початку 1920. року переїхав до Відня. У Кам'янці був іменований професором теорії права на Кам'янецькому Українському Університеті. Співробітничав у львівському „Впереді“. В 1921. р. викладав на „Українському Вільному Університеті“ курс „Гене́за права“ і курс „Державного права“, і на популярних курсах Соціологічного Інституту викладав „Теорію націй“. Має готову до друку працю про конституції з перекладами конституцій нових і старих держав на українську мову, друкує книгу „Теорія націй“.

Стешенко Іван, відомий історик української літератури і театру, поет, перший міністр Народної Освіти на Україні, лауреат Петербурської Академії Наук, був убитий на вулицях Полтави вночі в кінці червня 1918. року. Осталися праці по історії українського театру, які вимагають бути зредагованими і виданими окремим збірником.

Стешенко Оксана живе в Києві. В 1918. році видала перший том читанки для молодшого віку дітей „Рідні колоски“, в 1919. році видала другий том тої-ж читанки для дітей старшого віку.

Сумцов Микола, член української Академії Наук, професор українського університету в Полтаві і харківського університету, живе у Харкові. В 1919. році виготовив до друку „Історично-етнографічний побут Слободської України“ і „Слободські українські історичні пісні“. Виготовив до друку розправу „Сковорода і Ерн“ і працює над українським виданням книги про „Леонардо да Вінчі“.

Суровцова Надія, Др. В. 1918. році була членом редакційного комітету „Mitteilungen des Ministerium des Aussern“ і редагувала „les Annales de l'Ukraine“, які видавало Мін. Зак. Справ. Співробітничала в київській „Трибуні“ і в уманській „Вільній Україні“. В початку 1919. року залишила Україну, і з середини 1919. року перебуває у Відні. Зробила переклади з німецької мови на замовлення Централу: Гофман „Як садити картоплю“ і Др. Карль „Кормові рослини“. Переклала також М. Горького „Стара Ізєргіль“ і песю Мольєра „Казка про Вовка“. Написала дисертацію по німецьки „Богдан Хмельницький і ідея української державности“. Переклала для видаз. „Вернигора“ з німецької мови: Бонзельса „Подорож по Індії“.

Темницький Володимир живе у Львові і приймає близьку участь як співробітник і співредактор в газеті „Вперед“.

Темницький Омелян (1883—1918.) після полону в Сибіру помер в Одесі в серпні 1918. року. Перед смертю в Одесі брав живу участь у всіх місцевих українських соціал-демократичних виборах.

Тимофіїв Михайло виїхав за кордон в 1919. році, живе недалеко від Відня. Співробітничав у „Хліборобській Україні“ і працює над питаннями фінансової системи.

Туган-Барановський Михайло (1865—1919.) бувший професор політичної економії на київському українському університеті і член української Академії Наук. Книги опубліковані по українськи здебільшого виходили в перекладі О. Варава.

Турянський Осип, Др. — випустив повість „По за межами болю“. Рівночасно ця повість друкується на німецькій мові п. з.: „Jenseits vom Leid und Schmerz“ у Відні, а в Америці приготується її переклад на англійській мові. Саме пише він сатиричну поему на політичні теми п. з.: „Гайвороння“ і переклав з англійської мови Шекспіра: „Зімову казку“. З наукових праць готує до друку студію п. з.: „Українська мова в світлі найновіших дослідів в порівняннях“ і збірку літературно-критичних нарисів про „Сучасну українську поезію“ (О. Олеся, І. Карманського, О. Гриця, В. Пачовського та інших). До осені 1919. року був в італійському полоні; дописував до італійських газет „Corriere della Sera“, „Tribuna“ і „Avanti“, до англійської „Manchester Guardian“ і до українських „Воля“ і „На переломі“. Живе у Відні;

викладав на „Вільному Університеті“ курс „Проблеми порівнюючого мовознавства з особливим уязглядженням української мови“.

Филианський Микола живе на Полтавщині на селі. В часописах не співробітничав, але має багато нових, ще не опублікованих поезій. Частина цих поезій у Миколи Вороного, який дає їм незвичайно високу оцінку.

Франко Тарас на протязі війни і революції сповняв військову службу; зладив „Огляд історії римської літератури“, який видала „Всесвітня Бібліотека“, і виправив для друку „Нарис історії грецької літератури“ для того-ж видавництва. Крім того докінчив переклад комедій Аристофана „Жаби“ і „Птахи“, врешті переклав музичну драму Р. Вагнера „Летючий Голєндер“.

Хомик Артим (1881—1921.) помер в 41 році життя, дня 10. березня 1921. р. у Відні. Покійник інтензивно працював на полі української журналістики у „Волі“, в „На переломі“, у „Боротьбі“ і інших газетах та займався редакційною роботою в кооперативних виданнях „Дніпросоюзу“. Крім того писав він більших розмірів працю п. з.: „Большевики і Українці“, яка становить мала цінні причинки до психології народів східної Європи. Саме вимок цієї публікації почало друкувати американське „Народне Слово“ п. з.: З большевицької теорії і практики (в числі з 24. лютого 1921, № 8), в якій пок. автор трактує про вільзонівське і большевицьке самоозначення народів. Крім того ладив покійник белетристичну студію п. з. „Титан“, якої однак докінчити не спромігся, а подібна доя стрінула також його політичну студію про Проблеми Сходу.

Храпко Іван, адвокат, залишив Україну в січні 1919. року, а з липня того-ж року живе у Відні. В 1919. році надрукував Ч. 1. „Збірнику Законів і Постанов Українського Правительства відносно закордонних інституцій“. Зараз працює над другою частиною цього збірника і приготував „Курс Законодавства“ для середніх шкіл.

Христюк Павло — колишній редактор кооперативного журналу „Комашня“ (1916.—1917.), відтак редактор „Нової Волі“ і співробітник київських есерівських часописів, як „Боротьба“, „Трудова Громада“ та других. Виїхав при кінці 1919. р. за кордон. Живе у Відні, приготувавши до друку четвертий том „Матеріалів до історії української революції за 1917—1920. рр.“, з яких томи I—III появилися друком в 1921. р. Співробітничав в „Борітєся — поборетє“.

Черкасенко Спиридон (Петро Стах, Шершень) виїхав з України в кінці 1919. року, живе у Відні. В 1918. році співробітничав у „Вільній українській школі“, в 1919. році в Кам'янці брав участь в газеті „Україна“, у Відні в 1920. році писав у часописах „На переломі“, „Сміх“, „Нова Доба“ і в 1921. році в журналі „Молоде життя“. Мистив свої вірші у львівському „Впереді“. У Кам'янці в 1919. році випустив збірку поезій „В огні наш край“. У Відні в 1920. році видав два томи поезій і поему „У бурі білій“. Друкуються четверта читанка, поема для дітей „Гайдамака Федь“, третій том поезій, третє видання букваря та перших трьох читанок і друге видання „Найпотрібніші правила правопису“, частина перша і друга. Працює над поемою „Зелені Жупани“ і над двома!

песами: „До верховин“ та „Смерть легенди“. Співробітничав в „Українській Трибуні“ і американській „Свободі“.

Чечель Микола виїхав з України на початку 1919. року; в цьому році знову їздив на Україну; живе у Відні. В 1918. році співробітничав у Київ в газетах „Боротьба“ і „Народна Воля“, в якій був членом редакційної колегії і провадив огляд преси. До жовтня 1919. року співробітничав у Відні в „Волі“. З 1920. року постійно співробітничав і є секретарем журналу „Борітєся-Поборетє“, що виходить у Відні як орган закордонної делегації української партії соціалістів-революціонерів. На популярних курсах Соціологічного Інституту викладав „Кріза капіталізму“.

Чикаленко Лев перебував у Київ до середини 1920. року. Працював у Київ в Науковому Товаристві, при якому організував антропологічну секцію і читав доклади. Співробітничав в 1919. році у Київ при Денікіні в газеті „Слово“. Брав участь у складенню збірника, присвяченого пам'яті професора Федора Вовка. Тепер перебуває в Тарнові, де між іншими робить виклади по антропології. Співробітничав в „Українській Трибуні“.

Чудінов Микола (Тимко Веселий, М. Богун), голова Української Народньої Партії, жив у Кам'янці при кінці 1919. року, де редагував часопис „Наш Шлях“. З 1920. року живе у Рабештайні біля Відня і пише політичні брошури і пояснення до програми Української Народньої Партії, а крім цього готує до друку більші меамури про Наддніпрянську Україну. В маю і червні 1920. року у Могилеві на Поділлі був співредактором газети „Голос“.

Шаповал Микита виїхав з України на початку 1919. року. У Київ в 1918. році співробітничав в газеті „Боротьба“ і „Відродження“. В 1919. році був співробітником у Будапешті газети „Ukraine“. Був членом редакції журналу „Борітєся-Поборетє“. Випустив книгу про революційний соціалізм на Україні і має готову до друку розправу „Земельна справа на Україні“. Живе у Празі, де співробітничав в газеті „Воля Росії“.

Шебедів Всеволод (Хрестян, Савин) живе з 1906. року в Італії, звідки співробітничав в російській і італійській пресі. Зараз перебуває в Генуї. В 1919. і 1920. роках приймав активну участь в газеті „La Voce dell' Ucraina“ і Українському Пресовому Бюро в Римі. Співробітничав в італійських: „Secolo XIX“, „Corriere Mercantile“ і „Sindacato Nazionale“, де пише про питання був. Росії в Україні, і в „Народном Дѣлѣ“ в Ревелі. Співробітничав в „Українській Трибуні“. В 1921. році вийшла його брошура на італ. мові „Cooperazione Ucraina“, яку видав всеіталійський кооперативний союз. Готує до друку на італійській мові розправу „Російська і Українська Література“. Є співробітником журналу „Книга“.

Широцький Кость (1882—1919.), професор українського університету в Кам'янці, історик українського мистецтва, помер у Кам'янці в осені 1919. року і залишив по собі дуже багату наукову спадщину. У видавництва „Книгарь“ осталася зовсім викінчена його праця в двох томах — історія українського мистецтва. Крім того в тому-ж видавництві Широцький триголював до друку велику розправу про побут на Україні в XVII—XVIII віках. Далі Широцький зладив

українську редакцію книжки про художні пам'ятники Київ (перше видання якої по російськи вийшло виданням Кульженка в 1917. році). Осталась також робота про св. Софію, в Києві, як про пам'ятник світового мистецтва. Нарешті Широцький працював над словниковим термінів, що вживаються в мистецтві. Крім того осталося після покійника безліч матеріалів по українському мистецтву. Зібрати і видати ці праці обов'язок кожного видавництва, якому дорога скільки небудь українська культура.

Шелухин Сергій, сенатор, виїхав з України на початку 1919. року. В 1918 і 1919. році співробітничав у Києві в періодичних виданнях „Шлях“, у правничому журналі і „Трибуні“, також був постійним співробітником „Новой Ради“. В 1919. і 1920. році містив багато статей у французьких часописах, особливо в „France et Ukraine“ і в „L'Europe orientale“, в американській українській пресі — газетах „Український голос“, „Свобода“, „Народне Слово“ і „Народня Воля“. В 1920. році містив статті у віденському „На переломі“ і варшавському „Син України“. Співробітничав у віденській „Волі“ і варшавській „Укр. Трибуні“. Має готову до друку велику розправу про назву „Україна“, яка має вийти з історичними картами, одна глава якої вийшла окремою брошурую.

(Продовження буде).

Шебет Сергій виїхав з України в 1919. році. Співробітничав в „Хліборобській Україні“, зараз живе у Варшаві.

Шраг Микола — бувший редактор „Боротьби“ і „Чернігівщини“, — виїхав за кордон в середині 1919. р. і проживав під теляршиною пору у Відні. Тут пише научну працю про „Державне право в буржуазному і соціалістичному громадянстві“, викладає на популярних курсах Соціологічного Інституту у Відні — про державу і державне право. Співробітничав в журналі „Борітеся-Поборете“.

Юрич Гордій залишився в Києві; пише повість п. з.: „Дороте“, якої початок друкувався в місяшнику „Українська Хата“ в 1914. році п. з.: „Int' ariccola mara“. Рівночасно готує до друку Збірку своїх оповідань, що їх містили різні українські журнали протягом останніх десятих літ.

Ярошенко Володимир разом з іншими поетами „Музагету“ заснував хліборобську комуну в Макарові, київського повіту, там живе і займається хліборобством та навчанням дітей. Разом з тим не залишає і поетичних вправ і приготував до друку том своїх поезій „Світлотинь“.

Хроніка.

Маркс, Енгельс і Подолинський. Довідаюся, що п. Петро Дідушок, познайомившись ближче в Берліні з Бернштайном і Кауцьким, із розмов з ними на українські теми довідався, що обоє вони — з окрема Бернштайн — був добре знайомий з нашими емігрантами семидесятих і вісімдесятих років — Драгомановим, Подолинським і іншими. В тому часі в Німеччині було проголошено „закон проти соціалістів“, — який трівав до 1890. року. Багато тодішніх працівників на соціалістичній ниві виїмігрувало з Німеччини, між іншими і Бернштайн, який разом з багатим німецьким соціалістом Гехбергом почав видавати в Цюриху „Соціалдемократ“. Дійсним редактором цього журналу був Бернштайн. Крім цього тією-ж групою було видавано „Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialdemokratie“. Видавцем був Д-р Ріхтер, але фактичним редактором Бернштайн. В цьому журналі був відділ, в якому поміщувалося багато матеріалів до соціалістичного руху різних країн, в тому і України.

Це було товчком для п. Дідушка в пошукуванні слідів зносин між першими нашими соціалістами і соціалістами німецькими. Вивдавши довіл заглянути у спадщину після Маркса і Енгельса, бо по словам Бернштайна один з українських емігрантів мав переписуватися з цими людьми, п. Дідушок, перечитуючи листи різних осіб до цих людей, найшов слідуюче: В переписці Маркса знайшов два листи Подолинського, найближчого співробітника Драгоманова, писані до Маркса: перший лист від 30. III. 1880. року, другий від 8. IV. 1880. року. Обидва листи торкаються праці Подолинського, написаної ним у 1880. р. під заголовком „Людська праця і однастайність сили“ і уміщеної спочатку

в італійським науковим журналі „Plebs“, а опісля в „Die Neue Zeit“ за 1883. рік. Подолинський написав чисто наукову працю в області енергетичної теорії в соціології. Листи Подолинського вказують на те, що поміж ним і Марксом була досить жива і надзвичайно сердечна переписка — Маркс напр. турбується про здоров'я Подолинського. На жаль, дальших слідів тої переписки, за виїмком цих двох листів, нема. Але за те в переписці Маркса з Енгельсом найдено дальші сліди цієї справи, іменню два листи Енгельса до Маркса: один від 19. XII. 1882, а другий від 22. XII. 1882, які торкаються виключно справи Подолинського, то-б то це критика Енгельса на Подолинського. Критика дуже прихильна, бо в листах Енгельс, що був, як відомо, дуже гострим критиком, пише про „дійсне відкриття“ Подолинського. Листів Маркса до Енгельса не пощастило найти. Нема теж листів Маркса до Подолинського. Не виключено, що вони залишилися в спадщині Подолинського у Швейцарії, де він скоро після того помер. Багато матеріалів, величезні скарби zostалися на руках удови Кузьми Ляхощого, ще зовсім не досліджені і які обов'язково потрібно класифікувати і видати. Зібравши згаданий матеріал, п. Дідушок звернувся до Бернштайна і просив його написати свої спомини про Драгоманова, Подолинського і Павлика. Бернштайн це охотно зробив. Спомини надзвичайно гарні і тепло написані.

Новонайдена стара українська граматика. В паризькій Національній Бібліотеці знаходиться під номером fond lat. 7568 А стара українська граматика, написана в 1643. році Яном Усевичом, „кандидатом теології Преславної Па-

ризької Академії". Повна назва її „Gramatica Sclavonica scripta per Ioannem Usewicium sclavonum celeberrimae Parisiensis studiosum theologiae 1643". Про цю граматику готує у Парижі спеціальну студію пан Микола Лучинський.

Ново знайдені мемуари В. Антоновича. Серед пригод, получених з одною із чергових змін влади в Києві і переведених реквізицій в домі бузшому В. Антоновича, несподівано знайдено було помяті листки паперу, на якому оказалось писане рукою Д. Дорошенка під диктовку В. Антоновича закінчення другої глави спогадів. Кілько аркушів письма мають змістом цікавий момент виділення української громади із польської гміни і заснування самостійної української організації. Крім того розказано ще кілька цікавих епізодів. Цей скрипт передано академікові Д. Багалію, який має випустити окремим томом всі мемуари Антоновича (друковані і новознайдені) під своєю редакцією і з своєю передмовою.

Академічні видання. Українська Академія Наук у Києві випустила в цій році офіційно ухвалене академічне видання „Найголовніші правила українського правопису“.

Крім того Українська Академія Наук закінчила складання повного словника української мови і розпочала складати великий український енциклопедичний словник, до якого праці заклікано до 30 українських учених.

Нові наукові українські словники. В Києві в 1920. році видано два наукових словники: 1^о Ів. Щоголів. „Словник української ентомологічної номенклатури“, і 2^о „Російсько-український медичний словник“, зібраний і виготований під загальною редакцією М. Галина.

„Зоологічний журнал України“ під редакцією М. Шарлеманя вийшов у Києві в 1921. році заходами Українського Наукового Товариства в Києві.

Українська Народня Енциклопедія. Українське Т-во Прихильників Освіти приступає до згдження „Української Народньої Енциклопедії“ на зразок малих словників Лярусса, Мейера, Брокгауза і т. и. Тимчасовий редакційний комітет склався з професорів: Ст. Дністрянського (правничого), Ів. Крипакевича (історик), Ст. Рудницького (географ), Ів. Раковського (антрополог) і Вас. Щурата (історик письменства).

„Музей-архів визволення України“. Урядом З. Н. Р. прийнятий проект закону про заснування такого музею, де-б збиралися, впорядковувалися та переховувалися пам'ятки визвольної боротьби України. Тимчасовим осідком Музею-архіву має бути Відень.

Нові праці проф. М. Грушевського. Вийшла з друку нова праця проф. М. Грушевського з області соціології: „Початки суспільности“. Також професор друкує переписку М. Драгоманова з Карлом Марксом з споминами Бернштайна про Драгоманова і власною статтю про женецький укр. кружок 70-х років. Крім того проф. М. Грушевський задумує написати „Історію української літератури“.

Нова праця С. Шелухина. Останніми часами сенатор С. Шелухин закінчує наукову працю: „Назви: Україна, Русь, Малоросія“ в XIV главах з 6 старими італійськими, французькими і голандськими географічними картами XVI і XVII. в. в., на яких нинішня територія України

має назву України. Одну з цих карт було знайдено в паперах французького купця Мотієля, який по тій карті робив подорож через Україну до Турції в 1580. році. В цій книзі розглянуто назву України у вжитку літописців, у народних піснях і думах, у чужоземних мемуаристів, в актах польських, литовських, українських і других, у чужоземних географів починаючи з 1508. року, в дипломатичних переписках і пресі у французів і англійців за XVII. і XVIII. століття, і у всіх європейських письменників. В праці між иншим установляється, що народна назва України давніша за книжну назву Русь. Книга міститиме коло 300 сторінок, має вийти в найближчій часі у Відні. Одна із глав цієї праці вийшла окремою брошурою під заголовком „Назва України“.

Нова праця по дипломатичній історії України. Наш співробітник І. Боршак після цілорічної праці по паризьких архивах приступив до укладу великої праці під назвою „Франція і Україна“. Це має бути низка історичних нарисів про дипломатичні взаємини України і Франції на підставі невиданих матеріалів з паризьких архивів. План праці такий: 1. Анна Ярославна на троні Капетингів, 2. Що знали про Україну у Франції в XVI. віці, 3. Українські студенти в Сорбоні, 4. Французька дипломатія і українська революція 1648. року, 5. Хмельничина у французькій пресі, 6. Історико-географічні праці другої половини XVII. віку про Україну, 7. Велика Руїна і французька дипломатія, 8. Слідами гетьмана Мазепи у Франції, 9. Вольтер і Мазепа, 10. Драма в Гамбурзі по донесенням французького посла Пуссена (арештування Войнаровського), 11. Версайський кабінет і гетьман Пилип Орлик, 12. Розумовщина у французькій дипломатії, 13. Secret du Roi і Україна, 14. Національний Конвент і Україна, 15. Наполеон і Україна, 16. Українське питання під час кримської війни і 17. Проспер Меріме про Україну.

Шевченко на європейських мовах. Незабаром має вийти в Канаді у Вінніпегу вибірка творів із Кобзаря Шевченка в перекладі на англійську мову д-ра А. Гонтера. В Італії Т. Бельмен-Липовецька зладила томик перекладів вибраних річей із Кобзаря на італійську мову. Де-які із цих перекладів друковано в „Voce dell' Ucraina“.

Літературний конкурс. Товариство „Прогресу“ розписує конкурс на повість з поля змагань української нації здобути незалежну соборну українську державу в 1914—1922. р.р. Автори мають прислати свої твори до кінця серпня 1922. року. Премія виноситься 140.000 п. м.

Праця в німецькій мові по українській палеографії. Др. В. Залозецький зараз працює над новою монографією про старі українські рукописи і їх мистецькі окраси. Праця має вийти в німецькій мові і буде називатися: „Über altukrainische Handschriften und ihren Schmuck“.

Чеські видання, присвячені Україні. Визначний чеський публіцист Заплеталь готує до друку збірник своїх статей про Україну, числом коло 20, окремою книжкою. В цих статтях яскраво показується, що піонери чеського національного відродження — Гавлічек, Палацкий, Рігер та інші були прихильниками української самостійности і вже тоді признавали відрубність української нації.

Друга книга про Україну підготовляється до друку і буде складатися з викладів чеських учених про українську справу. Ці виклади відбулися наприкінці 1920. року в пражському народньому університеті і обіймають історію, мову, літературу, музику та економіку України. Тенденція викладів і книги цієї — оборона самостійності України, а поруч з тим і з'ясування вигідності такого вирішення української справи для Чехословаччини.

Видання про Україну в шведській мові. В Стокгольмі на шведській мові під редакцією Еренпрайса і Енгена вийшла велика книжка про Україну під назвою „Ukrainarna“, Stockholm, Nationarnas bibliotek IV. P. A. Norstedt söneres Förlag. В книжці є карта і 25 ілюстрацій, обгортку прикрашено печаткою запорожського війська. Книжка має кілька окремих начерків про Україну: історія (по М. Грушевському), географія (по Рудницькому), фольклор (по Рудницькому), культура (по Залозецькому), література (по Бфремову), театр (по Панкевичу).

Нові французькі книги про Україну. Французький публіцист п. Пелісьє скінчив і починає друкувати книгу під назвою „La tragedie Ukrainienne“. Це має бути великий том в 300—400 сторін. Крім того К. Пелісьє з п. Барейем готують до друку збірник під назвою „La revue Mediterranée“. Український відділ у цій книзі доручено п. І. Борщаку. Моріс Перно випустив книгу під назвою „L'epreuve de la Pologne“, в якій багато місця присвятив Україні.

Нова книга італійського автора про Україну. У Римі в цій році вийшла книга Маркіза Гаудіне Франческіні під заголовком: „Italia e Ucraina. Per una intesa economico-politica Italo-Ucraina“; ця книга трактує справу економічно-політичної італо-української згоди. Книга присвячена М. Василькові.

Праця в італійській мові про Гоголя. В Генуї накладом Вищої Комерційної Школи вийшла в цій році книга українського літератора, професора згаданої школи, В. Шебедіва під заголовком „L'Analisi della Lingua di Gogol“, — аналіз мови Гоголя. Книга, що має 77 сторінок in 4°, уявляє з себе курс лекцій читаних в академічній році 1920/1921.

Французькі виклади в українській справі. У весняному семестрі професор René Pinon викладав в Ecole des Sciences Politiques курс питань східної Європи, в якому центральне місце було одведено українському питанню, як найголовнішому на сході Європи.

Свято Шевченка в Генуї. 23. березня в Генуї в помешканні прив. школи Giovanetti відбулося свято з приводу шістьдесятих роковин смерті Шевченка. На святі зробили відчити в італійській мові пані Бельмен — „Шевченко народний поет“ і п. Шебедів — „Шевченко і Мадзіні“.

Італійський виклад про Україну. 13. червня пані Бельмен-Липовецька прочитала в Генуї доклад на тему: „Суть большевицької думки і значіння українського національного руху в конструктивній фазі революції“.

На прохання присутніх лекцію повторено в „Товаристві Наукових Читань“. Генузька преса умістила з приводу доповіді низку артикулів

Німецький виклад про українську культуру. Д-р. В. Сімович прочитав у Берліні в студентському німецькому клубі лекцію про історію української культури.

Виставка книг у Відні. На весінній виставці віденського Сецесіону уряджено в салі „Ver-Sacrum“ спеціальну виставку нових художніх видань. Виставку урядив німецький літературно-видавничий союз. Виставка не велика що до кількості і розміру, але дуже цікава своїми експонатами. Невеликі книги в стилі вже трохи докучливого німецького тяжкуватого модерну представляють менше інтересу. Варто лише зазначити незвичайно ефектовний і шляхотний новий звичай на окладинці назву зазначати одним словом, або монограмою, або ex-libris'ом в центрі книги, решту поля лишаючи вакантною. Завдяки цьому книга дістає легкий і елегантський вигляд. Але особливе цікаві художні видання альбомні in folio. Дуже гарно виглядають альбому з гравюрами, в яких листи гравюр переложено білими листами картону, вирізненими як обрамлення „Наспарту“. Спостерігається певний здвиг у техніці репродукцій: коли досі німці були незрівняними майстрами дереворитів, і спеціально культивували гравюру на дереві „біле-чорне“, або „три фарби друк“, то зараз спостерігається тенденція заступити деревляну гравюру літографією — друком на камені. Справді в цьому мистецтві де-які експонати дійшли незвичайної удосконаленості: серія 12 літографій Клоца під спільною назвою „Гроші“, цікава не тільки композицією і виконанням, але передовсім майстерством літографської техніки. Правда, маніра рисунку Клоца підкреслено м'яка, але цю м'якість іменню літографічна удосконалена техніка віддає так, як не гідна була-б віддати ні гравюра на дереві, ні тим більше штих на металі. Навіть у своїх олійних образах Клоц не може досягнути тої оксамитової м'якості, якою вражають його літографії. Також справляє солідне враження альбом автобіографія Геца ф. Берліхінгена, видана знаменитою фірмою Гурлітта в Берліні 1920 р. Папір м'який, а справляє враження пергаменту, чудовий німецький шрифт, як устав XVI віку, на жаль ілюстрації модерні, а не старі. Але виконував ці ілюстрації такий першорядний майстер, як Корінт, і виконав їх знову літографським способом. Незалежно від того, чи підходять вони до книги і до стилю XVI. віку, літографське їх виконання — верх удосконалення. Не дурно значну частину листів літографій власноручно підписано Корінтом. В порівнянні до цих літографій зовсім сухо і вульгарно виглядають різані на металі заставки в тому виданні. Також неперестанно удосконалюється світло-друк. Наприклад репродукція Бамбергського Апокаліпсису, зладженого Бельфліном, видання Вольфа в Мюнхені 1921. року, незвичайно гарна таблицями, що віддають старі тексти і мініатюри світло-друком. Навпаки репродукції в фарбах випадають далеко слабше і в цьому напрямі техніка успіху не показує. Особливе вона безпомічна до віддавання старих мініатюр на золотому полі. В репродукціях бронзово-золоте поле, як і інші впрочім фарби, виглядають брудним соусом. Темний світло-друк краще незрівняно віддає стару мініатюру, ніж репродукція в фарбах.

Музеї Українського Наукового Товариства в Києві. Українське Наукове Товариство в Києві дістало у власність будинок Симиренка на Трьохсвятительській вул. в Києві. Воно орга-

нізувало і відкрило для оглядання в цьому будинку такі музеї: Музей українського мистецтва під проводом п. Крисицького, музей присвячений укр. дітям, музей по археології під керівництвом Л. Чикаленка, де була частина колекції професора Вовка, і зоологічний музей під керівництвом п. Шарлеманя. До музеїв прийшли багато приватних колекцій, і де-які музеї виглядають дуже поважно.

Нове бібліографічне видання. У Станіславівському видавничому т-во "Бистриця" у травні почало видавати неперіодичний вістник українського книжкового руху під назвою "Книжка". Це видання нотує досить докладно всі прояви книжкового руху на Галицькій Україні. Сама поява цього дуже симпатичного видання показує, оскільки велика серед української громади потреба в бібліографічному виданні. Досі "Книжки" вийшло три числа. Крім редакційної вступної статті в усіх числах розміщено статті про книгарську справу Чепіги, д-ра М. Чайковського, Д. Дорошенка, В. Гановського, Залеського і інших. Уміщено більше десятка стислих рецензій, головним чином на галицькі видання. Завдяки близькій участі у видавництві О. Залеського особливе докладно поставлено бібліографію музичну. Крім того в обох випусках цікава хроніка і відомості про кооперативний видавничий рух на Волині.

"Антологія нової української поезії." Всеукраїнське Державне В-во випустило на добром папері під редакцією і з передмовою Миколи Зерова Антологію нової української поезії.

Новий журнал для приятелів книги. У Відні в 1921. році почав виходити журнал нового типу для книголюбів. Це не бібліографічний журнал, він без бібліографічних справочних відділів, а тільки дає трохи статей літературно-художнього змісту і статей про книгу. Журнал називається "Die Initiale". Підпис говорить, що за зміст відповідає Бретшнайдер. Очевидно він провадить редакцію, а видавцем являється видавництво Штрахе, що має свої відділи у Відні, Празі і Лейпцигу. Досі вийшло три числа.

Ювілей Данте. 600-річний ювілей смерті Данте, що сповнився в цім році, одмічено як українським суспільством, так і в офіційних українських колах. Керуючий Мін. Нар. Освіти Петро Холодний звернувся з привітанням до Міністра Освіти Італії; літературно-мистецьке Т-во "Сонцесвіт" переслало свої привітання на ім'я головного комітету в Італії по улаштуванню свята ювілею Данте на адресу об'єднання молодих італійських поетів, малярів, музик та артистів; так само вислано привітання від імени Кам'янецького Державного Університету і від спілки студентів-українців у Німеччині. 14. вересня відбулося святкування пам'яті поета в Тарнові, де було влаштовано академію-вечір. У Відні Ів. Калинович складає показчик усіх перекладів з Данте на українську мову, а також усього, що було написано про Данте в українській мові. Крім того періодична українська преса присвятила пам'яті поета ряд статтів.

Ювілей В. Самійленка. Весною цього року припав 35-літній ювілей поетичної діяльності Володимира Самійленка, що надрукував перший свій вірш у Львові в 1886. році. Що до кількості поезій, то Самійленко написав за 35 років дуже не багато, всі його поезії було 10 років назад зібрано в один невеликий томик, але зате вартість і обробленість друкованого

вповні оправдують тридцятилітню працю заслуженого поета. Крім оригінальних поезій Самійленко останніми часами багато дав перекладів віршами і прозою, що визначаються прекрасною мовою, стильністю і незвичайно вірно віддають колорит оригіналу.

Ювілей Академіка Д. Багалія. В осені минулого року скінчилося 40 років наукової праці Д. Багалія. Заслужений історик найбільше працював над історією Слобожанщини і в цій області має вповні заслужену славу. Підводячи підсумки своїй науковій сорокалітній праці, Д. Багалій видав по українськи Історію Слобожанщини і опрацював академічне видання української історіографії. Вийшов Д. Багалій із київської школи В. Антоновича і майже всі сорок років праці провів у столиці слобідської України — у Харкові.

35-річний ювілей п. Сергія Шелухина. Свою літературну діяльність ювіляр почав в 1886. році в "Зорі", де містив свої поезії та переклади з Короленка і Мачтета. Після того співробітничав у "Батьківщині", що виходила на Буковині, та "Літературно-Науковому Вістнику", де крім поезій печатав статті про Рудольфа Вірхова. В 1887-88 роках надрукував за підписом "З" в галицькому журналі "Правда" приватні лекції проф. Володимира Антоновича, читані інтимному гуртку студентів по антропології. Ювіляр співробітничав також в багатьох журналах і часописах, як напр.: "Діло", "Одеський Вістник", "Рада", "Кієвское Слово", "Зоря", "Громадська Думка" та ін., і був редактором "Елисаветградського Вістника" і містив статті в юридичній пресі, як журнал "Право". Крім того п. Шелухин надрукував багато своїх творів окремими книгами. Тепер ювіляр перебуває у Відні.

Ювілей Ульяни Кравченко (Юлії Шнайдер). В початку цього року минув ювілей тридцятилітньої літературної праці Ульяни Кравченко. Письменниця почала свою літературну працю в січні 1881. року в журналі "Зоря", умістивши там оповідання "Калитка". В 1886. році вийшла збірка її поезій "Prima vera", в 1891. р. друга збірка "Новий Шлях", а в цьому році вийшла в Перемишлі третя книжка поезій "Проліски".

Ювілей Костя Лоського. В літі цього року сповнився 25-річний ювілей літературної діяльності п. К. Лоського. Він в 1896. році почав писати в журналі "Історический Вѣстник", де співробітничав до 1920. року. В 1902—1904. роках співробітничав у Томську в "Сибирской Жизни". Від 1905. року постійно писав статті в газетах "Громадська Думка" і "Рада". В 1906. році вийшла його книга "Про холеру", а в 1907. року переклад Чехова "Предложеніє". В 1917. році Вид. "Друкарь" випустило його переклад пісень Гайне. В 1917. і 1918. роках співробітничав у газетах "Нова Рада" і "Відродження", (в останнім під псевдонімом "Вишевич"). В 1918. і 1919. р. р. у Фінляндії вийшли його "Українскій вопрос, Россія и Антанта" і збірка фейлетонів під заголовком "Від великого до смішного" (під згаданим псевдонімом). Там же вийшов "Нарис римської історії". Друкуються тепер книги "Короткий нарис грецької історії" і "Історія і система римського приватного права" том I. Також Лоський співробітничав у "Волі" і "Українським Слові" під своїм псевдонімом. Народився ювіляр в 1874. році.

Смерть академіка Миколи Петрова. У Києві 20. червня цього року почив відомий український учений, професор і дійсний член Української Академії Наук Микола Петров на 82. році життя. М. Петров усе життя працював для української науки і ще з молодю написав „Очерки історії української літератури“, також багато працював небіжчик на полі студіювання памяток київської старовини та київського мистецтва. Клясичною працею пок його академіка вважається його остання велика розправа, що вийшла в Києві в 1911. році — „Очерки изъ истории украинской литературы XVIII-XVIII вѣковъ. Киевская искусственная литература XVII—XVIII в. преимущественно драматическая“.

Смерть 6. К. Трегубова. У Києві почив в кінці 1920. року останній із старих членів української громади семидесяти років Блисей Кунерянович Трегубов. Покійний був університетським товаришем Науменка, з яким був звязаний 40 літньою дружбаю. Разом з Науменком брав близьку участь у редагуванню „Кіевской Старини“ на протязі останніх десяти років її існування. Після покійного остався незвичайно багатий архів його переписки і документів українського громадського життя, передсмертю знову покійним переглянутий. Про останні часи покійного д-р. С. Літов пише до нашої редакції, що 6. К. Трегубов за весь час своєї хвороби не вставав від робочого столу, все працював над матеріалом збірника у паках, переглядав кожен пак старанно, поправляв де-що, переписував де-які вшитки, де-що дописував нового, збирав вирізки із старих і писав, писав без кінця.

Смерть проф. А. 6нсена. У Відні 15. вересня 1921. року почив відомий шведський професор славолог університету в Упсалі Альфред 6нсен. Покійний багато працював над українською літературою і випустив дуже поважні свої праці, одну про Шевченка, другу про Котляревського. Крім того покійний 6нсен чимало видав популярніших праць про Україну і тим багато причинився до ознойомлення Європи з Україною.

Трицяті роковини смерті П. Ніщинського. Весною цього року скінчилося трицять років з дня смерті поета і композитора Петра Ніщинського, автора прекрасних українських перекладів з грецької мови. П. Ніщинський переклав по українськи всю Одисею, половину Іліади і Антигону Софокла. Як композитор він був автором відомої музичної сцени „Вечорниці“, з якої особливе знаменитим став чоловічий хор „Закувала та сиза зазуля“. Також Ніщинський записав пісні про козака Байду і козака Софрона.

Трицяті роковини смерті Т. Зінківського. Літом цього року минули трицяті роковини смерті Трохима Зінківського. Ознаменувати цей срок смерті видатного українського патріота і письменника новозаснований драматичний гурток у Відні збирається виставою пєси Зінківського „Сумління“. Видавництво „Універсальної бібліотеки“ з тої-ж нагоди готує видання байок Езпа в перекладі Зінківського.

Трицяті роковини смерті Василя Мови. В осені цього року минуло трицятіліття з дня смерті українського поета, драматурга і етнографа Василя Мови, відомого в свій час під псевдонімами — Лиманського, Мигуцького і Мигученка. Діяльність Мови як українського патріота була получена головним чином зі східними землями України — Кубаню і Слобожанщиною. У Харкові збираються видати в кооп-

еративному видавництві збірник творів В. Мови, після якого осталося багато неопублікованих праць. В альбомі п. Х. Алчевської (матері) є чудовий ненадрукований ще вірш до неї, написаний їй в альбом молодим поетом.

Нові українські журнали. В 1921. році на Україні і за кордоном почало виходити чимало періодичних українських видань. Наша редакція має відомості про такі видання:

У Варшаві з початку травня почала виходити велика щоденна українська газета „Українська Трибуна“ під головною редакцією О. Саліковського.

У Львові вийшло кілька чисел соціал-демократичного журналу „Вільна Україна“.

У Відні з лютого почав виходити журнал академічної молодіжи „Молоде життя“.

У Львові почав виходити студентський вістник „Поступ“ з додатком часописі для шкільної молодіжи „Наш прапор“. Обоє видань вийшло по кілька чисел.

У Львові 1. липня вийшло перше число соціал-демократичного органу „Соціалістична Думка“ під редакцією Миколи Ганкевича.

У Перемишлі почав виходити новий двотижневик „Обєднання“ під редакцією Е. Архипенка.

У Львові почав виходити громадсько-політичний, економічний та літературний часопис „Визволення“; число 1—2 вийшло 15. червня 1921. року.

Від 1. червня 1921. року почав виходити у Львові місячник Т—ва „Учительська Громада“ під назвою „Світло“, присвячений справам національного й суспільного виховання.

Вид-во „Ліра“ у Станиславові почало в ц. р. випускати неперіодичний часопис української музики — „Музичний Вістник“.

Почав виходити в ц. р. в Америці в Трептоні під редакцією Максима Хаврюка тижневий орган української греко-православної церкви „Дніпро“.

„Праця“, українська тижнева газета, виходить в м. Прудентополіс, в Бразилії. Видає „Видавнича Спілька“.

У Чернівцях почав виходити студентський збірник „Промінь“ — місячник, присвячений літературі.

У Відні в серпні цього року почав виходити „Наш Стяг“, неперіодичний орган соціалістичної української молоді. Видає спілька обєднаних соціалістичних громад молоді ім. Драгоманова.

У Відні з березня місяця цього року почав виходити тижневик „Наша Правда“ — орган Комуністичної Партії Сх. Галичини (секції Комуністичного Інтернаціоналу).

В кінці липня 1921. року в Перемишлі почала виходити тижнева „Робітничая Газета“ — соціалдемократичний часопис.

У Харкові почав виходити в цьому році місячник „Шляхи Мистецтва“. Видає Всеукраїнське Держане Видавництво.

В Катеринославі вийшов літературно-мистецький збірник „Вир Революції“.

У Відні в липні цього року почала виходити „Чорногора“ — неперіодичне письмо для робітнього народа під редакцією д-ра К. Трильовського.

У Відні 12 жовтня почала виходити тижнева газета „Соборна Україна“, орган Генеральної Управи Українського Національного Вільного Козацтва.

У Відні 25/XI 1921. вийшло перше число органу політичного комітету Національної України під назвою „Україна“. Часопис має два тексти український і французький.

У Празі почав виходити 10 вересня двотижневик Громадський Вістник видання Українського Громадянського Комітету в Ч.С.Р.

„Нова Україна“. У Владивостозі Секретаріатом Української Далекосхідної Крайової Ради видано під такою назвою книжку-календар, в якій є багато інформацій про рух і життя на Далекосхідній Україні.

В таборах полонених у Польщі спорадично виникало і зникало біля 15-ти часописів для полонених.

У Кремянці союз кооперативних видавництв постановив видавати кооперативний орган.

Преса в радянських республіках. На території радянських республік, як зазначено у звіті статистичного бюро, виходить тепер 1150 щоденників.

„Нова Доба“. Після кількомісячної перерви вийшло у Відні 22. жовтня 1921. року число 13. (56) „Нової Доби“, яким і закінчується існування цього часопису.

Український бібліографічний гурток. У Відні в червні організувався бібліографічний гурток, який має завданням єднати робітників

на полі української бібліографії і збирати бібліографічний та бібліотечний матеріал для трьох українських інституцій: 1. Бібліографічного Інституту в Києві, 2. Національної бібліотеки у Києві, 3. Наукового т-ва ім. Шевченка у Львові. При гуртку зорганізувалися дві секції: а) бібліографічна і б) бібліотечна. Намічаються щомісячні збори з бібліографічними рефератами і справозданням з праці секцій.

Православне видавництво. В цьому році в Тарнові заснувалося молоде видавництво „Українська Автокефальна Церква“, що протягом невеликого часу випустило такі книжки:

1. Огієнко І. проф. Український православний молитовник. 64 стор.

2. Огієнко І. проф. Світовий рух за утворення живої народної національної церкви. 52 стор.

3. Синодик славних лицарів, що в боротьбі за волю України життя своє поклали на вівтар отчизни. 4 стор.

4. Прохання до патріарха царгородського благословити автокефальну укр. церкву. 10 стор.

5. Проф. І. Огієнко. Українська мова, як мова богослужбова.

6. Проф. І. Огієнко. Українська вимова церковно-славянського богослужбового тексту.

7. Біднов В. проф. Церковна справа на Україні. Тарнів 1921. 47 стор. ціна 40 п. мар.

Літопис української публікації за 1918 рік.

Зладив

Іван Калинович.

Складати цей список української книжкової продукції за 1918 рік. — довелося в дуже несприятливих умовах емігрантського життя за кордоном, де не можна було роздобути всіх українських публікацій з 1918 року, і тому наш літопис матиме де-які пропуски а також чимало помилок, які можна буде справити і доповнити щойно при помочи повної української бібліотеки і на основі самих публікацій.

А поки-що наш огляд вважати треба першою спробою реєстрації української друкарської продукції за вказаний час, який зладжено частинно на підставі самих автопсій, але в більшості довелося нотувати наші публікації за часописними звітками або оголошеннями, іноді на підставі каталогів і списків різних видавництв. Між іншими покористувалися ми такими українськими щоденниками: „Діло“ (Львів), „Українське Слово“ (Львів), „Робітнича Газета“ (Київ), „Нова Рада“ (Київ), „Відродження“ (Київ), „Червоний Прапор“ (Київ) і тим подібними часописами, журналами як: „Книгарь“ (Київ, 1918 — 1919). Літер. Наук. Вістник“, „Шляхи“ (Львів), „Шлях“ (Київ), „Наше Минуте“, „Вільна Українська Школа“, „Світ“ (Львів), „Наша Школа“ (Львів) і другі.

Зважаючи на потребу бібліографічної точності, заводили ми в наш літопис всі заголовки публікацій без жадної зміни і тим правописом, яким було їх надруковано. Всі недокладності і непевні відомости відносно місця, року і накладу видання зазначено знаком питання (?), а всякі доповнення і вставки впорядка — зазначено скобками [].

Для кращої орієнтації поділений літопис української видавничої продукції на п'ять частин: I. Книжкові видання; — II. Листкові видання (все те, що обіймає не більше чотирьох сторінок друку і метелики); — III. Музичні видання (ноти і співанники); — IV. Графіка (картини, листівки і мапи); — V. Писання Українців на чужих мовах.

Нарешті впорядчик прохає всі українські видавництва, редакції і товариства, як також усіх українських письменників, журналістів і видавців, надсилати на адресу редакції „Книги“ всі хоч-би найдрібніші свої зауваження, доповнення і замітки відносно зареєстрованих або пропущених публікацій — за 1918 рік.

* * *

На українській мові.

І. Книжкові видання:

Азовський, Іван; Ясна зброя. Зразки з українського красного письменства для читання й декламації [Видання?] Київ, 1918, 8°, 288 стор.

Рецензії: Зеров, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.

Алискевич, А. і Гамчикевич, Р.: Словарець до німецьких вправ для III. класу шкіл гім. Видання авторів. Львів, 1918, 8°, 80 стор

- Альбіковський, Микола:** Сатанаїл. Фантастична казка на 5 дії. Видавництво „Воля і Доля“, № 5. Одеса, 1918, 8°, 40 стор. Рецензії: Філіпович, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Аляр, А.:** Огляд зоології для школи і самоосвіти. Вид. ? Київ, 1918, 8°, 31 стор. — Друковано 5000 прим. Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 21.
- Аміс, Едмондо, де:** Шкільні оповідання. Книжка перша. Український переклад Олекси Діхтяря. В-че т-во „Час“. Серія дитяча, № 91. Київ, 1918, 16°, 32 стор. — Друк. 5000 прим. Рецензії: Майстренко, Х.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Шкільні оповідання. Книжка друга. Український переклад Олекси Діхтяря. В-че. Т-во „Час“. Серія дитяча, № 92. Київ, 1918, 16°, 32 стор. — Друк. 8445 прим. Рецензії: Майстренко, Х.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Шкільні товариші. Переклад О. Діхтяря. Видання 2-ге. В-че Т-во „Час“. Київ, 1918, 8°, 45 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Андерсен, Г.:** Казки Андерсена. Попереклала М. Загірна. Книга перша. Видання 2-ге. Бібліотека „Молодість“. Вид. М. Загірної. Київ, 1918, 8°, 192 стор. — Друк 10.000 прим. Рецензії: Дога, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Казки Андерсена. Перекладено з німецького І. Трубою. Книжка перша. „Дитяча Бібліотека“, № 15. В. Т-во „Стежка Додому“. Катеринослав, 1918, 8°, 32 стор.
- Мати і інші казки. Перероблено з німецького І. Трубою. „Дитяча Бібліотека“, № 13. Вид. Т-ва „Стежка Додому“. Катеринослав, 1918, 8°, 32 стор. Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 23/24.
- Садочок. Вельможні на просторі. Свинка-скринька. Казки. Переклала О. Кривинюк. В-во. Катер Сбіюзу Спож. Т-ств. Київ, 1918, 8°, 16 стор. Рецензії: Дякова, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Снігова Королева. (Казка). Переклад С. Титаренка. В-че Т-во „Криниця“, Київ, 1918, 8°, 40 стор. Рецензії: Ішуніна, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Андрєв, Л.:** Петька на хуторі. Переклад В. Старого. В-че Т-во „Час“. Серія IX, ч. 83. Київ, 1918, 32°, 16 стор. — Друк. 10.000 прим. Рецензії: Богацький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Анищенко, Калістрат:** Оповідання. В-че Т-во „Чехослав“. Київ, 1918, 8°, 64 стор. Рецензії: Гай, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Антонович, П., свящ.:** Закон Божий. Перший рік навчання. Курс першої групи початкових шкіл і молодшого підготовчого класу середніх шкіл. Київ, 1918, 8°, 38 + (2) стор. Друк. 85.000 прим. Рецензії: Ходзицький, Ол.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
- Антонович, П.,** Коротенька історія Волині (Виклад популярний). Вид. Волинської Губерніальної Шкільної Ради. З картою сучасної Волині. Житомир, 1918, 8°, 68 стор.
- Антонович, П.,** Педагогічні нариси. Виховання дітей у школах-захистах. Вид. Волинської Губерніальної Шкільної Ради. Житомир, 1918, 8°, 32 стор. Рецензії: Ішуніна, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Анунціо, Габріель:** Орсола. Переклав О. Гурт. „Універсальна Бібліотека“, № 9. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 119 стор. Рецензії: Дикий, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Арістофан:** Хмари. Грецька комедія в перекладі Тараса Франка, з передмовою Михайла Білика, з поясненнями Івана Калиновича. В-во „Всесвітня Бібліотека“, № 11/12. Львів, 1918, 8°, портрет + XI + 96 стор. — Наклад 2000 пр.
- Архипенко, Е.:** Щоденник пасішника. Записна книжка, що потрібна на кожній пасіці. Видання 2-ге. В-во „Українське Пасішництво“. Київ, 1918, 8°, 128 стор.
- Бабюк, Андрій:** Сміх Нірвани. Нариси й новелі. Вид. Комісаріату У. С. С. у Володимирі Волинському. Львів, 1918, 8°, 39 стор. Рецензії: Назарук, Осип: „Діло“, Львів, 1918, № 62 і 63 (9622 і 9623), фейлетон.
- Багалій, І. Д. проф.:** Історія Слободської України. „Культурно-Історична Бібліотека“. В-во „Союз“ Харьківського Кредитового Союзу Кооперативів. Харків, 1918, 8°, 308 стор. + 2 карти + 71 ілюстрацій в тексті. Рецензії: Дорошенко, Д.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11.
- Багрій, Г.:** Кишеньковий московсько-український словник. В-че Т-во „Книга“. Київ, 1918, 16°, 89 стор. Рецензії: Лобода, А. проф. „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Байер, М. інж.:** Про земельну справу. Вид. Т-ва ширення народньої культури. Київ, 1918, 16°, 15 стор.
- Байер, М.:** Соціалізація, чи земельна власність? Вид? Київ, 1919, 16°, 16 стор.
- Балченко, М.:** Граматка української мови. Видання друге. Вид. Полтавської Губерніальної Управи, Педагогічного Бюро. Полтава, 1918, 8°, 143 стор.
- Банг, Герман:** Чотири чорти. Переклав Л. Будай. Вид. „Книгозбірня“. Київ, 1918, 8°, 48 стор. Рецензії: Д-кий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Баран, М.:** Професійні робітничі союзи. Вид. „Робітничої Газети“, № 5. Київ, 1919, 16°, 28 стор. Рецензії: Грудницький, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11.
- Барвінський, Богдан Др.:** Історичні права українського народу до його народного імени. Вид. ? Відень-Київ, 1918, 16°, 16 стор.
- Бартошек, Теодор Др.:** Новітна суспільність і церква. Переклав із чеського М. Павлик. Вид. „Голосу Правди“. (Нью-Йорк), 1918, 16°, 89 + III + (4) стор.

- Басараб, П.:** Задачник до початкового курсу арифметики. Частина I. Під редакцією Матем. Ком. „Товариства Шкільної Освіти“. В-че Т-во „Друкарь“, Київ, 1918, 16°, 128 стор.
- Задачник до початкового курсу арифметики. Перша частина. Видання друге, виправ. і доповнене. Під редакцією Матем. Комісії Т-ва „Шкільної Освіти“. В-че Т-во „Друкарь“, Київ, 1918, 16°, 127 стор. — Друк. 50.000 прим.
- Рецензії: Мукалов, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Басіко, Ф.:** Теща в хату — нема ладу. Жарт на 1 дію. В-че Т-во „Хутір“. Київ, 1918, 8°, 16 стор.
- Бах, А.:** Цар-Голод. Переклад Микола Залізник. В-во „Голос Правди“. [Третє видання]. (Нью-Йорк), 1918, 8°, 90 + (6) стор.
- Безпалов, Ф. Д.:** Машкара. Жарт на 1 дію. Київ, 1918, 8°, 18 стор. Вид?
- Рецензії: Поточний В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Хитрий швець. Жарт на 1 дію. Видання друге. Вид? Катеринослав, 1918, 8°, 16 стор.
- Рецензії: Поточний, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Бенеш, В.:** Дога. Оповідання. З чеської мови переклала Кривинюк. Укр. В-во „Слово“. Катеринослав, 1918, 8°, 14 стор.
- Бер, Поль:** Підручник природознавства. Переклад з французької мови. В-че Т-во „Вернигора“. Київ, 1918, 8°, 128 стор. — Друк. 25.000 прим.
- Бертоля П.:** Нове євангеліє. В-во наукових книжок „Голос Правди“. Нью-Йорк, 1918, 8°, 32 стор.
- Бертран, Л.:** Кооперація та соціалізм. „Бібліотека Кооператора“, № 1. Вид. Дніпросоюзу. Київ, 1918, 8°, 11 стор. — Друк. 7.000 прим.
- Кооперація та соціалізм. Друге видання. Вид. Дніпросоюзу. Київ, 1918, 8°, 12 стор.
- Що повинен знати кожний споживач? (Шість лекцій про кооперацію. „Бібліотека Кооператора“, № 2. Вид. Дніпросоюзу. (Київ, 1918), 8°, 15 + (1) стор. — Друк 7.000 прим.
- Що повинен знати кожний споживач? (Шість лекцій по кооперації). Друге видання. Вид. Дніпросоюзу. Київ, 1918, 8°, 15 + (1) стор.
- Бичко-Машко, Гнат:** Українці Берестинського Підлясся і їх весілля. Друкарня Пр. Отд. С. Р. С. и К. Ден. Ярославль, 1918, 8°, ? стор.
- Білецький, Л.:** Виховання емоціонально образного мислення і твори Т. Шевченка. Бібліотека вчителя № 4. Вид. журналу „Вільна Українська Школа“. Київ, 1918, 8°, 16 стор. — Друк. 5000 прим.
- Рецензії: Лукашевич, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Про Тараса Шевченка. До шкільного святкування роковин Кобзаря України. В-во Уманської Української Учительської Спілки. Умань, 1918, 16°, 16 стор.
- Рецензії: Бфремов, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Білоусенко, О.:** Баю-баю. Читанка для маленьких дітей. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 157 стор.
- Рецензії: Страшкевич, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 28.
- Було колись. Читанка з поля історії. Частина перша. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 173 + (3) стор. — Друк. 10.000 прим.
- Рецензії: Романовський, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
- Вінок. Перша читанка. — (Хрестоматія для дітей молодшого віку). Видання третє з малюнками. Перероблено з другого і значно поширено. Вид. Полтавської Спілки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, вел. 8°, 192 + IV стор.
- Рецензії: Русова, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15. — Г—зе, О.: „Робітничая Газета“, Київ, 1918, № 382.
- Вінок. Читанка друга. Видання третє з малюнками. Перероблено з другого і значно поширено. Вид. Полтавської Спілки Споживчих Товариств. [Місце і рік видання незазначені]. (Полтава, 1918), вел. 8°, 117 + (I) + II стор.
- Вінок. Частина третя. В-че Т-во „Криниця“. Фінансовано Мін. Нар. Освіти. Київ, 1918, 8°, 288 стор. — Друк. 30.000 прим.
- Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Весна. Читанка для маленьких дітей. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 62 стор.
- Рецензії: Страшкевич, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 28.
- Життя Ісуса Христа. (Земне життя Господа Ісуса Христа.) За Євангелієм уложив... В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 124 стор.
- Рецензії: Гаєвський, С.: „Нова Рада“, Київ, 1918, з 19. IV. — Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.
- Перед світом: поет-демократ К. Пузина. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, ? стор.
- Рецензії: Кончиц, І.: „Шлях“, Київ, 1918, № 6/7, стор. 90.
- Біляшевський, М.:** Наші національні скарги. В-во „Шлях“, № 12. Київ, 1918, 8°, 15 стор.
- Рецензії: Дорошенко, Д.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 7.
- Бічер-Стоу, Г.:** Дядькова Томова хата, або життя рабів-негрів. Трохи скоротивши переказала М. Загірня. Бібліотека „Молодість“, кн. XVII. Київ, 1918, 8°, 272 стор.
- Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Томова Хатка. Переклад Олекса Діхтярь. Видання скорочене для дітей молодшого віку з 5 малюнками та життєписом авторки. В-че Т-во „Час“, Київ, 1918, 16°, 63 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- Богацький, Павло:** Камелії. Психологічні арабески. З літературно-критичним етюдом М. Сріблянского. В-во „Грунт“, Київ, 1918, 8°, XI + 159 стор.
- Рецензії: Горещький, Й.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 21.

- Богоявленський, С. Н.:** Кіннозаводство, розвід коней і відновлення кінноти війська на Україні. Вид. „Військово-Наукового Вістника Армії і Флоти“. Київ, 1918, 8°, 21 стор.
Рецензії: Леонтович, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Богун, Микола:** Державний балаган, або народний театр і театральна рада. Власне видання. [Київ, 1918], 16°, 15 + (1) стор.
Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Бойко, В.: Марко Вовчок.** Історично-науковий начерк. В-че Т-во „Друкарь“. Київ, 1918, 8°, 239 стор. — Друк. 5000 прим.
Рецензії: Жученко, М.: „Книгарь“ Київ, 1919, № 18.
- Бондар, В.: Московська петля.** В-че Т-во „Рух“. Вовча на Харківщині, 1918, 8°, 13 стор.
Рецензії: Мицюк, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Боришкевич, В.: Алгебра.** Частина I. Для третього й четвертого року навчання у вищих початкових школах та для 3-ої і 4-ої класи шкіл середніх. В-че Т-во „Каменярь“. Катеринослав, 1918, 8°, 101 стор.
- Боровиковський, Левко:** Байки Левка Боровиковського, з його портретом і біографією. Під редакцією Гр. Коваленка. В-че Т-во „Сіач“. Черкаси, 1918, 8°, XVI + 66 стор.
Рецензії: Страшкевич, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- Братерський, Іл:** Церковне панство на Україні. Вид. „Робітничої Книгарні“, № 2, Київ, 1918, 16°, 16 стор.
Рецензії: Поточний, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Брижань, Іван:** Короткий курс практичних вказівок для щотоводів і курсистів по споживчій кооперації. В-во „Слово“. Катеринослав, 1918, 8°, 16 стор.
Рецензії: Міхновський, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Брик, Іван, Др.:** Шевченкова поема „Іван Гус“. Частина II. (Відбитка зі „Записок наук. Тов. ім Шевченка, том СХХVII/СХХVIII). Львів, 1918, 8°, ? стор.
- Брюсов, Валерій:** Елулій син Елулія. Переклав О. К. Жалоба. Критичний етюд про В. Брюсова — Леся Горенка. „Універсальна Бібліотека“, № 3. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 30 стор.
Рецензії: Дикий, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Бузун, Андрій:** Війна та військо. Вид. Харківської Федер. А.-К. Харків, 1918, (?) 16°, 8 стор.
- Бунт, П.: Що треба знати організаторам Споживчих Товариств.** Зібрав.... „Бібліотека Кооператора“, кн. I. В-во „Зерно“. [Київ], 1918, 8°, 12 стор.
- Бухановський, Л:** Народне господарство і міжнародне економічне становище України на порозі державного будівництва. Короткі нариси. Вид. „Робітничої Газети“, № 7. Київ, 1918, 16°, 46 стор.
Рецензії: М. В. Е.: „Відродження“, Київ, 1918, № 156,
- Фінансова і економічна політика і кооперація. Вид. (?) Київ, 1918, 4°, 8 стор.
Рецензії: Мицюк, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Ванькевич, К. свящ.:** Коротенький молитовник на великі свята церковні. В-во „Стежка Додому“. № 8. Катеринослав, 1918, 32°, 54 стор.
- Коротенький Християнський Православний Катехизм з додатком щоденних молитов українською мовою. Для початкових шкіл і домового вживання. Вид. (?) Проскурів, 1918, 16°, 46 стор.
Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Молитовничок щоденних молитов. Для любих діток українською мовою уложив... Вид. (?) Проскурів, 1918, 32°, 12 стор.
Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Священна історія Старого Завіту. Вид. (?) Проскурів, 1918, 16°, 40 стор.
Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.
- Ванько, Е.:** Кишеньковий російсько-український правничий словник — для адвокатів, суддів, нотарів та урядовців. Вид. (?) Київ, 1918, 16°, 16 стор.
Рецензії: Синицький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10.
- Василенько, С.:** В холодку. Малюнок на 1 дію. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 23 стор. — Друк. 5000 прим.
- Драматичні твори. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 172 стор. — Друк. 5000 прим.
Рецензії: Богацький, Павло: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Зіля Королевич. Етюд на 1 дію. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 24 стор. — Друк. 5000 прим.
- Мужичья арифметика. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 31 + (1) стор. — Друк. 5000 прим.
- Оповідання. Видання друге. В-во „Вік“, Київ, 1918, 16°, 148 стор. — Друк. 8000 прим.
Рецензії: Богацький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Чарівна коза. (Осетинська казка). В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 31 + (1) стор. — Друк. 5000 прим.
- Чорний орел. (Осетинська казка). В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 27 стор. — Друк. 5000 прим.
Рецензії: Христо, Н.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 8.
- Вебер, Гайнріх:** Російська революція та європейський пролетаріат. „Драгоманівська Бібліотека“, № 1. Вид. В. Огоновського. Львів, 1918, 8°, 39 стор.
Рецензії: Н. О.: „Діло“, Львів, 1918, № 85 (9.645).
- Верещагин, І.:** Збірник арифметичних задач. Часть III. Відношення й пропорції. Переклад Окр. Соболіва. Вид. Волинської Губернської Народньої Ради. Житомир, 1918, 8°, 105 + VII + (2) стор.
- Велісовський:** Бувальщина. [Вид. ?] Київ, 1918, 8°, ? стор. — Друк. 10.000 прим.

- Виборний Макогоненко:** В суді та інші оповідання. Видання третє. „Гумористична Бібліотека“. В-во „Сяйво“. Київ, 1918, 32^о, 63 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Вировий, Євген:** Чого хочуть соціалісти? Переклав Євген Вировий. Видання Губерніяльної Народньої Управи у Катеринославі, 1918, 16^о, 32 стор.
- Винниченко, В.:** Базар. Песа на 4 розділи. В-во „Дзвін“. Київ, 1918, 8^о, 55 стор. Рецензії: Івченко, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- Панна Мара. Комедія на 4 дії. В-во „Дзвін“. Київ, 1918, 8^о, 80 стор. — Друк. 14.540 прим. Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11.
- Хома Прядка. Студент. (Оповідання). „Народня Бібліотека“, № 6. Вид. „Вістника Життя“. З друкарні „Союза визв. України“. Фрайштадт, 1918, 16^о, 30 + (2) стор.
- Чорна пантера і білий медвідь. Песа на 4 дії. В-во „Дзвін“. Київ, 1918, 8^о, 56 стор. — Друк. 15.000 прим.
- Вікул, М.:** Російсько-український словник термінів фізики і хімії. [Вид.?] Гадая, 1918, 16^о, 41 стор. Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11.
- Вовк-Сіроманець:** Життя і праця Симона Петлюри. В-во „Відродження“. Київ, 1918, 8^о, 16 стор.
- Вовчок, Марко:** Козачка. Два сини. (Народні оповідання). В-че Т-во „Рідне Слово“. Біла на Підляшшу, 1918, 8^о, 32 стор. Рецензії: Бойко, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Народні оповідання. Том I. Вид. „Української Видавничої Сплки“. Видання п'яте. Львів, 1918, 8^о, 260 стор. Рецензії: Єфремов, Сергій: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10.
- Оповідання. З передмовою П. Коваліва. „Просвітанська Книгозбірня“, № 7. Вид. Полтавської Сплки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, 8^о, XVI + 166 стор. Рецензії: Бойко, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 23/24.
- Возняк, Михайло:** Українська державність. [Вид. автора]. З друкарні А. Гольцгавзена. Відень, 1918, 32^о, 152 стор.
- Володарський, О.:** Панна Штукарка. Жарт. В-во „Всеуито“. Київ, 1918, 16^о, ? стор.
- Волошиновський, І.:** Андрій. Оповідання з селянського життя. Вид. Подільської Губерніяльної Народньої Управи. Кам'янець на Под., 1918, 8^о, 85 стор. Рецензії: Гай, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Вольська, С.:** Казки. З англійського оригіналу переказала... Ілюстрації Івана Падалки. В-во „Волошки“. Друк. 13.000 прим. Київ, 1918, вел. 8^о, 16 стор. + 16 малюнків в тексті. Рецензії: Діхтять, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- Воронець, А.:** „Ярина“. Український букварь. З малюнками М. Козика, А. Середи, Г. Павловича і К. Трофименка. Вид. Подільської Губерніяльної Народньої Управи. Кам'янець на Под., 1918, 8^о, 80 стор.
- Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 21.
- Гайне, Генрик:** Книга пісень. Повне видання в перекладі Д. Загула й В. Кобилянського. Частина I. В-во „Серп і Молот“. Київ, 1918, 8^о, 150 стор. — Друк. 5000 прим.
- Книга пісень. Повне видання в перекладі Д. Загула й В. Кобилянського. Частина II. В-во „Серп і Молот“. Київ, 1918, 8^о, ? стор. — Друк. 5000 прим.
- Гальбе, Макс:** Молодість. Драма кохання в 3 діях. Переклав Лесь Курбас. „Театральна Бібліотека“, № 1. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 8^о, 83 стор. Рецензії: Бурчак, Л.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Гамсун, Кнут:** Вікторія. Історія одного кохання. Переклав Федь Федорців. „Новітня Бібліотека“, № 30. В-во „Шлях“. Львів-Київ, 1918, 16^о, 109 + (3) стор. Рецензії: Возняк, Михайло: „Діло“, Львів, 1918, № 233 (9.793).
- Невольники кохання. Переклад О. К. Жалоби. „Універсальна Бібліотека“, № 1. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32^о, 30 стор. Рецензії: Дикий, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Ганак, В.:** „Н а ш а д у м а“. Великий український співаник. Зладив В. Ганак. Третє видання. Накладом Т-ва „Просвіта“, Львів, 1918, 8^о, ? стор.
- Ганжук, Ф. С.:** Боротьба кооперації з капитализмом. Вид.? Проскурів, 1918, 16^о, 16 стор. Рецензії: Пожарський, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11.
- Ганько, Тарас:** Історія українського народу (Короткий нарис). Друкарня Київського Губернського Земства. Київ, 1918, 8^о, 35 + (1) стор.
- Гаршин, В.:** Жаба мандрівниці. (Байка). Під редакцією В. Толосіва, з ілюстраціями П. Лапина. „Проліски“, № 2. В-че Т-во „Вернигора“. Київ, 1918, 16^о, 8 стор.
- Чотири дні. Переклад В. Старого. В-че Т-во „Час“. Серія IX. ч. 81. Київ, 1918, 16^о, 20 стор. Рецензії: Богацький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Гауптман, Г.:** Ганнуса. Драматичний етюд в двох картинах. Переклала Софія Тобілевич. В-че Т-во „Час“. Київ, 1918, 8^о, 52 стор. — Друк. 7.000 прим.
- Затоплений дзвін. Німецька драма-казка. Переклав М. Голубець. Видання друге. В-во „Серп і Молот“. Київ-Львів, 1918, 8^о, 135 стор. — Друк. 15.000 прим.
- Гекер, Е.:** Карло Маркс, його життя і наука. В-во „Голос Правди“. Нью-Йорк, 1918, (?), 8^о, ? стор.
- Герашенко, А. свящ.:** Молитовник. Церковно-славянський та український тексти. Видання друге без одмін. „Шкільна Секція“, № 6. В-че Т-во „Вернигора“. Київ-Полтава-Відень, 1918, 8^о, 32 стор. — Друк. 75.000 прим.
- Гере, П.:** Робітничка кооперація в Німеччині. Вид. „Дніпросоюзу“. Київ, 1918, 8^о, ? стор.

- Гетьманець, Гр.:** Батько української поєсти. (Життєпис Гр. Квітки Основяненка.) З нагоди 75-тих роковин смерті письменника. „Біографічна Бібліотека“, № 4. В-во „Українська Школа“. Київ, 1918, 16°, 32 стор. — Друк. 20.000 прим.
Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- **Борець народний.** (Життєпис М. В. Ковалевського). „Біографічна Бібліотека“ № 7. В-во „Українська Школа“. Київ, 1918, 16°, 24 стор.
Рецензії: Дорошенко, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17. — Кістяковський, Богдан: „Наше минуле“, Київ, 1918, № 3.
- **До страшних днів у Києві.** Вид.? Київ-Львів, 1918, 16°, 32 стор.
- **Наші перші народолюбці і письменники-побети.** (Доленга-Ходаковський, Цертев, Максимович, Бодянский та інші.) „Біографічна Бібліотека“, № 5. В-во „Українська Школа“. Київ, 1918, 16°, 43 стор.
Рецензії: Ходзицький, Ол.; „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- **Поет-народолюбець.** (Життя та діла Павла Грабовського.) Видання друге. „Біографічна Бібліотека“, № 2. В-во „Українська Школа“. Київ, 1918, 16°, 31 + (1) стор. — Друк. 25.000 прим.
Рецензії: Ходзицький, О.; „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- **Славний лицарь (Байда Вишневецький).** „Біографічна Бібліотека“, № 3. В-во Українська Школа“. Київ, 1918, 16°, 32 стор.
Друк 25.000 прим.
- **Українізація чи дискредитація?** Вид.? Київ, 1918, 16°, 16 стор.
Рецензії: Грудницький, Ол.; „Книгарь“, Київ, 1918, № 10.
- Гілквіт, М.:** Короткий начерк соціалізму. З анг. за дозволом автора переложив О. Р. Вид. Української Федерації Американської Соціалістичної Партії. З друкарні „Робітника“. Cleveland, Ohio, 1918, 8°, 104 стор.
- Гінтило, В.:** Медична освіта. Вид. „Військово-Наукового Вістника Армії і Флоти“. Київ, 1918, 8°, 8 стор.
- Глібів, Л.:** Байки. В-во „Народня Бібліотека“, № 1. Вид. „Вістника Життя“. Фрайштадт, 1918, 16°, 32 стор.
- **Байки.** В-во „Селянська Самоосвіта“. Одеса, 1918, 16°, 16 стор.
- **Байки.** В-че Т-во „Друкарь“, Київ, 1918, 8°, 132 стор. — Друк. 40.000 прим.
- **Байки.** З додатком збірки поезій відомих українських письменників. Рідні Пісні. Вид. Кооперативного Т-ва „Українська Книгарня“. Херсон, 1918, 8°, 154 стор. — Друк. 10.000 прим.
- **Байки Леоніда Глібова.** В-во „Українська Накладня“. Київ-Ляйпціг, 1918, 16°, 64 стор. + портрет автора.
- **Вареники.** Байка з ілюстраціями П. Лапина. „Проліски“, № 5. В-че Т-во „Вернигора“ у Києві. Липовець на Київщині, 1918, 16°, 8 стор.
- **І. Лисиця жалібниці.** П. Гадюка і ягня. Байки з ілюстраціями П. Лапина. „Проліски“, № 6. В-че Т-во „Вернигора“ у Києві. Липовець на Київщині, 1918, 16°, 8 стор.
- Гнатюк, Володимир:** Баронський син в Америці. Вибір народних казок, з образками Юліана Панкевича. В-во „Українська Книжка“. Львів, 1918, 8°, 186 стор.
Рецензії: Н. О.: „Діло“, Львів, 1918, № 243. (9.803).
- **Народні байки.** З образками Микити Вихоря. Вид. „Української Видавничої Спільки“. Львів, 1918, 8°, VIII + 280 стор. + 91 ілюстрацій в тексті.
- **Народні новелі.** З образками Володимира Кобринського. Вид. Української Видавничої Спільки. Львів, 1918, 8°, 184 стор.
- Гоголь, Микола:** Загублена грамота. Переклад Г. Барішпольського. [Вид.?] Барішполе, 1918, 8°, 15 стор.
Рецензії: Лукашевич, Михайло: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10. — Дурдуковський, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12, 13.
- **Ревизор.** Комедія на 5 дій. Переклад Миколи Садовського. В-че Т-во „Час“. Київ, 1918, 8°, 100 стор. — Друк. 15.000 прим.
Рецензії: Богацький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- **Тарас Бульба.** Переклад Миколи Садовського. В-че Т-во „Час“. Київ, 1918, 16°, 174 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Лукашевич, М.; „Книгарь“, Київ, 1918, № 10.
- **Оповідання.** (І. Перший мак. Остання квітка). В-во „Молодик“, № 3. Ромен, 1918, 16°, 48 стор.
- Голмес, Т. Дж.:** Соціалізм, або що хочуть соціалісти зробити? Ціль, методи і тактика в пристосованні до обставин двайцятого століття. Вид. Українського Агітаційного Комітету С. Р. П. Нью-Йорк, 1918, 8°, 32 стор.
- Голоскевич, Г.:** Український правописний словничок з короткими правилами правопису. Видання друге. В-че Т-во „Друкарь“. Київ, 1918, 16°, 192 стор. — Друк. 15.000 прим.
- **Український правописний словничок з короткими правилами правопису.** Видання третє. В-че Т-во „Друкарь“. Київ, 1918, 16°, 192 стор. — Друк. 35.000 прим.
- Голубець, Микола:** Українське мистецтво. (Вступ до історії). „Новітня Бібліотека“, № 29. В-во „Шлях“. Львів-Київ, 1918, 8°, 31 стор.
Рецензії: Модзалевський, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Гординський, Ярослав:** Основане гр.-кат. Церкви в князівстві Люкка в Італії. (Відбитка із „Записок Наукового Товариства ім. Шевченка“, том СХХV.) Львів, 1918, вел. 8°, 37 + (1) стор.
- **Слова св. Єфрема Сирина в перемиських пергаментових листочках поч. XIV в.** (Відбитка із „Записок Наукового Товариства ім. Шевченка“ у Львові, том СХХVI—СХХVII. Львів, 1918, 8°, 41 стор.
- Гостон, К.:** Державна власність або соціалізм. (З англійської мови переклав І. К.) За дозволом Національного Екзекутивного

Комітету Соціалістичної Робітничої Партії видав Український Агітаційний Комітет. Нью-Йорк, 1918, 32°, 21 + (1) стор.

Гофмансталь, Гуго: Ж а х. Переклала В. Вільшанська. Критичний етюд Л. Горенка. „Універсальна Бібліотека“, № 11. В-во „Грунт“ Київ, 1918, 32°, стор.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.

— **Смерть Тіціяна.** Драматична поема. З німецької мови переклав Остап Луцький. В-во „Всесвітня Бібліотека“, № 13. Львів, 1919, 8°, 24 стор.

Грановський, О.: Зразки й форми ділових паперів та торгових листків. В-че Т-во „Самоосвіта“. Київ, 1918, 8°, 32 стор.

Гребінка, Евген: Приказки Евгена Гребінки. В-во „Українська Накладня“. Ляйпціг-Київ, 1918, 16°, 47 стор. + портрет автора.

Григоренко, Гр.: Дітки. Збірник для дітей з малюнками. Вид. О. Кривинюк, № 6. Катеринослав, 1918, 8°, 86 + (2) стор.

— **Твори.** Том I. В-че Т-во „Час“. Київ, 1918, 8°, 251 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Страшкевич, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 27.

Григорев-Наш: Історія України в народніх думках та піснях. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 174 + (2) стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Грушевський, Ол.: „Наше Минувле“, Київ, 1918, № 3.

Григорович, О.: Небо і земля. Початкові оповідання про небо та землю і про світові фізичні сили. З ілюстраціями. Редакція Гр. Козаленка. В-во Книгарні Е. Череповського. Київ, 1918, 8°, 107 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.

Грінченко, Борис: Байки. Видання третє. Бібліотека „Молодість“, кн. VI. В-во М. Загірної. Київ, 1918, 16°, 124 + (2) стор. — Друк. 6000 прим.
Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.

— **На Роспутті.** Повість. Видання четвєрте. З друкарні Губернського Правління. Київ, 1918, 16°, 240 стор.

— **Оповідання Василя Чайченка.** „Просвітні Листки“, № 56. Вид. Т-ва „Просвіта“. Львів, 1918, 8°, 40 стор.

— **Під тихими вербами.** Повість. Видання четвєрте. В-во М. Грінченко. Київ, 1918, 16°, 276 стор. Друк. 10.000 прим.

— **Рибячі танці.** Байка. Малюнки П. Діденка. В-че Т-во „Сіверянська Думка“. Чернігів, 1918, 8°, 11 + (1) стор.

— **Робінзон.** Оповідання про те, як один чоловік по чужих краях мандрував і як він на острові серед моря жив. Третє видання з малюнками. Бібліотека „Молодість“, кн. XIII. В-во М. Грінченко. Київ, 1918, 16°, 60 стор. — Друк. 10.000 п. им.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10.

— **Розум та почування у живої тварі.** Оповідання про розум та почування у жи-

вої тварі. Попереказувала М. Загірня. З малюнками. Видання другє. Бібліотека „Молодість“, кн. X. В-во „Поступ“. Київ, 1918, 16°, 160 стор.

Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.

— **Серед крижаного моря.** Оповідання. Пятє видання, з малюнками.

У сніговому краї. Оповідання. Переказала М. Загірня. Третє видання, з малюнками. Бібліотека „Молодість“, кн. XIV. В-во М. Загірної. Київ, 1918, 8°, 91 + (1) стор.

— **Степовий гість.** Драма на 5 дій. Видання пятє. В-во М. Загірної. Київ, 1918, 16°, 112 стор.

Рецензії: Майстрєнко, Х.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 19.

— **Українська граматка до науки читання й писання.** Зложив... Видання четвєрте. В-че Т-во „Всеуито“. Київ, 1918, 8°, 64 стор. — Друк. 115.000 прим.

— **Хата.** (Оповідання.) „Народня Бібліотека“, № 5. Вид. „Вістника Життя“. Фрайштадт, 1918, 16°, 32 стор.

— **Чудова дівчина та інші оповідання.** Видання другє. Бібліотека „Молодість“, кн. VII. В-во М. Загірної. Київ, 1918, 8°, 157 стор.

— **Як жив український народ.** Коротка історія України. Видання десяте. З ілюстраціями. В-че Т-во „Друкарь“. Київ, 1918, 8°, 63 стор.

Грінченко, Марія: Наша рідна мова. Перша читанка. В-че Т-во „Всеуито“. Київ, 1918, 8°, 79 + (1) стор. — Друк. 25.000 прим.

— **Наша рідна мова.** Читанка друга. В-че Т-во „Сіач“. Черкаси-Київ, 1918, 16°, 130 ст.
Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.

Грудницький, Олександр: Пятє бризків пензля. (Поезії.) Вид. автора. Золотоноша, 1918, 8°, 32 стор.

Грушевський, Михайло: Всєсвітня історія в короткім огляді. Частина четвєрта. Вид. автора. Київ, 1918, 8°, 167 стор.
Рецензії: Лоський, К.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 8.

— **Всєсвітня історія в короткім огляді.** Частина пятя. Вид. автора. Київ, 1918, 8°, ? стор.

— **Всєсвітня історія в короткім огляді.** Частина шоста. Європа в другій половині XIX віку. Вид. автора. Київ, 1918, 8°, 160 стор.

Рецензії: Сагарда, М. проф.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.

— **З старих карток.** Оповідання. Вид. автора. Київ, 1918, 8°, 95 стор.

Рецензії: Старицька-Черняхівська, Л.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.

— **На порозі нової України.** (Гадки і мрії.) Вид. автора. Київ, 1918, 8°, 120 стор.

— **Переяславська умова України з Москвою 1654 року.** Статі й тексти Видання третє. Вид. автора. Київ, 1918, 8°, 63 + (1) стор.

- Старинна історія. Греко-римський світ. Вид. автора. Київ, 1918, 8°, 159 + (1) стор.
Рецензії: Данилевич, В. проф.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Sub divo. Оповідання, начерки, замітки. Вид. автора. Київ, 1918, 8°, 111 стор.
Рецензії: Страшкевич, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Грушевський, Олександр:** Життє і творчість Т. Г. Шевченка. 1814—1858. „Шкільна Бібліотека“ Г. З. Грушевської, № 2. Київ, 1918, 8°, 32 стор.
- З етнографічних студій Івана Франка. В-во „Шлях“, № 19. Київ, 1918, 8°, 7 + (1) стор.
Рецензії: О. О. „Літер.-Наук. Вістник“, Київ, 1918, том LXIX, кн. II—III, стор. 267—268.
- З новітніх дослідів і матеріалів про Шевченка. В-во „Шлях“, № 26. Київ, 1918, 8°, 12 стор.
- З сучасної української літератури. Начерки і характеристики. Частина I: Українські повісті другої половини XIX в. Видання друге. В-че Т-во „Криниця“, Київ, 1918, 8°, 207 + (1) стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Романовський, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Історичні твори Шевченка на лекціях історії. „Шкільна Бібліотека“ ім. Г. З. Грушевської, № 1. Київ, 1918, 8°, 32 стор.
- Г. Т. Борець** за правду і волю Т. Г. Шевченка. Вид. ? Чернігів, 1918, 8°, ? стор.
Рецензії: „Просвещение“, Чернігів, 1919, № 2.
- Гуммерус, Г.:** Самостійна Фінляндія. В-во „Серп і Молот“, № 5. Київ, 1918, 8°, 22 стор. — Друк. 5.000 прим.
Рецензії: Лоський К.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13. — Прихоженко І.: „Шлях“, Київ, 1918, № 3, стор. 68—70.
- Гуссов, В. (Павленський, В.):** Українська літературна мова, її відношення до народньої, сучасний стан і будучина. Вид. Кременчуцької „Просвіти“. Кременчук, 1918, 8°, 38 стор.
Рецензії: Королів, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Гуцайло, Евген:** Звідки взявся чоловік? Малий виїмок з дерева знання. В-во „Голос Правди“. Нью-Йорк, 1918, 8°, 52 стор.
- Гаврштам, Іустав:** Мрії Каріни Брандт. Повість. Переклав Володимир Гнатюк. Вид. Української Видавничої Спільноти. Львів, 1918, 8°, 146 + (2) стор.
- Горький, Максим:** Макар Чудра. Переклав з російського П. Ковальчук. Вид. ?, Київ, 1918, 16°, 16 стор.
Рецензії: Майстренко, Х.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Герунович, В. Др.:** Україна—відки пішла, як і чому поширилась її назва? Вид. ?, Львів, 1918, 8°, ? стор.
- Гортер, Герман:** Історичний матеріалізм. З передмовою Карла Каутського. Переклав з німецького Петро Бензя. В-во „Знання, то—сила“. Соціально-Демократична Бібліотека № 2. Київ, 1918, 16°, 148 стор.
- Рецензії: „Наша Справа“, Катеринослав, 1918, № 9.
- Джекобс:** Старий моряк. Переклав С. Паночіні. „Гумористична Бібліотека“, № 1. В-во „Сяйво“. Київ, 1918, 8°, 32 стор. — Друк. 15.000 прим.
Рецензії: Горецький, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 27.
- Джонсон, О.:** Жінщина і соціалістичний рух. За дозволом Національного Екзекутивного Комітету Соціалістичної Партії видав Український Агітаційний Комітет. Нью-Йорк, 1918, 16°, ? стор.
- Двінкевич, Б.:** Продукція хліба на Україні. (Жито, пшениця, овес, ячмінь, просо та гречка.) Статистичний нарис. Ч. I. В-во „Праця“. Київ, 1918, 8°, 32 стор.
Рецензії: Міхньовський, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Дікштайн, С.:** Хто з чого живе? Вид. Петроградської організації УСДРП. Петроград, 1918, 16°, 16 стор.
- Діхтять, Олекса:** Убогий Гирей. Башкирські народні перекази. Записав... В-во „Сіяч“. Черкаси, 1918, 8°, 20 стор.
- Дмитренко:** Кум-мірошник, або сатана в бочці. Український жарт-водевіль в 1-ій дії. В-во Книгарні Е. Череповського. Київ, 1918, (?), 32°, 16 стор. — Друк. 20.000 прим.
Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 5.
- Добровольський, М.:** Коротка українська граматика. Частина I. Друге видання. Вид. Браславських вищих початкових шкіл. Браслав на Поділлі, 1918, 8°, 140 стор.
Рецензії: Шевченко, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
- Коротка українська граматика. Частина II. (Складня). Вид. Браславських вищих початкових шкіл. Браслав на Поділлі, 1918, 8°, 64 стор.
Рецензії: Шевченко, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
- Довгополук, М.:** В дні неволі. Вид. ? Ахтирка (1918), 16°, 32 стор.
Рецензії: Гай, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- В хвилях життя. Нариси. Вид. ? (Ахтирка), 1918, 16°, 50 стор.
Рецензії: Каракашенко, Т.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Дога, В.:** Наше Слово. Частина II. Українська читанка для третього і четвертого класів середньої та вищої початкової школи. В-че Т-во „Час“. Київ, 1918, 8°, 408 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Доде, Альфонс:** Листи з мого млина. Переклади К. Рашевська та І. Дегтяренка. Критичний нарис І. Дегтяренка. „Універсальна Бібліотека“, № 13. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 95 стор.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- Доманицький, Василь:** Життя Тараса Шевченка. Вид. Кооперативного Т-ва „Українська Книгарня“, № 2. Херсон, 1918, 8°, 16 стор.

- Життя Тараса Шевченка. В-во „Селянська Самоосвіта“. Одеса, 1918, 8°, 16 стор.
- Смерть за правду. Пам'яті Івана Гуса. Видання третє. В-че Т-во „Благодійне Товариство видання загально корисних та дешевих книжок“, № 50. Київ, 1918, 16°, 32 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Донцов, Дмитро Др.:** Енгельс, Маркс і Лясаль про неісторичні нації. В-во „Серп і Молот“, № 6. Київ, 1918, 16°, 59 + (1) стор. Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Лоський, К.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15. — Прихоженко Іван: „Шлях“, Київ, 1918, № 3, стор. 68-70.
- Культура примітивізму. (Головні підстави російської культури.) В-че Т-во „Сіач“. Черкаси, 1918, 8°, 39 + (1) стор.
Рецензії: Стебницький, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17. — Стебницький, П.: „Наше Минувле“, Київ, 1918, № 3.
- Міжнародне положення України і Росії. Вид. „Робітничої Книгарні“, № 1. Київ, 1918, 8°, 24 стор.
Рецензії: Грудницький, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10. — „Діло“, Львів, 1918, № 143 (9.703). — Ф[едорців], Ф[едь]: „Шляхи“, Львів, 1918, № 16.
- Похід Карла XII на Україну. (Друге видання). Вид. Т-ва ширення народньої культури. Київ, 1918, 8°, 28 стор.
Рецензії: Лоський, К.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Українська державна думка і Європа. В-во „Всесвітня Бібліотека“, № 15. Політична серія, випуск 1. Львів, 1918, 8°, 80 стор. — Друк. 3000 прим.
Рецензії: Н[азарук], О.: „Діло“, Львів, 1918, № 170 (9.730).
- Дорошенко, Володимир:** Життє і Слово. Статті на літературно-громадські теми. В-во „Новітня Бібліотека“, № 32. Львів-Київ, 1918, 8°, XV + 164 стор.
Рецензії: Возняк М.: „Вперед“, Львів, 1920, № ? — С. М.: „Життя і Мистецтво“, Львів, 1920, № 1, стор. 34—35.
- Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання. Випуск I. (Ч. 1—2044). Матеріали до української бібліографії. Видає Бібліографічна Комісія Наукового Товариства імені Шевченка. Том. IV. Львів, 1918, вел. 8°, VIII + 80 стор.
Рецензії: Гуцало, Ол.: „Наше Минувле“, Київ, 1918, кн. III. — Дорошенко, Д.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14. — Возняк, М.: Життя і Мистецтво“, Львів, 1920, № 2, стор. 71.
- Дорошенко, Дмитро:** Коротенька історія Чернигівщини. В-че Т-во „Сіверянська Думка“. Чернігів, 1918, 8°, 38 стор.
- П. О. Куліш, його життя й літературно-громадська діяльність. Вид. Т-ва „Просвіта“ у Києві. Київ, 1918, 8°, 70 + (2) стор.
Рецензії: Могилянський, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11. — Возняк, М.: „Життя і Мистецтво“, Львів, 1920, № 1, стор. 33. — Дорошенко В.: „Вістник життя й політики“. Відень, 1918, № 218/219.
- На громадській роботі. (Про П. Куліша.) 2-ге доповнене видання. В-че Т-во „Благодійне Товариство видання загально корисних та дешевих книжок“. Київ, 1918, 16°, 48 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Страшкевич, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- По рідному краю. Дорожні враження і замітки. В-че Т-во „Благодійне Товариство видання загально корисних та дешевих книжок“, № 79. Петроград, 1918, 16°, 96 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Дорошкевич, Б.:** Початкова хімія для нижчих середніх гімназійних шкіл. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, IV + 54 + (2) стор.
Рецензії: Толпачевський, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Дорошкевич, О. і Білецький, Л.:** Хрестоматія по історії української літератури Для старших класів гімназій, учительських семінарій, учительських інститутів. Стародавній період XI—XII століття. Том I. Книжка 1. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 178 стор. — Друк. 9.500 прим.
Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18, стор. 1109—1118.
- Драганець - Брояковський, П.:** Оце пісня гармонійна нова... Збірник народніх пісень. Видання третє. Вид. автора. Київ, 1918 (?), 8°, ? стор.
- Драганець-Брояківський, П.:** Під шелест листя. Видання друге. Вид. автора. Київ, 1918, (?), 8°, 39 стор.
Рецензії: Гай, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.
- Драгоманів, Михайло:** Нариси української соціалістичної програми. В-во „Серп і Молот“, Київ, 1918, 16°, 101 + (1) стор. — Друк. 30.000 прим.
- Нові українські пісні про громадські справи (1764—1880). Видання друге. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 154 + 6 нenum. стор.
Рецензії: Стебницький, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- Пропаший час. Україна під московським царством (1654—1876). З передмовою М. Павлюка. Видання друге. В-во „Серп і Молот“, № 7. Київ, 1918, 16°, 37 стор. — Друк. 15.000 прим.
- Про українських козаків, татар та турків. Видання четверте. Вид. Т-ва „Просвіта“. Київ, 1918, 8°, 50 стор.
- Драгоманів, Сітовар:** Кооперація і житлове питання. „Будівельна Кооперація“, № 1. Київ, 1918, 8°, 24 стор.
- Дрималик, Сильвестер Др.:** Недуги полові і способи охорони. Поучене популярне. Вид. ц. к. Намісництва. Львів, 1918, 8°, ? стор.
Рецензії: Куровець, Іван Др.: „Діло“, Львів, 1918, № 173.
- Дубровський, В.:** Словник українсько-московський. Видання четверте. В-во „Рідна Мова“. Київ, 1918, 16°, 361 стор.
- Словник українсько-московський. Видання п'яте. В-во „Рідна Мова“. Київ, 1918, 16°, 362 стор.
Рецензії: Лобода, А. проф.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.

- Словник українсько-московський. Видання шосте. В-во „Рідна Москва“. [Київ, 1918], 16°, 4 + 361 + (4) стор.
- Дурдуковський, В.:** Матеріяли для шкільних ранків і вечірок в пам'ять Тараса Шевченка. „Бібліотека вчителя“, № 5. Вид. журналу „Вільна Українська Школа“. Київ, 1918, 8°, 15 + (1) стор. — Друк. 500 прим.
Рецензії: Лукашевич, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Еленбоген, В.:** Ріхард Вагнер і пролетаріят. З німецької мови переклав В. Левинський. „Універсальна Бібліотека“, № 2. В-во „Дзвін“. Київ, 1918, 8°, 8 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Б. Л.: „Робітничая Газета“, Київ, 1918, № 327.
- Енгельс, Фрідріх:** Основні засади комунізму. Переклад з німецького і передмова В. Левинського. Вид. „Робочого Народу“. Вінніпег, Ман., 1918, 16°, 60 + (4) стор.
- Ербен, К.:** Щастя й розум. Казка. З чеської переклала Кривинюк. В-во „Слово“. Катеринослав, 1918, 8°, 6 + (2) стор.
- Євтимович, В.:** Московсько-український словник для військових. Зредаговано редакційною комісією при Головній Шкільній Управі В. М-ва. В-во „Зброя“. Київ, 1918, 32°, 125 стор.
- Євтушенко, З.:** Про широкий університет. Вид. Золотоношського Бюро. Золотоноша, 1918, 8°, 29 стор.
Рецензії: Ішуніна, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 25/26.
- Єгоров, Є.:** Рахівництво для сільських споживчих товариств. З додатком вказівок по діловодству та учоту відділів. Переклав А. Сербиненко. Вид. „Дніпросоюзу“. Київ, 1918, 8°, 154 стор. — Друк. 20.000 прим.
- Бльський, Л.:** Весняної ночі. Мадюнок на одну дію. Вид. ? Сміла, 1918, 32°, 8 стор.
Рецензії: Дик-ий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 7.
- Єфремов, Сергій:** Борис Грінченко. Про життя його та діла. Видання друге, з додатками. Вид. Т-ва „Благодійного Товариства видання загально корисних та дешевих книжок“, № 68. Київ, 1918, 16°, 61 + 1 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Коротка історія українського письменства. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 215 стор. [Вийшла в люті 1919 р. з друку.]
Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1921, № 21.
- Під обухом. Большевики в Києві. „Наші Справи“, № 21. В-во „Вік“. Київ, 1918, 16°, 64 стор. — Друковано 4000 прим.
Рецензії: Павловський, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 8.
- Жигалло І. А.:** Короткий російсько-український правничий словник. Вид. Полтавського Правничого Т-ва. Кременчук, 1918, 16°, 3 стор.
Рецензії: Синицький, Петро: „Книгарь“, Київ, 1918, № 6.
- Жид, Ш.:** Кооперація, як економічний програм. „Бібліотека Кооператора“, № 4. Вид. Дніпровського Союзу Споживчих Товариств. Київ, 1918, 8°, 16 стор.
- Майбутність кооперації. „Бібліотека Кооператора“, № 5. Вид. „Дніпросоюзу“. Київ, 1918, 8°, 16 стор. — Друк. 17.000 прим.
- Жуковський, В.:** Як миші ката ховали. Казка. В-че Т-во „Зірка“. Полтава, 1918, 16°, ? стор.
- Загірня, Марія:** Гетьман Павло Сагайдачний. Історичне оповідання. З повісті Д. Мордовця переробила... Видання друге. В-во М. Грінченко. Київ, 1918, 8°, 128 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Богацький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Який був лад в Атенській державі. Видання друге. В-во М. Грінченко. Київ, 1918, 8°, 48 стор.
- Загул, Дмитро:** З зелених гір. Поезії. Вид. Т-ва „Час“. Київ, 1918, 8°, 104 стор. — Друк. 7.000 прим.
Рецензії: Зеров, Микола: „Книгарь“, Київ, 1918, № 7.
- Зайко-Заїкин, Ф.:** Земські та кооперативні суспільно-агрономічні організації. Вид. Міністерства земельних справ. Київ, 1918, 8°, 32 стор.
Рецензії: Пожарський, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10.
- Зайцев, Павло:** Оксана. Перше кохання Шевченка. В-че Т-во „Друкарь“. Київ, 1918, 32°, 31 + (1) стор. — Друк. 5000 прим.
Рецензії: Богацький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 7. — Гай, С.: „Вільна Українська Школа“, Київ, 1918, № 7.
- Заклинський, Богдан:** Український буквар. Вид. Комісаріату УСС. у Володимирі Волинському. Львів, 1918, 8°, ? стор.
- Заклинський, Ростислав:** Іван Франко як публіцист. В-во „Серп і Молот“, № 3. Київ, 1918, 8°, 40 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Прихоженко, Ів[ан]: „Шлях“, Київ, 1918, № 3.
- Залізник, К.:** Систематичний курс арифметики для першого ступня науки. Частина І. (Цілі числа). В-во „Серп і Молот“. Київ, 1918, 8°, 48 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Мукалов, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- Залізник, Микола:** Державний устрій Німеччини. В-во „Серп і Молот“, № 8. Київ, 1918, 16°, 51 стор. — Друк. 15.000 прим.
Рецензії: Єфремов, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10.
- Нариси про національне питання. В-во „Серп і Молот“, № 13. Київ, 1918, 16°, 144 стор. — Друк. 15.000 прим.
Рецензії: Петлюра, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14. — С. В.: „Робітничая Газета“, Київ, 1918, № 316.
- Сучасна велика індустрія і її значіння. В-во „Серп і Молот“. Київ, 1918, 16°, 61 + (3) стор. — Друк. 15.000 прим.
Рецензії: М. А.: „Робітничая Газета“, Київ, 1918, № 310. — Мицюк, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11.

Залозепський, Роман, проф.: Земельна реформа на Україні. (Вид. Івана Німчука). Відень-Київ, 1918, 32°, 47 + (1) стор. Друк. 10.000 прим.

Залозний, П.: Початкова граматики української мови. Підручник для початкових і першого класу середніх шкіл. Книжка I. Вид. Самоненка. Рецензії: Шаля, І.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.

Занд, Жорж: Дуб-говорун. Бабусина казка. Переклада О. Кривинюк. В-во „Слово“. (?) Катеринослав, 1918, 16°, 44 стор. Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.

Застирець, Йосиф, Др. о.: Оповідання. Новелі і гуморески. Вид. „Бібліотеки оригінальних українських творів для дорослої молодіжні і родин, виховуючих молодіж. Випуск 2. Львів, 1918, 8°, 48 стор.

Захмарний, Лікар: Про пошесті. (Що таке заразливі хвороби та як од них берегтись.) Вид. журналу „Народня Справа“. Київ, 1918, 8°, 28 стор. Рецензії: Королів, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.

Зерінг, Макс, Др.: Про земельну справу на Україні. Вид. „Вістника політики, літератури й життя“. Відень, 1918, 8°, 14 + (2) стор.

Зоранчук, Йосип: Утічка. Ескіз. В-во „Шлях“. Київ, 1918, 8°, 14 + (2) стор. Рецензії: Богацький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 7.

— Шляхом душі. В-во „Шлях“, № 21. Київ, 1918, 8°, 44 + (4) стор.

Іваницький, С. і Шумлянський, Ф.: Російсько-український словник. Том I. і II. Вид. Відділу Народньої Освіти Подільської Губерніяльної Управи. Вінниця, 1918, 8°, 26 + II + 250 + V стор.

Івнес, Йосип: Осіння ніч. Оповідання. Переклав з данської мови Г. П. Прокопишин. В-во „Бібліотеки європейських письменників“. Київ, 1918, 16°, 16 стор.

К. А.: Кому потрібна війна. Переклав І. С. Вид. „Робітничого Слова“. Торонто-Онт., 1918 (?), 8°, ? стор.

Калішевський, Григорій: Латинська грамика. Практичний курс. В-че Т-во „Вернигора“. „Шкільна Секція“, № 17. Київ-Відень, 1918, 8°, 126 стор. — Друк. 10.000 прим. Рецензії: Іваниця, Гр.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 28.

Кампфамер, П.: Соціалдемократія в світлі культурного розвитку. Переклад з німецького видання В. Гладкого. В-во „Знання, — то сила“. Київ, 1918, 16°, 169 + (3) стор. Рецензії: П. А.: „Наша Справа“, Катеринослав, 1918, № 9. — Павлюк, С.: „Робітнича Газета“, Київ, 1918, № 366.

Канівець, М.: Російсько-український словник. Вид. ? Київ, 1918, 16°, 64 стор.

Капельгородський, Микола: Мої пісні. (Поезії). Вид. „Вістника політики, літератури й життя“. Відень, 1918, 8°, 36 стор. Рецензії: Якубський, Б.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.

Карафіят, Ян: Про те, як один хлопець оповідав казку, тай не скінчив її. Переклада з чеської мови Кривинюк. В-во „Слово“. Катеринослав, 1918, 8°, 6 + (2) стор.

Каришев, Н.: Продукція. (Переклад незазначений.) Вид. Української Федерації Американської Соціалістичної Партії. З друкарні „Робітника“. Нью-Йорк, 1918, 8°, 32 стор.

Карманський, Петро: Al fresco. Сатири. В-во „Українська Книжка“, Львів, 1918, 8° 53 стор. Рецензії: Якубський, Б.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.

Карнеджі, Ян: Царство інтересу. (The Empire of Business). На українську мову переклав М. Черкавський. Вид. „Друкарь“, Київ, 1918, 8°, 118 стор.

Карпенко-Карий, Іван: Безталанна. Драма на 5 дій. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 16°, 96 стор.

— Бондарівна. Драма на 4 дії. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 16°, 64 стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.

— Бурлака. Драма на 5 дій. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 16°, 88 стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.

— Мартин Боруля. Комедія на 5 дій. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 16°, 94 стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.

— „Наймичка“. Драма на 5 дій. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 16°, 76 стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Кисіль, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 27.

— „Розумний і дурень.“ Комедія на 5 дій. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 16°, 76 стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Кисіль, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 27.

Каутський, Карло: Визволення націй. Переклав з німецької мови М. Баран. Вид. „Робітничої Книгарні“, № 4. Київ, 1918, 8°, 72 стор. Рецензії: Грудницький, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, №12/13.

— Диктатура пролетаріату. Переклад з німецького. Вид. „Робітничої Книгарні“, № ? Київ, 1918, 8°, ? стор.

— Економічна наука Карла Маркса. З дев'ятого німецького видання переклав С. Вікул — під редакцією М. Порша. В-во „Знання, то сила“. Київ, 1918, 8°, 162 стор. Рецензії: Авдієнко, М.: „Робітнича Газета“, Київ, 1918, № 413.

— Народність і її початки. [З додатком Вячеслава Будзиновського.] Вид. „Голосу Правди“. Нью-Йорк, 1918, 8°, 67 + (1) стор.

— Патріотизм, війна і соціал-демократія. Переклад з німецького. В-во „Серп і Молот“. Київ, 1918, 8°, 30 стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Прихоженко, Ів[ан]: „Шлях“, Київ, 1918, № 3.

Кашенко, А.: Ілюстрована історія Війська Запорозького. Вид. Українське Видавництво. Катеринослав, 1918, 8°, ? стор.

Квітка-Основ'яненко, Гр.: Маруся. Повість. В-во „Рух“. Вовча на Харківщині, 1918, 8°, 70 стор.

Рецензії: Єфремов, Сергій: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.

— **Перекотиполе.** З образками Микити Вихоря. В-во „Українська Книжка“. Львів, 1918, 8°, ? стор.

— **Перекотиполе.** В-во „Ранок“. Катеринодар, 1918, 8°, ? стор.

— **Твори.** Том III. Під редакцією Василя Бойка. В-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 160 стор.—Друк. 10.000 прим.

— **Шельменко-Денщик.** Комедія в 5 діях. Вид. ? Харків, 1918, 8°, 68 стор.

Кершенштайнер, Георгі, Др.: Що таке державногромадянське виховання. Авторизований переклад із третього латинського видання д-ра Василя Сімовича. З переднім словом автора. „Нові виховничі шляхи“. І. Раштат-Київ, 1918, 8°, 94 + (2) стор. + портрет автора.

Кибальчич, Надія: Дитячі оповідання: Малий Ніно. Спогади кота Сивка. Видання друге. Бібліотека „Молодість“, кн. ? Київ, 1918, 8°, 63 + (1) стор.
Рецензії: Христо, Н.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.

— **З моїх спогадів.** (Як я колись і собі хотіла писати історію). Вид. Українського Педагогічного Товариства, Львів, 1918, 8°, ? стор.

Кисіль, О.: Український вертеп. В-че Т-во „Благодієне Товариство видання загально корисних та дешевих книжок“, № 74. Петроград, 1918, 16°, ? стор.—Друк. 3000 прим.

Кіплінг, Р.: Той кіт, що ходив, де хотів. Слонення. (Казки). Переклала О. Кривинюк. В-во „Слово“. Катеринослав, 1918, 8°, 32 стор.

К. Л.: Богородице Діво. За Штольцом переробив Л. К. Другий наклад. В-во Чина св. Василя Великого. Книжка 42. Жовква, 1918, 32°, 52 стор.

К. Леонід: В справі герба України. В-во „Шлях“, № 18. Київ, 1918, 8°, 8 стор.

Клепатський, П. Г.: Конспект лекцій по історії України, читаних на курсах для учителів середніх шкіл в червні-липні 1918 року в м. Одесі. Вид. ? Одеса, 1918, 8°, 34 стор.

Клименко, П.: Навчання історії у початковій школі. „Бібліотека вчителя“, № 9. Вид. журналу „Вільна Українська Школа“. Київ, 1918, 8°, 13 + (3) стор.—Друк. 500 прим.
Рецензії: Сірополко, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.

Клиновська, З.: Страви й напитки на Україні. Видання друге. Вид. ? Київ-Львів, (1918), 8°, IV + 160 + X стор.

Клушинська, Дора: Чому жінки жадають політичних прав. В-во наукових книжок „Голос Правди“. Нью-Йорк, 1918, 8°, 30 + (2) стор.

Кобець, Олександр: В Тарасову ніч. (Драматичні картини визволення України). В-че Т-во „Час“. Київ, 1918, 8°, 16 стор.—Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Садовський, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11.

Коваленко, Гр.: Анатомія і фізіологія людини, в популярній огляді, з ілюстраціями. В-во Книгарні Е. Череповського. Київ, 1918, 8°, 130 стор. + IV стор.—Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Кудрицький, М. лікар: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.

— **Арабська земля і Магометова віра.** В-че Т-во „Сіач“. Черкаси, 1918, 8°, 4 стор.
Рецензії: Новак, І.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12|13.

— **Велика віра Азії.** Оповідання про Будду. В-че Т-во „Сіач“. Черкаси, 1918, 8°, 41 стор.
Рецензії: Стебницький П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.

— **Евген Гребінка.** Малюнки І. Бутника. „Славетні предки“—Випуск 1. Вид. Педагогічного Бюро Полтавської Губерніальної Народної Управи. Полтава, 1918, 8°, III + 37 стор.
Рецензії: Зайцев, Павло: „Книгарь“, Київ, 1919, № 21.

— **Оповідання з української історії для початкових шкіл.** Видання четверте, ілюстроване. В-че Т-во „Сіач“ Черкаси-Київ, 1918, 8°, 130 стор.—Друк. 50.000 прим.
Рецензії: Стебницький, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.

— **Про пташок та про комах.** Видання третє, доповнене. З ілюстраціями. Вид. Педагогічного Бюро Полтавської Губерніальної Народної Управи. Полтава, 1918, 8°, 29 + (3) стор.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12|13.

Коваленко-Коломацький, Гр. (Гетьманець): В дні журби і печалі. До п'ятих роковин смерті Михайла Коцюбинського. Вид. автора. Київ, 1918, 16°, 32 стор. + 3 портрети і автограф.
Рецензії: Марковський, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.

— **Вивчайте українську мову.** (Практичні поради.) Київ, 1918, 8°, 11 стор.

— **Хто такий Тарас Шевченко?** Видання 3-тє, виправлене, з 16-ма малюнками і портретами. „Біографічна Бібліотека“, № 1. В-во „Українська Школа“. Київ, 1918, 16°, 32 стор.—Друк. 25.000 прим.
Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.

Коваленко, Микола: В кривавім тумані. Поезії. Вид. ? Звенигородка, 1918, 16°, 16 стор.
Рецензії: Поліщук, Вал.: „Шлях“, Київ, 1918, № 3, стор. 66–67.

Коваленко, О. М.: Практична геометрія. Ч. I. В-во „Дзвін“. Київ-Відень, 1918, 8°.

- Ковальчук, П. А.:** Моя муза. Збірник другий. Вид. ? Київ, 1918, 8°, 32 стор.
Рецензії: Зеров, Микола: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11.
- Український декламатор. З портретами поетів та письменників. Вид. ? Київ, 1918, 8°, 250 + VI стор.
Рецензії: Зеров, Микола: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Циганка Радда. Драматичний етюд на і дію по Іорькому. Вид. ?
- Ковлов, В.:** Неволя. Оповідання. Переклад Гр. Т-ка. З друкарні Акц. Т-ва „Петро Барський“. Вид. ? Київ, 1918, 45 + (3) стор.
Рецензії: Корінь, В.: „Книгарь“, Київ, № 7.
- Козоріс, М.:** Просвіта і її праця. (Інструкція для Просвіти.) По дорученню Т-ва „Просвіта“ в Вінниці уложив Козоріс. Вид. Т-ва „Просвіта“. Вінниця, 1918, 8°, 35 стор.
- Колесниченко, Т.:** Чад. П'єса на 5 дій. Київ, 1918, 8°, 63 + (1) стор. Вид. ?
Рецензії: Зайцев, Павло: „Книгарь“, Київ, 1918, № 7.
- Коломийченко, Марія:** Словник московсько український. Вид. ? Друкарня „Дніпро“. Київ, 1918, 16°, 284 стор.
Рецензії: Лобода, А. проф.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Колонтай, А.:** Робітниця мати. Вид. Української Федерації Американської Соціалістичної Партії. Cleveland, Ohio, 1918, 16°, 32 стор.
- Хто такі соціалісти і чого они хочуть? Вид. редакції „Робітничий Народ“ Вінніпег, Ман, 1918, 8°, ? стор.
- Кониський-Перебендя, О. Я.:** Твори. Частина I. З передмовою В. Чередниченка. „Просвітанська Книгозбірня“, № 3. Вид. Полтавської Спілки Споживчих Т-ств. Полтава, 1918, 16°, 104 стор.
Рецензії: Єфремов, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- Кононенко, М. С.:** Хвилі. Частина III. Вид. ? Полтава, 1918, 8°, 160 стор.
- Хвилі. Частина IV. Вид. ? Полтава, 1918, 8°, 160 стор.
- Хвилі. Частина V. Вид. ? Полтава, 1918, 8°, 167 + (1) стор.
- Конопницька, Марія:** На дорозі. Переклад з польської мови Л. Сідлецького. В-во „Книгозбірня“, № 6. Київ, 1918, 8°, 29 стор.
Рецензії: Вечерницький, А.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 7.
- Корвін-Павловська, С. (Зірка):** Казки баби Оксани. Частина I. З малюнками автора. В-ча Спілка „Книгозбірня“. Київ, 1918, 4°, 35 + (1) стор. + 21 ілюстрацій в тексті.
Рецензії: Ходзький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 23/24.
- Кордуба, Мирон:** Територія і населення України. Вид. „Вістника політики, літератури й життя“. Відень, 1918, 4°, 24 стор.
- Кореницький, Порфирій:** Вечорниці та інші твори. (Поезії.) З переднім словом проф. М. Сумцова. В-во „Рух“. Харків, 1918, 8°, 60 стор.
Рецензії: Айзеншток, І.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 27.
- Кормош, Теофіл, Др.:** Поученє о кредитах на відбудову уділюваних в Воєнних Заведеннях кредитових. Зладив... Бібліотека „Сільського Господаря“, № 37. Вид. краєвого т-ва госпдларського „Сільський Господар“. З друкарні „Діла“. Львів, 1918, 8°, 28 стор.
- Корнієнко, В.:** Запорозький клад. З малюнками. Вид. Українське Видавництво в Катеринославі. Катеринослав, 1918, 8°, 32 стор.
- Короленко, Володимир:** Без язика. Оповідання. Авторизований переклад Петра Дятлова під редакцією Володимира Дорошенка. В-во „Всесвітня Бібліотека“, № 14. Львів, 1918, 8°, 173 + (1) стор. — Друк. 3.000 прим.
Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19. — Возняк, Михайло: „Діло“, Львів, 1918, № 233 (9.793).
- Коряк, В.:** Українська державність і нова роля „Просвіт“. Вид. Вовчанського Т-ва „Просвіта“. Київ, 1918, 8°, 76 стор.
- Косинин, Іван:** Бібліст. Нариси з американського життя. В-ча Спілка „Книгозбірня“, № 7. Київ, 1918, 16°, 40 стор.
Рецензії: Диканський, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9. — Коломийченко, Хведір: „Шлях“, Київ, 1918, № 6/7, стор. 90—92.
- Блакитна аквареля. Нариси з американського життя. В-ча Спілка „Книгозбірня“, № 8. Київ, 1918, 16°, 32 стор.
Рецензії: Дикий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10. — Коломийченко, Хв.: „Шлях“, Київ, 1918, № 6/7, стор. 90—92.
- Костельник, Гавриїл:** Встань Україно! Пісні неволі й визволення. Вид. автора. Львів, 1918, 8°, 40 стор.
- Костомарів, Микола:** Історія України в життєписах визначніших її діячів. Переложив Олександр Барвінський. Друге видання, ілюстроване, з портретом автора на спомина 100-літніх його народин. Вид. Книгарні Наукового Т-ва ім Шевченка. Львів, 1918, 8°, 493 + (2) стор.
Рецензії: Данилевич, В. проф.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 23/24. — Дорошенко, Дмитро: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.
- Чернигівка. Бувальщина з другої половини XVII віку. Переклад з передмовою Бориса Грінченка. Вид. Марії Грінченко. 2-ге видання, Київ, 1918, 8°, 210 стор.
Рецензії: Данилевич, В., проф.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Котляревський, Іван:** Віргілієва Енеїда. Передрук першого повного видання з 1842 р. Вид. Книгарні Наукового Т-ва ім. Шевченка. Львів, 1918, 8°, VI + 229 стор.
Рецензії: Зайцев, Павло: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.
- Енеїда на українську мову перелицьована. З життєписом і словником. В-во Книгарні Е. Череповського. Київ, 1918, 8°, 252 стор.
Рецензії: Зайцев, Павло: „Книгарь“, Київ, 1918, № 23/24.
- Наталка-Полтавка. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 64 стор.
- Твори Івана Котляревського. Видання друге, під редакцією, з переднім словом та примітками Сергія Єфремова. З пор-

третом автора, ілюстраціями В. Корнієнка, академіка Позена, заставками Ів. Бурячка. Київ, 1918, 8°, XXV + 170 стор. — Друк. 15.000 прим.
Рецензії: Зайцев, Павло: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.

Кофлер, Лев: Правильне дихання. Віддіхова гімнастика для здорових, хирлявих і хорих, з окремими вправами для хорих на груди. З німецької мови переклав Антін Львович Крушельницький. З 15 ілюстраціями. Вид. власне. Львів, 1918, 8°, IV + 34 + (2) стор. + 15 малюнків.

Коцюбинський, Михайло: Твори. Том. II. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 165 стор. — Друк. 10.000 прим.

Рецензії: Єфремов, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 8.

— Твори. Том. III. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 162 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Єфремов, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 23/24.

— Твори. Том. IV. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 167 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Єфремов, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 25/26.

— Твори. Том. V. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 159 стор. — Друк. 10.000 прим.

Крапоткін, П.: До людей! Видавництво Полтавської Спілки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, 8°, ? стор.

— Комунізм і анархія. Переклав С. Пилипенко. Вид. ? Київ, 1918, 8°, 18 стор.

Красівський, Л.: Геологія в Міністерстві Земельних Справ і меліораційні роботи на Україні. Вид. ? Київ, 1918, 8°, 15 + (1) стор.

Крат, Павло: Коли зійшло сонце. Оповідання з 2000 року. Вид. Української Книгарні в Брантфод, Онт. З друкарні „Робітничого Слова“. Торонто, 1918, 8°, 72 стор.

Крекотень, Іван: Що таке селянські спілки і як їх організувати. Друге видання. В-во „Зерно“. Вінниця, 1918, 16°, 16 стор.

Крижановський, Іван: Порадник дітям позашкільної освіти і дошкільного виховання. Випуск перший. Вид. Департаменту позашкільної Освіти. Київ, 1918, 8°, 175 стор.

Крижановський, Ф. І.: Кооперативний Земельний Банк. Вид. „Всеукраїнського Вид. Союзу“. Київ, 1918, 16°, 20 стор.
Рецензії: Пожарський, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.

Крижанський, К.: Сваюля. Драматичний малюнок на 5 дій. Вид. Книгарні „Січ“. Суми, 1918, 8°, 127 стор.
Рецензії: Садовський, Микола: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.

Криlach, Сава: Право на життя. Оповідання. В-во „Шлях“, № 17. Київ, 1918, 8°, 8 стор.

Крипакевич, Іван: З козацької сфрагистики (з таблицями). Відбитка зі „Записок Наукового Товариства ім. Шевченка“ у Львові, том. СХХІІІ—СХХІV. Львів, 1918, 8°, 16 стор.
Рецензії: Модзалевський, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.

— Коротка історія України, для початкових шкіл та I-ої класи гімназій. (З багатьма малюнками, 2 історичними мапами та найважливішими датами з історії України.) „Шкільна Секція“, ч. 16. В-че Т-во „Вернигора“. Київ-Львів-Відень, 1918, 8°, 88 стор. — Друк. 50.000 прим.

— Оповідання з історії України. Частина I. Княжа доба. В-во „Українська Книжка“. Львів-Київ, 1918, 8°, 84 стор.

— Шляхами слави українських князів. З образками Олега Лошнева. В-во „Українська Книжка“. Львів-Київ, 1918, 8°, ? стор.

Кропивницький, М. Л.: Помирилися. Комедія на 1 дію. „Просвітянська Книгозбірня“, № 5. В-во Полтавської Спілки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, 16°, 32 стор.
Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.

— Превізія. Песа на 1 дію. З передмовою В. Чередниченка. „Просвітянська Книгозбірня“, № 4. В-во Полтавської Спілки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, 16°, IV + 37 + (1) стор.
Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.

Кротович, К.: Суд на Україні і його завдання в сучасний момент. Доклад на нараді правників України 17. грудня 1917. р. в м. Києві. Вид. Полтавського Українського Правничого Т-ва. Кременчук, 1918, 8°, 11 стор.
Рецензії: Синицький, Петро: „Книгарь“, Київ, 1918, № 6.

Крушельницький, Антін: Нашим найменшим. Читаночки української дитини. З образками Олени Кульчицької. В-во „Українська Книжка“. Видано такі випуски у Львові, 1918 р.:

№ 1. Дурень і його жінка жаба панна. Народня казка, з 14 ілюстраціями. 16°, 16 стор.

№ 2. Богатий Марко. Народня легенда, з 14 ілюстр. 16°, 16 стор.

№ 3. Лисиця і вівця. Народня байка, з 14 ілюстр. 16°, 16 стор.

№ 4. Котик і півник. Народня байка, з 14 ілюстр. 16°, 16 стор.

№ 5. Два брати. — Грішник. Китайські народні казки, з 14 ілюстр. 16°, 16 стор.

№ 6. Царь Лев. Народня байка, з 30 ілюстр. 16°, 32 стор.

№ 7. Повінь. Китайська народня казка, з 14 ілюстр. 16°, 16 стор.

№ 8. Господар і вуж. — Сом, рак і ворона. — Вюн і шука. — Лисиця і рак. Народні байки, з 14 ілюстр. 16°, 16 стор.

№ 9. Пімста звірів. Народня казка, з 14 ілюстр. 16°, 16 стор.

№ 10. Сорока і когут. — Лисиця і журавель. — Лебід, шука і рак. Народні байки, з 14 ілюстр. 16°, 16 стор.

№ 11. Про морського царя і його дочок. Народня казка, з 22 ілюстр. 16°, 24 стор.

- № 12. Песинський, жабинський, сухинський і золотокудрі сина цариці. Народня казка, з 22 ілюстр., 16°, 24 стор.
- № 13. Про бідного парубка і царівну. Народня казка, з 22 ілюстр., 16°, 24 стор.
- № 14. Вовк і козенята. — Вовк і заяць. Народні казки, з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 15. Кому трудніше працювати. — Старий Максимець. — Кому зовуля кувала? Народні оповідання, з 22 ілюстр., 16°, 24 стор.
- № 16. Три брати і Бог. — Як Бог нагородив бідного чоловіка? Народні легенди, з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 17. Дідова дочка. — Про коваля і бабу людоїдку. Народні казки, з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 18. Про Марусю — козацьку дочку. Народня казка, з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 19. Про багатиря Сухобродзенка Івана і Настасю Прекрасну. Народня казка, з 50 ілюстр., 16°, 54 стор.
- № 20. Очаківська біда. Народний переказ, з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 21. Лисичка-сестричка. Народня байка, з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 22. Як журавель учив лисичку літати. — Пан Коцький. — Народні байки, з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 23. Крепак і чорт. — Чорт і баба. Народні казки з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 24. Коза-Дерева. — Горобець та билина. Народні байки, з 22 ілюстр., 16°, 24 стор.
- № 25. Лисичка-сваха. — Колобок. Народні казки, з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 26. Солом'яний бичок. — Руквичка. Народні казки, з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 27. Лови. — Торба. Народні казки, з 22 ілюстр., 16°, 24 стор.
- № 28. Летючий корабель. Народня казка, з 30 ілюстр., 16°, 32 стор.
- № 29. Гордий царь. Народня легенда, з 22 ілюстр., 16°, 24 стор.
- № 30. Золотий черевичок. Народня казка, з 22 ілюстр., 16°, 24 стор.
- № 31. Дідова дочка і бабина дочка. Народня казка, з 22 ілюстр., 16°, 24 стор.
- № 32. Лисичка-сестричка і вовк панебрат. — Як Лисиця топила глечик. Народні казки, 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- № 33. Козел і баран. — З коня верблюду. — Кінь і осел. — Медвежі жарти. Народні байки з 14 ілюстр., 16°, 16 стор.
- Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 27.
- Рубають ліс. Повесть. В-во „Українська Книжка“. Львів-Київ, 1918, 8°, 193 стор. Рецензії: Свенціцький, Іл. Др.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14. — Ковалевський, Олександр: „Відродження“, Київ, 1918, № 123.
- Українська читанка для першої класи середніх шкіл. З малюнками Олени Кульчицької. Третє видання. „Шкільна Секція“, № 22. В-че Т-во „Вернигора“. Київ-Львів-Відень, 1918, 8°, 248 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Українська читанка для третьої класи середніх шкіл. Перша частина. „Шкільна Секція“, № 7. В-че Т-во „Вернигора“. Київ, 1918, 8°, 80 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Читанка для вищих початкових та середніх шкіл. Частина II. Вид. Подільської Губерніяльної Народньої Управи. Кам'янець на Поділлі, 1918, 8°, 214 стор. Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Школа під російською окупацією. Причинки до історії українського шкільництва в Галичині 1914—1917 рр. В-во „Українська Книжка“. Львів-Київ, 1918, 8°, ? стор.
- Крушельницький, Антін — Лепкий, Богдан і Попович, Омелян:** Перша читанка (Буквар) для народніх шкіл. Уложили . . . З образками Олени Кульчицької. Вид. „Української Культурної Ради“. Відень, 1918, 8°, ? стор. Рецензії: Сімовичева, Дора: „Діло“, Львів, 1918, № 193 і 194.
- Кудриновський, Захар:** Оповідання з святого письма Старого і Нового завіту для початкових шкіл. Частина I. (Ухвалено Педагогічним Бюро при Полтавській Губернській Управі.) Вид. Полтавської Спілки Споживчих Т-в. Полтава, 1918, 8°, 59 + (1) стор.
- Кувеля, Зенон Др.** З культурного життя України. Бібліотека полонених Українців табору Зальцведель. В-че Т-во ім. П. Куліша. Зальцведель, 1918, 16°, 88 + (2) стор.
- Кувеля, Зенон Др. і Чайківський, Микола:** Словар чужих слів. [Видання друге.] В-во „Голос Правди“. Нью-Йорк, 1918, 16°, 366 стор.
- Кулачок, Грицько, Д.:** Про городину. Практичні поради по городництву. З малюнками. В-че Т-во „Український Агроном“. Київ, 1918, 8°, 39 + (1) стор.
- Куліш, Панько:** Орися. Ідилія. Івана Німчука. І з друкарні Адольфа Відень-Київ, 1918, 32°, 16 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Курдіновський, Захарій:** Оповідання з Святого Письма Старого і Нового Завіту. Для початкових шкіл. Частина I. Вид. Полтавської Спілки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, 8°, 59 стор. Рецензії: Богданович, Степан: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
- Курило, О.:** Початкова граматика української мови. Частина II. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 42 стор. — Друк. 60.000 прим.
- Курцій, О.:** Нарис передісторичних подій. Бібліотека „Новий Світ“, № 16. Вид. Ів. Гниди. Монреаль, 1918, 16°, ? стор. + 30 ілюстр. в тексті.
- Лашенко, Р.:** Як одбуваються позви на суді мировім. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 68 стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Синицький, Петро: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.

- Лебедин:** Каталог першої виставки української старовини. Вид. (?) Київ. 1918, 8°, ? стор.
- Лебідь, Д.:** Українська мова. Російсько-український словник та зразки паперів українською мовою. Вид. ? Чернігів, 1918, 8°, 254 стор.
Рецензії: Лобода, А. проф.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Левинський, Володимир:** Початки українського соціалізму в Галичині. Вид. „Робітничого Слова“. Торонто, 1918, мала 8°, 77 + (3) стор.
- Причини світової війни. Друге, повне видання „Робітничої Газети“. Київ, 1918, 16°, 40 стор.
Рецензії: Грудницький, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Левицький, Модест:** Безпартійний. Жарт на 1 дію. Видання друге. В-во „Січ“, № 24, Черкаси, 1918, 16°, 21 стор.
Рецензії: Гай, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- І ворогам і добрим людям. Передмова до української граматики. В-во „Молодик“. Ромни, 1918, 16°, 8 стор.
- Оповідання. Том I. В-во „Січ“. Черкаси, 1918, 8°, ? стор.
Рецензії: Ковалевський, Олександр: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Петрусів сон. Видання 2-ге. В-че Т-во „Благодійне Т-во видання загально корисних та дешевих книжок, № 44. Київ, 1918, 16°, ? стор. Друк. 15.000 прим.
- Українська граматика для самонавчання. В-во „Молодик“, № 2. Ромни, 1918, 16, 159 + (1) стор.
Рецензії: Самійленко, Володимир: „Шлях“, Київ, 1918, № 6/7, стор. 92—94.
- Як писати службові папери українською мовою. Вид. ? Черкаси, 1918, 16°, 27 стор.
Рецензії: Г-ий, О.: „Літ. Наук. Вістник“. Київ, 1918, том LXIX, кн. III. стор. 111. — Шманкевич, Е.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 6, стор. 337.
- Левицький, М. В.:** Про хліборобські спілки-артілі. Вид. Центрального Українського Сільсько-господарського Кооперативного Союзу, № 1, Київ, 8°, 20 стор.
- Левицький, М. П. Др.:** Про холеру. Вид. журналу „Українські Медичні Вісти“. Київ, 1918, 8°, 16 стор.
Рецензії: Королів, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Левицький, Юрій:** Техніка у світовій війні. Популярний опис різних воєних знарядів сухопутних та морських. В-во Т-ва „Прогрес“ у Львові. Львів, 1918, 8°, 176 стор. + 71 ілюстрацій в тексті.
- Левченко, Гаврило:** Драматичні твори: I. Світова справа. Песа на 3 дії. II. Дяк. Комедія на 4 дії з кооперативного руху. Видання друге, виправлене. В-во Ф. І. Динніка. Рокитня, 1918, 8°, 64 стор.
Рецензії: Горещкий, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 27.
- Оповідання. Вид. Я. Юровського. Піратин на Полтавщині, 1918, 8°, 64 стор.
- Чернігівські силуети. Оповідання. Вид. Я. Юровського. Піратин на Полтавщині, 1918, 8°, 64 стор.
Рецензії: Зеров, Микола: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- Юрко Огневик. Драма на 4 дії. Вид. Андрія Островського. Піратин (?), 1918, 8°, 72 стор.
Рецензії: Кисіль, Ол.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Лежогоубський, О. Т.:** З-під низької стріхи. Оповідання. Вид. Т-ва „Прогрес“. Львів, 1918, 8°, ? стор.
- Леон, Даниїл Де:** Що то таке означає той страйк. Реферат. Перевів А. Петрів. За дозволом Національного Екзекутивного Комітету Соціалістичної Робітничої Партії видав Український Агітаційний Комітет. (Нью-Йорк), 1918 (?), 16°, 55 стор.
- Леонтович, В.:** Оповідання. Том I. В-во „Вік“. Київ, 1918, 8°, 184 стор. — Друк. 6000 прим.
- Лепкий, Богдан:** Про твори і життя Тараса Шевченка. „Нова Бібліотека“, № 2. В-во „Українська Накладня“. Київ-Ляйпціг, 1918, 16°, 100 стор.
Рецензії: Зайцев, Павло: „Книгарь“, Київ, 1919, № 21.
- Три поеми Тараса Шевченка. В-во Українська Накладня, Київ-Ляйпціг, 1918, 16°, ? стор.
- Леше, Л.:** Підручник німецької мови. Частина I. Видання шосте. Вид. Івана Самоненка. Київ, 1918, 8°, 80 стор.
Рецензії: Стешенко, Оксана: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- Лерберт, Шарль:** Пан. Комедія на 3 дії в прозі. Переклади М. Рильський і М. Мухин. В-во „Шлях“. № 20. Київ, 1918, 8°, 63 + (1) стор.
- Пан. Сатирична комедія на 3 дії в прозі. Переклад Гната Юри. В-че Т-во „Рух“. Харків-Київ-Львів, 1918, 4°, 80 стор.
Рецензії: Бурчак, Л.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Липа, Іван:** З нового світу. Повість. В-во „Шлях“, № 16. Київ, (1918), 8°, 24 стор.
Рецензії: Богацький, Павло: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.
- Лисін, Б. С.:** Глина та глиняна промисловість на Україні. Цегла, черепиця, звончак для шляхів, труби, фарфор, фаянс, цемент, скло. В-во „Праця“. Київ, 1918, 8°, 160 стор.
Рецензії: Дубяньський, В. проф.: „Книгарь“, 1919, № 25/26.
- Лисянський, Ю.:** Медозбірна бжолка і догляд за нею. Підручник по пасішництву для українських пасішників. Випуск I. „Пасішницькі вечериці на хуторі Буня Грицька“. Вид. Київського Центрального Пасішницького Товариства, № 1. Київ, 1918, 8°, 112 + VIII стор.
- Лібкнехт, В.:** Павуки та мухи. Вид. Української Федерації Американської Соціалістичної Партії. Нью-Йорк, 1918, 8°, 8 стор.
- Ліль-Адан, Віл де:** В і р а. Переклав С. Трирог. „Універсальна Бібліотека“, № 12. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 30 + (2) стор.

- Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- Лічков, Б.:** Опис і пояснення в науці. Відбитка зі „Збірника Природничої Секції Українського Наукового Товариства“ у Києві. Том IV. Київ, 1918, 8°, 21 + (3) стор.
- Ловецький, Ф.:** Короткий московсько-український словник для юристів. Вид. ? Київ, 1918, 8°, 29 + (3) стор.
- Лойко, Б.:** Земля і чоловік. Переклав Г. Мак. Вид. „Робітничого Слова“. Торонто, 1918 (?), 8°, ? стор.
- Лондон, Джек:** Бог батьків. Оповідання. Переклад з англійської мови. Бібліотека „Світової Літератури“, № 1 В-во Й. Маєвського. Київ, 1918, 16°, 30 + (2) стор. Рецензії: Старий, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Велике чудо. Переклав Сава Криlach. В-во „Книгозбірня“. Київ, 1918, 16°, ? стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Вечерницький, А.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 7.
- Залізна пята. Переклав Остап Нитка. „Світова Бібліотека“, № 1. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 336 стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Стебницький, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- На межі. Переклав Сава Криlach. В-во „Книгозбірня“. Київ, 1918, 16°, 35 + (1) стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Вечерницький, А.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 7.
- Лоті, П.:** Горе старого каторжника. Переклад з французької мови О. Кривинюк. Вид. ? Катеринослав, 1918, 16°, 6 + (2) стор.
- Лубенець, Т. (Хуторний, Т.):** Читанка. Перша книжка до читання, зложена по методу виховального читання. В-во Книгарні Е. Череповського. Київ, 1918 (?), 8°, 126 стор. — Друк. 100.000 прим. Рецензії: Діхтять, Олекса: „Книгарь“, Київ, 1918, № 6.
- Читанка. Друга книжка до читання, зложена по методу виховального читання. В-во Книгарні Е. Череповського, Київ, 1918, 8°, 184 стор. — Друк. 50.000 прим. Рецензії: Діхтять, Олекса: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- Луначарський, Анатоль,** Пролетаріят і мистецтво. Збірка статей. Універсальна Бібліотека „Дзвін“, № 3. В-че Т-во „Дзвін“, Київ, 1918, 16°, 56 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Луценко, Іван Др.:** Нове життя. (Оселя, одяга і їжа). В-во „Селянська Самоосвіта“. Одеса, 1918, 16°, 16 стор.
- Лягерльоф, С.:** Три оповідання про Христа. Переклад М. Савицької. Вид. Педагогічного Бюро Полтавської Губерніяльної Управи. Полтава, 1918, 8°, 19 стор. Рецензії: Синицький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.
- Ляйпат-Рай, Ляля:** Сучасне політичне становище Індії. З німецької мови переклав Ю. О. В-во „Серп і Молот“. Київ, 1918, 16°, 47 стор. — Друк. 5.000 прим. Рецензії: Грудницький, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13. — С. Д.: „Робітничая Газета“, Київ, № 321.
- Лямбро:** О походженню нашого Бога. В-во „Голос Правди“. Накладом М. Постоловського. Нью-Йорк, 1918, 8°, 26 + (6) стор.
- Майстренко, Х.:** В вогні і крові. Сілуєтні війни. Збірник III. В-че Т-во „Час“. Київ, 1918, 16°, 198 стор. — Друк. 10.000 прим. Рецензії: Бурчак, Л.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Макогоненко, Виборний:** В суді та інші оповідання. Видання третє. „Гумористична Бібліотека“, № 2. В-во „Сяйво“. Київ, 1918, 8°, 63 + (1) стор. — Друк. 10.000 прим. Рецензії: Горецький, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 27.
- Максименко, Д.:** Лікарські і пахучі рослини. Вказівка культури збирання цілючих вданнів і споживку. Склав ... Вид. ? Полтава, 1918, 8°, 88 стор. Рецензії: Лукасевич, Є. Др.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 11.
- Макушинський, Корній:** Дуже чудні казки. Переклад з польської мови. В-ча спілка „Книгозбірня“. Київ, 1918, 8°, 32 стор. Рецензії: Діхтять, Олекса: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Дуже чудні казки. Переклад з польської мови. Видання 2-ге. В-во „Книгозбірня“. Київ, 1918, 8°, 32 стор.
- Швець Копитко й Селех Квак. Переклад з польської мови. В-ча спілка „Книгозбірня“. Київ, 1918, 4°, 32 стор.
- Макушинський, Корній і Уайльд, Оскар:** Дарунок дітям. Ілюстровані казки. Переклав Сава Криlach. В-ча спілка „Книгозбірня“. Київ, 1918, 8°, 32 стор. Рецензії: Діхтять, Олекса: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- Дарунок дітям. Видання друге. Переклав Сава Криlach. В-ча спілка „Книгозбірня“. Київ, 1918, 8°, 30 стор.
- Маларський, Іван:** Павло Скоропадський, гетьман всієї України. Біографічний нарис. Вид. ? Київ, 1918, 16°, ? стор.
- Мамин-Сібіряк:** Казка про ворону-головку чорненьку та маленького канарика-пташечку жовтеньку. Переклав М. Черкавський. В-во „Рух“. Вовча, 1918, 8°, 12 стор. Рецензії: Діхтять, Олекса: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Казка про ворону та маленького канарика. В-че Т-во „Криниця“, Київ, 1918, 16°, 15 + (1) стор.
- Казочка про ворону чорну голівку та жовту птичку канарку. В-че Т-во „Зірка“. Полтава, 1918, 16°, ? стор.
- Казочка про молочко, вівсану кашку та сірого kota Мурка. В-че Т-во „Зірка“. Полтава, 1918 (?), 16°, ? стор.
- Поганий день Василя Івановича. Переклав Е. Вировий. Українське Видавництво в Катеринославі. Катеринослав—Відень, 1918, 8°, 15 + (1) стор. Рецензії: Карашенко, Т.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.

- Пригоди статечної миші. Переклад учнів IV класу Першої Української Катеринославської Гімназії. „Українське Видавництво в Катеринославі“. Катеринослав, 1918, 8°, 16 стор.
Рецензії: Дурдуковський, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Старий Горобець. Оповідання. Т-во „Українське Видавництво в Катеринославі“. Катеринослав, 1918, 8°, стор. 34.
Рецензії: Каращенко, Т.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Мамчур, Д. С.:** В споругах не долі. Поезії. Книжка перша. Вид. ? Бердичів, 1918, 8°, 78 стор.
Рецензії: Гай, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Мандичевський, Іван Др.:** Слово о плъку Ігореві (1188). Літературна реконструкція. Вид. автора. Львів, 1918, 4°, 96 стор.
Рецензії: „Діло“, Львів, 1918, № 143 (9703).
- Манжура, Іван:** Поезії. З додатком біографії написаної Шукіним. В-во „Сіяч“, № 37. Черкаси, 1918, 8°, XII + 81 стор.
Рецензії: Зеров, Микола: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Маркович, Дмитро:** Твори. Книжка I. В-во „Дзвін“. Київ, 1918, 8°, 243 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Бурчак, Л.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 14.
- Марковський, М.:** Іван Франко. Спроба його літературної характеристики. В-во „Шлях“, № 23. Київ, 1918, 8°, 24 стор.
Рецензії: Зеров, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- Маркс, Карло і Енгельс, Фрідріх:** Комуністичний маніфест. Вид. Української Федерації Американської Соціалістичної Партії. Cleveland, Ohio, 1918, 8°, 60 стор.
- Комуністичний маніфест. Переклад з 8. німецького видання П. Петрика, під редакцією М. Порша. В-во „Знаття, то-сила“. Київ, 1918, 16°, 75 стор.
- Мартов, Л.:** Кляса проти кляси. Переклад Т. Б. Вид. „Робітничого Слова“. Торонто, Онт, 1918, 8°, ? стор.
- Мартович, Лесь:** Народня ноша і інші оповідання. Посмертне видання. „Новітня Бібліотека“, № 31. В-во „Шляхи“. Львів-Київ, 1918, 8°, ? стор.
- Мартос, Борис і Синявський, О.:** Хліборобські спілки. Що робити з землею? Вид. Генерального Секретарства по земельних справах. Київ, 1918, 8°, 34 + (2) стор.
Рецензії: Дорошкевич, Б.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Мачтет:** Заклятий козак. Вид. Полтавської Спілки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, 16°, ? стор.
- Мельник, Олекса:** Як годувати худобу добре а дешево? Вид. Краєвого Тов. „Сільський Господар“. Львів, 1918, 8°, ? стор.
- Метерлінк, Маврикій:** Непроханий гість. Переклад М. Антонюк. „Універсальна Бібліотека“, № 6. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 63 + (1) стор.
- Рецензії: Дикий, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Синя пташка. Переклад Є. Тимченка. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 79 + (1) стор. — Друк. 4000 прим.
- Мирний, Панас:** Товариші. З передмовою В. Щепотьєва, „Просвітянська Книгозбірня“. Вид. Полтавської Спілки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, 16°, 103 + XVI стор.
Рецензії: Марковський, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 25/26.
- Митрусь:** Книжка діткам для розваги. Упорядкував... Вид. Полтавської Спілки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, 16°, 8 стор.
- Михайлюк, К.:** Про контрольні спілки годування корів. Вид. Київської Губерніальної Земської Управи. Київ, 1918, 8°, ? стор.
- Мірбо, О.:** Злодій. Песа на 1 дію. Переклад М. Вороного. „Універсальна Бібліотека“, № 4. В-во „Дзвін“. Київ, 1918, 16°, 20 стор. — Друк. 15.000 прим.
- М. О.:** Вояцькі й воєнні пісні. Вид. автора. Львів, 1918, 16°, 58 + IV стор.
- Модзалевський, В.:** Основні риси українського мистецтва. Малюнки Павла Діденко. В-че Т-во „Сіверянська Думка“, № 2. Чернігів, 1918, 8°, 32 стор.
Рецензії: Жученко, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.
- Мойсєєв:** Новий Завіт. Шкільний підручник. Вид. Українське Видавництво в Катеринославі. Катеринослав, 1918, 8°, ? стор.
- Мопсан, Гі-де:** Приятелі. Менует. Переклад Юрій Русов. „Універсальна Бібліотека“, № 19. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 32 стор.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- Чабанський скік. Переклад проф. Є. Тимченка. В-во „Шлях“, № 13. Київ, 1918, 8°, 8 стор.
Рецензії: Богацький, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 6.
- Мордовець, Данило:** Оповідання. З передмовою П. Коваліва. „Просвітянська Книгозбірня“, № 8. Вид. Полтавської Спілки Споживчих Товариств. Полтава, 1918, 16°, 41 + XIV стор.
Рецензії: Ходзицький, О.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 23/24.
- Мороз, П.:** Цукрові буряки. (Як їх сіяти, обробляти та постачати через кооперативи.) В-во Центрального Українського Сільсько-Господарського Кооперативного Союзу. Київ, 1918, 8°, 20 стор.
Рецензії: Комендант, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 27.
- Мочарський, Михайло:** Над полем прокляття ридає любов. Поезії війни. „Народня Бібліотека“, № 2. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 16°, 62 + (2) стор.
Рецензії: Бурчак, Л.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Мурський, Володимир:** Коротка грамати́ка української мови для шкіл та самонавчання. Етимологія—Синтаксис. Вид. ? Одеса, 1918, 8°, IX + 93 стор.

- Назарук, Осип:** Князь Ярослав Осмомисл. Українська історична повість з 12 століття. В двох частинах. Вид. Т-ва „Просвіта“ у Львові. Львів, 1918, 8°, XVI + 422 стор. + 2 історичні мапи.
- Формальні проблеми української державності. В-че Т-во „Вернигора“. Київ, 1918, 8°, 32 стор. — Друк. 12.000 прим.
- Невинський, Олександр:** Бжолі та їх життя й діяльність. Природна історія бжолі. В-во „Українська Бжолі“. Валки на Харківщині, 1918, 8°, 40 стор. + 40 малюнків в тексті.
- Де-що про заведення пасішного хазяйства. В-во „Українська Бжолі“. Валки, 1918, 8°, 36 стор.
 - Користь бжол та доходи від пасішництва. В-во „Українська Бжолі“, № 4. Валки, 1918, 8°, 11 стор.
Рецензії: Поточний, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
 - Організація пасішного хазяйства. Підручник для починаючих пасішників. В-во „Українська Бжолі“. Валки, 1918, 8°, 64 стор. + 60 ілюстрацій в тексті.
 - Практичне пасішництво. Догляд за бжолами круглий рік. Видання 2. Валки на Харківщині, 1918, 8°, 64 стор. + 3 ілюстр.
- Неводовський, Г.:** Граматка. Українська школа. Перший рік. Склад... Малюнки М. Тарловського. Видання друге перероблене. В-во „Промінь“. Сміла на Київщині, 1918, 16°, 48 стор.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 8.
- Первинка. Українська школа. Рік перший. Склад... Видання друге. В-во „Промінь“. Сміла на Київщині, 1918, 16°, 64 стор.
Рецензії: Русова, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Нестеровський:** Перегон бжол з дуплянок та колод в ґрунті вуликів з одного ґрунтового до другого. В-во „Українське Пасішництво“. Київ, 1918, 8°, 18 стор.
- Нечуй-Левицький, Іван:** Біда бабі Палажці Солов'їсі. В-во „Січ“. № 26. Видання друге. Черкаси, 1918 (?), 16°, 51 стор.
Рецензії: Дога, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
- Біда бабі Парасці Гришисі. Видання друге. В-во „Січ“. Черкаси, 1918, 16°, 32 стор.
Рецензії: Дога, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
 - Кайдашева сім'я. Повість. „Сільська Бібліотека“, № 3. Видання третє. В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 8°, 160 ст.
Рецензії: Лукашевич, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13. Друк. 20.000 прим.
 - Микола Джеря. Повість. Видання третє. В-во „Січ“, № 21. Черкаси, 1918 (?), 16°, 162 стор.
Рецензії: Лукашевич, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
 - Невинна. Оповідання. „Сільська Бібліотека“, № 4. В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 8°, 16 стор. — Друк. 20.000 прим.
- Приятелі. Вид. Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 16°, ? стор. — Друк. 20.000 прим.
- Старосвітські батюшки та матушки. Повість-хроніка. Видання п'яте. В-во „Січ“. Черкаси, 1918, 16°, 360 стор.
Рецензії: Лукашевич, М.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12/13.
 - Унія і Петро Могила Київський митрополіт. Видання друге. В-во „Січ“, № 33. Черкаси, 1918, 16°, 46 + (2) стор.
 - Чортяча спокуса. Оповідання. Видання третє. В-во „Січ“, № 41. Черкаси, 1918, 16°, 53 стор.
Рецензії: Майстренко, Х.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- Нібур:** Оповідання про давніх героїв. Переклад М. Якимовецький. Видання друге. В-че „Благодійне Т-во видання загальнокорисних та дешевих книжок“, № 76. Київ, 1918, 16°, 64 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Ніковський, Андрій:** Український правопис. Частина I. Словничок. Вид. Т-ва „Час“. Київ, 1918, 16°, 64 стор. — Друк. 15.000 прим.
- Ніколаєв, В. Ф.:** Матеріали до термінології по природознавству. Часть I. Назви звірів, птиць, комах та інших животин. „Матеріали до української наукової термінології“. Вид. Музею Полтавської Губерніальної Народної Управи. Полтава, 1918, 8°, 60 стор.
- Показчик літератури по вивченню природи Полтавщини. Склад завідуючий природничим відділом Музею... Вид. Музею Полтавської Губерніальної Народної Управи. Полтава, 1918, 8°, 17 стор.
- Н. М.:** Німецько-український словар. В-во „Галицька Накладня“ і Т-во „Друкар“. Коломия-Київ, 1918, 32°, 376 стор.
- Новик, С.:** Політичні партії Угорщини. Вид. „Вістника політики, літератури й життя“. Відень, 1918, 8°, 29 + (3) стор.
- Норець (Лубенець, Т.):** Граматка (Український Букварь) з малюнками. Склад... Видання п'яте, поправлене. В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 8°, 48 стор. Друк. 100.000 прим.
Рецензії: Грабенко, А.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 6.
- Обстфельдер, Зігбюрн:** Лів. Переклала В. Вільшанська. „Універсальна Бібліотека“. № 10. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 31 + (1) стор.
Рецензії: Дикий, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Обюртен, Віктор:** Мистецтво вмірав. Переклад Лесь Курбас. „Мистецька Бібліотека“, № 1. В-во „Грунт“. Рецензії: Єфремов, Сергій: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
- Огієнко, Іван, проф.:** Граматика української мови О. Павловського 1818 р. В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 8°, 114 стор. — Друк. 5000 прим.
- Рідна мова в українській школі. В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918 (?), 8°, 32 стор. — Друк. 10.000 прим.

- Українська граматика. Частина перша. Основи українського правопису. Підручник для першого року навчання в народніх школах та для підготовчого класу шкіл середніх, ухвалений Міністерством Освіти для вжитку в школі. В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 8°, 48 стор. — Друк. 100.000 прим.
- Українська граматика. Частина перша. Основи українського правопису. Видання 2-ге доповнене й поправлене. Підручник для першого року навчання в народніх школах та для підготовчого класу шкіл середніх. В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 8°, 48 стор.
Рецензії: Курило, Олена: „Вільна Українська Школа“, Київ, 1918, № 7, стор. 198—200. — Шала, І.: „Літ. Наук. Вістник“, Київ, 1918, том LXIX, кн. III, стор. 266—267. — Гаєвський, С.: „Нова Рада“, Київ, 1918, № 104.
- Українська граматика. Частина друга. Основи українського правопису. Підручник для другого й третього року навчання в народніх школах та для підготовчого й першого класу шкіл середніх, ухвалений Міністерством Освіти для вжитку в школі. В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 8°, 128 стор. — Друк. 100.000 прим.
Рецензії: Курило, Олена: „Вільна Українська Школа“, Київ, 1918, № 7, стор. 198—200. — Гаєвський, С.: „Нова Рада“, Київ, 1918, № 104.
- Українська культура. Академічна промова на одкрыті Українського Народнього Університету в Києві. Вид. Українського Військового Генерального Ком. Київ, 1918 (?), 8°, 31 + (1) стор.
Рецензії: Єфремов, Сергій: „Книгар“, Київ, 1918, № 6.
- Українська культура. В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 8°, 272 стор. — Друк. 50.000 прим.
Рецензії: Жученко, М.: „Книгар“, Київ, 1918, № 7. — Ольгин: „Малая Русь“, Київ, 1918, Сборникъ III.
- Українська мова. (Бібліографічний показник літератури до вивчення української мови.) В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, 8°, 88 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгар“, Київ, 1918, № 8.
- Ожешкова, Еліза:** *Gloria Victis!* Переклад з польської Софії Тобілевич. В-че Т-во „Час“. Серія IX, № 84. Київ, 1918, 8°, 88 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Старицька-Черняхівська, Л.: „Книгар“, Київ, 1918, № 12/13.
- О'Коннор-Вілінська, В.: І.** У школі. Сценка на 1 дію. — II. Подруги. Сценка на 1 дію. Вид. ? Київ, 1918, 8°, 16 стор.
Рецензії: Діхтять, Олекса: „Книгар“, Київ, 1918, № 9.
- Олексій, Архівніскуп:** Молитовник мовою українською й церковно-словянською. Переклав і пояснення зложив... В-во Книгарні Є. Череповського. Київ, 1918(?), 16°, 48 стор. — Друк. 50.000 прим.
Рецензії: Богданович, Степан: „Вільна Українська Школа“. Київ, 1918, № 7. — Хоменко, Волод. свящ.: „Книгар“, Київ, 1918, № 7, стор. 414—415.
- Олесь, Олександр:** Весняна казка. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 40 стор. — Друк. 5000 прим.
- Поезії. Том II. Видання друге. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 130 стор. — Друк. 5000 прим.
Рецензії: Марковський, М.: „Книгар“, Київ, 1918, № 14.
- Твори. Том III. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 144 стор. — Друк. 5000 прим.
- Трагедія серця. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 8°, 16 стор. — Друк. 5000 прим.
- Омельченко, І.: Соціалізація землі і селянсько-господарські спілки.** В-во „Рух“. Волча на Харьківщині, 1918, 8°, 32 стор.
Рецензії: Мицюк, О.: „Книгар“, Київ, 1919, № 17.
- Опільський, Юліан:** „Іду на Вас“. Історичне оповідання з часів князя Святослава (960—972 р.р.). Вид. Т-ва „Українська Літературна Скарбниця“, № 2. Львів, 1918, 8°, 168 стор.
- Оппоков, Е. В. проф.:** Торф'яні багатства України. В-во „Праця“.
Рецензії: Дубянянський, В. проф.: „Книгар“, Київ, 1919, № 25/26.
- Островський, Омелько:** Атакування Нової Січі. Історична повість з 1775 р. „Історична Бібліотека“, № 6. В-во Т-ва „Вернигора“. Київ, 1918, 16°, 119 стор.
Рецензії: Богацький, Павло: „Книгар“, Київ, 1918, № 14.
- Берестечко. Історичне оповідання. „Історична Бібліотека“, № 7. В-во Т-ва „Вернигора“. Київ, 1918, 16°, ? стор. — Друк. 15.000 прим.
- Гетьман Іван Мазепа. Драма на 5 дій. В-во „Вільна Думка“, № 4. Золотоноша, 1918, 8°, 107 стор.
Рецензії: Старицька-Черняхівська, Л.: „Книгар“, Київ, 1918, № 9.
- Жовті Води. Історичне оповідання з 1648 р. Друге, виправлене видання. „Історична Бібліотека“, № 1. Київ, 1918, 16°, 38 стор.
Рецензії: Богацький, Павло: „Книгар“, Київ, 1918, № 14.
- Іван Богун, полковник Винницький. Історичне оповідання з 1651 р. Друге, виправлене видання. „Історична Бібліотека“, № 3. Київ, 1918, 16°, 31 стор.
- Нірвана Песа на 5 дій. В-во „Вільна Думка“, № 5. Золотоноша, 1918, 16°, 87 стор.
Рецензії: Кисіль, Ол.: „Книгар“, Київ, 1918, № 10. — Михайлець, Гр.: „Робітнича Газета“, Київ, 1918, № 407.
- Петрик. Історична повість. В-во Островського. Золотоноша, 1918, 16°, ? стор.
- Полтава. Історичне оповідання з 1709 р. „Історична Бібліотека“, № 8. Київ, 1918, 16°, 60 стор.
- Руїнування Чортомлицької Січі. Історичне оповідання з 1709 р. „Історична Бібліотека“, № 7. Вид. Т-ва „Вернигора“. Київ, 1918, 16°, 67 стор.
Рецензії: Богацький, Павло: „Книгар“, Київ, 1918, № 14.

- Стрільці. Драма на 4 дії. В-во „Вільна Думка“, № 3. Золотоноша, 1918, 16°, 72 стор.
Рецензії: Старицька-Черняхівська, Л.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 9.
- Охримович, Юліан:** Короткий нарис розвитку української національно-політичної думки в XIX столітті. Частина I. (Від початку XIX століття до Михайла Драгоманова.) В-во „Серп і Молот“, № 12. Київ, 1918, 16°, 140 стор. — Друк. 15.000 прим.
Рецензії: Дорошенко, Волод.: „Діло“, Львів, 1918, № 143. — Єфремов, Сергій: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
- Охріменко, З.:** Збірник арифметичних задач для шкіл початкових (сільських і міських) і для нижчих клас шкіл середніх. Частина I. Вид. ? Одеса, 1918 (?), 8°, 60 стор.
Рецензії: Ішук-Шульгин, Н.: „Книгарь“, Київ, 1917, № 3.
- Паночіні, С.:** „Скалки життя“. Український декламатор. Впорядкував... В-че Т-во „Орхид“. Київ, 1918, 8°, 160 стор. — Друк. 15.000 прим.
Рецензії: Зеров, Микола: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- Партицький, Ос. Як.:** Млин. 5ти актова драма з часів мира і війни. „Бібліотека оригінальних українських творів для дорослої молодіжї і родин під редакцією о. д-ра Застирця, № 1. Львів, 1918, 8°, ? стор.
Рецензії: „Діло“, Львів, 1918, № 54 (9.614).
- Пахарецький, Л.:** Оповідання. Книжка I. Видання друге. В-во „Січач“. Черкаси, 1918, 8°, 116 стор.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12|13.
- Оповідання. Книжка II. Видання друге. В-во „Січач“, Черкаси, 1918, 8°, 185 стор.
Рецензії: Паночіні, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 12|13.
- Пачовський, Василь:** Малий Святослав Хоробрий. Дітяча гра-казка в 4 діях. Вид. автора. Вецляр, 1918, 8°, 79 стор.
- Роман Великий. Трагедія в пяти діях. Вид. автора. З печатні Шарфого. [Вецляр.] 1918, 8°, 288 стор.
- Пашковський, Михайло:** Любовні листи в стихах і прозі. В українській мові зладив... Вид. Краєвого Закладу Католицьких Видавництв Едварда Унсінга. Перемишль, 1918, 16°, 96 стор.
- Первов, П.:** Що значить розвивати ум дитини. Вид. „Перекладач“ у Миргороді на Полтавщині. Миргород, 1918, 8°, ? стор.
- Перебендя, Іван:** Російсько-український словник. В-во Івана Самоненка. Київ, 1918, 8°, 192 стор.
- Петлюра, Симон:** Незабутні. Літературно-критичні мініатюри. В-че Т-во „Час“. Київ, 1918, 8°, 80 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 20.
- Петрушевський:** Букварь „Рідне Слово“. В-во „Січач“. Черкаси, 1918, 8°, ? стор.
- Граматика для початкових шкіл. Видання третє. В-во „Січач“. Черкаси, 1918, 8°, ? стор.
- Перша читанка „Рідне Слово“. В-во „Січач“. Черкаси, 1918, 8°, ? стор.
- Пиптенко, З.:** Словник чужих слів, що вживаються в українській мові. В-во „Поступ“. Київ, 1918, 32°, II + 256 стор.
Рецензії: Ніковський, А.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 21.
- Підгірянкa, Марійка:** Сон на могилах. Сценічний образок для школи. В-во „Наука“. Київ-Львів, 1918, 32°, 16 стор.
Рецензії: Майстренко, Х.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
- Піменова, Е.:** Англійці та їх край. Переклад Л. Жебуньова. Вид. Бюро Педагогічної Полтавської Губерніяльної Управи. Полтава, 1918, 8°, 65 стор.
- Плевако, М.:** Що таке „Просвіта“ і як її заснувати? Вид. Т-ва „Просвіта“ у Харькові. Харьків, 1918, 8°, 47 + (1) стор.
Рецензії: Волошин, О.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16.
- По, Едгар:** Новелі. Переклав з англійської мови Іван Петрушевич. В-во „Артистично-Літературні Новини“. Львів, 1918, 8°, ? стор.
- Поліщук, Клим:** Серед могил і руїн. Нариси й оповідання. В-во „Серп і Молот“. Київ, 1918, 16°, 115 стор. — Друк. 5000 прим.
Рецензії: Бурчак, Л.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Попович, Омелян:** Граматика для народних шкіл. Частина I. В-во „Вернигора“. Шкільна Секція, № 7. Київ, 1918, 8°, 32 стор.
Рецензії: Дога, В.: „Вільна Українська Школа“, Київ, 1918, № 7, стор. 196—198.
- Порш, Микола:** Україна в державному бюджеті Росії. В-во „Каменярь“. Катеринослав, 1918, 16°, 32 стор.
Рецензії: Яковлів, Л.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 17.
- Україна і Росія на робітничому ринку. В-во „Знаття, то—сила“. Київ, 1918, 4°, 39 стор.
- Пош, Виньоля де:** Памятка для артистів-архітектів, домовладик та мулярських майстрів. Текст і малюнки Тієррі, штихи на міді Гіббона. З 10-го видання, що містить в собі головні пам'ятки Риму та Атен — переклав К. Щ—ий. В-во „Друкарь“. Київ, 1918, 16°, 55 стор. + 54 таблиць. — Друк. 5000 прим.
Рецензії: Єрнст, Фед.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 21.
- Прихідько:** В оборону української мови. В-во „Каменярь“. Катеринослав, 1918, 8°, 22 стор.
Рецензії: Ішуніна, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
- Рамон, Ц.:** Формули редукційного методу імпрегнації нервової тканини азотно кислим сріблом. Переклад з еспанської мови О. Черняхівського. Вид. Українського Наукового Товариства у Києві. Київ, 1918, 8°, 27 стор.
- Реннер, Карло, Др.:** Нація як правна ідея й Інтернаціонал. [Видання друге.] В-во „Голос Правди“. Нью-Йорк, 1918, 8°, ? стор.

- Реньє, Андрі-де:** Амурна пригода на морі. Переклав М. Антонюк. „Універсальна Бібліотека“, № 2. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 32 стор.
Рецензії: Дикий, В.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
- Рильський, Максим:** На узліссі. Іділля. В-во „Шлях“, № 10. Київ, 1918, 8°, 16 стор.
— Під осінніми зорями. Лірики книжка друга 1910—1918. „Універсальна Бібліотека“, № 17. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 128 стор.
Рецензії: Филипович, П.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
- Рис:** Соціалізм а патріотизм. Вид. „Голосу Правди“. Нью-Йорк, 1918 (?), 8°, ? стор.
- Різниченко, Василь:** Пилип Орлик. (Гетьман-емігрант.) Його життя й діяльність. (З нагоди 175 роковин з часу його смерті.) Вид. ? Київ, 1918, 16°, 48 стор.
Рецензії: Романовський, Віктор: „Книгарь“, Київ, 1919, № 22.
— Смерть Мазепи. (З нагоди 209 роковин.) В-во „Шлях“, № 24. Київ, 1918, 8°, 20 стор.
Рецензії: Модзалевський, В.: „Наше Минувле“, Київ, 1918, № 3.
- Рклицький, С.:** Пісні люду нашого про панщину й волю. Зібрав до купи... Вид. „Просвіти“. Кременчук, 1918, 16°, 14 стор.
- Рогова, О.:** Богданів синюк. Історичне оповідання з козацьких часів. На основі роману О. Рогової. В-во „Серп і Молот“. Київ, 1918, 16°, 24 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Гавриш, Ф.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
— Тиміш Хмельниченко, гетьманів син. Історична повість О. Рогової. Переклада Марія Загірня. Видання друге. Вид. ? Київ, 1918, 8°, 199 стор. — Друк. 10.000 прим.
- Родников, В.:** Огляд української дитячої літератури. Переклад з російської мови Е. Зерової. Вид. журналу „Вільна Українська Школа“. Київ, 1918, 8°, 32 стор. — Друк. 4000 прим.
Рецензії: Сірополко, С.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
- Романова, Одарка:** Пан та чабан. Казка. „Народня Бібліотека“, № 1. В-че Т-во „Українська Книжка“. Львів, 1918, 8°, 51 + (1) стор. + 17 ілюстрацій в тексті.
- Романович-Ткаченко, Наталія:** Життя людське. Збірка оповідань. В-во „Січ“, № 32. Черкаси, 1918, 8°, 255 стор.
Рецензії: Зеров, Микола: „Книгарь“, Київ, 1918, № 16. — Бурчак, Л.: „Робітничка Газета“, Київ, 1918, № 350.
- Роні-Старший:** По огонь. Переклав з французького О. Нитка. „Світова Бібліотека“, № 2. В-че Т-во „Криниця“. Київ, 1918, 16°, 219 стор. — Друк. 5000 прим.
Рецензії: Стебницький, Павло: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18. — Михалець, Гр.: „Робітничка Газета“, Київ, 1919, № 430.
- Ростовцев, М.:** Давнє минуле нашого півдня. Видання друге. Переклав Л. Чикаленко. В-во „Благодійне Т-во загальнокорисних та дешевих книжок“. Київ, 1918, 8°, 32 стор. — Друк. 10.000 прим.
Рецензії: Данилевич, В.; проф.: „Наше Минувле“, Київ, 1918, № 3.
- Рубакін, Н.:** Про походження та розвиток мов або як і коли народи навчилися розмовляти кожний своєю мовою. Зукраїнізував П. К. В-во „Голос Правди“. Нью-Йорк, 1918, 8°, 48 стор.
- Руданський, Степан:** Веселі вірші. (Поезії.) „Народня Бібліотека“, № 2. Вид. „Вістника Життя“. З друкарні „Союза визволення України“. Фрайштадт, 1918, 16°, 32 стор.
— Вовк, собака і кіт. Казка. Дитяча Секція, № 5. В-че Т-во „Вернигора“. Київ, 1918, 8°, 15 стор. — Друк. 4775 прим.
Рецензії: Ішуніна, М.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 19.
— Збірник віршів. В-во „Селянська Самостійність“, № 4. Одеса, 1918, 16°, 16 стор.
— Історичні поеми. В-че Т-во „Весна“, Київ, 1918, 8°, 138 стор.
— Лірика, співомовки та байки. Друкарня Н. Полячка. Глібов, 1918, 8°, 78 стор.
Рецензії: Філіпович, П.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 15.
— Мазена, гетьман України. (Поема.) В-во для ширення народньої культури. Київ, 1918, 16°, 27 стор.
— Співомовки. „Народня Бібліотека“, № 1. В-во „Грунт“. Київ, 1918, 32°, 63 + (1) стор.
- Рудий, Андрій, Др.:** I. Про реклямації від військової служби. — II. Про звільнення від служби на фронті. — III. Про військові урльопи (відпустки). Практичний poradник з зборами. В-во „Праця“. Львів, 1918, 16°, 24 стор. + 8 взорів.
— Як реклямувати ся з війська, хто має право звільняти ся від служби на фронті і як дістати урльоп. Видання друге, доповнене. В-во „Праця“. Львів, 1918, 16°, 24 стор. + 8 взорів.
Рецензії: „Народня Часопись“, Львів, 1918, № 73.
- Рудинський, Михайло:** Ясні Зорі. Читанка для другого і третього років шкіл початкових, Частина I. Осінь. З ілюстраціями. Вид. Педагогічного Бюро Полтавської Губерніяльної Народньої Управи. Полтава, 1918, 8°, 68 стор.
Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
— Ясні Зорі. Частина II. Зіма. Читанка для другого і третього років шкіл початкових. З ілюстраціями. Вид. Педагогічного Бюро Полтавської Губерніяльної Народньої Управи. Полтава, 1918, 8°, 64 стор.
Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
— Ясні Зорі. Частина III. Весна. Читанка для другого і третього років шкіл початкових. З ілюстраціями. Вид. Педагогічного Бюро Полтавської Губерніяльної Народньої Управи. Полтава, 1918, 8°, 55 стор.
Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.
— Ясні Зорі. Частина IV. Літо. Читанка для другого і третього років шкіл початкових. З ілюстраціями. Вид. Педагогічного Бюро Полтавської Губерніяльної Народньої Управи. Полтава, 1918, 8°, 71 стор.
Рецензії: Ревуцький, Д.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 18.

- Рудницький, М.:** Багата література. В-во „Шлях“, № 27. Київ, 1918, 8°, 16 стор.
- Рудницький, Степан Др.:** Початкова географія для народніх шкіл. В-че Т-во „Вернигора“. Київ, 1918, 8°, ? стор. — Друк. 50.000 прим.
- Рудченко:** Народні казки. Із збірника. Українське В-во „Слово“. Катеринослав, 1918, ? 8°, 118 стор.
- Русова, С.:** Братік та сестричка. Казка. Переклала ... Вид. Педагогічного Бюро Полтавської Губерніяльної Народньої Управи. Полтава, 1918, 8°, 11 стор. — Друк. 18.000 прим. Рецензії: Христо, Н.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10.

— Дошкільне виховання. Українське В-во в Катеринославі, № 32. (Катеринослав, 1918), 8°, 162 + (2) стор. Рецензії: Ходзицький, В.: „Книгарь“, Київ, 1918, № 10.

— Методика початкової географії. В-во „Українська Школа“, № 8. Київ, 1918, 8°, 32 стор. — Друк. 35.000 прим. Рецензії: Дубяньський, В. проф.: „Книгарь“, Київ, 1919, № 25/26.

— Перша читанка для дорослих, для вечірніх та недільних шкіл. Видання перше. В-че Т-во „Всеувиго“. Київ, 1918, 8°, 47 + (3) стор. — Друк. 10.000 прим.

(Далі буде.)

Спис книжок, надісланих до Редакції*)

Андрущенко, Ів.: Математика. (Практичні поради з арифметики та геометрії). Вид. Ів. Андрущенка. Київ-Відень, 1919, 8°, 86 стор.

Антонович, Дм. Київ. Короткий начерк до 16 малюнків-лістівків. Вид. „Голос Правди“. Нью-Йорк-Відень, 1921, 16°, 25 стор.

Бауер, О.: Шлях до соціалізму. Переклав Гр. Паламар. Вид. „Дзвін“. Київ-Відень, 1920, 8°, 50 стор.

Бер, Поль. Наука Природи. Переклад з французької мови під редакцією Т. Губенка. Т-во „Вернигора“. Київ-Відень, 1920, 8°, 128 стор.

Бештайн: Казки з малюнками. Частина I. Перше видання Катеринославського Видавничого Товариства „Стежка до дому“. Київ-Відень, 1919, 8°, 160 стор.

— Казки з малюнками. Частина II. Перше (повне) видання того ж Видавництва. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 112 стор.

— Казки з малюнками. Частина II. Друге (повне) видання того ж Видавництва. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 192 стор.

Білецький, Л.: Поезія та її критика. Літературно-наукова бібліотека с. II. ч. 165. Накладом української видавничої спілки. У Львові, 1921, 16°, 24 стор.

Богданов: Діалектичний матеріалізм. Переклав Ю. Сірий. Бібліотека „Нової Доби“, № 21. Відень-Київ, 1921, 16°, 80 стор.

Бочковський, Іп.: Національна справа. Вид. „Вістник Життя“. Відень, 1920, 8°, 188 стор.

Boczkowski K.: Z Dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození. (Česka serie Poznejme Ukrajinu — číslo 4—5). Выдав. „Час“. Київ — Прага, 1919, 16°, 36 стор.

Валентин, В.: Перезва. Ч. I. Вид. „Млин“, Відень-Київ, 1921, 32°. 74 + V ст.

Вандервельд, Еміль: Нейтральний і соціалістичний кооперативний рух. Переклад Ганни Гертгаймер-Герц. Видання

перше Дніпросоюзу. Київ-Відень, 1920, 8°, 146 стор.

Винниченко, В.: Всесвітня революція. Бібліотека „Нової Доби“, № 1. Київ-Відень, 1920, 16°, 16 стор.

— Політичні листи. Бібліотека „Нової Доби“, № 6. Київ-Відень, 1920, 16°, 24 стор.

— Українська Державність. Бібліотека „Нової Доби“, № 2. Київ-Відень, 1920, 16°, 32 стор.

— Українська Комуністична Партія (У. К. П.) і Комуністична Партія (большевиків) України (К. П. (б.) У.). Бібліотека „Нової Доби“, № 27. Відень-Київ, 1921, 16°, 32 стор.

„Вільна Україна“. Неперіодичний журнал Центр. ком. укр. соц.-дем. робіт. партії. Число 1—2. Січень-лютий 1921. Львів-Київ, 8°, 172 стор.

Віппер, Р., Проф.: Джерела нашої культури. (Нові видокруги в історичній науці.) Переклав Вол. Дорошенко. Літературно-наукова бібліотека с. I. ч. 151. Накладом Укр. Видавничої Спілки. Львів, 1921, 8°, 32 стор.

Воронець, А.: Перша читанка з малюнками Ю. Магалецького. Українське В-во в Катеринославі. Катеринослав-Кам'янець-Відень. Ляйпціг, 1921, 8°, 64 стор.

— „Ярина“, український букварь. IV перероблене видання з малюнками Ю. Магалецького. Українське В-во в Катеринославі. Катеринослав-Кам'янець-Відень. Ляйпціг, 1921, 8°, стор. 74 + VI.

— „Ярина“. Українська граматика з читанкою. Четверте перероблене видання з малюнками Ю. Магалецького. Українське В-во в Катеринославі. Катеринослав-Кам'янець-Відень. Ляйпціг, 1921, 8°, стор. 135 + IX.

Гауфф, Вільгельм: Казки з 82 малюнками. Перше видання Катеринославського Видавничого Товариства „Стежка до дому“. Катеринослав-Відень, 1919, 8°, 160 стор.

*) Редакція просить присилати книги в двох примірниках.

- Казки з 86 малюнками. Частина перша. Друге видання того ж Видавництва. Катеринослав-Відень, 1919, 8°, 128 стор.
- Казки з 82 малюнками. Частина друга. Друге видання того ж Видавництва. Катеринослав-Відень, 1919, 8°, 128 стор.
- Геп, Йоганнес:** Самоуправа Школярів. Переклав Василь Мороз. „Нові Виховничі Шляхи“. Раштат-Київ, 1919, 8°, 88 стор.
- Гете, Й. В. фон:** Фавст. Трагедія, перша частина. Віршований переклад Д. Загула. Вид. „Вернигора“. Київ-Відень, 1919, 8°, 136 стор.
- Грім, брати:** Казки з 180 малюнками. Том I. Перше видання „Вернигора“. Київ-Відень, 1919, 8°, 160 стор.
- Казки з малюнками. Том II. Перше видання Т-ва „Стежка до дому“. Катеринослав-Відень, 1920, 8°, 160 стор.
- Грушевський, Михайло:** Всесвітня історія. Видав. „Дніпросоюз“. Київ, 1920, 8°, 202 стор.
- Всесвітня історія. Частина друга. Вид. „Дніпросоюз“. Київ, 1920, 8°, 270 стор.
- Ілюстрована історія України. Вид. „Дніпросоюз“. Київ-Відень, 1921, 8°, 576 стор.
- Історія України. Вид. „Дніпросоюз“. Київ-Відень, 1920, 8°, 216 стор.
- Культурно-національний рух на Україні в XVI—XVII віці. Видання друге „Дніпросоюзу“. 1919, 248 стор.
- Про старі часи на Україні. Коротка історія України. Видання шосте. Вид. „Дніпросоюзу“. Відень, 1919, 8°, 120 стор.
- Hruševskij Mychajlo:** Ukrajina a Rusko (česka serie Poznejme Ukrajinu, číslo 10—11). Вид. „Час“. Київ-Прага, 1919, 16°, 44 стор.
- Даймер, Роберт:** Німецька кооперація. Перша частина. Видання перше „Дніпросоюзу“. Київ-Відень, 1919, 140 стор.
- Dnistrjanskij St. Dr.:** Ukrajina a mirova konference, z mapou. Informační česka serie č. 2. Вид. „Всесвіт“. Прага, 1919, 8°, 66 стор.
- Ukrajinci čechum. Překlad z rukopisu. (česka serie Poznejme Ukrajinu, — číslo 1.) Вид. „Час“. Київ-Прага, 1919, 16°, 20 стор.
- Донцов Дмитро Др.:** Підстави нашої політики. Видавництво Донцових. Відень, 1921, 8°, 212 стор.
- Дорошенко, Володимир:** Василь Стефаник. (З нагоди 50-ліття уродин.) Видання культурно-освітньої комісії У. С.-Д. П. ч. 3. Львів, 1921, 16°, 24 стор.
- Життя і слово. Статті на літературно-громадські теми. „Новітня Бібліотека“, ч. 32. Львів-Київ, 1918, 8°, 164 стор.
- Револьюційна Українська Партія. (Р. У. П.) (1900—1905 р.р.) Нарис з історії укр. соціалдемократичної партії. Видання Ц.К.У.С.-Д.Р.П. Львів-Київ, 1921, 16°, 40 стор.
- Шевченко і його думки про громадські справи. Бібліотека „Знання“, ч. 4. Накладом української книгарні і антикварні у Львові. Львів, 1921, 16°, 24 стор.
- Dorošenko, D.:** Mezinárodní orientace ukrajinců za války a revoluce. (česka serie Poznejme Ukrajinu — číslo 9.) Вид. „Час“. Київ-Прага, 1919, 16°, 24 стор.
- Дорошенко, Дмитро:** Угорська Україна. Інформаційна українська серія, число I. Вид. „Всесвіт“. Прага, 1919, 8°, 32 стор.
- Духове життя людини.** (Поезія, плястика, театр, народні празники). Бібліотека „Нової Доби“, № 19. Відень-Київ, 1920, 16°, 50 стор.
- Залозецький, В.:** Під осіннім небом. Збірка новель. Вид. „Вернигора“. Київ, 1921, 8°, 160 стор.
- Златополець, Вал.:** Син України. Історична повість у трьох частинах з ілюстраціями та мапою. Вид. Культурно-освітнього відділу Головного Управління Генерального Штабу. Видав. „Вернигора“. Київ-Камянець-Відень, 1919, 8°, 224 стор.
- Калинович, Іван:** Показчик до української соціалістичної і комуністичної літератури. Бібліотека „Нової Доби“, № 20. Відень-Київ, 1921, 16°, VIII + 112 стор.
- Калішевський, Григорій:** Латинська грамати́ка. Видав. „Вернигора“. Київ-Відень, 1918, 8°, 126 стор.
- Карпинський, В. А.:** Що таке радянська влада і як вона будується. (Перерізка з російської мови.) Бібліотека „Нової Доби“, № 14. Відень-Київ, 1920, 16°, 40 стор.
- Каутський, Карль:** Соціалізація і робітничі ради. Переклав Микола Галаган. Накладом літер. інститута „Українська Книжка“. Київ-Відень-Львів, 1921, 8°, 24 стор.
- Кашенко, А.:** Борці за правду. Історичне оповідання. 4-те видання „Українського Видавництва в Катеринославі“, Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 112 стор.
- З Дніпра на Дунай. 3-тє видання того ж Видавництва. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 96 стор.
- Кость Гордієнко-Головко. 3-тє видання того ж Видавництва. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 40 стор.
- Під Корсунем. 3-тє видання того ж Видавництва. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 128 стор.
- Славні побратими. 5-тє видання того ж Видавництва. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 36 стор.
- Кершенштайнер, Георг, Др.:** Що таке державно-громадянське виховання. Авторізований переклад Д-ра Василя Сімовича. „Нові Виховничі Шляхи“. Раштат-Київ, 1918, 8°, 94 стор.
- Кіплінг, Р.:** Брати Моуґлі. Переклав Юр. Сірий. Видання друге Т-ва „Дзвін“. Київ-Відень, 1920, 8°, 238 стор.
- Ковалевський, М. О.:** Історія Греції та Риму. З 46 малюнками й 3 картами. Українське видавництво в Катеринославі. Філія для правобережної України. Катеринослав-Камянець-Ляйпціг, 1920, 8°, 120 стор.
- Коваленко, Олександр:** Практична геометрія. Частина II. Вид. „Дзвін“. Відень, 1919, 8°, 94 стор.

Korduba, Dr.: Вukovina i Gozdava, O.: Uherska Ukrajina. (Česká serie Poznejme Ukrajinu, číslo 6—7.) Вид. „Час“. Київ-Прага, 1919, 16°, 32 стор.

Королів, В. (В. Старий): Народний герой Симон Петлюра. Т-во „Час“. Київ-Прага, 1919, 8°, 38 стор.

Те-саме в італійській, французькій, англійській і чеській мовах.

Крип'якевич, Іван: Коротка історія України. Вид. „Вернигора“, Київ-Львів-Відень, 1918, 8°, 87 стор.

— Огляд історії України. (Repetitorium.) Вид. „Вернигора“. Київ-Львів-Відень, 1919, 8°, 90 стор.

Krok, J.: Ukrajinsko-české rozmluvy. Вид. „Всесвіт“. Прага-Київ, 1919, 8°, 42 стор.

Крушельницький, Антін: Українська читанка для першої класи середніх шкіл. 3-тє видання „Вернигори“. Київ-Львів-Відень 1918, 8°, 248 стор.

— Українська читанка для другої класи середніх шкіл. Вид. „Вернигора“. Київ-Львів-Відень, 1920, 8°, 286 стор.

Кунфі, З.: Пролетарська культура. Бібліотека „Нової Доби“, № 25. Відень-Київ, 1921, 16°, 32 стор.

Кучер, Володимир і Чайковський, Микола: Чотирицифрові таблиці логаритмів і гоніометричних функцій. Накладом „Дніпросоюзу“. Київ-Відень, 1920, 16°, 60 стор.

Levinsky, V.: L'internationale socialiste et les peuples opprimés. Вид. „Дзвін“. Відень, 1920, 8°, 94 стор.

Левинський, В.: Єдина неділима совітська Росія? Бібліотека „Нової Доби“, № 30. Відень-Київ, 1921, 16°, 20 стор.

— Капіталізм і імперіялізм. Бібліотека „Нової Доби“, № 10. Київ-Відень, 1920, 16°, 32 стор.

— Мистецтво і соціалізм. Бібліотека „Нової Доби“, № 17. Відень-Київ, 1920, 16°, 20 стор.

— Народність і держава. Вид. „Дзвін“. Київ-Відень, 1919, 8°, 128 стор.

— Право й соціалізм. Бібліотека „Нової Доби“, № 32. Відень-Київ, 1921, 16°, 19 стор.

— Релігія, наука і соціалізм. Бібліотека „Нової Доби“, № 17. Київ-Відень, 1920, 16°, 22 стор.

— Соціалістична революція і Україна. Бібліотека „Нової Доби“, № 3. Відень-Київ, 1920, 16°, 23 стор.

— Соціалістичний інтернаціонал і поневолені народи. Видав. „Дніпросоюз“. Київ-Відень, 1920, 8°, 144 стор.

Ленін, Н.: Третій інтернаціонал і його історичне значіння. Бібліотека „Нової Доби“, № 12. Київ-Відень, 1920, 16°, 12 стор.

Липинський, Вячеслав: Україна на переломі (1657—1659). Історичні студії та монографії, том третій. Вид. „Дніпросоюз“. Київ-Відень, 1920, 8°, 304 стор.

Мазуренко, Василь: Відродження промисловості радянською владою. Бібліотека „Нової Доби“, № 16. Відень-Київ, 1920, 16°, 48 стор.

Мамин, Сібіряк: Поганий день Василя Івановича. Переклав Є. Вировий. 4-тє видання Українського Видавництва в Катеринославі. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 16 стор.

— Пригоди статечної миші. 3-тє видання того ж Видавництва. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 16 стор.

— Старий горобець. Переклав Г. Черняхівський. 3-тє видання того ж видавництва. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 16 стор.

— Три оповідання. „Українське Видавництво в Катеринославі“. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 48 стор.

Máchal, J., Dr.: Taras Ševčenko. (česka serie Poznejme Ukrajinu, číslo 8.) Вид. „Час“. Київ-Прага, 1919, 16°, 22 стор.

Мілютин, П. В.: Чи Великоросія без України може економічно існувати? З передмовою В. Л. Бібліотека „Нової Доби“. Відень-Київ, 1921, 16°, 16 стор.

Nečas, Jaromír: Upřímné slovo o stýcích česko-ukrajinských. (česka serie Poznejme Ukrajinu, číslo 3.) Вид. „Час“. Київ-Прага, 1919, 16°, 28 стор.

— Východoevropská tragedie a Ukrajina. Вид. „Всесвіт“. Прага, 1919, 8°, 80 стор.

Nejedlý, Zdenek: Ukrajinská republikánská kapela. Вид. „Час“. Київ-Прага, 1920, 8°, 69 стор.

Олесь, О.: З журбою радість обнялась. Кн. I. Видання третє „Дніпросоюзу“. 8°, 144 стор.

— На зелених горах. Вид. „Дніпросоюз“. 8°, 32 стор.

— Поезії. Кн. V. Друге видання „Дніпросоюзу“. 8°, 160 стор.

— Чужиною. Кн. VII. Вид. „Дніпросоюз“. 8°, 96 стор.

Паламар, Гр.: Капітал, колоніальні народи і більшовизм. Бібліотека „Нової Доби“, № 4. Київ-Відень, 1920, 16°, 20 стор.

Паннекук, Антін: Комунізм і демократія. Бібліотека „Нової Доби“, № 13. Відень-Київ, 1920, 16°, 9 стор.

— Марксизм і Дарвінізм. Переклав М. Галаган. Накладом Вид-ва „Соціалістична бібліотека“. Київ-Відень-Львів, 1921, 8°, 70 ст.

Petrohradská akademie věd o ukrajinském jazyku. (česka serie Poznejme Ukrajinu, číslo 14—15.) Вид. „Час“. Київ-Прага, 1920, 16°, 48 стор.

Піддубний, Г.: Комунізм і еволюція. Бібліотека „Нової Доби“, № 11. Відень-Київ, 1920, 16°, 20 стор.

— Комунізм і патріотизм. Бібліотека „Нової Доби“, № 15. Київ-Відень, 1920, 16°, 30 стор.

Пісні України. 18 пісень в аранжировці п. Кошиця. Вид. „Вернигора“, Київ, 1920, 18 ст.

- Раковський, Іван, Др.:** Зоологія. Вид. „Вернигора“. Київ-Львів-Відень, 1919, 8°, 144 ст.
- Людина. Вид-во „Вернигора“, Київ-Львів-Відень, 1919, 8°, 40 стор.
- Рач, Л., Др.:** Прикарпатська Україна і світова революція. Бібліотека „Нової Доби“, № 23. Відень-Київ, 1921, 16°, 29 стор.
- Чи все так було і чи все так буде? Бібліотека „Нової Доби“, № 28, 16°, 26 стор.
- Революція в небезпеці!** Бібліотека „Нової Доби“, № 24. Відень-Київ, 1920, 16°, 94 стор.
- Те саме в німецькій і французькій мовах.**
- Рудницький, Степан:** Початкова географія. Вид. „Вернигора“. Київ-Львів-Відень, 1919, 8°, 192 стор.
- Savčenko, Th.:** Esquisse d'une bibliographie ukrainienne. Paris, 1918, 8°, 24 стор.
- Serbinenko, A.:** Die Genossenschaftsbewegung in der Ukraine. Вид. „Дніпросоюз“. Відень, 1919, 8°, 10 стор.
- Die ukrainischen Konsumvereine und deren Zentralverband. Вид. „Дніпросоюз“. Відень, 1919, 8°, 20 стор.
- Les sociétés cooperatives en Ukraine. Вид. „Дніпросоюз“. Відень, 1919, 8°, 10 стор.
- Сербиненко, А.:** Кооперація на селі. Вид. „Дніпросоюз“. Київ-Відень, 1919, 32 ст.
- Українська споживча кооперація і Центральний споживчий союз. Вид. „Дніпросоюз“. Відень, 1919, 8°, 20 стор.
- Сірий, Юр.:** Новелі. Кн. I. В-во „Дзвін“. Київ-Відень, 1920, 8°, 164 стор.
- Буржуазне і соціалістичне виховання. Бібліотека „Нової Доби“, № 31. Відень-Київ, 1921, 16°, 24 стор.
- Smal Stockyj Štěpán, Dr.:** Lvov srdce západní Ukrajiny. (česka serie Poznejme Ukrajinu číslo 2). В-во „Час“. Київ-Прага, 1919, 16°, 16 стор.
- Vyhliadky Právě Vzájemnosti česko-slovenska a Ukrajiny. (česka serie Poznejme Ukrajinu číslo 12—13). В-во „Час“. Київ-Прага, 1919, 16°, 36 стор.
- Стах, П.:** До Верховині (поезії). Бібліотека „Нової Доби“, № 8. Київ-Відень, 1920, 16°, 32 стор.
- Українські народні казки (зі збірника І. Рудченка).** Друге видання „Українського Видавництва в Катеринославі“, філія для правобережної України. Київ-Камянець-Ляйпціг, 1920, 8°, 124 стор.
- Українські народні казки (зі збірника І. Рудченка).** Гордий царь. Про царенка Івана та чортову дочку. Те ж В-во. Катеринослав-Камянець-Ляйпціг, 1920, 8°, 32 стор.
- Те саме: Летючий Корабель.** Те ж В-во. Катеринослав-Камянець-Ляйпціг, 1920, 8°, 16 стор.
- Те саме: Попович Ясат.** Правда та неправда. Те ж В-во. Катеринослав-Камянець-Ляйпціг, 1920, 8°, 16 стор.
- Те саме: Рись-мати.** Брат і сестра в лісі. Те ж В-во. Катеринослав-Камянець-Ляйпціг, 1920, 8°, 16 стор.
- Те саме: Царівна-жаба.** Те ж В-во. Катеринослав-Камянець-Ляйпціг, 1920, 8°, 16 стор.
- Те саме: Убогий та багатий і дівка-чорнявка.** Безщасний Данило й розумна жінка. Те ж В-во. Катеринослав-Камянець-Ляйпціг, 1920, 8°, 32 стор.
- Франко, Петро:** Відмолодження. Після Д-ра А. Штайнаха. З образками. Серія: малий книгозбір ч. 1. Накладом Вид. Тов. „Франко Син і Спілка“. Відень 1921, 16°, 20 стор.
- Огляд території України. Після Д-ра С. Рудницького. Серія: пластовий книгозбір ч. 3. Накладом Вид. Тов. „Франко Син і Спілка“. Відень, 1921, 16°, 34 стор.
- Теорія зглядности. Після А. Айнштайна. Серія: малий книгозбір ч. 2. Накладом Вид. Тов. „Франко Син і Спілка“. Відень, 1921, 16°, 24 стор.
- Що кожний повинен знати про змінок? Серія: малий книгозбір ч. 3. Накладом Вид. Тов. „Франко Син і Спілка“. Відень, 1921, 16°, 13 стор.
- Як закладати пластові дружини? Серія: Пластовий книгозбір ч. 2. Накладом Вид. Тов. „Франко Син і Спілка“. Відень, 1921, 16°, 30 стор.
- Хименко, Гр. (М. Лан):** Хто такі комуністи і чого вони хочуть? Бібліотека „Нової Доби“, № 9. Відень-Київ, 1920, 16°, 16 стор.
- Храпко, Іван:** Збірник законів і постанов Українського Правительства відносно закордонних інституцій ч. I. Видання неофіційне. Відень, 1919, 8°, 152 стор.
- Чайківський, Андрій:** Козацька помста. Друге видання Українського Видавництва в Катеринославі. Відень-Катеринослав, 1919, 8°, 84 стор.
- Чайківський, Микола:** Тригонометрія, для вищих клас середніх шкіл і для самоосвіти. Видання „Дніпросоюзу“. Київ-Відень, 1921, 8°, X + 220 стор.
- Черкасенко, Спиридон:** Рідна Школа. Читанка перша. Друге видання Т-ва „Дзвін“ Київ-Відень, 1918, 8°, 96 стор.
- Рідна Школа. Читанка третя. Т-во „Дзвін“. Київ-Львів-Відень, 1919, 8°, 292 стор.
- Черкасенко, С. (П. Стах).** Твори I. В-во „Дзвін“. Київ-Відень, 1920, 8°, 204 стор.
- Твори II. В-во „Дзвін“. Київ-Відень, 1920, 8°, 198 стор.
- Чесько-український словник ч. I.** Зіставила Н. Коваленкова-Короліва. В-во „Всесвіт“. Прага, 1920, 8°, 80 стор.
- Шапавал, М.:** Інтелігенція і пролетаріат, Бібліотека „Нової Доби“, № 5. Відень-Київ, 1920, 16°, 34 стор.
- Ševčenko, Taras: Jan Hus (Касі). Переклад на чеську.** В-во „Час“. Прага, 1919, 37 стор.
- Шелухин, С.:** Назва України у стародавніх географів. З картми. Серія: малий книгозбір ч. 4. Накладом Вид. Т-ва „Франко Син і Спілка“. Відень, 1921, 16°, 30 стор.
- Шіндлер, Франц:** Фізика для вищих початкових шкіл. Переклав Сабат Андрій. В-во „Вернигора“. Київ-Відень, 1918, 8°, 96 стор.

Об'єднання Українських Видавців

(Vereinigung ukrain. Verleger, Wien, IX., Porzellangasse 19/1)

має до продажу в необмеженому числі слідуючі книги:

I.

Шкільні підручники:

1. Воронець А.: „Ярина“, український букварь, IV перероблене видання з малюнками Ю. Магалецького. 8^о, стор. 74 + 6.
2. — „Ярина“, українська граматка з читанкою. IV перероблене видання з малюнками Ю. Магалецького, 8^о, стор. 135 + 9.
3. — „Перша читанка“, з малюнками Ю. Магалецького. 8^о, ст. 64.
4. Грушевський М., проф.: Всесвітня історія, т. I. Приладжена до програми вищих початкових шкіл. 8^о, стор. 202, малюн. 3.
5. — те-ж т. II. 8^о, ст. 270, мал. 67.
6. — Історія України, підручник для середніх і вищих початкових шкіл. 8^о, стор. 216.
7. — про старі часи на Україні. Коротка історія України (для першого початку). 8^о, стор. 120, малюн. 48.
8. Ковалевський М. О. Історія Греції та Риму. Для школи й самонауки. 8^о, стор. 120, малюн. 46.
9. Коваленко О. Практична геометрія. Підручник для вищих початкових шкіл, ч. II. 8^о, ст. 94, рис. 93.
10. Сірий Ю. Про світ Божий. Бесіди по природознавству. 8^о, стор. 104, малюн. 46.
11. Чайківський М. Чотирицифрові таблиці логаритмів і гоніометричних функцій з додатком багатьох помішних таблиць із математики, фізики, хемії, астрономії й географії для шкільного вжитку. 16^о, стор. 60.
12. Чепіга Я. Задачник для початкових народніх шкіл. Рік I, 8^о, ст. 64.
13. — те-ж. Рік II, 8^о, стор. 64.
14. Черкасенко С. Початок (Буквар). Граматика для науки читання й писання. 8^о, ст. 64, мал. 9.
15. — „Рідна Школа“, читанка перша. 8^о, стор. 96 з багатьма малюнками.
16. — те-ж, читанка третя. 8^о, стор. 292 з багатьма малюн.

II.

Поезія.

1. Олесь О. Поезії т. I. З журбою радості обняла. 8^о, ст. 144.
2. — Поезії т. V. 8^о, стор. 160.
3. — Поезії т. VII. Чужиною. 8^о, ст. 96.
4. — На зеленіх горах. 8^о, ст. 32.
5. Павлусевич В. З пісень кохання. 8^о, стор. 144.
6. Черкасенко С. (Стах II.) Твори, т. I. Поезії. 8^о, стор. 204 з портретом автора.
7. — те-ж т. II. 8^о, стор. 198.

III.

Красне письменство.

1. Винниченко В. Твори т. I. Краса і сила і інші оповідання. 8^о, стор. 260.
2. — Твори т. II. Голода й інші оповідання. 8^о, стор. 292.
3. — Твори т. III. Боротьба та інші оповідання. 8^о, стор. 252.
4. — Твори т. IV. Кузь та Грицунь й інші оповідання. 8^о, ст. 218.
5. — Твори т. V. Історія Якимового будинку й інші оповідання. 8^о, стор. 212.

6. — Твори т. VI. Рівновага (роман з життя емігрантів). 8^о, ст. 274.
7. — Твори т. VII. По-свій. 8^о, ст. 208.
8. — Твори т. VIII. Божки. 8^о, ст. 356.
9. — Твори т. IX. Босяк і інші оповідання. 8^о, стор. 248.
10. — Твори т. X. Чесність з собою. Роман. 8^о, стор. 268.
11. — Твори т. XI. Хочу. Роман. 8^о, стор. 304.
12. — Біля машини. 8^о, стор. 32.
13. — Голод. 8^о, стор. 16.
14. — Записна книжка. 8^о, ст. 16.
15. — Контрасти. 8^о, стор. 36.
16. — Промінь сонця. 8^о, стор. 12.
17. — Кузь та Грицунь. 8^о, ст. 32.
18. — Між двох сил. Драма на 4 дії. 8^о, стор. 136.
19. Залозецький В. Під осіннім небом. Новелі. 8^о, стор. 160.
20. Крушельницький А. Буденний хліб. Оповідання з життя. 8^о, стор. 284.
21. — Ірена Оленська і інші оповідання. 8^о, стор. 296.
22. — Як промовить земля. 8^о, ст. 152.
23. — Як пригорне земля. 8^о, ст. 300.
24. — Артистка. Драма на 3 дії. 8^о, стор. 124.
25. Сірий Ю. Новелі. Книжка I. 8^о, стор. 164.

IV.

Книжки для молоді.

1. Казки Бехштайна ч. II. 8^о, стор. 192, малюн. 64.
2. — Братів Грімм ч. I. 8^о, стор. 160, малюн. 86.
3. — Братів Грімм ч. II. 8^о, стор. 160, малюн. 55.
4. — Вільгельма Гауффа ч. I. 8^о, стор. 128, малюн. 86.
5. — Вільгельма Гауффа ч. II. 8^о, стор. 128, малюн. 82.
6. Кіплінг Р. Брати Моуглі. Оповідання з життя дитини між звірятами. Переклав Ю. Сірий. 8^о, стор. 238, малюн. 27.
7. Мамин-Сібіряк. Поганий день Василя Івановича. 8^о, стор. 16.
8. — Пригоди статечної миші. 8^о, стор. 16, малюн. 7.

9. — Старий горобець. 8^о, стор. 16, малюн. 5.
10. — Три оповідання. 8^о, стор. 48, малюн. 18.
11. Рудченко І. Українські народні казки. 8^о, стор. 124, малюн. 42.
12. — Гордий царь. Про царенка Івана та чортову дочку. 8^о, стор. 32, малюн. 5.
13. — Летючий корабель. 8^о, стор. 16, малюн. 5.
14. — Попович Ясат. Правда та неправда. 8^о, стор. 16, малюн. 5.
15. — Рись мати. Брат і сестра в лісі. 8^о, стор. 16, малюн. 8.
16. — Убогий та багатий і дівка Чорнявка. Нещасний Данило і розумна жінка. 8^о, стор. 32, малюн. 10.
17. — Царівна жаба. 8^о, стор. 16, малюн. 5.

V.

Історичні повісті і оповідання.

1. Кащенко А. Борці за правду. Історичне оповідання з часів Хмельницького. 8^о, стор. 112.
2. — З Дніпра на Дунай. Оповідання з часів скасування Запоріжської Січі. 8^о, стор. 96.
3. — Кость Гордієнко-Головко, останній лицарь Запорожжя. 8^о, стор. 40.
4. — Під Корсунем. Історична повість з часів Хмельницького, 8^о, стор. 128.
5. — Славні побратими. Про Богуна та Нечая. 8^о, стор. 36.
6. Чайківський А. Козацька помста. 8^о, стор. 84.

VI.

Книжки різного змісту.

1. Бауер О. Шлях до соціалізму. 8^о, стор. 50.
2. Бочковський І. Національна справа (статті про національне питання), 8^о, стор. 188.
3. Вандервельд Е. Нейтральний і соціалістичний кооперативний рух. 16^о, стор. 146.
4. Винниченко В. Відродження нації. Історія української революції, ч. I. 8^о, стор. 348.

5. — те-ж, ч. II. 8^о, стор. 328.
6. — те-ж, ч. III. 8^о, стор. 536.
7. Грушевський М., проф. Культурно-національний рух на Україні в віці XVI—XVII. 8^о, стор. 248. малюн. 124.
8. — Ілюстрована історія України. 8^о, стор. 576, малюн. 423.
9. Даймер В. Німецька кооперація, ч. I. 16^о, стор. 140.
10. Залізник М. Оповідання з історії української землі. 8^о, стор. 148, малюн. 26.
11. — Велика селянська війна 1525 р. (сторінка з історії німецького селянства). 8^о, стор. 16.
12. — Король та народ (англійська революція 1648 р.). 8^о, ст. 16.
13. Левинський В. Народність і держава. 8^о, стор. 128.
14. — Соціалістичний інтернаціоналізм поневолені народи. 8^о, ст. 144.
15. Сербиненко А. Кооперація на селі 16^о, стор. 32.
16. — Українська споживча кооперація. 8^о, стор. 20.
17. Гольдшмідт С., Листи про Україну жидівського соціал-демократа. 8^о, стор. 96.

18. — те-ж, на жидівській мові. 8^о, стор. 144.

19. Липинський В. Україна на переломі, 1657—1659. Замітки по історії українського державного будівництва в XVII столітті. 8^о, стор. 304.

Примітка I: В зв'язку з хитанням валюти Об'єднання Українських Видавців не може подати якихсь більш сталих цін. Покупець приблизну ціну може собі уявити про кожну книжку, рахуючи аркуш в 16 сторінок 8^о в 1½ німецьку марку. Число сторінок кожної книги в каталозі зазначено.

Примітка II: Книжки, зазначені в цьому каталозі, можна замовляти великими партіями по таким адресам:

1. Об'єднання Українських Видавців. Wien, IX. Porzellangasse 19, II. Stiege, Tür 1.

2. British Trading and Transport Company. Wien, IX. Währingerstraße 6—10.

3. Рівне. Волинь. Транспортна фірма „Гльобус“.

4. Кишинів, Бесарабія. Фірма П. Синадіно.

Крім того ці книжки можна набувати у всіх книгарнях Галичини, Волині, Буковини, Бесарабії і т. д.

ПОЗІР!

ПОЗІР!

Українська книгарня Германа Гольдшмідта

⟨Hermann Goldschmidt⟩

Wien, I., Wollzeile 11. Tel. 53-85 u. 40-92.

Має на продаж всі українські, як також російські та польські книжки, які лише друком появились. Всі часописи та журнали у всіх мовах. На всякі запити негайно дає відповіді. Приймається передплата.

ТОВАРИСТВО „ДЗВІН“ І „УКРАЇНСЬКА ШКОЛА“

ФІЛІЯ У ВІДНІ, IX., PORZELLANGASSE 19

(J. Tischtschenko)

має на складі такі видання:

	нім. марок		нім. марок
Бауер: „Шлях до соціалізму.“	4.50	Винниченко В.: „Відродження нації“, т. II. Відень, 1920 р.	31.50
Винниченко В.: „Промінь сонця.“ Опов. Відень 1919 . .	1.50	— „Відродження нації“, т. III. Відень, 1920 р.	51.—
— „Контрасти“. Опов. Відень, 1919 р.	3.—	Коваленко О. М.: „Практична геометрія.“ Кн. II. Відень, 1919 р.	9.—
— „Голод.“ Відень, 1919 р.	1.50	— „Практична геометрія.“ Кн. III. Відень, 1920 р.	9.—
— „Кузь та Грицунь.“ Опов. Відень, 1919 р.	3.—	Кіплінг Р.: „Брати Моуглі.“ Пер. Юр. Сірий. 3 мал. Відень, 1920 р.	22.50
— „Біла машини.“ Опов. Відень, 1919 р.	3.—	Сірий Ю.: „Про світ Божий.“ Бесіди по природознавству з мал. Вид. 3-є. Відень, 1920 р.	10.50
— „Між двох сил.“ Драма на 4 дії. Київ-Відень	13.50	— „Світова мандрівка краплини води.“ 3 мал. Вид. 3-є. Відень, 1921.	10.—
— „Записна книжка.“ Опов. Відень, 1919 р.	1.50	— „Про горобця, славного молодця.“ 3 мал. Вид. 3-є. Відень, 1921.	10.—
— Твори т. I. „Краса й сила“ й інші опов. Відень, 1919 р.	24.—	— „Новелі.“ Кн. I. Відень, 1920 р.	15.—
— Твори т. II. „Голода“ й інші опов. Відень, 1919 р.	27.—	— „До гір, до моря!“ 3 зал.	18.—
— Твори т. III. „Боротьба“ й інші опов. Відень, 1919 р.	24.—	Чепіга Я.: „Задачник для початкових народніх шкіл.“ Рік I. Відень, 1918 р.	6.—
— Твори т. IV. „Кузь та Грицунь“ і інші опов. Відень, 1919 р.	21.—	— „Задачник для початкових народніх шкіл.“ Ч. II. Відень, 1918 р.	6.—
— Твори т. V. „Історія Якимового будинку“ й інші опов. Відень, 1919 р.	21.—	Черкасенко С.: „Рідна школа.“ Читанка I. Відень, 1918 р.	9.—
— Твори т. VI. „Рівновага.“ (Роман з життя емігрантів.) Відень, 1919 р.	25.50	— „Рідна школа.“ Читанка III. Відень, 1918 р.	28.50
— Твори т. VII. „По-свій.“ Відень, 1919 р.	19.50	— „Твори.“ Т. I. Поезії. Відень, 1920 р.	19.50
— Твори т. VIII. „Божки.“ Роман. Відень, 1919 р.	33.—	— „Твори.“ Т. II. Поезії. Відень, 1920 р.	19.50
— Твори т. IX. „Босяк“ і інші опов. Відень, 1919 р.	24.—		
— Твори т. X. „Чесність з собою.“ Роман. Відень, 1919 р.	25.50		
— Твори т. XI. „Хочу.“ Роман. Відень, 1919 р.	28.50		
— „Відродження нації“, т. I. Відень, 1920 р.	33.—		

В конторі „Дзвону“ можна замовляти всі книжки, що появилися за кордоном.

На увагу школам, „Просвітам“, книгарням, кооперативам
і Громадянству!

Т. ШЕВЧЕНКО: КОБЗАРЬ

Народнє видання, повне в 1. томі з поясненнями й примітками проф. Вас. Сімовича

з портретом і біографією Поета. Ціна 70 мар. нім. з пересилкою, в оправі 85 мар. н.
Вид. Т-ва „Українське Видавництво в Катеринославі“. К-слав-Кам'янець-Відень-Ляйпціг.

2. А. Кащенко: Борці за правду. Історичне оповідання. Ц. 15 мар. нім.
3. А. Кащенко: Під Корсунем. Історична повість. Ц. 15 м.
4. А. Кащенко: Славні побратими. Історичне оповідання. Ц. 6 м.
5. А. Кащенко: Кость Гордієнко-Головко, останній лицарь Запорозжя. Ц. 6 м.
6. А. Кащенко: З Дніпра на Дунай, оповідання з часів скасування Запорозької Січі. Ц. 12 м.
7. А. Чайківський: Козацька помста, онов. з козацької старовини. Ц. 12 м.
8. Українські народні казки (зі збірника Рудченка), з 42 мал. Ю. Магалецького. Ц. 15 м. Окремо:
9. Рись-маті. Братісестравлісі, 8 мал. Ц. 4 м. — 10. Летючий корабель, з 5-ма мал. Ц. 4 м. — 11. Царівна Жаба, 5 мал. Ц. 4 м. — 12. Гордий Царь. Про царенка Івана та чортову дочку, з 6 мал. Ц. 6 м. — 13. Попович Ясат. Правда та неправда, з 9 мал. Ц. 4 м. — 14. Убогий та багатий і дівка чорнявка. Безщасний Данило й розумна жінка, з 10 мал. Ц. 6 м.
15. Мамин-Сібіряк: Три оповідання, з 19 мал. Ц. 9 м. — Окремо: 16. Старий горобець, з 5 мал. М. Погрібняка. Ц. 4 м. — 17. Пригоди статечної миші, з 7 мал. М. Погрібняка. Ц. 4 м. — 18. Поганин день. Василь Іванович, з 7 мал. Ю. Магалецького. Ц. 4 м.
19. Казки Гавфа, част. 1-ша, з 86-ма мал. Ц. 20 м.
20. Казки Гавфа, част. 2-га, з 82-ма мал. Ц. 20 м.
21. Бехштайн: Казки, з 64-ма мал. Ц. 30 м.

Нові шкільні підручники.

22. „Яринна“ Український букварь, склав А. Воронець, IV, перероблене видання з усіма новими малюнками Ю. Магалецького, з додатком „Для учителя“: „Як учити з букваря Яринна“. Ц. 12 м.
23. „Яринна“ Українська граматка з читанкою, склав А. Воронець, з 52 малюнками Ю. Магалецького, з додатком „Для учителя“: „Як учити з букваря Яринна“ та „Як вести розмови з малюнків“. Ц. 22 м.
24. А. Воронець: Перша читанка, з малюнками Ю. Магалецького. Ц. 12 м.
25. М. О. Ковалевський: Історія Греції та Риму, для школи й самонауки, з 46 малюнками й 3 картами. Ц. 20 м.

Ціни в німецьких марках, але платити можна всякими грішми по курсу дня. Продаж виключно за готівку. Книжки висилають негайно. На більші замовлення — значна знижка. В Америку ціни вдвоє.

Ціни скрізь з пересилкою. Гроші (невеликі суми) можна присилати листом, а краще переказами на *Konto E. Wyrowyj, Dresdner Bank, Berlin*, або — *Wiener Bankverein, Wien* — або просто на адресу:

EUG. WYROWYJ, Berlin SW. 47, Yorkstraße Nr. 84^{II} bei Salomon.

„УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА“

Щоденна непартійна демократична газета.

Виходить у Варшаві під провідним керівництвом Олександра Саліковського, при участі видатних українських літературних сил.

Умови передплати: на 1 місяць з доставкою в Польщі 700 мар. пол.

Передплата за кордоном в польській валюті 1000 мар. пол. на місяць, або: в Америці 1 дол.; у Франції, Голландії й Бельгії 10 фр. франц.; в Італії 10 лірів; в Швейцарії 5 фр.; в Німеччині 75 мар. нім.; в Чехословаччині 25 кор. чes.; в Болгарії 50 левів; в Румунії 50 лей; в Австрії 1400 кор. австр.; в Югославії 15 динар.

Приймається передплата на:

„Українське Слово“ („Ukrainske Slowo“)

Часопис виходить щоденно під редакцією проф. Д. Дорошенка і дра З. Кузелі.

Єдина українська часопись у Німеччині.

Часопись має власних кореспондентів на кордонах України і більших центрах української еміграції та світових центрах.

Докладна інформація про життя на Україні й про український рух.

Має такі окремі відділи: політичний, економічний, справ полонених і інтернованих, студентський, бібліографії і инц.

Чвертьрічна передплата вносить:

У Німеччині . . .	18 марок.
В Чехії . . .	24 корони.
В Австрії . . .	180 корон.
В Америці . . .	1 1/2 доляра.

Адреса „Українського Слова“:

Berlin W 62, Bayreutherstraße 1, Tel : Steinplatz 5372.

Кожде товариство і кожда читальня, кождий робітник і селянин та кождий, хто цікавиться суспільно-політичними справами,

нехай передплачує

щоденну газету, орган української соц.-дем. партії

„ВПЕРЕД!“

Місячна передплата вносить: в краю 400 мп., за границю подвійно.

Передплата до Америки й Канади вносить 6 доларів річно, 3 долари піврічно.

Коли хто сам не може заплатити за часопис, нехай збере до себе кількох знайомих і нехай до спілки запише собі щоденний часопис.

Наші емігранти в Америці повинні передплачувати „Вперед“ для своїх рідних у старому краю.

Замовлення і гроші посилайте на адресу:

**Адміністрація „Вперед“, у Львові,
вул. Руська ч. 3.**

З Америки й Канади можна посилати гроші дребтом або в режістрованому листі на адресу:

„Wpered“, Lwiw (Lemberg), East Galicia.

„УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР“

Офіціальний орган Галицького Уряду

(IV-ий рік видання)

Виходить щотижня у Відні.

Wien, VIII., Langegasse 5/6.

Місячна передплата вносить з пересилкою 125 австр. корон.

Поодинокє число коштує 30 австр. корон.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ ЯКОВА ПЕРСЬКОГО

WIEN, VII., MECHITARISTENGASSE № 4

ТЕЛЕФОН № 30-2-68

о о о

ТЕЛЕФОН № 30-2-68

Має великий вибір **УКРАЇНСЬКИХ КНИЖОК**: наукових, громадсько-політичних, красного письменства, диточої літератури, шкільних під-
о о о ручників і инш. **Є гарні ноти і листівки.** о о о

Маються також всі **газети і журнали**, на які приймається передплата.

о о о

Книжки висилаються поштою.

о о о

В книгарні є також **російські книжки, газети та журнали.**

Т-во „Вернигора“

Агентура Товариства
„Вернигора“

(Wien, VIII., Alserstrasse Nr. 71, Tür 17)

дає різного рода інформації
покупцям українських
видань по всіх справах
зв'язаних з продукцією
та спродажем

:- тих видань. :-

Видавництво

„СЕРП І МОЛОТ“ М. Залізняка у Відні,

має такі книжки:

Драгоманов, М.: Чудацькі думки про
Українську Національну Справу.

— Старі хортії вільности.

— Листи на Наддніпрянську Україну.

— Оповідання про заздрих богів.

Лозинський, М.: Утворення Українського
Коронного Краю в Австрії.

Реннер, К.: Нація як правна ідея й Інтернаціонал.

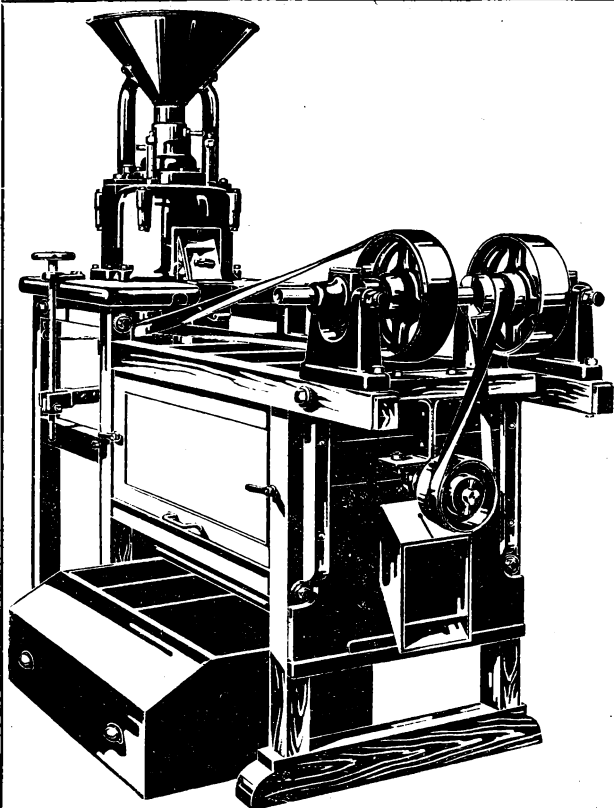
Бочковський, І.: Національна справа.

Залізник, М.: Оповідання з історії Української Землі і чимало інших книжок цього видавництва, котрі залишилися в невеликій кількості.

Склад у Всеукраїнського Кооперативного Видавничого Союзу

„КНИГОСПІЛКА“

Wien, VIII., Bennogasse 30/16.

Товариство будови машин
і млинів з о. п.

будує свої патентовані

„Геллер-Експрес“-
млини

для всіх родів збіжжя (70% вимолу).

Машины для очистки
крупы.

Керамічний виріб патенто-
ваних порцелянових штучних
млинарських жорен.

Повне взірцеве млинарське ула-
дження в русі можна оглядати
в нашій Центральній Бюрі

Wien, IX. Hörlgasse 5. Тел. 15264.

Бюро для продажу і взірцеві мли-
нарські улаждения: в Німеччині,
Югославії, Польщі і Угорщині.

Фабрика сільсько - господар-
чих машин і залізних меблів

ЙОГ. ЯНІША НАСЛІДНИКИ

Тов. з о. п.

Wien, XVI., Nauseagasse 25=29, Odoakergasse 28=30.

Залізні ліжка з дротяними сітками.

Залізні дитячі ліжка разом з дротяними сітками.

Плуги вагою від 45—70 кілограмів.

На замовлення також лекші або тяжчі плуги.

Сапові плуги, плужки (для підгортання), машини для
лушення кукурузи, борони для здирання моху, зігзагові
борони, борони з рухомими рамами. Залізні конструкції.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КООПЕРА-
ТИВНИЙ ВИДАВНИЧИЙ СОЮЗ
„КНИГОСПІЛКА“
У КИЇВІ (БЕЗАКІВСЬКА УЛ. Ч. 8.)

Видає книжки: а) Шкільні підручники,
б) Красне письменство,
в) Наукові й популярні по
всім галузям знання.

Провадить велику гуртову й роздрібну книжну торгівлю.
Агентури — Члени Союзу по всіх містах України.

Представництво за кордоном:

I. KREKOTEN

WIEN, VIII., BENNOGASSE Nr. 30/16

має на складі всі українські книжки, що
вийшли за кордоном. Головний склад
видань „Дніпросоюза“. Каталоги виси-
лаються безплатно. Замовлення вико-
нуються по одержанню грошей негайно.

Об'єднання Українських :: Видавців у Відні ::

Об'єднання провадить гуртову торгівлю книжками власного видання, своїх членів і чужих видавництв, приймає замовлення на книжки на чужих мовах, приймає замовлення на друкування книжок за кошти замовців і взагалі виконує всякі роботи і доручення видавничого й книгарського значіння.

Всіх, хто цікавиться книгарськими й видавничими справами, а зокрема книгарів і видавців, прохається подати докладні свої адреси до Об'єднання.

Об'єднання висилає всім бажаючим безплатно каталог книжок по першому запитові.

Замовлення на книжки виконуються або після одержання повної вартости замовлених книжок, або післяплатою при завдаткові не меншому 25% вартости. Замовлення без надсилки грошей залишаються без відповіді.

Закликається представників до поширення журналу „Книга“ і збору оповісток.

Звертатись на адресу:

Vereinigung ukrainischer Verleger
Wien, IX., Porzellangasse Nr. 19/1. Österreich.